

Apstiprināts ar
Ministru kabineta
2004.gada 30.novembra
noteikumiem Nr.1002

(grozījumi ar Ministru kabineta
2005.gada 23.augusta
noteikumiem Nr.632)

Programmdokuments
"Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai
2004.–2006.gadam"

ZMnot_020805

Ministru kabineta noteikumu projekts „Grozījums Ministru kabineta 2004.gada 30.novembra noteikumos Nr.1002 „Kārtība, kādā ieviešams programmdokuments „Latvijas Lauku attīstības plāns Lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. – 2006.gadam””””

Latvijas Republika
Zemkopības ministrija

LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNS
LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMAS
ĪSTENOŠANAI

2004-2006

SATURA RĀDĪTĀJS

<i>Programmdokuments</i>	1
2. VALSTS TERITORIJA UN TERITORIĀLAIS IEDALĪJUMS	9
2.1. TERITORIJA.....	9
2.2. AINAVA	9
2.3. KLIMATS	9
2.4. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLAIS IEDALĪJUMS	9
2.5. ATBILSTĪBA NUTS LĪMENIEM	12
3. LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA DARBĪBAS TERITORIJA UN MĒRĶA NR.1 TERITORIJA	13
3.1. LATVIJAS ATBILSTĪBA MĒRĶA NR. 1 TERITORIJAI	13
3.2. LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA MĒRĶA TERITORIJA	13
4. PLĀNOŠANA ATBILSTOŠĀ ĢEOGRĀFISKĀ LĪMENĪ	14
5. PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS	15
5.1. MĒRĶA TERITORIJAS VISPĀRĒJAIS RAKSTUROJUMS	15
5.1.1. <i>Cilvēkresursi un labklājība</i>	15
5.1.2. <i>Lauku ekonomika</i>	21
5.1.3. <i>Infrastruktūra</i>	35
5.1.4. <i>Lauku vides kvalitāte un bioloģiskā daudzveidība</i>	35
5.2. NACIONĀLĀ LAUKU ATTĪSTĪBAS POLITIKA	41
5.2.1. <i>Stratēģijas pārklātās jomas</i>	41
5.2.2. <i>Finansiālais atbalsts</i>	44
5.2.3. <i>Īpaša rīcība lauku attīstības politikas pilnveidošanai</i>	48
5.3. SVID KOPSAVILKUMS	55
5.4. ĪEPRIEKŠĒJĀ PROGRAMMĒŠANAS PERIODA REZULTĀTI UN IETEKME	65
6. STRATĒGIJAS APRAKSTS, TĀS MĒRĶI, LAUKU ATTĪSTĪBAS PRIORITĀTES UN ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA ĪSTENOŠANĀ	68
6.1. ES UN NACIONĀLĀ POLITIKA	68
6.2.1. <i>Latvijas Lauku attīstības plāna prioritātes, mērķi un īstenošanas principi</i> ..	70
6.2.2. <i>Pasākumi un to īstenošanas mērķi</i>	74
6.2.3. <i>Integrētās pieejas ievērošana</i>	77
6.2.4. <i>Dzimumu vienlīdzības principa ievērošana stratēģijas īstenošanā</i>	83
6.2.5. <i>Stratēģijas saskaņotība ar starptautiskajām, ES un nacionālajām prasībām un normatīvajiem aktiem</i>	83
6.3. CITU PASĀKUMU APRAKSTS UN EFEKTIVITĀTE	86
6.3.1. <i>Lauku attīstības pasākumu ietekme uz nacionālo lauku attīstības politikas mērķu sasniegšanu</i>	86
6.3.2. <i>ZM rīcības stratēģijas ietekme uz lauku attīstības pasākumu īstenošanu</i>	87
6.4. SPECIFISKO PASĀKUMU ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS.....	87
6.5. PASĀKUMU UZSĀKŠANAS UN ĪSTENOŠANAS LAIKS	89

7. PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS IETEKME UZ EKONOMIKU, VIDI, SOCIĀLO SFĒRU	92
7.1. KOPĒJAIS FINANSĒJUMA APJOMS LATVIJAS LAUKU ATTĪSTĪBAI	92
7.2. PLĀNA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS SAGAI DĀMĀ IETEKME	93
8. FINANSĒJUMA SADALĪJUMA TABULAS	97
9. LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA PASĀKUMU APRAKSTS	99
9.1. PASĀKUMS: AGROVIDE	99
9.1.1. <i>Apakšpasākums: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība</i>	100
9.1.2. <i>Apakšpasākums: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos</i>	102
9.1.3. <i>Apakšpasākums: Buferjoslu ierīkošana</i>	105
9.1.4. <i>Apakšpasākums: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana</i> 108	
9.2. PASĀKUMS: MAZĀK LABVĒLĪGIE APVIDI UN APVIDI AR IEROBEŽOJUMIEM VIDES AIZSARDZĪBAS NOLŪKĀ	110
9.3. PASĀKUMS: PRIEKŠLAICĪGĀ PENSIONĒŠANĀS	113
9.4. PASĀKUMS: ATBALSTS RAŽOTĀJU GRUPĀM	116
9.5. PASĀKUMS: ATBALSTS DAĻĒJI NATURĀLO SAIMNIECĪBU PĀRSTRUKTURIZĀCIJAI	119
9.6. PASĀKUMS: STANDARTU SASNIEGŠANA	121
9.7. TEHNISKĀ PALĪDZĪBA	126
9.8. LAUKU ATTĪSTĪBAS PASĀKUMI VIENOTAJĀ PROGRAMMDOKUMENTĀ	127
10. NEPIECIEŠAMĪBA PĒC TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS, APMĀCĪBĀM, PĒTĪJUMIEM UN DEMONSTRĒJUMU PROJEKTIEM PLĀNA ĪSTENOŠANAS NODROŠINĀŠANAI	129
10.1. PĒTĪJUMI	129
10.2. APMĀCĪBAS	130
10.3. DEMONSTRĒJUMU PROJEKTI	130
10.4. TEHNISKĀS PALĪDZĪBAS NEPIECIEŠAMĪBA	130
11. ATBILDĪGĀS INSTITŪCIJAS	131
11.1. ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA	131
11.2. LAUKU ATBALSTA DIENESTS	131
12. PLĀNA ĪSTENOŠANA, IETVEROT UZRAUDZĪBU, NOVĒRTĒŠANU UN SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANU	133
12.1. PASĀKUMU ĪSTENOŠANAS KOORDINĀCIJA	133
12.2. UZRAUDZĪBAS KOMITEJA	133
12.3. ATBALSTA MAKSĀJUMU ADMINISTRĒŠANA PASĀKUMU ĪSTENOŠANĀ	134
12.3.1. <i>Administrēšanas vispārējie principi</i>	134
12.3.2. <i>Katra pasākuma administrēšanas specifika</i>	135
12.4. KONTROLE UN SANKCIJAS	137
12.4.1. <i>Kontroles un sankciju vispārējie principi</i>	137
12.4.2. <i>Labas saimniekošanas prakses kontrole</i>	138
12.4.3. <i>Katra pasākuma kontroles un sankciju specifika</i>	139
12.5. PLĀNA ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA UN NOVĒRTĒŠANA	140
12.6. SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA	141
13. SOCIĀLO PARTNERU IESAISTES REZULTĀTI	143

14. LĪDZSVARS JEB SASKAŅOTĪBA STARP DAŽĀDIEM ATBALSTA PASĀKUMIEM	144
15. SASKAŅOTĪBA UN ATBILSTĪBA	164
15.1. AR ES ATBALSTA INSTRUMENTIEM	164
15.2. AR NACIONĀLIEM ATBALSTA INSTRUMENTIEM.....	164
1. PIELIKUMS. SITUĀCIJAS ANALĪZES RĀDĪTĀJI	165
2. PIELIKUMS. LABAS SAIMNIEKOŠANAS PRAKSES NOSACĪJUMI.....	164
3. PIELIKUMS. BIOLOĢISKI VĒRTĪGIE ZĀLĀJI.....	170
4. PIELIKUMS. VALSTS TIESĪBU AKTI, RATIFICĒTĀS KONVENCIJAS, STRATĒĢISKIE DOKUMENTI UN ES TIESĪBU AKTI.....	179
5. PIELIKUMS. LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA STRATĒĢIJAS IZVĒRTĒJUMS	189
6. PIELIKUMS. ZM DARBĪBAS STRATĒĢIJAS IETEKMES VĒRTĒJUMS LAP PASĀKUMU ĪSTENOŠANĀ	206
7. PIELIKUMS. LAP MĒRĶI, INDIKATORI UN SASNIEDZAMIE REZULTĀTI LAP ĪSTENOŠANAS LAIKĀ	209
9. PIELIKUMS. LATVIJAS VIETĒJĀS IZCELSMES NOZĪMĪGO ŠĶIRŅU LAUKSAIMNIECĪBAS DZĪVNIEKU RAKSTUROJUMS UN PRIEKŠROCĪBAS	215
10. PIELIKUMS. IESNIEDZAMIE DOKUMENTI LAD	217
11. PIELIKUMS. SANKCIJAS UN SODI LAUKU ATTĪSTĪBAS PLĀNA IETVAROS	221
12. PIELIKUMS. ATBALSTA MAKSĀJUMU APRĒĶINI PASĀKUMAM: MAZĀK LABVĒLĪGIE APVIDI UN APVIDI AR IEROBEŽOJUMIEM VIDES AIZSARDZĪBAS NOLŪKĀ.....	225
13. PIELIKUMS. ATBALSTA MAKSĀJUMU APRĒĶINI PASĀKUMAM: AGROVIDE	227
14. PIELIKUMS. ATBALSTA MAKSĀJUMU APRĒĶINI PASĀKUMAM: STANDARTU SASNIEGŠANA	239
15. PIELIKUMS. TERITORIJU SARAKSTS, KURAS SASKAŅĀ AR REGULAS 1257/1999 19. PANTU IR NOTEIKTAS KĀ LATVIJAS MAZĀK LABVĒLĪGIE APVIDI	244

16.PIELIKUMS. PIEDĀVĀTĀS NATURA 2000 TERITORIJAS	253
17.PIELIKUMS. JAUNIEVIESTIE ES STANDARTI, KAS IR ATBALSTĀMI SASKAŅĀ AR PASĀKUMU: STANDARTU SASNIEGŠANA.....	260
18.PIELIKUMS. DZĪVNIEKU VIENĪBAS ATBILSTOŠI DZĪVNIEKU GRUPĀM EKSTENSĪVĀS GANĪŠANAS AKTIVITĀTĒM.....	262
19. PIELIKUMS. NACIONĀLĀ PENSIJU SISTĒMA.....	263

1. IEVADS

Pamatojoties uz to, ka par atbildīgo institūciju lauku attīstības pasākumu īstenošanai saskaņā ar Padomes 1999. gada 17. maija Regulu (EK) Nr.1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai un dažu regulu grozīšanu un atcelšanu (turpmāk – Regulu Nr. 1257/1999) un Komisijas 2002. gada 26. februāra Regulu (EK) Nr.445/2002, ar ko paredz sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr. 1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai (turpmāk – Regulu Nr. 445/2002), ir noteikta LR Zemkopības ministrija, ministrija ir izstrādājusi un Eiropas Komisijā (turpmāk - Komisijā) iesniegusi Latvijas Lauku attīstības plānu Lauku attīstības programmas ieviešanai (turpmāk – Plāns) atbalsta līdzfinansējuma saņemšanai programmēšanas periodam no 2004. gada līdz 2006. gadam. Plāna izstrāde, ieviešana un tā īstenošanai noteiktie mehānismi ir saskaņoti ar Komisijas tiesību aktos definētajām prasībām.

Plāna izstrādes mērķis ir, ievērojot Eiropas Savienības (turpmāk - ES) un nacionālajos tiesību aktos noteiktās prasības, nodrošināt atbalstāmām rīcībām mērķtiecīgu un Latvijas apstākļiem pamatotu nacionālā un ES līdzfinansētā finansiālā atbalsta izmantošanu Latvijas lauku attīstības veicināšanai 2004.-2006. gada laika periodā.

Plāna īstenošanas mērķis ir paaugstināt lauku saimniecību ienākumu līmeni, attīstīt un paaugstināt ražošanas efektivitāti lauku saimniecībās, ievērojot vides prasības, un dažādot lauku ekonomiskās aktivitātes un ienākumus un saglabāt lauku apdzīvotību.

Plāna struktūra. Plāna aprakstošajās daļās (1. – 5. daļa) ir raksturota Plāna īstenošanas mērķa teritorija, definētas galvenās problēmas un raksturota nacionālā atbalsta politika lauku attīstības veicināšanā, parādīta SVID (stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi) analīze, rezultāti. Plāna stratēģiskajās daļās (6. – 8. daļa) ir definēti valsts stratēģiskie mērķi lauku attīstībā, Plāna attīstības prioritātes, atbalsta pasākumi un sasniežamie rezultāti Plāna īstenošanā. Plāna pasākumu daļās (9. – 15. daļa) ir ietverti visu īstenojamo pasākumu apraksti, pasākumu administrēšanas un īstenošanas uzraudzības raksturs, Plāna īstenošanā iesaistīto institūciju sadarbība un Plāna pasākumu saskaņotība ar ES un nacionālo politiku un citiem atbalsta pasākumiem. Plāna pielikumos ir ietverta papildu informācija, kura ir ļoti nozīmīga Plāna īstenošanas procesa saprotamības nodrošināšanai.

Plāna sagatavošanas process. Plānu ir izstrādājusi LR Zemkopības ministrija ciešā sadarbībā ar Komisiju, atbildīgajām Latvijas institūcijām, jo īpaši, Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūtu, un dažādu līmeņu ekonomiskajiem un sociālajiem partneriem (skatīt 8. pielikumā).

Balstoties uz veikto pētījumu, rīkoto semināru un diskusiju rezultātiem, Plāna izstrādē izveidotā ekspertu grupa sagatavoja vispārējās situācijas novērtējumu par Latvijas lauku sociāli ekonomisko attīstību, iezīmējot galvenās problēmas un nacionālajā lauku attīstības politikā veiktos uzdevumus primāro vajadzību apmierināšanai. Ciešā sadarbībā ar visiem partneriem un iesaistot diskusijās Latvijas sabiedrību, ekspertu grupa definēja Plāna prioritātes un, balstoties uz sabiedrības interesēm, izvēlējās Plāna ietvaros īstenojamās prioritāros pasākumus. 2002. gada sākumā Zemkopības ministrija veica aptauju (aptaujājot lauku iedzīvotājus, uzņēmējus, vietējās pašvaldības un sabiedriskās organizācijas) par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) līdzfinansētajiem un ES piedāvātajiem papildus lauku attīstības pasākumiem, kuri būtu prioritāri jāiekļauj Lauku attīstības plānā un Vienotajā programmdokumentā 2004.-2006. gada programmas periodam. Apkopotie rezultāti norādīja, ka Plānā iekļaujамie pasākumi pēc to īstenošanas nepieciešamības sakārtojās šādā secībā: Agrovide, Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzībā; Atbalsts ražotāju grupām; Priekšlaicīgā pensionēšanās; Lauksaimniecības zemju apmežošana un Atbalsts daļēji naturālo saimniecību

pārstrukturizācijai. Savukārt par īstenošanai aktuāliem Vienotajā programmdokumentā iekļaujamiem pasākumiem sabiedrība izvēlējās sekojošos: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos; Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana; Vietējo rīcību attīstība (“LEADER +” veida pasākums (LEADER tulkojumā no franču valodas (Liaison Entre Actions pour le Développement de L'Economie Rurale) nozīmē “mērķtiecīgas un koordinētas rīcības lauku ekonomikas attīstībai”)); Atbalsts jauniekiem zemniekiem; Apmācības; Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana, Mežsaimniecības attīstība. Plāna pasākumu īstenošanas mehānisma noteikšanā ekspertu grupa, ievērojot Latvijas lauku sabiedrības izvirzītās intereses un izmantojot nacionālajā lauku attīstības atbalsta politikā (t.sk. SAPARD (Special Assistance Programme for Agricultural and Rural Development – īpašā palīdzības programma lauksaimniecībai un lauku attīstībai) īstenošanā) gūto pieredzi un ES un nacionālos tiesību aktus, izstrādāja Plāna pasākumu īstenošanas un uzraudzības mehānismu.

Plāna pasākumu īstenošanas mehānismu izstrādei tika izveidotas 10 darba grupas, kurās tika iesaistīti specifisko jautājumu eksperti, politikas veidotāji un lēmumu pieņēmēji nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī, pasākumus administrējošo un kontroles institūciju pārstāvji, nevalstisko organizāciju pārstāvji un sabiedrība. Katra darba grupa strādāja pie viena Plāna pasākuma (Agrovides pasākumā - pie apakšpasākuma), horizontālā līmeņa darba grupa strādāja pie visu pasākumu administrēšanas procesa pilnveidošanas. Pasākuma izstrādes procesā katra darba grupa tikās sešas reizes.

Plāna izstrādes procesa vadībai un Plāna izvērtēšanai tika izveidota Nacionālā vadības komiteja, kura atbildēja par to, lai Plānā noteiktie īstenošanas mehānismi būtu saskaņoti ar citiem nacionālā un reģionālā līmenī īstenojamiem mehānismiem, tos papildinātu un risinātu problēmas, kas būtiskas visu līmeņu mērogos.

2. Valsts teritorija un teritoriālais iedalījums

2.1. Teritorija

Latvijas teritorija kopumā aizņem 64 589 km². Lielāko daļu veido meži – 44,5%, kā arī lauksaimniecībā izmantojamās zemes – 38,3%, kas, arī kopā ņemot, veido Latvijas lauku ainavu. Pēc Valsts zemes dienesta (turpmāk - VZD) datiem zemes iedalījums pēc tās lietošanas veida pēdējos piecos gados nav būtiski mainījies.

1. tabula. Zemes iedalījums pēc zemes lietošanas veida 2003. gada 1. janvārī

Zemes lietošanas veidi	Tūkst. ha	%
Lauksaimniecībā izmantojamā zeme	2474,4	38,3
Meži	2877,2	44,5
Krūmāji	116,6	1,8
Purvi	257,9	4,0
Zem ūdeņiem	227,9	3,5
Pagalmi	90,7	1,4
Ceļi	131,8	2,0
Pārējās zemes	282,4	4,5
Kopā Latvijas Republikā	6458,9	100,0

Avots: VZD Zemes bilance 2003.

Valsts garums ziemeļu - dienvidu virzienā ir 210 km, platums rietumu - austrumu virzienā – 450 km. Latvija atrodas Ziemeļeiropā, Baltijas jūras dienvidaustrumu krastā. Kopējais sauszemes robežas garums ir 1 368 km, bet jūras robežas garums ir 494 km. Ziemeļos Latvija robežojas ar Igauniju, dienvidos - ar Lietuvu un Baltkrieviju, un austrumos – ar Krieviju.

2.2. Ainava

Latvijā vidējais augstums ir 87 m virs jūras līmeņa. Latvijas augstākais punkts ir Gaiziņkalns - 311,6 m virs jūras līmeņa tas atrodas Vidzemes augstienē Madonas rajonā. Lai gan zemes reljefs Latvijā pārsvarā ir līdzens, gandrīz puse Latvijas teritorijas atrodas paugurainēs. Līdz 100 m augstumam virs jūras līmeņa atrodas 57%, no 100 līdz 200 m - 40,5% un augstāk par 200 m - 2,5% no valsts teritorijas.

Latvijā ir 140 ezeri, kas lielāki par 1 km², un 12 400 upes ar kopējo garumu 38 000 km. 777 upes ir garākas par 10 km (garākās ir Daugava, Gauja un Venta) un lielākais no ezeriem ir Lubānas ezers (81 km²).

2.3. Klimats

Latvijas teritorija atrodas reģionā ar intensīvu mitro gaisa masu kustību no Atlantijas okeāna uz kontinentu. Vidēji gadā valsti šķērso 120 – 140 ciklonu, 170 – 200 dienās ir nokrišņi.

Vidējais nokrišņu daudzums gadā ir apmēram 680 mm un vidējā iztvaikošana ir 450 mm, tādējādi nokrišņu daudzums pārsniedz summāro iztvaikošanu par 250 mm, bet īpaši lietainos gados - pat par 500 mm, kas izraisa noteci.

Ūdens līdzsvars gada griezumā ir ļoti atšķirīgs. Intensīva notece novērojama martā, aprīlī, oktobrī, novembrī, bet mitruma deficīts - jūnijā, jūlijā un augustā.

Gada vidējā gaisa temperatūra Rīgā ir +6 °C, janvāra vidējā gaisa temperatūra ir -4,7 °C un jūlija - +16,9 °C.

2.4. Administratīvi teritoriālais iedalījums

Pašreizējo Latvijas administratīvi teritoriālo iedalījumu (skatīt 1. karti) nosaka 1991. gadā pieņemtais likums “Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu”. Latvijas Republika sastāv no Vidzemes, Latgales,

Kurzemes un Zemgales; to iedala šādās administratīvajās teritorijās: republikas pilsētās un rajonos, kuri savukārt iedalās rajonu pilsētās, novados, pagastos. Rajonu pilsētām var būt lauku teritorijas. Rīgas pilsēta ir Latvijas Republikas galvaspilsēta.

1. karte. Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums 2000. gada sākumā

Vietējo un rajonu (reģionālo) pārvaldi administratīvajās teritorijās veic 2 veidu pašvaldības:

- vietējās pašvaldības (pilsētu domes, novadu domes, pagastu padomes, kas ir pilsoņu vēlētas pārstāvniecības);
- rajonu pašvaldības (padomes, kas ir vietējo pašvaldību deleģētas pārstāvniecības) un republikas pilsētu domes (kas ir pilsoņu vēlētas pašvaldības).

Abu veidu pašvaldības darbojas patstāvīgi savas likumā¹ noteiktās kompetences ietvaros.

Ar 1998. gadā pieņemto Administratīvi teritoriālās reformas likumu aizsākās vietējo pašvaldību apvienošanās process, kura nobeigums likumā paredzēts 2004. gada 30. novembrī un kura gaita tiek virzīta uz 102 novadu izveidošanu². Latvijas administratīvo teritoriju skaits 2003. gada 1. janvārī redzams 2. tabulā.

¹ Republikas likums “Par pašvaldībām” (1994.) reglamentē Latvijas pašvaldību darbības vispārīgos noteikumus un ekonomisko pamatu, pašvaldību kompetenci, izpildvaras tiesības un atbildību

² LR MK 2001.gada 3. jūlija sēdes protokols Nr. 31 “Par pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projektu apspriešanas rezultātiem un ministriju atziniem”

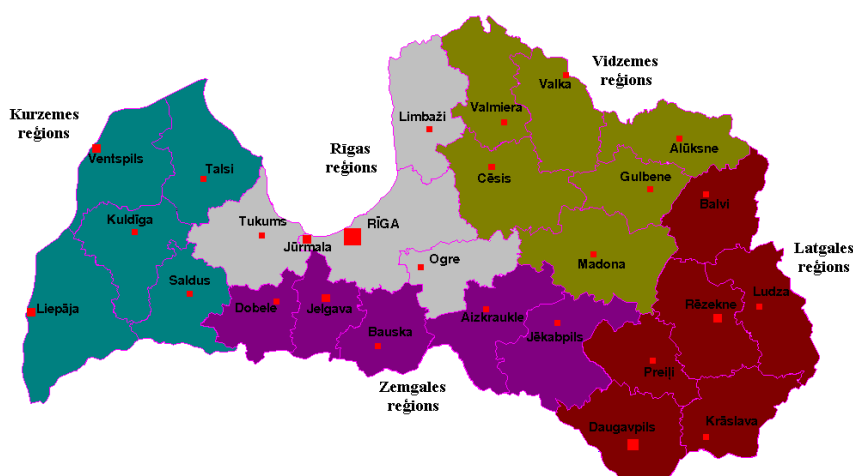
2. tabula. Administratīvo teritoriju skaits 2003. gada 1. janvārī

Reģionālās pašvaldības	Vietējās pašvaldības
Uz 2003. gadu	
26 rajoni 7 republikas pilsētas	15 novadi (kas apvieno tādas teritoriālas vienības kā rajonu pilsētas, pilsētu lauku teritorijas vai pagastus)
	37 rajonu pilsētas
	22 pilsētas ar lauku teritorijām rajonos
	461 pagasts
Uz 2005. gadu	
5 reģionālās pašvaldības	102 vietējās pašvaldības - novadi

Avots: Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) Administratīvi teritoriālo vienību klasifikators (ATVK)

Reģionālo pašvaldību reforma tiek realizēta pakāpeniski laika posmā līdz 2005. gadam. Līdz 2005. gada martam ir noteikts pārejas periods liela mēroga reģionālo pašvaldību izveidošanai. Šajā laikā tiek nostiprināti un attīstīti 5 plānošanas reģioni un saglabātas rajonu pašvaldības. Reģionālās attīstības likumā (2002.) noteikts, ka reģionālās attīstības plānošanai, koordinācijai un pašvaldību sadarbības nodrošināšanai pašvaldības izveido piecus plānošanas reģionus: Kurzemes, Latgales, Rīgas, Vidzemes un Zemgales.

Ar Ministru kabineta 2003. gada 25. marta noteikumiem Nr. 133 "Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijām" ir noteiktas piecu plānošanas reģionu teritorijas. Teritoriālo izvietojumu skatīt 2. kartē.

2. karte. Latvijas teritoriālais iedalījums plānošanas reģionos, 2003. gads

2.5. Atbilstība NUTS³ līmeņiem

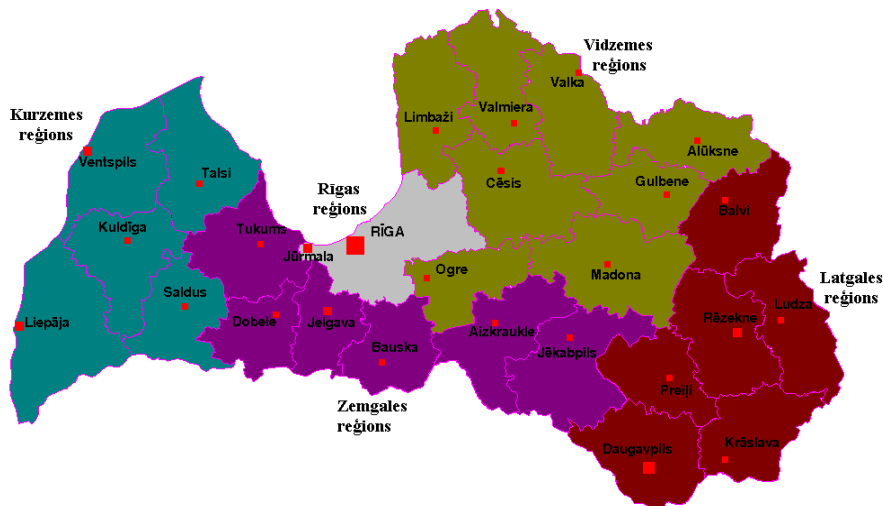
Latvijas valdība ir nolēmusi, ka I NUTS un II NUTS līmenim atbilst visa Latvijas teritorija, kas tālāk ir sadalīta piecos III NUTS līmeņos. To teritorijas neatbilst piecu plānošanas reģionu teritorijām (skatīt 3. kartē). Tie ir: Rīgas, Latgales, Zemgales, Vidzemes un Kurzemes reģioni.

3. tabula Statistisko reģionu nomenklatūras līmeņi Latvijā

1. līmenis	I NUTS	Valsts
2. līmenis	II NUTS	Valsts
3. līmenis	III NUTS	Reģioni: Rīgas, Latgales, Kurzemes, Vidzemes, Zemgales
4. līmenis	IV NUTS	rajoni + republikas pilsētas
5. līmenis	V NUTS	pagasti + novadi + rajonu pilsētas

Avots: www.csb.lv NUTS klasifikatora apraksts

3. karte. Latvijas teritoriālais iedalījums statistikas reģionos, 2003. gads

³ ES Statistikas biroja EUROSTAT statistisko reģionu nomenklatūras klasifikators (Nomenclature of Territorial Units of Statistics) ES informatīvajās sistēmās Latvijas Republikas teritoriju kodēšanai reģionālās statistikas vajadzībām tiek lietota ES kandidātvalstīm izstrādātā EUROSTAT Statistisko reģionu nomenklatūra (Statistical Regions for the Central European Countries), kuras pamatā ir līdzība ar NUTS.

3. Latvijas Lauku attīstības plāna darbības teritorija un Mērķa Nr.1 teritorija

3.1. Latvijas atbilstība Mērķa Nr. 1 teritorijai

ES un Latvijas sarunu sadaļā “Reģionālā politika un strukturālie instrumenti” ir panākta vienošanās, ka līdz 2006. gadam Latvija ietilps ES teritoriālās statistikas vienību nomenklatūras (NUTS) II līmeņa teritorijā, kas atbilst ES struktūrfondu “Mērķa Nr. 1” reģionam. “Mērķa Nr. 1” teritorijas definētas tāpēc, lai nodrošinātu atbalstu attīstības un strukturālo izmaiņu veicināšanai tajos reģionos, kur iekšzemes kopprodukts (turpmāk - IKP) uz vienu iedzīvotāju ir zemāks par 75% no ES vidējā rādītāja. Tā kā Latvija atbilst šim kritērijam, tā ir atzīta par “Mērķa Nr. 1” teritoriju (Latvijas Vienotais programmdokuments).

3.2. Lauku attīstības plāna mērķa teritorija

Plāna īstenošanas mērķa teritorija ir visa Latvijas teritorija. Konkrētas katra pasākuma īstenošanas teritorijas ir noteiktas 9. nodaļā.

Pēc Administratīvi teritoriālā iedalījuma reformas pabeigšanas 2005. gadā no jauna tiek pārskatīts un apstiprināts Plāna mērķa teritorijas statuss.

Tā kā visa Latvijas lauku teritorija ir Mērķa Nr. 1 teritorijas lauku teritorija, tad uz to attiecas visi Mērķa Nr. 1 atbalsta nosacījumi.

4. Plānošana atbilstošā ģeogrāfiskā līmenī

Plānā noteiktā stratēģija ir kopēja visai teritorijai un papildus saistošu reģionāla līmeņa apakšdokumentu nav. Saskaņā ar Regulā Nr.1257/1999 (4., 5., 6., nodaļas) un Regulā Nr.445/2002 un Pievienošanās līgumā paredzētajiem papildus pasākumiem definētajiem nosacījumiem katram pasākumam var būt sava īstenošanas mērķa teritorija kopējā Plāna mērķa teritorijā.

5. Pašreizējās situācijas raksturojums

5.1. Mērķa teritorijas vispārējais raksturojums

Nodaļā dots ieskats par lauku ekonomikas nozīmīgāko sektoru attīstību, raksturota demogrāfiskā un sociālā situācija un vides kvalitāte.

Piezīme: Plāna mērķa teritorijas analīzē "lauku teritorija" ietver administratīvās teritorijas: novadus, pilsētas ar lauku teritorijām, pagastus.

5.1.1. Cilvēkresursi un labklājība

5.1.1.1. Iedzīvotāji

2001. gada sākumā Latvijā bija 2 364 254 iedzīvotāji, no kuriem 757 695 jeb 32% dzīvoja laukos. Vidējais iedzīvotāju blīvums valstī bija 36,6 iedz./km², lauku teritorijās – 11,7 iedz./km².

4. tabula. Latvijas iedzīvotāji, 1935. – 2001.

Rādītājs	Vienības	1935.	1959.	1989.	2001.
Iedzīvotāji kopā	tūkst.	1906	2080	2667	2364
Iedzīvotāji laukos	tūkst.	1197	980	778	758
Lauku iedzīvotāju īpatsvars	%	62,8	47,1	29,2	32
Iedzīvotāji pilsētās	tūkst.	709	1100	1889	1606
Iedzīvotāji Rīgā	tūkst.	385	575	910	757
Rīgas iedzīvotāju īpatsvars	%	20,2	27,6	34,1	32
Iedzīvotāju blīvums vidēji valstī	iedz./km ²	29,5	32,2	41,3	36,6
Iedzīvotāju blīvums vidēji pagastos	iedz./km ²	18,5	15,5	15,5	11,7

Avots: CSP Latvijas 2000. gada tautas skaitīšanas rezultāti, 2002; 1935., 1959. un 1989. gadā pilsētu un lauku iedzīvotāju skaits dots atbilstoši administratīvajam iedalījumam attiecīgajā gadā

Salīdzinot ar citām valstīm, Latvija ir ļoti mazapdzīvota, pastāv lauku teritorijas ar iedzīvotāju blīvumu 2 iedz./km². 1990. gadā aizsākušās strukturālās pārmaiņas lauksaimniecībā, zemie ienākumi no lauksaimnieciskās darbības, neesošie finanšu līdzekļi investīcijām, ierobežotais lauksaimniecības produkcijas noieta tirgus (īpaši lokālais), saimnieciskās pieredzes trūkums patstāvīgas nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības uzsākšanai, sociālās un ekonomiskās infrastruktūras kvalitātes pasliktināšanās ir iemesli tam, ka ekonomiski aktīvākie iedzīvotāji emigrē no laukiem uz pilsētām, sevišķi uz valsts centrālo daļu - Rīgu un tās reģionu. Tā rezultātā lauki ir kļuvuši ļoti mazapdzīvoti. 1. pielikumā ir redzamas teritoriālās atšķirības pēc iedzīvotāju blīvuma katrā teritorijā. 1. pielikuma 33. tabulā ir apkopoti galvenie rādītāji, kuri parāda demogrāfiskās atšķirības starp pilsētām un laukiem.

5.1.1.2. Izglītība

Pieprasījums pēc izglītota un augsti kvalificēta darbaspēka Latvijā pieaug. Šis faktors būtiski ietekmē attīstības nozīmi. Cilvēki ar zemu kvalifikāciju un nepietiekamu apmācību ir pakļauti bezdarba riskam un attiecīgām sociālajām sekām.

2000. gadā veiktās tautas skaitīšanas dati liecina, ka lauku teritorijā salīdzinoši ir vismazāk iedzīvotāju ar augstāko izglītību, bet visvairāk - iedzīvotāju vecumā no 15 gadiem - ar pamatskolas izglītību (LVAEI, 2002. gads, pēc CSP 2000. gada tautas skaitīšanas rezultātiem Latvijā). Patreizējā situācija sīkāk ir izklāstīta nodaļā "Nodarbinātība saimniecībās, lauksaimnieku vecums un izglītība".

5. tabula. Iedzīvotāju īpatsvars pēc izglītības līmeņa no 15 gadu vecuma, %

Izglītības līmenis	Valstī	Lauku teritorijā	Lauku teritorijā minimālā-maksimālā
Iedzīvotāji vecumā no 15 gadiem	82,0	79	70 – 86
Mazāk par 4 klasēm	2,5	3	0,3 – 13
Sākumskolas izglītība	5,9	6	1 – 16
Pamatskolas izglītība	26,5	28	14 – 41
Vispārējā vidējā izglītība	31,0	21	8 – 31
Vidējā speciālā izglītība	20,2	14	5 – 23
Augstākā izglītība	13,9	7	1 – 14

Avots: LVAEI, pēc CSP 2000. gada tautas skaitīšanas rezultātiem, 2002.

Pieaugušo izglītības un mūžizglītības pieejamība lauku iedzīvotājiem paaugstinās lauksaimnieku un citu lauksaimniecībā iesaistīto personu kvalifikāciju un zināšanas saskaņā ar ES mūžizglītības memorandu, un sagatavos mežu īpašniekus un citas mežsaimniecībā iesaistītās personas mežsaimniecības prakses ieviešanai, lai veicinātu mežu ekonomiskās, ekoloģiskās un sociālās funkcijas.

5.1.1.3. Nodarbinātība

Galvenā ekonomiskā aktivitāte laukos ir lauksaimniecība. Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā iesaistīto lauku iedzīvotāju skaits⁴ no 1997. gada līdz 1999. gadam ir samazinājies, un pašlaik šajās nozarēs kopumā ir nodarbināti aptuveni 140 tūkstoši iedzīvotāju. 2001. gadā veiktās lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti liecina, ka kopumā laukos lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā, tai skaitā, pašapgādes nolūkā, ir iesaistīti 271,2 tūkst. jeb 45,0 %⁵ no visiem lauku iedzīvotājiem.

Saskaņā ar darbaspēka apsekojuma rezultātiem lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits laika posmā no 1996. gada līdz 2003. gadam Latvijā ir samazinājies par 3,2 procentiem (attiecīgi, no 16,6% līdz 13,40% no strādājošo kopskaita) (skat. 6. tabulu).

6. tabula. Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbinātie iedzīvotāji (vecumā no 15 līdz 74 gadiem)

	Nodarbinātie iedzīvotāji, tūkst.					% no visiem nodarbinātajiem				
	1996	2000	2001	2002	2003	1996	2000	2001	2002	2003
Kopā	156,5	131,8	141,1	146,9	135,0	16,6	14,0	14,7	14,9	13,4
Lauksaimniecībā, medniecībā	136,3	112,5	118,2	112,3	104,4	14,4	12,0	12,3	11,4	10,4
Mežsaimniecībā	20,1	19,4	22,9	34,7	30,6	2,1	2,1	2,4	3,5	3,0

Avots: CSP, darbaspēka apsekojums, 2003

Dažādos lauku reģionos lauksaimniecības sektora nozīme nodarbinātības un ienākumu nodrošināšanā ir atšķirīga. Otrs nozīmīgākais darba devējs gan pilsētās, gan lauku apvidos ir mežsaimniecība un kokapstrāde, un tā nozīme pieaug - kā redzams 6. tabulā, šajā sektorā nodarbināto iedzīvotāju skaits laikā no 1996. gada līdz 2003. gadam ir pieaudzis no 2,1% līdz 3,0% no nodarbināto kopskaita valstī. Ļoti lēni pieaug nodarbinātība citās nozarēs, jo lauku ekonomikā esošajām pamatnozārēm ir salīdzinoši ierobežotas alternatīvas. Lauku iedzīvotājiem trūkst finanšu kapitāla, ideju un zināšanu uzņēmējdarbībā, lai attīstītu jau esošās un apzinātu visas iespējamās nozares.

⁴ CSP, Darbaspēka apsekojuma rezultāti, personas vecumā no 15 gadiem un vecākas, vidēji 2001. gadā

⁵ CSP, Darbaspēka apsekojuma rezultāti: lauku iedzīvotāji vecumā no 15 gadi un vecāki – 602,4 tūkst., no tiem ekonomiski aktīvie -332 tūkst. un nodarbinātie- 297,8 tūkst. iedzīvotāji, vidēji 2001. gadā

Saskaņā ar darbaspēka apsekojuma rezultātiem (skat. 7. tabulu) vidējais nodarbināto vīriešu un sieviešu skaits no 2001. – 2003.gadam ir pieaudzis gan pilsētās, gan laukos. Pilsētās ir pieaudzis vidējais nodarbināto vīriešu un sieviešu skaits, bet laukos par 1,7% (no 136,6% 2001.gadā līdz 134,9% 2003.gadā) ir samazinājies vidējais nodarbināto sieviešu skaits. Laukos vērojams nodarbināto vīriešu pieaugums vecumā no 15 līdz 34 un no 45 līdz 54 gadiem, bet pilsētās – visu vecumu grupās, izņemot vecumā no 35 līdz 44 gadiem. Nodarbināto sieviešu pieaugums laukos vērojams vecumā no 15 līdz 24 un no 35 līdz 54 gadiem, bet pilsētās – vecumā no 15 – 24 un 45 līdz 74 gadiem. Tas nozīmē, ka gan pilsētās, gan laukos sievietes vecumā pēc 40 gadiem, kad rūpes par bērniem mazinās, aktīvāk piedalās darba tirgū, un tā rezultātā paaugstinās nodarbināto sieviešu skaits. Statistikas rezultāti liecina, ka vīrieši ir visaktīvākā ekonomiski aktīvo lauku iedzīvotāju daļa un tādējādi ir perspektīvs lauku teritorijas turpmākas attīstības virzītājspēks.

7. tabula. Nodarbināto iedzīvotāju skaits pēc dzimuma un vecuma (vecumā no 15 līdz 74 gadiem, vidēji tūkst. iedzīvotāju)

	2001						2003					
	Pilsētās			Laukos			Pilsētās			Laukos		
	Kopā	Vīr.	Siev.	Kopā	Vīr.	Siev.	Kopā	Vīr.	Siev.	Kopā	Vīr.	Siev.
Kopā	663,4	325,9	337,5	296,6	160,0	136,6	704,3	349,0	355,3	302,5	167,7	134,9
Ve- cums:												
15 – 24	67,8	37,2	30,6	30,5	19,3	11,2	76,5	43,3	33,2	34,2	22,6	11,6
25 – 34	167,6	85,8	81,8	74,0	41,2	32,8	172,5	91,0	81,5	74,7	43,6	31,0
35 – 44	188,5	90,9	97,6	85,6	44,9	40,7	187,6	90,9	96,7	84,5	43,4	41,1
45 – 54	159,7	69,7	90,0	59,3	29,7	29,7	165,8	74,8	91,0	67,8	35,2	32,6
55 – 64	69,9	36,4	33,2	35,1	19,2	15,9	84,4	39,7	44,7	33,4	18,9	14,5
65 – 74	10,3	6,0	4,4	12,2	5,8	6,4	17,4	9,2	8,2	8,0	4,0	4,0

Avots: CSP, darbaspēka apsekojums, 2002 un 2003.

Saskaņā ar darbaspēka apsekojuma rezultātiem bezdarba līmenis laukos 2003. gada sākumā bija 7,8%, kas ir zemāks nekā vidēji valstī – 10,6%. Faktiskais bezdarba līmenis laukos ir būtiski augstāks, jo ir izplatītas dažas slēptās bezdarba formas, piemēram, neapmaksātā darbā iesaistīto ģimenes locekļu īpatsvars laukos ir 11,2%, bet pilsētās - 0,4%, nepilnu darba laiku strādājošo īpatsvars laukos ir 14,4 %, bet pilsētās - tikai 8,5%⁶.

Latvijā ir vērojams bezdarbnieku skaita pieaugums, īpaši jauniešu vidū, kuriem nav profesionālās izglītības vai pat pamatizglītības, kā arī nav darba pieredzes, lai konkurētu darba tirgū, vai pietrūkst zināšanu un kapitāla savas uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Būtiska problēma ir bezdarba pieaugums pirmspensijas vecuma (sākot no 50 gadiem) lauku iedzīvotāju vidū. Lielākā daļa šo cilvēku grib strādāt, tomēr nepietiekamās kvalifikācijas dēļ viņi nespēj konkurēt darba tirgū. Turklāt darba vietu skaits laukos ir ierobežots, un viņi nav gatavi vai arī tiem nav pietiekoši kapitāla, lai uzsāktu komercdarbību. Pirmspensijas vecuma cilvēkam atgriešanos darba tirgū apgrūtina arī psiholoģiskas dabas grūtības. Daudziem cilvēkiem nav pietiekamas pašapziņas, lai piedāvātu sevi darba tirgū vai iegūtu jaunas prasmes (Labklājības ministrija, 2002).

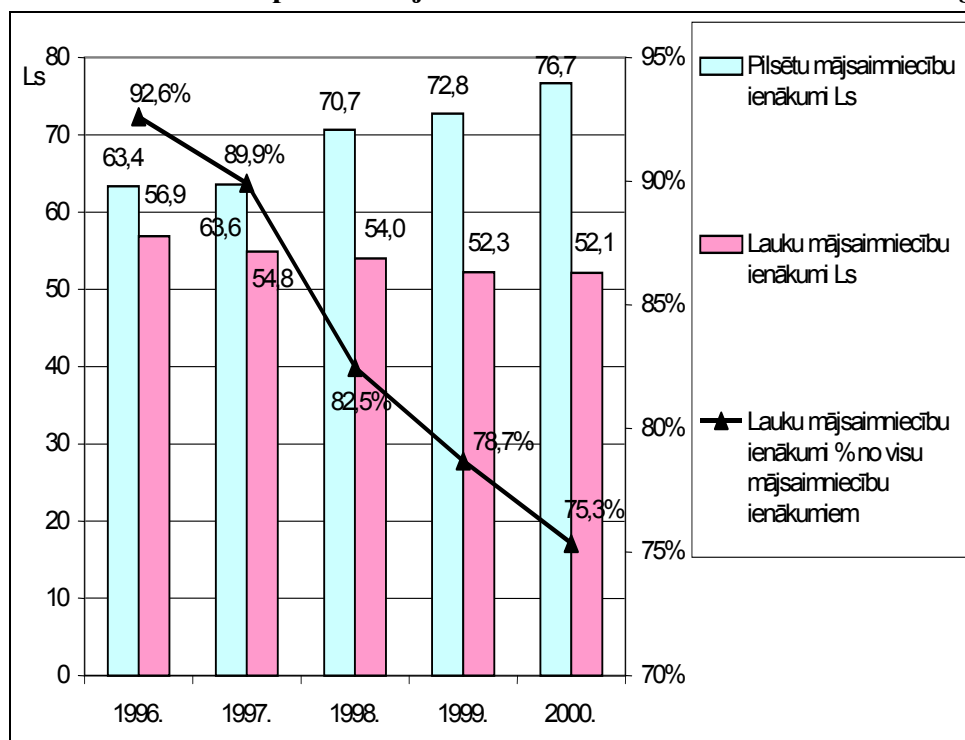
⁶ CSP, Darbaspēka apsekojuma rezultāti, personas vecumā no 15 -74 , vidēji 2003. gadā

5.1.1.4. Ienākumi un labklājība

Neskatoties uz to, ka ekonomiskie rādītāji pastāvīgi uzlabojas, sabiedrības labklājības līmenis joprojām ir zems. Iedzīvotāju ienākumu pieaugums ir ļoti nevienmērīgs. Materiālās labklājības polarizācija, kā arī nabadzīgo cilvēku skaits pamazām pieaug. Turklāt ir vērojama nabadzības feminizācija. Saskaņā ar Kopējo sociālās iekļaušanās memorandu 2002. gadā 16% Latvijas iedzīvotāji bija pakļauti nabadzības riskam.

Mājsaimniecību budžetu apsekojuma dati liecina, ka reālie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli katru gadu laikā no 1996. līdz 2000. gadam ir samazinājušies, būtiski pieaugot starpībai starp pilsētu un lauku iedzīvotāju ienākumiem (skat. 1. attēlu).

1. attēls. Lauku un pilsētu mājsaimniecību ienākumu dinamika 2000. gada cenās

Avots: LVAEI pēc CSP, "Mājsaimniecību budžeti" 1997.-2000., Jansone, Krastiņš.

2000. gadā 20% nabadzīgāko mājsaimniecību veidoja 10% no kopējiem mājsaimniecību ienākumiem, vidējais ienākums uz personu šajās mājsaimniecībās bija 31 LVL (53,17 EUR) un 27% no visiem iedzīvotājiem nāca no šādām mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem. Turklāt 20% no vairāk pārtikušajām mājsaimniecībām ar tikai 18% iedzīvotāju veidoja 40% no kopējiem mājsaimniecību ienākumiem.

Neskatoties uz to, ka tautsaimniecībā nodarbināto vidējā mēnešalga 2001. gadā sasniedza 159 LVL (skat. 1. pielikuma 32. tabulu), laukos nodarbinātajiem tā ir par aptuveni 30% zemāka. Skatoties pēc reģioniem, augstākie ienākumi pēc nodokļu atskaitījumiem uz mājsaimniecības locekli 2002. gadā bija Rīgas rajonā – 102,43 LVL, zemākie (58,44 LVL) – Latgalē. Vairāk nekā pusi no visiem mājsaimniecību ienākumiem pēc nodokļu atskaitījumiem veido darba algas (61%), vienu piektdaļu (21%) – pensijas un tikai 9,4% ir "tīrie ienākumi" no lauksaimnieciskās ražošanas un privātās uzņēmējdarbības. (CSP, darbaspēka apsekojums 2002. gadā).

Labklājības ministrijas veiktie pētījumi pierāda, ka salīdzinoši plaša lauku sabiedrība dzīvo arvien pieaugošā nabadzībā un mājsaimniecībā iztikas nolūkiem tiek uzturēta naturālā saimniecība. To apliecina arī būtiskā starpība starp valstī noteikto viena iedzīvotāja pilna iztikas minimuma preču un pakalpojuma groza vērtību, kas valstī ir noteikta 87 LVL apmērā, un vidējo mājsaimniecības ienākumu uz vienu lauku iedzīvotāju - 52 LVL. Neskatoties uz to,

ka 57% no laukos dzīvojošiem (skat. 1. pielikuma 33. tabulu) ir darbības vecuma iedzīvotāji, tikai 28% lauku iedzīvotāju galvenais iztikas līdzekļu avots ir ekonomiskā darbība, tajā skaitā darbība daļēji naturālajā saimniecībā. (skat. 8. tabulu)

8. tabula. Lauku iedzīvotāju skaita īpatsvars pēc uzrādītā galvenā iztikas līdzekļu avota, 2000. g.

Galvenais iztikas līdzekļu avots	Valstī	Lauku teritorijā	Lauku teritorijā minimālā-maksimālā
Ekonomiskā darbība	34,7	29	9 - 43
Pensijas	24,5	24	13 - 38
Pabalsti un cita finansiālā palīdzība	5,4	7	0,5 - 29
Citu personu vai iestāžu apgādība	30,4	32	10 - 51
Cits iztikas līdzekļu avots	5	12	0 - 30

Avots: LVAEI, pēc CSP 2000. gada tautas skaitīšanas rezultātiem, 2002.

Viena no bažām, kas kļūst arvien aktuālāka Latvijā, ir nabadzība. Lai raksturotu nabadzību un nabadzības lielumu, tiek izmantots nabadzības riska sliekšnis, kuru Eiropas Kopienas Statistikas pārvaldes "Eurostat" izmanto starptautiskajiem salīdzinājumiem, un nabadzības riska koeficients. Atbilstoši "Eurostat" metodoloģijai par nabadzības riska sliekšni uzskatāmi 60% no nacionālās mediānas ekvivalentajiem⁷ ienākumiem. Salīdzinot valstu nabadzības rādītājus, tiek izmantoti monetārie nabadzības rādītāji, kurus 2001. gada decembrī Lākenā apstiprinājusi Padome. Informācijas avots ir mājsaimniecības budžetu apsekojuma dati laikposmā no 1997. gada līdz 2002. gadam, izņemot 2001. gadu, jo attiecīgajā gadā apsekojums tika pārtraukts. 9. tabulā norādīti nabadzības sliekšņi attiecībā uz mājsaimniecību, kurā ir viena persona, un mājsaimniecību, kurā ir 2 pieaugušie un 2 bērni vecumā līdz 14 gadiem.

9. tabula. Nabadzības riska sliekšnis ilustratīvās vērtībās⁸ mēnesī, LVL

	1997	1998	1999	2000	2002
Mājsaimniecība, kurā ir viena persona	43	47	49	50	59
Mājsaimniecība, kurā ir 2 pieaugušie un 2 bērni (vecumā no 0 līdz 14 gadiem)	89	100	103	106	124

Avots: CSP mājsaimniecības budžetu apsekojums, 2003

Jāpiebilst, ka norādītais nabadzības sliekšnis (1999. gadā) ir viens no zemākajiem to 10 valstu grupā, kuras 2004. gada maijā pievienojās ES⁹. Latvijas salīdzinājums ar 15 ES valstīm liecina, ka nabadzības riska sliekšnis ES dalībvalstīs 1999. gadā bija 3,3 reizes augstāks: mājsaimniecības, kurā ir viena persona, nabadzības sliekšnis 15 ES valstīs bija 7263 pirktpējas standartu (PPS) nosacītās valūtas vienības, savukārt Latvijā tas bija tikai 2196 PPS.

2. attēlā redzamas izmaiņas nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvarā, ja to ienākumi ir zemāki par 60% no nacionālās mediānas ekvivalences ienākumiem. Laikposmā no 1997. līdz 2002. gadam nabadzības riska koeficients¹⁰ svārstījās robežās no 16 līdz 17%, savukārt 15

⁷ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ekvivalences skalas aprēķināšanai tika izmantots: pirmais pieaugušais saimniecības loceklis tika pielīdzināts 1,0 un katrs nākamais loceklis - 0,5, bet bērni vecumā līdz 14 gadiem - 0,3 patēriņa vienībām.

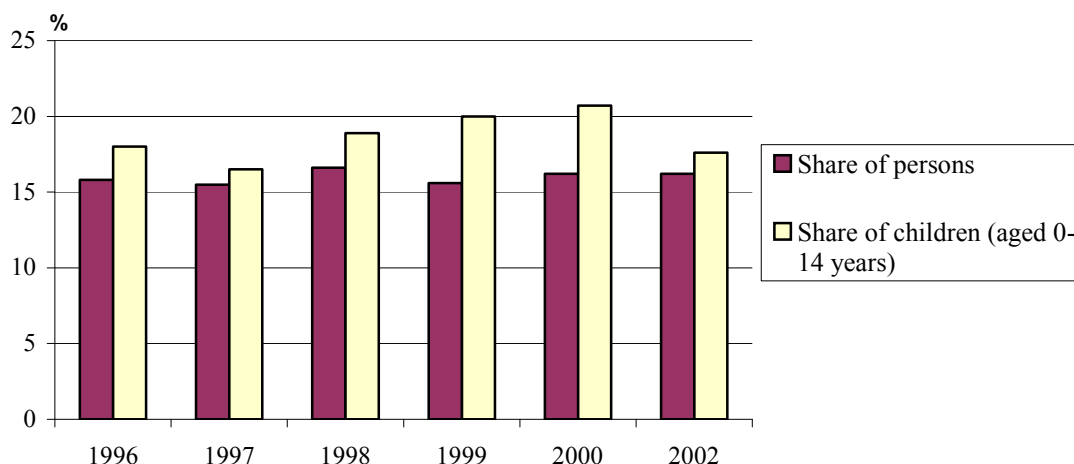
⁸ Vienas personas mājsaimniecības nabadzības sliekšnis bija 60% no mediānas ekvivalentajiem ienākumiem, bet mājsaimniecības, kurā ir 2 pieaugušie un 2 bērni (vecumā līdz 14 gadiem) tika reizināts ar 2,1 (saskaņā ar ekvivalences skalu -1,0+0,5+0,3+0,3).

⁹ Monetārā nabadzība ES jaunajās dalībvalstīs un kandidātvalstīs. - Eurostat, Statistics in Focus, Theme 3 - 21/2003.

¹⁰ "Nabadzības riska koeficients (pēc sociālajiem transfertiem)" liecina par tādās saimniecībās dzīvojošu personu īpatsvaru, kurās kopējie ekvivalentie ienākumi ir zem 60% no nacionālās mediānas ekvivalentajiem ienākumiem.

ES valstīs šis rādītājs 1999. gadā bija 15%. Būtiski, ka bērni vecumā līdz 14 gadiem tiek pakļauti augstākam nabadzības riskam un nabadzības riska koeficients svārstījās no 17 līdz 21%.

2. attēls. Nabadzības riska koeficients

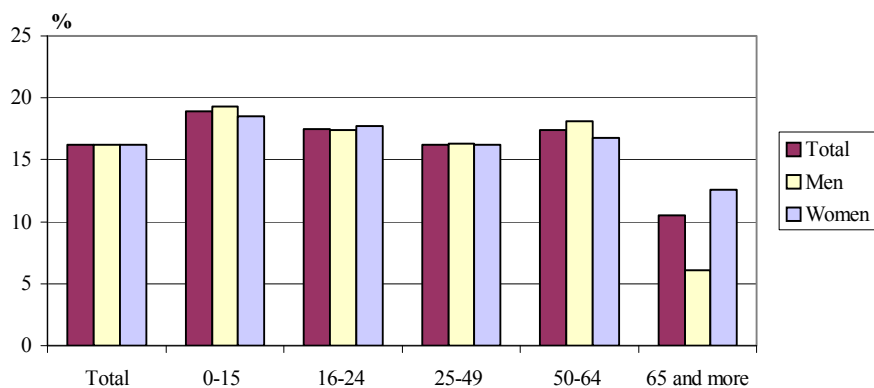

Nodarbinātās sievietes ir daudz vairāk pakļautas nabadzības riskam nekā vīrieši. Tādējādi, piemēram, 2002. gadā nabadzības riska koeficients attiecībā uz algotu darbu strādājošām sievietēm bija 9% un vīriešiem - 8%. Pašnodarbinātās personas ir daudz vairāk pakļautas nabadzības riskam: nabadzības riska koeficients sievietēm bija 23%, bet vīriešiem - 21%.

Saskaņā ar mājsaimniecības budžetu apsekojuma datiem līdz ar bērnu skaita palielināšanos ģimenēs, paaugstinās arī nabadzības riska koeficients. Tādējādi, piemēram, nabadzības riska koeficients ģimenēm ar vienu bērnu bija 15%, ģimenēm ar 2 bērniem - 16% un ģimenēm ar 3 un vairāk bērniem - 26%.

Novērtējot situāciju visā valstī, 2002. gadā gan vīrieši, gan sievietes bija pakļauti vienādam nabadzības riskam. Augstākais nabadzības riska koeficients bija personu grupā no 0 līdz 15 gadiem, proti, bērni un to vecāki tika pakļauti vislielākajam nabadzības riskam. Iedzīvotāju grupa vecumā virs 65 gadiem bija salīdzinoši vismazāk pakļauta nabadzības riskam. Šajā grupā vērojama arī visievērojamākā atšķirība starp dzimumiem - 13% sieviešu un 6% vīriešu tika pakļauti nabadzības riskam (skat. 3. attēlu).

3. attēls. Nabadzības riska koeficients pēc vecuma un dzimuma

Statistikas datu trūkums ierobežo iespēju raksturot sociālo izstumtību kā laukos pieaugošu negatīvu parādību, kuras pamatā ir lauku sabiedrības noslāņošanās dažādās sociālās grupās un tajās pieaugošās psiholoģiskās, sociālās un ekonomiskās problēmas. Tomēr ir skaidrs, ka

nabadzība un bezdarbs ir lielu sabiedrības grupu sociālās izstumtības galvenie riska faktori un tās samazināšana ir galvenais ilgtermiņa sociālās politikas mērķis Latvijā.

Nākotnē sociālo spriedzi palielinās tālākā lauksaimniecības sektora pārstrukturēšanās, kas praksē saistīta ar lauksaimniecībā strādājošo skaita samazināšanos. Līdz ar to pieaugs vēl lielāka nepieciešamība pēc iedzīvotāju izglītošanas un lauku ekonomikas dažādošanas atbalsta pasākumiem, kas samazinātu lauku iedzīvotāju ienākumu atkarību no naturālās lauksaimniecības, veicinātu nelauksaimnieciskās darbības uzņēmumu attīstību laukos un nodrošinātu no lauksaimniecības aizejošā darbaspēka pārorientēšanu uz citiem uzņēmējdarbības veidiem.

5.1.2. Lauku ekonomika

5.1.2.1. Lauksaimniecība

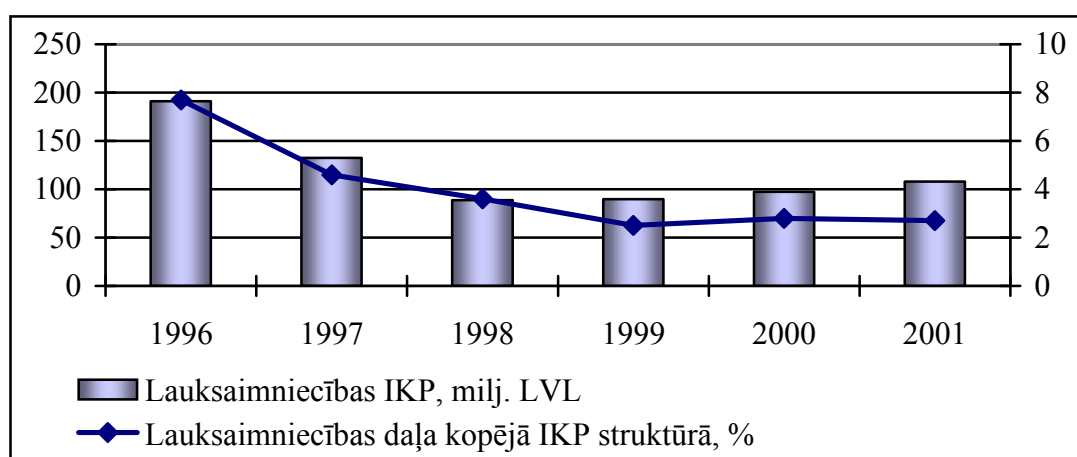
Laika posmā no 1996. līdz 1999. gadam lauksaimniecības īpatsvars IKP samazinājās līdz 2,4% (1996. gadā bija 6,9%), un pēdējo trīs gadu laikā ir nostabilizējies 2,8 - 3,0 % līmenī (skat.4. attēlu).

Pēc CSP datiem lauksaimniecības bruto pievienotā vērtība 2001. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu faktiskajās cenās pieauga par 16,3 %. Bruto pievienotās vērtības apjoms pieauga par 7,0 %, bet cenu indekss- 8,7 %. $[1,163=1,070*1,087]$. Lauksaimniecībā radītās gala produkcijas bruto pievienotā vērtība 2001. gadā pieauga par 20,8% (bāzes cenās)¹¹, galvenokārt palielinoties produkcijas cenām par 7,2% un samazinoties ražošanas resursu cenām par 0,3%, bet kopējais produkcijas apjoma pieaugums augkopībā un lopkopībā bija tikai 4,1%.

Lauksaimniecības gala produkcijas struktūrā 2001. gadā (bāzes cenās) lopkopība veidoja 52%, (tai skaitā piens - 24%, cūkgaļa - 13%, olas - 6%), augkopība - 42%, (tai skaitā graudi - 18%, kartupeļi - 8%, dārzeņi - 4%), bet pārējā lauksaimniecības produkcija – 6%.

2001. gadā primārajā lauksaimniecībā bija nodarbināti 12,5%¹² no tautsaimniecībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem. Palielinoties lauksaimniecības sektora modernizācijai, nodarbināto skaits samazināsies.

4. attēls. Lauksaimniecības IKP dinamika, 1996.-2001.g., (faktiskajās cenās)

Avots: CSP

¹¹ Tirgus cena (ražotāja cena), kuru saņem ražotājs par saražoto produkciju, pie kuras pieskaitītas subsīdijas un atņēmti nodokļi, kas saistīti ar šīs produkcijas ražošanu.

¹² Darbaspēka apsekojuma rezultāti. Personas vecumā 15 gadi un vairāk, 2001. gada vidējie

Pārtikas produktu pārstrāde vēl joprojām ieņem ievērojamu vietu Latvijas pārstrādes rūpniecībā - tā dod 27% no visas Latvijas rūpniecībā saražotās produkcijas kopapjoma un nodarbina 22% no rūpniecībā strādājošajiem. 2000. gadā valstī darbojās aptuveni 225 lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumi. Pēdējos gados ir sākusies lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu koncentrācija, tāpēc mazo uzņēmumu skaits samazinās, ražošana koncentrējas lielākās, ES prasībām atbilstošās ražotnēs.

Arī 2001. gadā lauksaimniecības precēm (neietverot zivsaimniecības produkciju) negatīvais saldo ārējās tirdzniecības bilancē ir palielinājies par 10 milj. LVL. 2001. gadā ir panākts kopš 1996. gada krasākais eksporta apjomu pieaugums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu – par 48%. Importa apjoms 2001. gadā ir pieaudzis par 14%. Lielāko īpatsvaru 2001. gada lauksaimniecības produktu eksporta struktūrā sastādīja piens un piena produkti –12,8 milj. LVL; graudaugi – 6,1 milj. LVL; augļu un dārzeņu konservi, sulas – 5,3 milj. LVL.

5.1.2.2. Lauksaimniecībā izmantojamie zemes resursi un to kvalitāte

Resursi. Lauksaimniecībā izmantojamā zeme (LIZ) no Latvijas kopējās teritorijas (uz 01.01.2003.) aizņem 38,3% jeb 2473,8 tūkst. ha, no tās aptuveni 76 % ir aramzeme. 23% aizņem pļavas un ganības, 1% - ilggadīgie stādījumi. 63,0% no LIZ kopplatības ir veikta melioratīvā būvniecība, kuras apsaimniekošanā ir iesaistīta gan valsts, gan arī privātie zemes īpašnieki.

Auglība. Ja Latvijas klimatiskie apstākļi visumā spēj nodrošināt daudzveidīgas lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu, tad nepietiekamā augsnes auglība ir bremzējošs faktors. Visauglīgākās augsnes ir Zemgalē - Dobeles un Jelgavas rajonā. Tālāk uz austrumiem - Rēzeknes virzienā - augsnes kļūst arvien neauglīgākas un akmeņainākas, bet tomēr ir spējīgas dot labu labības, zālāju vai pākšaugu ražu.

Visizplatītākās ir podzolētās augsnes, kuras ir salīdzinoši mazauglīgākas un raksturīgas mežiem. Tās aizņem aptuveni 54,5 % no augšņu kopplatības. Pēc ģenēzes tām ir raksturīga skāba augsnes reakcija, zems organisko vielu saturs un ir nabadzīgs ar augu uzņemamajiem barības elementiem. Ļoti auglīgas, organiskām vielām bagātas augsnes aizņem apmēram 7% no visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Pārējās pieder mazauglīgāku augšņu kategorijai.

Latvijā eksistē zemes kvalitātes novērtēšanas sistēma (skat. 10. tabulu), kurā zemes gabalus ar augkopības ražošanai visvairāk atbilstošiem apstākļiem un lielāko zemes ražotspēju novērtē ar 100 ballēm. (Boruks A., 1996). Sistēma tika ieviesta atbilstoši rudzu ražas apjomam uz lauksaimniecībā izmantojamās zemes ha, kur 1 balle tiek noteikta attiecībā uz 70 kg/ ha rudzu.

10. tabula. Zemes kvalitātes novērtējuma sistēma ballēs

Zemes lietošanas veids	Zemes kvalitāte, balles				
	ļoti laba	virs vidējās	vidēja	salīdzinoši slikta	slikta
Aramzeme	70-100	50-70	40-50	20-40	12-20
Pļavas	50-60	40-50	30-40	20-30	5-20
Dabīgās ganības	40-50	30-40	25-30	15-25	5-15

Avots: Boruks A., Lauksaimniecības reģionālā specializācija un teritoriālais izvietojums Latvijā, Rīga, 1996.

1. pielikuma 11. kartē ir redzams vidējais zemes kvalitātes novērtējums katrā pagastā .

Skābums. Latvijas augšņu lielākajai daļai jau pēc ģenēzes raksturīga skāba reakcija (pH_{kcl} 5,5 un zemāka). Līdz ar to aptuveni 40% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes nepieciešama kaļķošana. Skābās augsnēs nav iespējams veikt pastāvīgu lauksaimniecības ražošanu un iegūt

augstas kvalitātes produkciju nelabvēlīgo fizikāli ķīmisko īpašību, zemās mikrobioloģiskās aktivitātes un augu barības vielu trūkuma dēļ.

Pēdējos 10 gados skābo augšņu kaļķošana Latvijā ir katastrofāli samazinājusies no 150-200 tūkst. ha gadā līdz vidēji 7,5 tūkst. ha gadā pēdējos trijos gados. Kaļķošanas efekts ilgst tikai apmēram 10 gadus, un ar katru gadu pieaug kaļķošanas darbu izmaksas. Kaļķošanas rezultātā paaugstinās augsnes bufer spēja, samazinās dažādu videi kaitīgu organisko un neorganisko savienojumu notece no augsnes un toksisko vielu nelabvēlīgā ietekme uz augsni un lauksaimniecisko produkciju. Tādējādi mazinās arī ūdens ekosistēmu eitrofikācija un draudi cilvēku un dzīvnieku veselībai.

Mitruma režīms. Latvijas klimatā ar samērā īsu vasaru īpaši svarīga nozīme ir agrai kultūraugu pavasara sējai. Pavasarī par 10-15 dienām agrāk var apstrādāt un apsēt meliorētus laukus nekā nemeliorētus. Lietainos rudenos ražu no nedrenētiem laukiem dažkārt pat nav iespējams novākt. Nosusināšana Latvijā ir vajadzīga aptuveni 94% no lauksaimniecībā izmantojamo zemju kopplatības, kas, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, ir ievērojami vairāk. Igaunijā nosusināšana ir vajadzīga 72%, Lietuvā – 60%, bet Vācijā - tikai 31% lauksaimniecībā izmantojamo zemju.

Lai novadītu lieko mitrumu, valsts veikusi hidromelioratīvo būvniecību 1,56 milj. ha jeb 63% lauksaimniecībā izmantojamās zemēs, tai skaitā 37 tūkst. ha applūšanai apdraudētu teritoriju saimnieciskajai darbībai nepieciešamo zemes mitruma režīmu nodrošina polderu sistēmas ar 45 valsts pārziņā esošām sūkņu stacijām. Lai gan lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir zemnieku saimniecības ražošanas pamatlīdzeklis, to uzturēšana kārtībā nav atkarīga tikai no viņa. Atbilstoši meliorācijas sistēmu būvju un ierīču piederībai izšķir valsts meliorācijas sistēmu būves un ierīces, koplietošanas meliorācijas sistēmu būves un ierīces un vienas saimniecības meliorācijas sistēmu būves un ierīces. Viss komplekss darbojas ciešā mijiedarbībā, un vienas daļas neuzturēšana kārtībā var nodarīt kaitējumu veselam reģionam.

Meliorācijas sistēmas ir izbūvētas pirms 20-30 gadiem, un ir nepieciešams to remonts vai rekonstrukcija, kas rada ievērojamas izmaksas. Modernizācija nepieciešama arī 10 polderu sūkņu stacijām, kas regulē mitruma režīmu ievērojamā daļā LIZ platību.

Reālā situācija liecina, ka lielākā daļa privāto meliorācijas objektu nav pienācīgi apsaimniekota un uzturēta kārtībā, jo trūkst finansējuma vai vienkārši nav īpašnieka.

Izmantošana. Laika posmā no 1990. līdz 1999. gadam, samazinoties lauksaimniecības ražošanas apjomiem, ieviešot modernas tehnoloģijas un palielinot produktivitāti uz vienu ha LIZ, ir palielinājusies lauksaimniecībā neizmantotās zemes platība. Pēc VZD datiem lauksaimniecības produktu ražošanai (01.01.2002.) tiek izmantoti aptuveni 1,8 milj. ha LIZ, un pēc VZD datiem netiek izmantots 21% ha no kopējās LIZ.

Aptuveni 44,6 tūkst. ha LIZ aizauguši ar krūmiem (no tiem 14,0 tūkst. ha - meliorētās zemes). Neapsaimniekotajās zemēs šo 10 gadu laikā turpinās pārpurvošanās un aizaugšana ar mazvērtīgiem krūmiem. Pastāv draudi, ka šīs zemes var tikt izslēgtas no ražošanas un ekonomiskās aprites un, aizaugot ar krūmiem, degradēs lauku ainavu un vidē esošās kvalitātes (biotopus, savvaļas populācijas), bet nākotnē tās radīs ekonomiskus zaudējumus valstij, jo samazinās atpūtas industrijas potenciālās attīstības iespējas. Savukārt to atgūšanai būs nepieciešamas ļoti lielas izmaksas.

Apzinoties tālāko lauksaimniecības attīstību, jaunu intensīvu tehnoloģiju ieviešanu, kultūru ražības paaugstināšanos atsevišķās teritorijās, pārtikas produktu ražošanai nepieciešamās LIZ platības turpināsies samazināties¹³.

Tas negatīvi ietekmētu lauku vidi, kurā notiek ilgstoša lauksaimnieciskā darbība. Latvijas tradicionālā ainava izveidojusies, mijoties mežiem, lauksaimniecībā izmantojamām zemēm, purviem, dabiskajām ganībām, upēm un ezeriem, kas veido sadrumstalotas mozaīkas veida ainavu. Šāda ainava ir svarīga Latvijai tradicionālu augu un dzīvnieku valsts sugu izplatībai. Daudzām putnu un dzīvnieku sugām ir dzīvotnes, pateicoties lauksaimnieciskajai darbībai, kas nodrošina barošanās un vairošanās vietas. Pamesto zemju palielināšanās rezultātā varētu samazināties ar lauksaimniecību saistīto sugu skaits.

Viens no risinājumiem ir palielināt platības netradicionālo kultūru, kā arī nepārtikas izejvielu un produktu ražošanai (rapsis – biodegvielai, graudi – etanolam, lini – tekstilam, celulozei, krāšņumaugi – apzaļumošanai utt.), kā arī pakāpeniski pievērsties alternatīvajai lauksaimniecībai. Atsevišķos reģionos daļa zemes jau tiek pakāpeniski apmežota, izmantota meža dzīvnieku audzēšanai, sportam, atpūtai, tūrismam un citām nelauksaimnieciskām vai ar lauksaimniecību netieši saistītām darbībām.

Neizmantotās LIZ apmežošana ir viens no risinājumiem daļai to saimniecību, kuras lauksaimnieciskajā darbībā nesaskata savu perspektīvu. Savukārt saimniecības, kuras arī nākotnē vēlas saglabāt LIZ platības, var pievērsties alternatīvas saimnieciskās darbības attīstīšanai šajās platībās.

Valsts un ES tiešā atbalsta programmu (“Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma”, “Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma”, SAPARD atbalsta programmas “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” un “Vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes”, kā arī “Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma”) īstenošana netieši palīdz pārstrukturizēt LIZ izlietojumu atbilstoši lauku uzņēmēju izvēlētajiem saimniekošanas mērķiem. Informāciju par katras atbalsta programmas mērķiem un īstenošanas nosacījumiem skatīt 5.1.4.4. nodaļā.

5.1.2.3. Lauku saimniecību struktūra

Pēc 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultātiem¹⁴ Latvijā ir 180 tūkst. saimniecību; 99,8% no tām ir privātās saimniecības. Viena zemnieku saimniecība vidēji apsaimnieko zemi 33,2 ha (t.sk. 20,1 ha LIZ), bet piemājas saimniecība – 12,2 ha (7,4 ha LIZ) platībā (skat. 1. pielikuma 34. tabulu). 42% zemes reformas rezultātā izveidoto saimniecību sastāv no atsevišķiem (2-15) zemes gabaliem, kas atrodas tālu viens no otra un kuriem ir neizdevīgas robežas. Tas apgrūtina un sadārdzina saimniecisko darbību. 1. pielikuma 35. tabulā ir redzams saimniecību sadalījums pa zemes lieluma grupām pēc LIZ platības.

¹³ Pēc Zemkopības ministrijas un LVAEI aprēķiniem un prognozēm, Latvijā pašreizējā LIZ platība nākotnē varētu tikt izmantota sekojoši- 1% ilggadīgajiem stādījumiem, 23% pļavām un ganībām, 55% aramzemei, 21% ekstensīvajai lauksaimniecībai vai nelauksaimnieciskiem mērķiem.

¹⁴ Ministru kabinets 2001.gada 29.maija lēmumā noteica, ka Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde (CSP) veic vispārējo lauksaimniecības skaitīšanu uz skaitīšanas kritisko momentu – 2001.gada 1.jūniju. Padomes 1988. gada 29. februāra Regulā (EEK) Nr.571/88 par Kopienas lauku saimniecību struktūras apsekojumu organizēšanu laikā no 1988. līdz 2007. gadam (turpmāk – Regula Nr. 571/88) ir norādīts, ka lauksaimniecības skaitīšanā ir jāapsēko lauku saimniecības, kuru īpašumā vai lietošanā ir 1 ha un vairāk LIZ vai kurās pēdējā kalendārā gada laikā pārdošanai saražots noteikts daudzums lauksaimniecības produkcijas, par šo daudzumu tika noteikts lauksaimniecības produkcijas apjoms vismaz Ls 1000 vērtībā. Tādēļ jāņem vērā, ka šeit un turpmāk lietotie dati no lauksaimniecības skaitīšanas provizorisksajiem rezultātiem atbilst apmēram 85,4% no lauksaimniecības mērķiem lietotās zemes

¹⁴ apseko to saimniecību kopplatība sastādīja 88,2% no kopējās lauksaimniecības mērķiem lietotās zemes platības

¹⁴ apseko to saimniecību LIZ kopplatība sastādīja 92,2% no kopējās lauksaimniecības mērķiem lietotās LIZ platības

39,4 tūkst. saimniecībās jeb 21,9 % no apsekoto saimniecību kopskaita nekāda lauksaimnieciskā darbība nenotika. Šo saimniecību īpašumā vai lietošanā atradās gandrīz 800 tūkst. ha zemes, bet 140,8 tūkst. ekonomiski aktīvo saimniecību īpašumā vai lietošanā atradās 2800,1 tūkst. ha zemes, no tās 1834,0 tūkst. ha LIZ (skat. 11. tabulu).

11. tabula. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošana ekonomiski aktīvajās lauku saimniecībās

LIZ izmantošanas veids un meliorācijas stāvoklis	Platība, tūkst. ha
Saimniecību skaits	140835
Pavisam LIZ	1834,0
Tai skaitā meliorēta	939,2
no tās: nepieciešama meliorācijas sistēmu rekonstrukcija, remonts	79,7
Nepieciešama meliorācija	81,0
Aramzeme	1178,1
tai skaitā: apsētā platība	856,2
atmats	226,0
papuves	88,3
Ilggadīgie stādījumi	20,8
Pļavas	217,2
Ganības	246,4
Neizmantota lauksaimniecībā izmantojamā zeme	171,5

Avots: CSP, Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2003

59,8% no kopējā saimniecību skaita 2001. gadā produkciju ražoja pašu patēriņa vajadzībām, nepārdodot neko. Katra ceturrtā saimniecība ir tāda, kas pārdod mazāk nekā pusi no saražotās produkcijas apjoma. Tikai 11,8% no kopējā skaita ir saimniecības, kas vairāk nekā pusi produkcijas ražo pārdošanai, un tās apsaimnieko tikai 38% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

5.1.2.4. Nodarbinātība saimniecībās, lauksaimnieku vecums un izglītība

Vidēji katrā saimniecībā ir nodarbināti 1,9 cilvēki, taču tikai katrs ceturtais ir nodarbināts uz pilnu darba laiku. Neskatoties uz to, ka ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir zemi, aptuveni 36% no visiem lauku saimniecībās nodarbinātajiem tas ir galvenais ienākumu avots (skat. 12. tabulu).

12. tabula. Nodarbināto skaits lauku saimniecībās

	Nodarbināto skaits tūkst.	% no saimniecībā nodarbinātiem visās nozarēs
Visu nodarbināto skaits saimniecībā	271,2	100
Lauksaimniecībā nodarbināto skaits	265,5	97,9
tai skaitā strādā:		
pilnu darba dienu	66,2	24,4
nepilnu darba dienu	199,3	73,5
Nodarbinātie, kas gūst pamatieņēmumus no darba saimniecībā	97,8	36,1

Avots: CSP, Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2003

Sīkāku nodarbināto skaita un noslodzes sadalījumu pa ekonomiski aktīvo saimniecību LIZ platības grupām skatīt 1. pielikuma 35. tabulā.

Lauku saimniecībās pārsvarā ir nodarbināti cilvēki, kas ir vecāki par 50 gadiem. 37,5% no kopējā saimniecību īpašnieku skaita (skat. 13. tabulu) saskaņā ar nacionālo pensiju sistēmu saņem lauksaimniecības ieņēmumiem papildus ienākumus – pensiju.

13. tabula. Lauksaimniecībā nodarbināto fizisku personu kā vienīgo īpašnieku skaits un vecuma struktūra

Vecuma grupas	Lauku saimniecību īpašnieku skaita īpatsvars
Kopā	127383= 100%
Līdz 50	41,7
50-54	9,9
55-59	10,9
60 un vecāki	37,5

Avots: CSP, Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2003

Pēc Lauksaimniecības skaitīšanas rezultātiem, tikai 21,4% no ekonomiski aktīvo saimniecību vadītājiem ir augstākā vai cita profesionālā lauksaimnieciskā izglītība (skatīt 14. tabulu). Lielākajai daļai jeb 70% lauku saimniecību vadītāju lauksaimnieciskās zināšanas ir iegūtas tikai praktiskās pieredzes rezultātā. Ekonomiskās zināšanas darbībai tirgus ekonomikas apstākļos lielākajai daļai saimniecību vadītāju ir nepietiekamas un tiek iegūtas praktiskajā pieredzē. Daudzi saimniecību vadītāji nespēj vai baidās uzņemties kredītsaistības saimniecības tālākai attīstībai savas nedrošības dēļ, jo trūkst biznesa uzsākšanai nepieciešamās pieredzes un prasmju, nav pietiekamu zināšanu par produkcijas realizācijas tirgiem. Pietrūkst ražotāju sadarbības informācijas apmaiņā un kopēju ekonomisko aktivitāšu attīstīšanā, stimulējot ekonomiski vājākos un nedrošākos komerciāli attīstībai.

14. tabula. Saimniecību īpašnieku¹⁵ un vadītāju sadalījums pēc lauksaimnieciskās izglītības līmeņa katrā saimniecību grupā pēc saimniecību pārdotās produkcijas īpatsvara

Izglītības līmenis saimniecību grupā	Saimniecību īpašnieku vecumā līdz 50 gadiem īpatsvars noteiktajā izglītības līmeņa grupā
Saražoto produkciju nepārdod	39682=100%
tikai praktiskā pieredze	73,47
pamatizglītība lauksaimniecībā	5,56
profesionālā izglītība lauksaimniecībā	16,76
augstākā izglītība lauksaimniecībā	4,21
Saražoto produkciju pārdod līdz 50 %	13257=100%
tikai praktiskā pieredze	57,08
Pamatizglītība lauksaimniecībā	10,99
profesionālā izglītība lauksaimniecībā	27,40
augstākā izglītība lauksaimniecībā	4,54
Saražoto produkciju pārdod no 50-100%	10525=100%
tikai praktiskā pieredze	34,61
pamatizglītība lauksaimniecībā	19,89
profesionālā izglītība lauksaimniecībā	34,62
augstākā izglītība lauksaimniecībā	10,88

Avots: CSP, Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas provizorisks rezultāti, 2002.

Lauksaimnieku konsultēšanu un tālākizglītību Latvijā nodrošina galvenokārt SIA Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs (turpmāk LLKC) ar 26 rajonu birojiem. Lauku uzņēmēji tur var saņemt palīdzību ar lauksaimniecību un nelauksaimniecisko komercdarbību saistītajos jautājumos, t.sk. biznesa plāna izstrādāšanā. Ražotājiem un pārstrādātājiem ir iespējams iegūt informāciju par produkcijas noieta iespējām Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūta (LVAEI) Lauksaimniecības tirgus veicināšanas centrā. Taču šādas iespējas neatkarīgi no vecuma izmanto ekonomiski aktīvākie un zinošākie lauksaimnieki, kuri parasti ir jau komerciāli spējīgu lauku saimniecību vadītāji. Tiek meklēti

¹⁵ Lauksaimniecības skaitīšanā aptaujāto saimniecību īpašnieki

risinājumi, kā motivēt lielāko lauksaimnieku daļu (tiem, kuri produkciju ražo pašapgādei vai kuri realizē tikai daļu) uz aktīvāku saimnieciskās darbības uzsākšanu.

Valstī tiek īstenotas dažādas atbalsta programmas (skat. 5.1.4.4. nodaļu), kā arī tiek pilnveidota un atbalstīta LLKC darbība.

2002. gada sākumā Zemkopības ministrijas pārziņā bija 33 profesionālās izglītības iestādes. Tajās ir iespējams apgūt apmēram 90 izglītības programmas. No tām 25% ir lauksaimniecības profila izglītības programmas, mācību ilgums ir 2, 3 un 4 gadi, 90% auditorijas ir cilvēki ar pamatizglītību.

Latvijas Lauksaimniecības universitāte nodrošina augstāko akadēmisko un profesionālo izglītību lauksaimniecības, mežzinības, kokapstrādes un mežinženieru, veterinārmedicīnas, pārtikas, lauku sociāli ekonomiskās attīstības, inženierzinātņu, informācijas tehnoloģiju un dabas vides apsaimniekošanas specialitātēs, taču tradicionālajās lauksaimniecības fakultātēs ir vērojams studējošo skaita samazinājums, kas nākotnē varētu apgrūtināt šo nozaru attīstību. Lauksaimniecības sektora ienesīgums nav pietiekams, lai motivētu jauniešus uz šim sektoram raksturīgās specifiskās izglītības iegūšanu, bet uzņēmumus – uz līdzekļu ieguldīšanu speciālistu sagatavošanā citās valstīs.

5.1.2.5. Ražošanas efektivitāte un lauku saimniecību ienākumi

Lauksaimnieciskās produkcijas ražotāju ienākumi, salīdzinot ar citām nozarēm, ir zemi un atkarīgi no klimatiskajiem laika apstākļiem, sezonālības, produkcijas cenu izmaiņām un no valstī īstenotās atbalsta politikas. Banku mazās intereses dēļ (augsti kredītprocenti, īss kredīta atmaksas termiņš) lauksaimniekiem līdz 2002. gada vidum ir bijušas ierobežotas iespējas ražošanas modernizācijai piesaistīt kapitālieguldījumos apjomīgas investīcijas un kredītresursus ar ilgu atmaksāšanas periodu, bet savukārt pašu ieņēmumi ir nepietiekoši, lai investīcijas modernizācijā veiktu pašu spēkiem. Lielākajā daļā saimniecību tiek izmantota nolietota tehnika un tehnoloģiskās iekārtas (2001. gadā no lauksaimnieku īpašumā esošajiem traktoriem tikai 24% bija jaunāki par 10 gadiem), kas sadārdzina ražošanas procesu. Arī lielākā daļa lauksaimniecības ēku, būvju un izmantotā ražošanas tehnoloģija neatbilst mūsdienu ražošanas prasībām. Lai gan valstī tiek īstenoti atbalsta pasākumi un ir pieejamas ES atbalsta programmas, vēl joprojām lielākajā daļā lauku saimniecību ir salīdzinoši zems ražošanas specializācijas un tehnoloģiskās attīstības līmenis, bet ekonomiski mazie saimniekošanas apmēri turpina kavēt ražošanas efektivitātes, kā arī produkcijas kvalitātes un konkurētspējas paaugstināšanas iespējas.

Lopkopības prioritārajā nozarē - piena ražošanā – aktuāla problēma ir ražošanas sadrumstalotība. 70,5% no slaucamajām govīm atrodas ganāmpulkos ar govju skaitu līdz 10 (skat. 1. pielikuma 37. tabulu). Nozares attīstību un potenciālo iespēju izmantošanu kavē augstas ražošanas, pārstrādes un pārdošanas izmaksas, nepietiekama produktu kvalitāte, apgrozāmo un investīciju līdzekļu trūkums.

Līdzīga situācija ir liellopu gaļas un cūkgaļas ražošanā. Patreiz 83% no liellopu skaita atrodas saimniecībās ar liellopu skaitu līdz 5. Cūkkopībā tikai 3% no kopējo saimniecību skaita ir saimniecības ar 20 un vairāk cūkām, bet tikai 36% cūku ir izvietotas saimniecībās, kur to mītnes un turēšana atbilst ES vides, veselības, higiēnas un labturības prasībām.

Tā kā augsnes auglība ir salīdzinoši zema un augšanas sezona ir īsa (skat. 1. pielikuma 15. karti "Augšanas perioda ilgums (dienās) Eiropas valstīs"), augkopībā kultūru dabiskā ražība ir zema un atpaliek no kultūraugu ražības ES valstīs. Graudaugu ražība laika posmā no 1996. līdz 2001. gadam svārstījās no 1,9 t/ha līdz 2,2 t/ha, (ES valstīs vidēji 4,7 t/ha), kartupeļu ražība no 11,2 t/ha līdz 15,9 t/ha (ES vidēji 15,7 t/ha). Saimniecībās, kas kultūraugus audzē lielās platībās, pielietojot intensīvās tehnoloģijas, kultūraugu ražība ir daudz augstāka par vidējo valstī, piemēram, graudiem 3-6 t/ha. Ļoti atšķirīgo agroklimatisko

nosacījumu dēļ dažādās lauku teritorijās, būtiskas atšķirības zemnieku ienākumos ir Latvijas reģionos - Latgalē, Kurzemē un Vidzemē tie ir mazāki nekā, piemēram, Zemgalē.

23,1% no kopējā saimniecību skaita galvenos ieņēmumus gūst tikai no lauksaimniecības, 11,2% saimniecības gūst papildus ieņēmumus no citiem saimnieciskās darbības veidiem. Lauksaimniecībā tīrie (bez nodokļiem) ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto joprojām ir kritiski zemi – vidēji 60 LVL mēnesī (tas ir tikai 52% no strādājošo vidējās neto darba samaksas valstī 2001. gadā, skatīt 1. pielikuma 32. tabulu).

5.1.2.6. Latvijas vietējās izcelsmes lauksaimniecības dzīvnieku un kultūraugu šķirnes

Kultūraugi. Pamatojoties uz konvenciju “Par bioloģisko daudzveidību”, katra valsts ir atbildīga par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu savā teritorijā, t.sk. ģenētiskās dažādības līmenī. Augu ģenētisko resursu saglabāšanai, atjaunošanai un papildināšanai LU Bioloģijas institūta Augu ģenētikas laboratorijā veikta un turpinās Latvijas kultūraugu ģenētisko resursu bankas izveide. Izveidota datu bāze, kurā ietverta informācija par dažādu kultūraugu šķirņu paraugiem darba kolekcijās. Nodibināta sadarbība ar vadošajiem pasaules augu ģenētisko resursu centriem par pieredzes un informācijas apmaiņu, laba sadarbība izvēršusies ar Ziemeļu gēnu banku datorizēta informācijas centra izveidošanā.

Latvijas apstākļos izaudzētās šķirnes ir plastiskākas, neuzņēmīgākas pret izplatītākajām augu slimībām, ar potenciāli augstu ražību un saimnieciski konkurētspējīgas. Mehāniska tādu ārzemju šķirņu ieviešana, kuras nav Latvijā izvērtētas, ir ekonomiski neizdevīgs pasākums. Tādēļ jāturpina jau daudzus gadus veiktais darbs jaunu šķirņu veidošanā šādām kultūrām: ziemas un vasaras kviešiem, ziemas rudziem, vasaras miežiem, auzām, zirņiem, kartupeļiem, āboliņam, lucernai, stiebrzālēm. Īpaša vērība veltāma augu kvalitatīvo īpašību uzlabošanai, prioritāri jāveido agrīnās šķirnes.

Pēc Latvijas Augu šķirņu nacionālās padomes informācijas 1999. gadā audzēt ieteicamo šķirņu sarakstā pavisam graudaugu un pākšaugu grupā iekļauta 51 šķirne - no tām 20 jeb 39% ir Latvijā selekcionētas; kartupeļu – 27 šķirnes, no tām 13 jeb 48% ir Latvijas šķirnes; zālaugu – 34 šķirnes, no tām 24 jeb 71% ir Latvijā selekcionētas.

Norit zinātniskais darbs kultūraugu ģenētisko resursu izpētē un paplašināšanā, jauno selekcionēto līniju bioloģisko un tehnoloģisko īpašību novērtēšanā, selekcijas metožu pilnveidošanā, lai paātrinātu selekcijas procesa veikšanu, kā arī paredzēta modernu biotehnoloģijas metožu ieviešana Latvijas kultūraugu selekcijā.

Lauksaimniecības dzīvnieki. Latvijā pēdējos gados ievērojami samazinājies produktīvo dzīvnieku un mājputnu skaits, mainījušies turēšanas un ēdināšanas apstākļi, kas kopumā nenodrošina galveno pārtikas produktu ieguves apjomus un kvalitāti ne iekšējam tirgum, ne eksportam. Tirgus piesātinās ar lētu un vilinošu importētu produkciju, kas rada vitālu nepieciešamību attīstīt konkurētspējīgu vietējo ražošanu. Lopkopības produktu konkurējošā ražošanā galvenais uzdevums ir uzlabot dzīvnieku selekciju, jo lētas un kvalitatīvas produkcijas ražošanas pamats ir augstražīgi šķirnes ganāmpulki, kas piemēroti vietējiem apstākļiem, rezistenti pret slimībām, labi izmanto lopbarību un dod daudz augstvērtīgas un garšīgas produkcijas. Neatkarīgi no selekcijas darba metodēm dzīvnieku audzēšanā – tīraudzēšanā un krustošanā, ir svarīgi sasniegt vēlamus rezultātus.

Lai valstī nodrošinātu šķirnes dzīvnieku genofonda saglabāšanu, uzlabošanu, vaislas dzīvnieku izlasi un novērtēšanu, vismaz pusei no dzīvnieku kopskaita katrā populācijā jānodrošina pārraudzība, t.i., dzīvnieku individuālās produktivitātes un izcelšanās uzskaitē, kas nodrošina ražības un produkcijas kvalitātes datu iegūvi ganāmpulka racionālai izmantošanai un dzīvnieku ciltsvērtības noteikšanai. Šo darbu praktiski risina šķirņu dzīvnieku audzētāju savienības un Valsts ciltsdarba informācijas datu apstrādes centrs.

Ar LR ZM 2001. gada 31. jūlija rīkojumu Nr. 235 tika apstiprinātas šķirnes dzīvnieku audzēšanas konsultatīvās padomes un arī Šķirnes dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanas konsultatīvā padome. Ir noteikts, ka 5 Latvijas vietējo mājlopu šķirņu ganāmpulku saglabāšanai veltāms īpašs valsts atbalsts, lai neizzustu unikāls, Latvijas apstākļiem piemērotu šķirņu veidošanai nepieciešamais ģenētiskais materiāls, ir nepieciešams, lai pietiekoši lielos ganāmpulkos pastāvētu Latvijas brūnās šķirnes un Latvijas zilās šķirnes govīs, Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa zirgi, Latvijas baltās šķirnes cūkas un Latvijas tumšgalves šķirnes aitas. Šķirņu raksturojums ir 9. pielikumā.

5.1.2.7. Bioloģiskā lauksaimniecība, netradicionālās lauksaimniecības nozares un nelauksaimnieciskā darbība lauku saimniecībās.

Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība. Bioloģiskā ražošana ir saistīta ar attiecīgiem ierobežojumiem minerālmēsļu un pesticīdu lietošanā, kā arī ierobežotu nesintētisko un vāji šķīstošo mēslojumu lietošanā. Līdz ar to bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražība ir mazāka nekā intensīvas ražošanas saimniecībās. Augsnes auglība un bioloģiskā aktivitāte tiek uzturēta ar organiskajiem mēslošanas līdzekļiem un atbilstošu augu seku, nezāļu un kaitēkļu ierobežošanai izmanto agrotehniskos pasākumus. Visas bioloģiskās produkcijas ražošanas stadijas jāpakļauj inspekcijai, līdz pat tirdzniecībai. Visi, kas ražo, pārstrādā, tirgo vai importē produkciju ar norādi par bioloģiskās lauksaimniecības metodes lietošanu, ir inspekcijas sistēmas subjekti. Tas bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu sadārdzina. Lai nodrošinātu bioloģiskās lauksaimniecības konkurētspēju un kompensētu neiegūtus ienākumus, nepieciešams atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem. 1998. gadā, ievērojot Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienības izstrādātos un Padomes 1991. gada 24. jūnija Regulai (EEK) Nr.2092/91 par lauksaimniecības produktu bioloģisko ražošanu un attiecīgām norādēm uz lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem (turpmāk – Regulai Nr. 2092/91) atbilstošos noteikumus, bija sertificētas tikai 39 bioloģiskās saimniecības 1426 ha platībā. Uz 2003. gada sākumu sertificēto saimniecību skaits jau sasniedzis 352 saimniecību (to izvietojumu Latvijā skatīt 1. pielikuma 15. kartē). Tikai pēdējā gada laikā sertificētā platība pieaugusi no 0,2 % līdz 0,7 % no kopējās lauksaimniecības zemju platības. Bioloģisko produktu ražošana galvenokārt notiek tādās lauksaimniecības nozarēs kā graudkopība un dārzenkopība, piena lopkopība un biškopība (saražotās produkcijas apjomu izmaiņas skatīt 15. tabulā). Tā kā nav attīstīta bioloģisko produktu pārstrāde, pārsvarā tiek realizēti nepārstrādāti produkti: galvenokārt dārzeņi, griķi, medus un biškopības produkti.

15. tabula. Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas apjoms 1999. - 2002. gadā, tonnās

Produkts	1999.	2000.	2002.
Graudaugi	170	208	2186
Piens	228	1300	3692
Gaļa			270
Kartupeļi un dārzeņi	91,7	263	349
Augļi			87,6
Medus	9,2	28	69,8

Avots: Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība

Latvijā ir divas sabiedriskas organizācijas, kas darbojas bioloģiskās lauksaimniecības jomā: Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība - dibināta 1995. gadā, un sertifikācijas institūcija "Vides kvalitāte" – izveidota 2000. gada novembrī.

Ir izveidota bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles sistēma, kuras ietvaros bioloģiskās lauksaimniecības sertifikātus izsniedz kontroles institūcijas "Vides kvalitāte" un Valsts SIA Sertifikācijas un testēšanas centrs, bet kompetentās institūcijas funkcijas veic Pārtikas un veterinārais dienests un Valsts augu aizsardzības dienests.

Bioloģiskās lauksaimniecības sertifikācijas sistēmas darbību nodrošina 2004. gada 22. aprīļa MK noteikumi Nr. 414 „Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība”.

Galvenais uzsvars bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai Latvijā tiek likts uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu apjomu palielināšanu iekšējā tirgū, bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstību un bioloģiskās lauksaimniecības izglītības sistēmas izveidi.

Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība tiek veicināta ar valsts subsīdiu programmas palīdzību, kurā atbalsta maksājumus var saņemt par jau sertificētām platībām, par platībām, kuras ir 2. pārejas gadā, kā arī par mājlopiem un mājputniem.

Netradicionālās lauksaimniecības nozares. Neliels skaits saimniecību nodarbojas ar netradicionālās augkopības (dzērvenes, ārstniecības augi, sēnes utt.) un lopkopības (kažokzvēri, brieži, paipalas utt.) produkcijas ražošanu.

Zvērkopība. Latvijā ar rūpniecisko kažokzvēru audzēšanu nodarbojas 14 Zvērkopības asociācijā ietilpstošas zvērsaimniecības. Pārsvārā tās audzē ūdeles, polārlapsas un sudrablapsas. 2001. gadā tika izveidota saimniecība, kurā audzē šinšillas.

Sēņu audzēšana. Latvijā tiek audzētas trīs veidu sēnes – šampinjoni, austersēnes un šitakē sēnes. Ir izveidotas 9 lielražošanas šampinjonu audzētāju saimniecības ar kopējo audzēšanas platību 6650 m². Pašreiz nozarē tiek nodrošinātas vairāk nekā 180 darba vietas. Ikgadējā svaigo šampinjonu daudzuma palielināšanās tirgū ir 18 – 20%. Austersēņu audzēšanu koordinē Austersēņu audzētāju asociācija. Audzēšanas apjomi ir palielinājušies, tomēr aktuāla ir šo produktu realizācija un noieta tirgus meklēšana.

Latvijā šitakē sēņu audzēšanu koordinē Šitakē sēņu audzētāju asociācija. Šitakē sēņu audzētājiem ir lielas produkcijas eksporta iespējas. Svaigo sēņu eksports uz Vāciju vien dotu peļņu 0,25 milj. LVL gadā.

Truškopība. Latvijā truši tiek audzēti gaļas un kvalitatīvu ādiņu ieguvei. Šīs nozares interesentus ar labu vaislas materiālu var nodrošināt pietiekoši daudz saimniecību, kurās ir lieli šķirnes trušu pamatganāmpulki, līdz ar to 2001. gadā trušu skaits Latvijā ir palielinājies par 35%.

Paipalu, fazānu un strausu audzēšana. Plašāk izplatīta ir paipalu audzēšana. Paipalas tiek audzētas olu un arī gaļas ieguvei. Produkcija tiek realizēta gan Latvijas lielveikalos, gan restorānos. Paipalu bizness ir labi attīstīts pasaulē, un tā ir perspektīva nozare Latvijā. Taču šīs netradicionālās lauksaimniecības nozares pārstāvjiem ir aktīvāk jāmeklē noieta tirgi, kā arī jāizvērs savas produkcijas reklamēšana.

Pašreiz Latvijā ir 2 saimniecības, kuras audzē fazānus un 5 saimniecības, kuras audzē strausus. Strausu gaļas ražošana ir perspektīvs lauksaimniecības virziens. Lai nodarbotos ar šo putnu audzēšanu, nepieciešami prāvi ieguldījumi.

Savvaļas dzīvnieku audzēšana. Pašlaik Latvijā ir apmēram 20 pilnīgi ierīkoti savvaļas dzīvnieku dārzi. Nepabeigti vai tapšanas stadijā ir apmēram 18 dārzi. Pārsvārā šeit tiek audzēti staltbrieži un dambrieži. Kopējā zemes platība ir 5723 ha, iežogotās platības 1463 ha. Kopējais savvaļas dzīvnieku skaits - ap 2000. Kopumā asociācijas biedru saimniecībās tiek audzēti 867 dzīvnieki, kuru skaits kopš 2000. gada marta ir pieaudzis par 31%.

Ārstniecības augu audzēšana. Kopumā var uzskatīt, ka ārstniecības augu audzēšana ir samērā izdevīga, taču process ir ļoti darbietilpīgs. Sagatavojot ārstniecības augus tirgum, uzmanība jāpievērš nevis izaudzēšanai un novākšanai, bet gan produkcijas sagatavošanai atbilstoši farmācijas prasībām. Latvijā populārākās kultūras ir baldriāns, kumelīte, kliņģerīte, ķimene, piparmētra, raudene un asinszāle.

Pagaidām pieprasījums pēc netradicionālās lauksaimniecības produkcijas pārsniedz piedāvājumu, bet, lai šis sektors būtu konkurētspējīgs ES, ir nepieciešamas investīcijas ražošanas uzsākšanai, attīstībai un izglītošanai.

Netradicionālās un bioloģiskās lauksaimniecības plašāku attīstību saimniecībās kavē gan zināšanu un finanšu trūkums, gan neapzinātās tirgus iespējas šo preču realizācijai.

Nelauksaimnieciskā darbība lauku saimniecībās. Galvenās nelauksaimnieciskās aktivitātes lauku saimniecībās ir lauku tūrisms, mežsaimniecība, kokapstrāde, akvakultūras audzēšana, lauksaimniecības produktu pārstrāde, kā arī darbs ārpus saimniecības, piemēram, darbs pašvaldībā, pilsētā u.c. 16. tabulā ir redzami papildus ienākumu avotu veidi un saimniecību skaits, kuras gūst ienākumus no lauksaimnieciskai ražošanai alternatīvām aktivitātēm.

Ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītu aktivitāšu attīstību lauku saimniecībās kavē nepietiekami attīstītā infrastruktūra, sākumkapitāla trūkums un nepietiekamais zināšanu līmenis par uzņēmējdarbību.

16. tabula. Saimniecību skaits pēc papildu ienākumu avotiem un saražotās lauksaimniecības produkcijas pārdošanas īpatsvara

Papildu ienākumus veidojošā nozare:	Saražotās lauksaimniecības produkcijas pārdošanas īpatsvara grupa			Kopā
	nepārdod	pārdod līdz 50%	pārdod 50 - 100%	
Lauku tūrisms	193	59	76	328
Mājamatniecība	228	81	41	350
Lauksaimniecības produktu pārstrāde	124	124	196	444
Mežsaimniecība	4182	1681	1912	7775
Kokapstrāde	589	234	275	1098
Zivju, vēžu utt. audzēšana	70	36	57	163
Zvejniecība	126	42	22	190
Enerģijas ražošana	36	5	6	47
Līgumdarbi, izmantojot saimniecības tehniku un iekārtas	831	684	849	2364
Cita nozare	5757	1673	1041	8471
Kopā	11437	4240	3904	19581

Avots: CSP, Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas provizoriskie rezultāti, 2002.

Lai veicinātu lauku saimniecības aktīvai savas darbības pārstrukturēšanai, papildus ienākumu avotu veidošanai, valstī tiek īstenotas nacionālās un ES līdzfinansētās atbalsta programmas. Lauku iedzīvotāju aktivitāti ierobežo lauksaimniecībai alternatīvu ideju trūkums un finanšu līdzekļi. Dažkārt lauku iedzīvotāju vidū nepieciešams radīt apziņu, ka ir nepieciešams kaut ko mainīt savā saimniekošanā, lai paaugstinātu savus ienākumus un labklājību. Ir gan nacionālās, gan ārzemju līdzfinansētās atbalsta programmas, kuru īstenošanā tiek iesaistīti speciālisti vietējās iniciatīvas veicināšanai un apmācībām (skat. 5.1.4.4. nodaļu).

5.1.2.8. Ekonomiskā sadarbība

Lēni attīstās savstarpējā sadarbība starp produkcijas ražotājiem, kā arī starp lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un pārstrādātājiem, un tas ierobežo produkcijas ražošanas un realizācijas procesu racionalizēšanu un efektivitātes un līdz ar to arī ienākumu pieaugumu.

Latvijā izteiktākā lauksaimnieku sadarbības juridiskā forma ir kooperatīvās sabiedrības. 2002. gadā veiktās apsekošanas rezultātā tika konstatēts, ka Latvijā reāli darbojas 574¹⁶ kooperatīvās sabiedrības, kuru profils ir lauksaimniecība.

¹⁶ Avots: Lauksaimniecības gada ziņojums, 2001, LR Zemkopības Ministrija, Rīga, 2002.gada jūnijs

Tās mazāk vai vairāk aktīvi darbojas šādās lauksaimniecības nozarēs:

- graudkopībā, kur ražotāji gūst lielāku peļņu, kooperējoties transporta un graudu kaltes izmantošanā;
- piensaimniecībā, kur mazie ražotāji sadarbojas, lai kopīgi segtu transporta izmaksas, kas būtu salīdzinoši lielas, ja katram individuāli katru dienu būtu jānogādā saražotā produkcija līdz tuvākajam pārstrādes uzņēmumam vai piena savākšanas punktam;
- ar lauksaimniecisko ražošanu saistīto lauksaimniecības tehnikas pakalpojumu sniegšanā;
- dārzenū, augļu un cukurbiešu audzēšanā, kur, ar atsevišķiem izņēmumiem, kooperācija ir vāji izteikta.

Galvenie kooperatīvās sabiedrības veidošanas mērķi ir - radīt iespēju tās biedriem ar kooperatīvās sabiedrības starpniecību realizēt savā saimniecībā saražoto produkciju, atbalstīt savus biedrus efektīva ražošanas procesa nodrošināšanā un produkcijas sagatavošanā realizācijai (pirmapstrāde, fasēšana, pārstrāde u.c.). Ražotāju zemā aktivitāte kooperatīvo sabiedrību veidošanā vai atturēšanās no iesaistīšanās tajās ir saistīta ar mazo izpratni par šādu organizāciju būtību, struktūru, darbības mērķiem un ienākumu sadali. Bremzējošs faktors kooperatīvo sabiedrību veidošanā ir sākotnējās izmaksas sabiedrības darba uzsākšanai un vēlākai tās vadībai.

Juridiski to darbību regulē Kooperatīvo sabiedrību likums. Likuma grozījumi, kas pieņemti 2002. gada 20. jūnijā, paredz jaunu kooperatīvās sabiedrības veidu – lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību, kura sniedz pakalpojumus lauksaimniecības produktu ražotājiem, bet pati nenodarbojas ar lauksaimniecisko produktu ražošanu. 2002. gadā nacionālo atbalstu sadarbības veicināšanai laukos saņēma 32 kooperatīvās sabiedrības, kuru 2001. gada neto apgrozījums vidēji bija aptuveni 200 tūkst. LVL, bet maksimālais - tuvu miljonam. Vidējais biedru skaits – 112, kas mainījās robežās no 10 līdz 195¹⁷. Turpmāka kooperatīvo sabiedrību attīstība ir nepieciešama, lai garantētu lauksaimniecisko ražotāju ienākumu līmeni, un tai ir vajadzīgs finansiāls atbalsts.

Latvijai pārņemot un piemērojot Latvijas nosacījumiem pasaules pieredzi, 2002. gada beigās tika izstrādāti jauni noteikumi par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību, kas nosaka ražotāju grupu atzīšanas kritērijus, atzīšanas kārtību un darbības kontroli. To ieviešanas mērķis ir nacionālā līmenī pilnveidot finansiālā atbalsta mehānismu šādu sabiedrību darbības atbalstīšanai, tādējādi papildus veicinot Latvijas uzņēmēju/ražotāju sadarbību, atvieglojot juridiskos nosacījumus uzņēmēju ekonomiskās sadarbības īstenošanā un administratīvā darba veikšanā.

5.1.2.9. Lauksaimniecības produktu pārstrāde un pārtikas ražošana

2002. gadā darbību uzsāk vienotais pārtikas valsts uzraudzības un kontroles dienests - Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) - nodrošinot pārtikas nekaitīguma, kvalitātes un higiēnas apstākļu kontroli visā pārtikas aprites ķēdē atbilstoši modernajai koncepcijai “no fermas līdz galdam”. 2002. gadā pārtikas uzņēmumu apzināšana un reģistrācija atbilstoši uzņēmumu klasifikācijai, iegūtie dati un izveidotais pārtikas uzņēmumu reģistrs ir svarīgi priekšnoteikumi valsts uzraudzības un kontroles kapacitātes noteikšanai un attīstībai, uzraudzībai nepieciešamo resursu nodrošināšanai.

2003. gada 1. janvārī PVD uzskaitē bija 14 792 pārtikas uzņēmumi. Precizēt kontrolējamo uzņēmumu skaitu veicināja arī grozījumi Pārtikas aprites uzraudzības likumā, kuri noteica, ka

¹⁷ LAD dati, 26.09.2002.

līdz 2002. gada beigām visiem pārtikas aprītē iesaistītiem uzņēmumiem jāreģistrējas PVD Pārtikas uzņēmumu reģistrā. Tādējādi tika atklāti vēl papildus kontrolējamie objekti.

Kā atsevišķs, ļoti komplikēts un būtisks pasākums Latvijas ekonomiskajai attīstībai un plānotajai darbībai ES kopējā tirgū bija dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumu atbilstības izvērtēšana ES prasībām un vienošanās par neatbilstību novēršanas rīcības plānu un termiņiem. Darba rezultāts tika atzinīgi novērtēts arī vairākās ES ekspertu un inspektoru vizītēs. Tikai tie uzņēmumi, kas saņems apliecinājumu par atbilstību ES prasībām, pēc Latvijas iestāšanās ES varēs pretendēt uz pārtikas izplatīšanu bez ierobežojumiem visā ES.

Kā liecina Pārtikas un Veterinārā dienesta informācija (skat. 17. tabulu), 2003. gada 1. janvārī pārraudzībā bija 1001 ar augu izcelsmes produktu pārstrādi saistīti uzņēmumi un 699 ar dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādi saistīti uzņēmumi, no kuriem 18 ir tiesīgi savu produkciju eksportēt uz ES valstīm.

17. tabula. PVD uzraudzībā esošo augu un dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumu skaits (uz 01.01.03.)

Darbības veids	Uzņēmumu skaits	Ir tiesības eksportēt uz ES	Ir pārejas periods
Graudu malšanas uzņēmumi	51		
Graudaugu produktu ražošanas uzņēmumi	399		
Saldumu ražošanas uzņēmumi	25		
Augļu un dārzeņu pārstrādes uzņēmumi	51		
Pārtikas produktu iesaiņošanas uzņēmumi	163		
Taukvielu ražošanas uzņēmumi	18		
Cukura ražošanas uzņēmumi	2		
Jaukto produktu ražošanas uzņēmumi	16		
Kulinārijas un pusfabrikātu ražošanas uzņēmumi	43		
Graudu intervences noliktavas	233		
Kopā augu izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumi	1001		
Zvejas produktu apstrādes uzņēmumi	128	10	29
Piena savāktuves	17		
Piena pārstrādes uzņēmumi	59	8	11
Olu šķirošanas un iepakojšanas uzņēmumi	19		
Olu produktu ražošanas uzņēmumi	2		
Medus apstrādes un biškopības produktu ražošanas uzņēmumi	73		
Kautuves	225		12
Gaļas pārstrādes uzņēmumi	168		
Specifisko un pārtikā neizmantojamo produktu apstrādes un pārstrādes uzņēmumi	8		
Kopā dzīvnieku izcelsmes produktu pārstrādes uzņēmumi	699	18	52

Avots: PVD dati, ZM Lauksaimniecības gada ziņojums, 2003

1. pielikuma 39. un 40. tabulā ir ievietota informācija par pārtikas produktu realizācijas apjomiem vietējā un ārējā tirgū sadalījumā pa produktu grupām 2001. un 2002. gadā.

5.1.2.10. Meža nozare

Ģeogrāfiskais stāvoklis, mežu daudzums un to kvalitāte nosaka Latvijas piederību valstīm, kurās meža nozare ieņem nozīmīgu lomu valsts tautsaimniecībā un tās produkcija kalpo ne tikai vietējā patēriņa apmierināšanai, bet ieņem ievērojamu vietu ārējā tirdzniecībā.

2003. gada sākumā kopējās mežu platības aizņēma 2,87 milj. ha jeb 44,5 procentus no visas valsts teritorijas. Uz 2002. gada 1. janvāri Latvijas mežaudžu krāja bija 544 miljoni kubikmetru un ikgadējais kopējais krājas pieaugums – 16,3 miljoni kubikmetru.

Zemes reformas laikā īpašuma tiesību veida sadalījums attiecībā uz meža platībām 2002. gada 1. janvārī bija šāds: valstij piederošie meži – 50,4 % kopējās platības, privātie – 43,1 %, pašvaldību uzņēmumu un citi meži aizņem 6,5 procentus Latvijas mežu kopējās platības.

Mežizstrādi un koksnes apstrādi valstī veic privāti uzņēmumi - vairāk nekā 300 mežizstrādes firmas un vairāk nekā 2000 kokrūpniecības uzņēmumu, no kuriem apmēram 1400 ir zāģētavas. Meža nozarē ir nodarbināti apmēram 6 % no kopējā nodarbināto Latvijas iedzīvotāju skaita.

Meža nozare darbojas kā stabilizējošs faktors lauku teritoriju ekonomiskai, ekoloģiskai un sociālai attīstībai. Mežs un meža produkti sniedz būtisku atbalstu daudziem lauksaimniekiem viņu ekonomiskajā darbībā, kā arī veicina lauku infrastruktūras attīstību.

Mežsaimniecības un kokrūpniecības uzņēmumi nodrošina darba vietas gan pilsētu, gan lauku teritoriju iedzīvotājiem.

Meža nozares tiešais ieguldījums Latvijas iekšzemes kopproduktā saskaņā ar ekspertu vērtējumu ir 10 - 14 procenti. Aptuveni 85 procentus no visas saražotās produkcijas eksportē.

2001. gadā eksportēto koksnes produktu kopējā vērtība bija 503 milj. LVL, kas veidoja 40 % no Latvijas eksporta kopējās vērtības. 87 procentus no šīs produkcijas Latvija eksportēja uz ES valstīm.

Eksporta apjomā vislielāko īpatsvaru pēc savas vērtības deva zāģmateriāli - 45%, savukārt apaļkoki (galvenokārt papīrmalka) - 13%, mēbeles - 11%, saplāksnis - 9%, kurināmā koksne - 3% un cita produkcija – 19%. No 1993. gada zāģmateriālu eksporta apjomi ir palielinājušies gandrīz desmit reizes, 2001. gadā sasniedzot 2,85 miljonus m³.

Meža atjaunošana nodrošina mežaudžu nepārtrauktu un efektīvu atražošanu. Pēdējo gadu laikā meža atjaunošanas kopējie apjomi pieaug, lai gan pieaugums joprojām nav pietiekams.

Meža atjaunošanas apjomu pieaugums izskaidrojams ar to, ka pieaug arī galvenajā cirtē izcirsto platību īpatsvars. Obligāti atjaunojamās platības 2001. gadā bija 3947,3 ha valsts mežos un 20889,4 ha pārējos mežos, bet 2002. gadā – 3990,8 ha valsts mežos un 29768,8 ha pārējos mežos. Mežs tiek atjaunots gan mākslīgi, gan dabiski. 2001. gadā valsts mežos 63% atjaunoto platību atjaunotas mākslīgi, 37% dabiski, bet pārējos mežos 39% - mākslīgi un 61% - dabiski. Meža mākslīgā atjaunošanai nepieciešamas lielākas izmaksas, bet šādā veidā atjaunošanu var veikt ar vēlamāko un saimnieciski vērtīgāko koku sugu. Meža mākslīgās atjaunošanas izdevumi par hektāru veido 220 līdz 250 latus.

Mežs tiek izmantots ne tikai koksnes ieguvei, bet arī nekoksnes vērtību ieguvei. Meža nekoksnes vērtības ir savvaļas ogas, augļi, rieksti, sēnes un ārstniecības augi, ko saskaņā ar Meža likumu personas var iegūt pēc sava ieskata, ja meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs savā īpašumā nav noteicis ierobežojumus saskaņā ar likumu. Bez tam meža platības tiek izmantotas rekreācijai, medībām, savvaļas dzīvnieku audzēšanai iežogotās platībās. Populārākās vietas Latvijā, kuras iedzīvotāji un tūristi izmanto atpūtai, pastaigām, kā arī izglītošanas nolūkā, ir nacionālie parki un dabas parki. Diezgan populārs atpūtas veids ir medības. Latvijā ir ap 1000 mednieku kolektīvu. Savvaļas dzīvnieku audzēšanai iežogojumos ir izsniegtas 20 atļaujas, bet reāli darbojas 15 savvaļas dzīvnieku audzētāji.

Lauksaimniekiem, kuri ir arī privāto mežu apsaimniekotāji, šādu aktivitāšu attīstība saimniecībā ir perspektīvs papildu ienākumu avots, īpaši veidojot savstarpējo sadarbību ar citiem mežu apsaimniekotājiem - lauksaimniekiem un tūrisma uzņēmumiem.

5.1.2.11. Cita ekonomiskā darbība

Kopumā uzņēmējdarbības aktivitāte laukos ir zema, par to liecina aktīvo uzņēmumu skaits un tajos nodarbināto iedzīvotāju skaits. Gandrīz pusei no Latvijas pagastiem, aktīvo uzņēmumu

(neskaitot zemnieku un piemājas saimniecības) skaits nepārsniedz piecus. Latvijā ir arī 12 pagasti, kuros nav neviena aktīvā uzņēmuma. Šajos pagastos cilvēki ir nodarbināti vienīgi savās zemnieku vai piemājas saimniecībās, iestādēs un organizācijās (piem., pagastu padomēs, skolās, veselības aprūpes iestādēs). Uzņēmējdarbība galvenokārt attīstās tādos virzienos kā tirdzniecība, transporta pakalpojumi, agroserviss, pārstrāde un kokapstrāde. Dažviet attīstās pakalpojumu sniedzēju uzņēmumi, taču būtisks to attīstības kavēklis ir lauku iedzīvotāju zemā pirktspēja. Lielākie investori un jaunu darba vietu radītāji ir pārtikas un kokapstrādes uzņēmumi, kas arī ir nozīmīgākie un ekonomiski spēcīgākie laukos. Galvenās problēmas patstāvīgas uzņēmējdarbības uzsākšanai laukos ir:

- nedrošība, pieredzes un prasmju trūkums biznesa uzsākšanai, kā arī nepietiekošas zināšanas par produkcijas realizācijas tirgiem, līdz ar to ir lielas grūtības izstrādāt uzņēmējdarbības plānus un attīstības perspektīvas;
- nepietiekošs uzkrātais kapitāls, ierobežotās iespējas kredītu saņemšanai, sākuma kapitāla trūkums uzņēmējdarbības uzsākšanai;
- neattīstīta saimnieciskā infrastruktūra ārpus Rīgas reģiona.

5.1.3. Infrastruktūra

Pēdējos gados laukos ir samazinājies gan izglītības iestāžu, bibliotēku, kultūras namu, veselības iestāžu, gan citu sabiedrisko pakalpojumu iestāžu, piemēram, pasta nodaļu skaits. Katra pašvaldība ir atbildīga par primāro pakalpojumu sniegšanu, t.sk. infrastruktūras uzturēšanu un uzlabošanu savā teritorijā. Šīs funkcijas tiek finansētas no lauku pašvaldību budžeta, kura ieņēmumu apjoms ir atkarīgs no ekonomiskās aktivitātes un iedzīvotāju nodarbinātības līmeņa teritorijā (LR pašvaldību budžeti). Vairāk nekā 80% lauku pašvaldības līdzekļus saņem no Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda, kas nozīmē, ka lielākā daļa lauku pašvaldību ar saviem līdzekļiem nespēj pilnībā veikt likumā noteiktās funkcijas. Agrāk izveidotā ekonomiskā un sociālā infrastruktūra ir pakāpeniski nolietojusies, tās uzturēšana lauku teritorijās ir salīdzinoši dārga sakarā ar disperso apdzīvotību un mazaktīvu ekonomisko vidi. Bez tam, ievērojot lauku iedzīvotāju skaita samazināšanās tendences, gan sociālās, gan ekonomiskās infrastruktūras uzturēšana turpmāk tikai sadārdzināsies. Tas savukārt nozīmē, ka nākotnē tiks ierobežota tūrisma attīstība un ar šo nozari saistītu un nesaistītu uzņēmumu attīstība šajā teritorijā.

5.1.4. Lauku vides kvalitāte un bioloģiskā daudzveidība

5.1.4.1. Sugas

Latvijā kopumā ir reģistrētas 18 047 dzīvnieku, 5396 augu un apmēram 4000 sēņu sugas (skat. 18. tabulu). Visās organismu grupās nozīmīgu daļu no kopējā sugu skaita veido sugas, kuru dzīvesvieta ir saistīta ar laukiem.

18. tabula. Reto un apdraudēto savvaļas sugu skaits Latvijā

Sugu grupa	Sugu skaits	Apdraudētās, jutīgās un retās savvaļas sugas	
		Skaitis	% no sugu kopskaita
Zīdītāji	64	15	23
Putni	320	67	21
Rāpuļi	7	2	29
Abinieki	13	5	38
Saldūdens zivis	66	7	11
Bezmugurkaulnieki	17540	135	0,8
Vaskulārie augi (ziedaugi un filices)	1678	284	17
Sūnas	498	127	25
Sēnes	apm. 4000	38	apm. 0,7
Ķērpji	492	32	6

Avots: VARAM, Sugu un Biotopu projekts (1998.-2000.)

No pasaulē apdraudētajām sugām Latvijā ir sastopamas sešas zīdītāju sugas, piecas putnu sugas un divas zivju sugas (IUCN Red Data List, 1996).

Latvijas faunai pieder 62 zīdītāju sugas. Lielais vairums Latvijas zīdītāju (63%) apdzīvo meža biotopus, aptuveni 24% sugu saistītas galvenokārt ar kultūrainavu - parkiem u.c., vai arī ar atklātām ūdenstilpēm. Ar atklātu ainavu biotopiem saistītas tikai piecas sugas (piem., svītrainās klaidoņpeles *Apodemus agrarius*, pelēkie zaķi *Lepus europaeus*), bet tipiskas sinantropas ir trīs sugas - mājas peles *Mus musculus*, pelēkā un melnā žurka (*Rattus norvegicus* un *Rattus rattus*).

Daudzas zīdītāju sugas pārmaiņus izmanto dažādus biotopus - vienā barojas, citu izmanto par slēptuvi, piemēram, stīrnas *Capreolus capreolus* un staltbrieži *Cervus elaphus* galvenokārt uzturas mežā, bet baroties dodas uz atklātiem biotopiem - pļavām, ganībām, laukiem vai izcirtumiem.

Latvijas putnu fauna ir samērā bagāta, pateicoties teritorijas ģeogrāfiskajam stāvoklim un ligzdošanai, atpūtai un barības ieguvei noderīgo biotopu daudzveidībai. Baltijas jūru un tās piekrasti daudzie Eirāzijas attālo ziemeļu novadu putni izmanto par tradicionālo sezonālo migrācijas trasi, pa kuru tie dodas uz saviem ziemošanas apgabaliem Rietumeiropā, Āfrikā un Vidējos Austrumos, bet pavasarī - uz ligzdošanas vietām ziemeļu novadu tundrā un taigā. Pie īstajiem ceļotājiem (vismaz 140 sugas) pieder baltie stārķi *Ciconia ciconia*, lauku cīruļi *Alauda arvensis*, visas ķauķu (*Sylviinae*) sugas u.c. Tipiski caurceļotāji (55-60 sugas) Latvijā neligzdo vispār vai ligzdo nelielā skaitā (mazie gulbji *Cygnus columbianus*, sējas zosis *Anser fabalis*). Pie ziemotājiem, kas ierodas pavadīt tikai ziemu, pieder ap 15 sugu, piem., bikšainie klijāni *Buteo lagopus*, zīdastes *Bombicilla garrulus*. Diezgan daudz ir "maldu viesu" sugu, kas Latvijā parasti nav sastopamas. Latvijā ligzdo 223 putnu sugas, starp tām arī daudzas citur pasaulē ļoti reti sastopamas sugas, piem., jūras ērgļi *Haliaeetus albicilla*, čūskērgļi *Circaetus gallicus*, melnie stārķi *Ciconia nigra*.

No Latvijā sastopamajām putnu sugām 152 ir minētas Putnu direktīvā 79/409/EEK, un gandrīz visas sugas (99%) - 1979. gada Bernes konvencijas "Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu" pielikumos.

Vēsā klimata dēļ abinieku un rāpuļu sugu skaits nav liels. Gandrīz puse no to sugām ir ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

5.1.4.2. Lauksaimniecības zemju ekosistēmu daudzveidība

Pēdējās desmitgadēs ekstensīvi izmantotajām lauksaimniecības zemēm plašās teritorijās ar dabiski atšķirīgajiem reljefa un hidroloģiskajiem apstākļiem ir svarīga loma bioloģiskās

daudzveidības nodrošināšanā. Latvijas lauksaimniecības ainavas raksturīga sastāvdaļa ir vairāku Eiropā aizsargātu sugu populācijas. Piemēram, baltā stārķa (*Ciconia ciconia*) populāciju Latvijā veido vairāk nekā 10 000 pāru. Mazā ērgļa (*Aquila pomarina*), kas ligzdo mežmalās lauku tuvumā un barojas lauksaimnieciskā ainavā, Latvijas populācija ir apmēram 2 400 pāru liela un veido 13% no visas Eiropas populācijas. 1999. gadā Latvijas lauksaimniecībā izmantojamās zemes bija 26 000 līdz 30 000 griežu (*Crex crex*) pāru ligzdošanas vieta. Tomēr pēdējo desmitgažu laikā vērojama arī pretēja tendence: lauka piekūna (*Falco tinnunculus*) un liju (*Circus cyaneus*) skaits ir ievērojami samazinājies.

Lai gan pašreizējais lauksaimnieciskās intensitātes samazinājums visumā labvēlīgi iespaido bioloģisko daudzveidību, ir novērojamas arī negatīvas tendences. Lielas aramzemes un pļavu platības aizaug ar nezālēm un krūmiem.

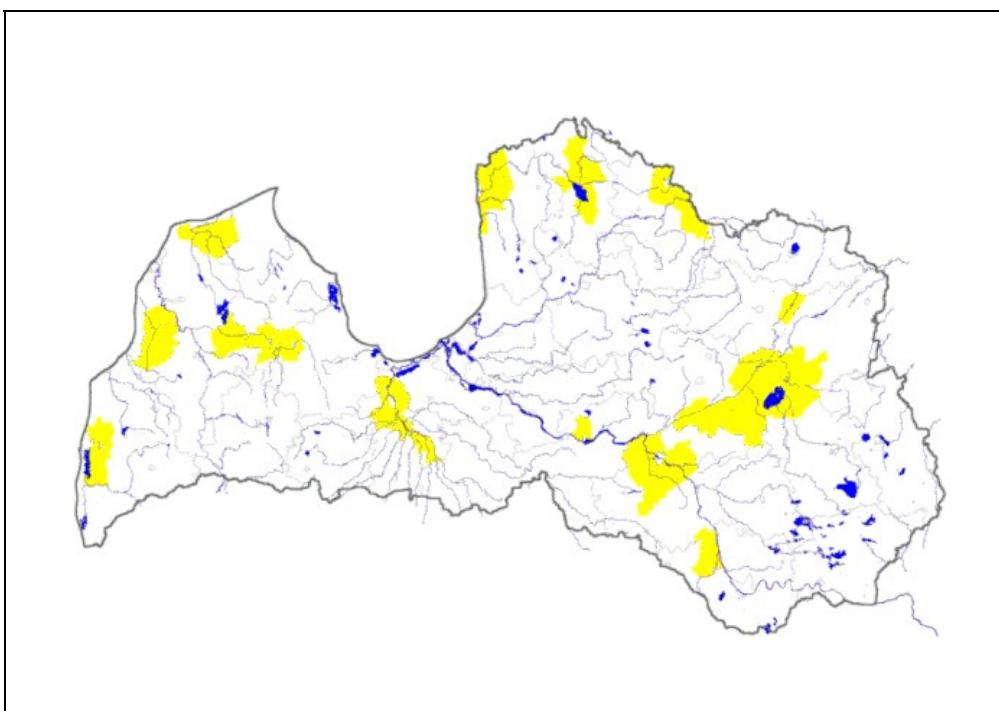
Visstraujāk samazinās to pļavu augu sugu izplatība, kurām nepieciešama pastāvīga noganīšana. Strauji samazinās mitrajām un slapjajām pļavām un ganībām raksturīgo sugu izplatība, jo pļavas, kurās tās aug, nav piemērotas pļaušanai ar tehniku, kā arī nav nepieciešamības tās izmantot par ganībām. Savukārt sausās pļavas līdztekus aizaugšanai apdraud arī iespējamā apmežošana, jo to ražība ir zema un tajās jau sen vairs negana. Pašlaik pļavu un ganību (zālāju) platības aizņem aptuveni 570 tūkst. ha, kas ir 23 % no lauksaimniecībā izmantojamās zemes jeb 8,8 % no kopējās valsts teritorijas. Pēc Latvijas Dabas fonda 2000. - 2002. gadā veiktās inventarizācijas rezultātiem dabiskie zālāji aizņem tikai 0,4 % (aptuveni 25,6 tūkst. ha) no visas valsts teritorijas. Aptuveni 18,6 tūkst. ha ir uzskatāmi par bioloģiski vērtīgajām pļavām (pļavu atrašanās vietas skatīt 3. pielikuma 41. tabulā Bioloģiski vērtīgie zālāji).

Pļavās ir sastopamas aptuveni 40% aizsargājamo augu sugu. Piekrastes pļavas ir tādu reto putnu sugu ļoti svarīgi biotopi kā parastais šņibītis (*Calidris alpina*), pļavas tilbīte (*Tringa totanus*), melnā puskuitala (*Limosa limosa*) un gugatnis (*Philomachus pugnax*). Vissvarīgākie pļavu kompleksi atrodas ap Papes un Liepājas ezeru, Kalnciemā, Daugavgrīvā, Lubānas zemienē, Daugavas, Ventas, Gaujas un citu upju ielejās un Randu pļavās.

Lai gan tradicionālās lauksaimniecības metodes ganībās un pļavās sekmē sugu daudzveidības saglabāšanos, intensīvi izmantotās platībās to apdraud minerālmēslojuma izmantošana, kā arī tradicionālās saimniekošanas metožu pārtraukšana. Tas veicina pļavu aizaugšanu ar krūmiem.

Nozīmīgākās pļavām klātās platības attēlotas 4. kartē.

4. karte. Nozīmīgākās pļavas Latvijā

Avots: SAPARD

5.1.4.3. Upes un ezeri

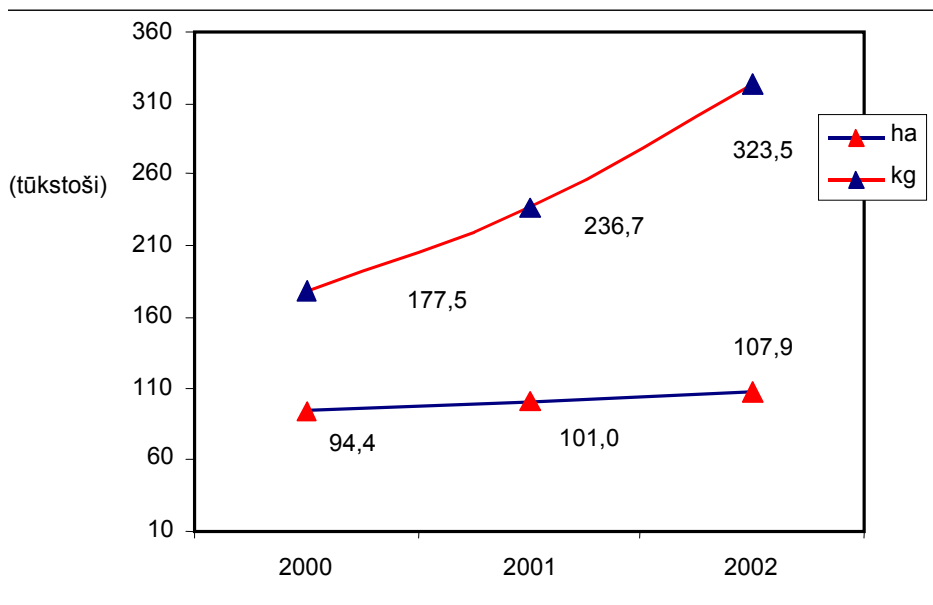
Latvijā ir 140 ezeri (lielāki par 1 km²) un 12 400 upes ar kopējo garumu 38 000 km. 777 upes ir garākas par 10 km. Lielākā, jo īpaši ūdensputnu sugu, daudzveidība ir sastopama sekļajās piekrastes lagūnās, piemēram, Papes, Liepājas, Engures, Kaņiera un Babītes ezeros. Engures ezers un tā apkārtnē ir viena ar sugām visbagātākajām Latvijas teritorijām. Tur aug 800 ziedaugu un paparžaugu sugu, no kurām 40 ir aizsargājamas. Vismaz 30 retās putnu sugas, kuras ir apdraudētas citur Eiropā, ligzdo Engures ezera tuvumā. Lubānas ezers un zemiene tiek uzskatīta par vienu no vissvarīgākajiem iekšzemes mitrāju kompleksiem Baltijas valstīs, kurā, īpaši migrācijas laikā, koncentrējas liels skaits putnu.

Saskaņā ar *CORINE* Biotopu datu bāzes informāciju 22,6% ezeru teritoriju ir iekļauti aizsargājamās teritorijās. Ezeru bioloģisko daudzveidību būtiski ietekmē eutrofikācijas process.

Latvija ir starp tām Baltijas jūras reģiona valstīm, kur ir saglabātas lašu nārstošanas vietas upēs. Salacas upe ir lielākā dabiskā lašu nārstošanas vieta Austrumbaltijā. Latvijas upēs dzīvo apmēram 26 000 bebru un gandrīz 5 000 ūdru. Upju vēžu populāciju atjaunošanās liecina par ūdens kvalitātes uzlabošanos mazajās upēs. Saskaņā ar *CORINE* Biotopu datu bāzes informāciju 20,3% upju teritoriju ir noteikts aizsardzības režīms. Piesārņotie notekūdeņi un lauksaimniecības noteces var apdraudēt upju ekosistēmu bioloģisko daudzveidību. No 1998. līdz 2000. gadam veiktie ūdens bioloģiskās kvalitātes pētījumi liecina, ka 66% visu upju ir zems piesārņojuma līmenis un aptuveni 21% ir tīras vai gandrīz tīras. Tomēr aptuveni 90% visu ezeru ir pakļauti antropogēnajai eutrofikācijai. Slāpekļa un fosfora ietekme tika novērota gan iekšējos ūdeņos, gan jūrā.

90-ajos gados būtiski samazinājās notekūdeņu, lauksaimniecības zemju noteču radītais piesārņojums ar nitrātiem un fosfātiem un punktveida piesārņojums no minerālmēsliem un pesticīdu glabātuvēm. Tomēr, līdz ar ekonomiskās situācijas stabilizēšanos un intensīvāku lauksaimniecības metožu attīstību, kopējais pesticīdu un minerālmēsliem lietošanas apjoms pakāpeniski pieaug (skat. 5. attēls).

5. attēls. Augu aizsardzības līdzekļu lietošana

Visintensīvākā pesticīdu un minerālmēsļu lietošana ir vērojama Latvijas centrālajās daļās. Visintensīvākā augkopība tiek veikta attiecībā labības un cukurbiešu audzēšanu. Detalizētāku karti skatīt 16. kartē “Minerālmēslojuma lietošana uz lauksaimniecībā izmantojamām zemēm”. Lauksaimniecības noteces visvairāk ir ietekmējušas Lielupes baseinu, kas arī ir bijis galvenais iemesls īpaši jutīgās teritorijas statusa piešķiršanai šai teritorijai.

5.1.4.4. Gruntsūdeņi

Latvijas gruntsūdeņu fona nitrātu koncentrācija ir daudz mazāka nekā maksimālais dzeramajā ūdenī pieļaujamais apjoms sakarā ar zemo antropogēno slodzi (salīdzinājumā ar ES valstīm Latvijā ir ekstensīva lauksaimnieciskā darbība un zems iedzīvotāju blīvums). Novērotais mainīgais nitrātu līmenis ir atkarīgs no vairākiem faktoriem, galvenokārt, pārraugāmā ūdens nesējslāņa norobežotības pakāpes. Tādējādi nitrātu problēma tiek aprakstīta atsevišķi attiecībā uz norobežotu ūdens nesējslāni, daļēji norobežotu ūdens nesējslāni un nenorobežotu ūdens nesējslāni.

Nitrāti nepiesārņo *norobežotu devona ūdens nesējslāni*, kas parasti tiek izmantots centrālajai ūdens apgādei Latvijā. Nitrātu koncentrācija norobežotajos ūdens nesējslāņos parasti ir mazāka par zemāko konstatācijas robežu, t.i. 0,005 mg N/l. Norobežotos nesējslāņos nav nitrātu galvenokārt šādu divu iemeslu dēļ:

- Glaciolakustrīna un glikogēno māla nogulumu aizsargājošās īpašības.
- Ātra nitrātu reducēšana amonjākā sakarā ar dziļo gruntsūdeņu zemo *red-ox* (0 - 100 mV).

Turklāt 92% pārbaudīto *aku kvartāra un pirmskvartāra daļēji norobežotajos ūdens nesējslāņos* nitrātu koncentrācija ir zemāka nekā 0,005 mg N/l. Maksimālās daļēji norobežotajos ūdens nesējslāņos konstatētās nitrātu koncentrācijas ir 0,3 – 0,8 mg N/l, t.i. tās ir vismaz 14 reizes zemākas par Maksimāli pieļaujamo līmeni dzeramajā ūdenī.

Augšminētā zemā nitrātu koncentrācija norobežotajos un daļēji norobežotajos ūdens nesējslāņos nenozīmē, ka šie ūdens nesējslāņi ir pilnīgi brīvi no piesārņojuma. Paaugstinātā amonjaka koncentrāciju atsevišķās vietās var rasties no primāras formas nitrātiem, kas rodas gruntsūdeņos reducēta slāpekļa formā.

Difūzā piesārņojuma izraisīts nitrātu vidējās koncentrācijas pieaugums līdz 1,0 – 1,5 mg N/l ir konstatēts seklos gruntsūdeņos intensīvi kultivētās aramzemēs un ganībās. Maksimālais pieļaujamais apjoms dzeramajam ūdenim (11 mg N/l) tiek pārsniegts dažās ilgtermiņā

pārmēsotās nelielās vietās, kurās viegli ģeoloģiskā griezumā augšpusē ir caurlaidīgas rupjās smiltis, kā arī pie punktveida piesārņojuma avotiem, piemēram, mēslojuma atkritumu krātuvēm, agrākajām agroķīmiskajām noliktavām u.tml.

Vispārīgi nitrātu problēmai Latvijas gruntsūdeņos ir lokāls raksturs un tikai nenorobežotajos ūdens nesējslāņos iespējama ievērojama nitrātu koncentrācija. Tomēr lauksaimniecības radītais sekundārais amonjaks var nākotnē apdraudēt centralizēto ūdens apgādi.

5.1.4.5. Gaisa kvalitāte

Sakarā ar ekonomisko lejupslīdi 90-to gadu sākumā siltumnīcefekta gāzu emisijas ievērojami samazinājās. Kopējais emisiju apjoms 2000. gadā bija aptuveni 34,4% no 1990. gada apjomiem. Paredzams, ka turpmākajos 20 gados emisiju līmenis nesasniegs 1990. gadā vērojamo līmeni, tādējādi Latvijā tiks ievērotas Kioto protokola prasības. Tomēr Latvija saskaņā ar divpusējiem nolīgumiem piedalās projektos, kuru mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, tādējādi sekmējot gaisa kvalitātes uzlabošanas globālo mērķu sasniegšanu.

5.1.4.6. Augsnes degradācija

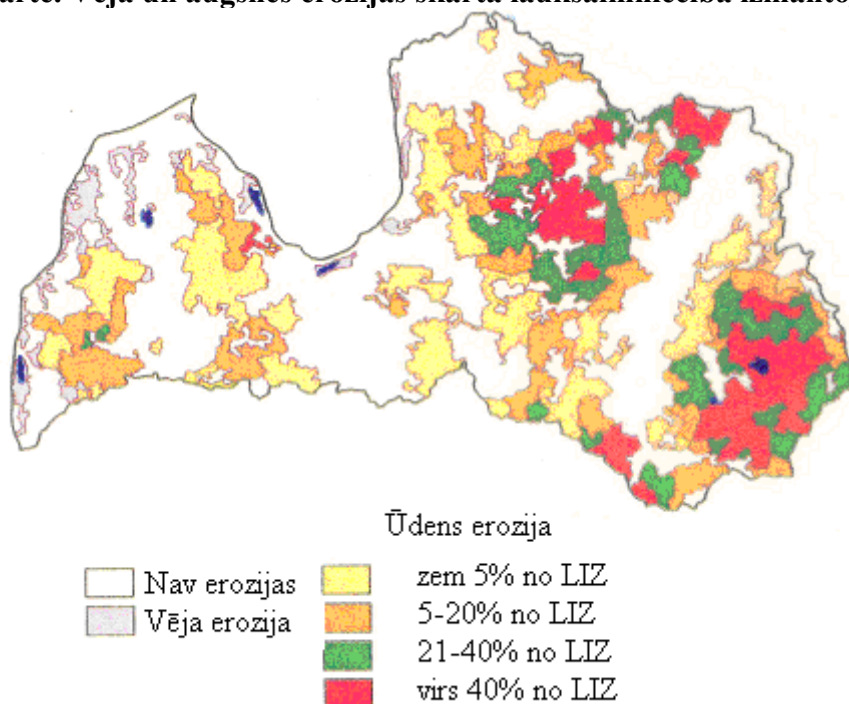
Patreiz Latvijas augsnes ir uzskatāmas par nepiesārņotām. Galvenās problēmas saistībā ar augsnes kvalitāti rada nepārdomāta saimnieciskā darbība lauksaimniecībā un rūpniecībā, kā arī dabiski procesi, piemēram, augsnes auglības mazināšanās un skābināšanās. Zemes degradācijas blakusiedarbība ir virszemes ūdeņu ekosistēmu degradācija, lauku ainavas pasliktināšanās un bioloģiskās daudzveidības mazināšanās. Augsnes piesārņojums ietekmē pārtikas kvalitāti un cilvēku veselību. (Latvijas Lauksaimniecības Universitātes ziņojums).

Ūdens erozijas skartās augsnes platība sastāda 380 000 jeb 24,3 % no lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā (VARAM, 1995). Eroziiju izraisa vējš un ūdens un to veicina atsevišķas topogrāfijas un zemes lietošanas formas, kurās ūdens erozija vispēcīgāk ietekmē lauksaimniecības zemi. Pamestās zemes galvenokārt atrodas teritorijās ar nelīdzenu un paugurainu topogrāfiju un mazāk auglīgām augsnēm, kurās apstākļi lauksaimniecībai nav labvēlīgi. Tādējādi var pieņemt, ka augsnes erozijas ietekme Latvijā patreiz ir būtiski samazinājusies.

Vēja erozijas apdraudētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība ir 230 000 ha jeb 14,7 % no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības (VARAM, 1995). Vēja erozija Latvijā var rasties vieglās lauksaimniecības augsnēs galvenokārt agros pavasara un rudens periodos, ja augsne ir sausa. Aizsargjoslu izveidošana piekrastes kāpu aizsardzībai tika uzsākta 19. gadsimtā. Aizsargjoslas 1980.-1990. gadā tika ietvertas Baltijas jūras piekrastes reģionu zemes reklamācijas projektos. Detalizētu abu erozijas veidu sadalījumu skatīt 5. kartē.

5. karte. Vēja un augsnes erozijas skartā lauksaimniecībā izmantojamā zeme

5.2. nacionālā lauku attīstības politika

5.2.1. Stratēģijas pārklātās jomas

Nepārtraukts lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauku attīstības politikas vadības pilnveidošanas process, ietverot strukturālās izmaiņas institucionālajā mehānismā, atbalsta politikas plānošanas principos un kvalitātē, rada labvēlīgāku vidi pakāpeniskas un mērķtiecīgas sektoru un arī teritorijas attīstības nodrošināšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 27. marta sēdes protokola Nr. 13 34. paragrāfa 3. punktu Zemkopības ministrijai ir uzdots turpmāk paralēli lauksaimniecības sektora attīstības politikas jautājumu risināšanai koordinēt Latvijas lauku attīstības programmas īstenošanu, kas aptver plašāku jautājumu loku. Līdz ar to ministrija ir uzņēmusies līdzšinējās nacionālās programmas aktualizāciju, pasākumu koordināciju un programmas īstenošanas uzraudzību.

Zemkopības ministrija ir izstrādājusi un Ministru kabinets ir akceptējis 2002. gada 23. aprīlī ar protokolu Nr. 17. 26. rindkopu Lauku problēmu risināšanas un lauku attīstības koncepciju, kas paredz darbu uzsākšanu pie jauna stratēģiska dokumenta izstrādes lauku attīstības politikas vadīšanai. Tajā būtu ievērotas jaunās tendences lauku un visas valsts stratēģiskajā attīstībā, iestāšanās ES, kā arī būtu nodrošināts tas, ka lauku attīstības atbalsta politika ir stratēģiski plānota un īstenota ar rīcībspējīgu, koordinētu un finansētu darbības programmu palīdzību. Koncepcijā ir noteikti pamatuzdevumi jeb stratēģiskie mērķi nacionālās lauku attīstības politikas īstenošanai, un tie izvirzīti kā jaunās aktualizējamās Lauku attīstības programmas ilgtermiņa stratēģiskie mērķi:

- sekmēt dinamisku lauku ekonomikas attīstību, tādējādi nodrošinot lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa pieaugumu;
- uzturēt lauku apdzīvotību un nodrošināt lauku teritorijā pilsētas līmenim līdzvērtīgus dažādus sociālās infrastruktūras pakalpojumus;
- nodrošināt lauku resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, uzturot un saglabājot sakoptu un bioloģiski daudzveidīgu lauku vidi un ainavu nākamajām paaudzēm.

Tā kā Latvija pašlaik apgūst un ievieš jaunas metodes attīstības un finanšu programmēšanas nodrošināšanai, izmantojot ES pieredzi, pašreiz notiek detalizēta situācijas apzināšana un dažādu datu bāzu veidošana, kas palīdzētu plānot atbalsta piešķiršanas nepieciešamības izvērtēšanu, pielāgot objektīvākus atbalsta instrumentus attīstības procesa veicināšanai, gūstot rezultātus, pēc kuriem vērtēt nacionālās atbalsta politikas efektivitāti. Jaunā lauku attīstības stratēģijā apgūtā informācija un esošie tiesību akti būs par pamatu atbalsta plānošanai un dažādu pieejamo finansējumu mērķtiecīgai vadīšanai un efektīvai izmantošanai, lai sasniegtu definētos stratēģiskos mērķus. Tiek noteikti šādi galvenie faktori stratēģijas īstenošanā:

- reģionālā pieeja attīstības sekmēšanai;
- ilgspejīga ekonomiskā attīstība;
- cilvēkresursu attīstība, sociālās izslēgtības mazināšana;
- bioloģiski daudzveidīgas lauku vides veidošana;
- teritorijas apdzīvotības un pieejamības saglabāšana.

Mērķa „Skmēt lauku ekonomikas dinamisku attīstību, tādējādi nodrošinot lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa pieaugumu” sasniegšanai tiek īstenoti un/vai īstenošanai plānoti pasākumi, lai:

lauksaimniecības un tās produktu pārstrādes sektorā (saskaņā ar Lauksaimniecības un lauku attīstības likumu un ZM darbības stratēģijā 2003.-2005. gadam noteikto rīcību):

- ražotu un realizētu ārējā un iekšējā tirgus prasībām atbilstošu un konkurētspējīgu produkciju, kurā īpaša nozīme būtu specifisku (nišas) vietējo produktu attīstībai un noietam;
- uzturētu pieejamos lauksaimniecības zemju resursus ražošanai atbilstošā kvalitātē, saglabātu Latvijas laukiem raksturīgo lauksaimniecisko un bioloģiski daudzveidīgo ainavu; saglabātu, uzlabotu un popularizētu vietējo mājlopu un mājputnu šķirņu ģenētisko daudzveidību;
- nodrošinātu tajā nodarbināto iedzīvotāju ienākumu līmeņa un labklājības pieaugumu;

meža nozarē (saskaņā ar Meža likumu un ZM darbības stratēģijā 2003.-2005. gadam noteikto rīcību):

- apsaimniekojot mežus un palielinot tajos esošo resursu vērtību, uzturētu un vairotu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu iedzīvotājiem drošu tās pieejamību rekreatīviem nolūkiem;
- attīstot bezatlikuma tehnoloģijas un nodrošinot sadarbību ar citām nozarēm, ražotu un realizētu vietējā un ārējā tirgū konkurētspējīgu produkciju, kurā īpaša nozīme būtu augstas pievienotās vērtības produkcijai;
- stabilizētu savu ekonomisko un sociālo ietekmi uz lauku ekonomiku un vidi, lauku iedzīvotāju nodarbinātību un labklājības pieaugumu;

augsnes aizsardzībā (saskaņā ar likumu “Par vides aizsardzību” un likuma “Par lauksaimniecību un lauku attīstību” projektu):

- ieviestu nacionālo politiku attiecībā uz vides aizsardzību, dabas aizsardzību, dabas resursu aizsardzību un racionālu izmantošanu, reģionālās attīstības plānošanu, apbūvi un augšnes apakšslāņa izmantošanu.

- paredzētu īpašnieka/lietotāja/turētāja pienākumu nepieļaut, ka cilvēku darbības rezultātā tiek degradēta vai bojāta augsne.

zivsaimniecībā (saskaņā ar Zvejniecības likumu un ZM darbības stratēģijā 2003.-2005. gadam noteikto rīcību):

- apsaimniekojot un palielinot zivju resursus un akvakultūras dažādību iekšzemes ūdenstilpēs, uzturētu un vairotu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu tās pieejamību rekreatīviem nolūkiem (maksšķerēšanas un lauku tūrisma attīstībai), kā arī palielinātu savu ekonomisko ietekmi uz lauku ekonomiku un lauku iedzīvotāju ienākumu pieaugumu;
- realizētu ārējā un iekšējā tirgus prasībām atbilstošu un konkurētspējīgu zivju un akvakultūras produkciju, kurā īpaša vieta būtu specifiskas (nišas) produkcijas noietam;
- ievērotu vides aizsardzības prasības, mazinot ar zivju un akvakultūras audzēšanu, produktu apstrādes procesu saistīto negatīvo ietekmi uz lauku vidi;

ar lauksaimniecību, mežsaimniecību un zivsaimniecību nesaistītās ekonomiskās aktivitātēs (saskaņā ar Mazo un vidējo uzņēmumu attīstības nacionālo programmu, Nacionālo nodarbinātības plānu, ZM darbības stratēģijā 2003.-2005. gadam noteikto rīcību u.c.):

- lietderīgi izmantotu visus lauku vidē pieejamos resursus, tādējādi sekmējot nodarbinātības un lauku iedzīvotāju labklājības pieaugumu;
- uzturētu un attīstītu lauku vidi kā atraktīvas dzīves, darba un rekreācijas vietu jebkuram;
- nodrošinātu lauku ekonomikas elastību pret pārmaiņām ārējā un iekšējā tirgū un stabili uzturētu lauku iedzīvotāju labklājības līmeni;

tūrismā (saskaņā ar Lauku tūrisma attīstības programmu):

- nodrošinātu sakoptu Latvijas lauku vidē esošā kultūras un vēstures mantojuma un ainavisko kvalitāšu pieejamību jebkuram;
- nodrošinātu kvalitatīvu un vides prasībām atbilstošu saimniecisko infrastruktūru iedzīvotāju mobilitātes, komunikāciju un saimnieciskās darbības vajadzībām (saskaņā ar Valsts investīciju programmu);
- uzlabotu, vairotu un dažādotu lauku iedzīvotāju darba prasmes (saskaņā ar Nacionālo nodarbinātības plānu, Labklājības nozares investīciju stratēģiju 2003.-2007. gadam un Studentu kreditēšanas pamatnostādņēm);
- radītu un atbalstītu ekonomiskās sadarbības grupas/ organizācijas, kas sekmē un atbalsta lauku ekonomisko attīstību, iesaista sociāli izslēgto iedzīvotāju grupas uzņēmējdarbībā, tādējādi mazinot nabadzību (saskaņā ar LR Komerclikumu, Kooperatīvo sabiedrību likumu, Lauksaimniecības un lauku attīstības likumu, Labklājības nozares investīciju stratēģiju 2003.-2007. gadam).

Mērķa „Uzturēt lauku apdzīvotību un nodrošināt lauku teritorijā pilsētas līmenim līdzvērtīgu pieejamību dažādiem sociālās infrastruktūras pakalpojumiem” sasniegšanai pasākumi tiek īstenoti un/vai īstenošanai plānoti pasākumi, lai :

- racionalizētu un attīstītu **sociālās infrastruktūras** (izglītības un mācību sistēmas, veselības un sociālās nodrošināšanas sistēmas, kultūras u.c.) pakalpojumus un sakoptu un uzturētu vēsturiskās un kultūras vērtības/ mantojumu (saskaņā ar Valsts investīciju programmu);

- radītu un atbalstītu **vietējo iniciatīvu** saimnieciskās un sociālās dzīves aktivizēšanai teritorijā, sekmētu **iedzīvotāju sadarbību** sociālo un saimniecisko aktivitāšu veikšanai teritorijā un mazinātu dažādu sociālo grupu izslēgtību lauku ciematos/ kopienās;
- veidotu un atbalstītu dažādas **sociālo jautājumu grupas/ organizācijas** sociālās palīdzības jautājumu risināšanā un ekonomisko aktivitāšu iniciēšanai lauku teritorijā (saskaņā ar Labklājības nozares investīciju stratēģiju 2003.-2007. gadam);
- uzlabotu un racionalizētu vietējo administratīvo, reģionālo pārvalžu darbību, nodrošinot informācijas apriti, un mazinātu informatīva rakstura izslēgtību perifērijā (saskaņā ar LR Reģionālās attīstības likumu un Administratīvi teritoriālās reformas likumu).

Mērķa „Nodrošināt lauku resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, uzturot un saglabājot sakoptu un bioloģiski daudzveidīgu lauku vidi un ainavu nākamajām paaudzēm” sasniegšanai ir pieņemti normatīvie akti un stratēģiskie dokumenti- LR likumi¹⁸, MK noteikumi¹⁹ un īstenota Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma (1999). Latvija ir pievienojusies dažādām starptautiskajām konvencijām²⁰, un notiek nacionālo tiesību aktu saskaņošana ar ES direktīvām vides jomā²¹, lai:

- visa veida saimnieciskajā darbībā tiktu nodrošināta videi draudzīga un vides aizsardzības prasībām atbilstoša saimniekošana, kura atstāj minimālu negatīvo ietekmi uz lauku vides ekoloģiju (dabu, gaisu, klimatu, augsni, ūdeni) un uztur sakoptu Latvijas laukiem raksturīgo ainavu;
- saglabātu, aizsargātu un popularizētu gan nacionāli, gan starptautiski atzītās daudzveidīgās savvaļas populācijas, sugas un biotopus;
- aizsargātu un uzturētu gan nacionāli, gan starptautiski atzītās vēsturiskās, kultūras un ainaviskās (rezervāti, dabas parki, piekraste u.c.) vērtības;
- aizsargātu, pavairotu un popularizētu vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu lauksaimniecības vaislas dzīvniekus un kultūraugus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas.

Latvijas lauku attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanai pašlaik tiek izmantoti gan nacionālā budžeta līdzekļi un ārvalstu atbalsts jeb līdzfinansējums dažādām programmām un mērķa investīcijām, gan privātais kapitāls, kura piesaiste notiek ar dažādu atbalsta programmu palīdzību vai izmaiņām normatīvajos aktos vai procedūrās.

5.2.2. Finansiālais atbalsts

5.2.2.1. Atbalsts lauksaimniecības attīstībai

Valsts subsīdiju programmas. Lauksaimniecības konkurētspējas attīstībai valsts sniedz atbalstu subsīdiju veidā. Saskaņā ar Lauksaimniecības likuma 16. pantu subsīdijas nedrīkst būt mazākas par 2,5 procentiem no gada pamatbudžeta kopējiem izdevumiem, kas tiek segti no dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem (skat. 6. attēlu). Subsīdiju mērķis, tāpat kā visas lauksaimniecības politikas mērķis, ir izveidot lauksaimniecību par nozari, kas spētu

¹⁸ Piemēram, likumi Par vides aizsardzību (1991), Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (1993), Aizsargjoslu likums (1997), Sugu un biotopu aizsardzības likums (2000) un Mežu likums (2000)

¹⁹ Labas lauksaimniecības prakses nosacījumi u.c.

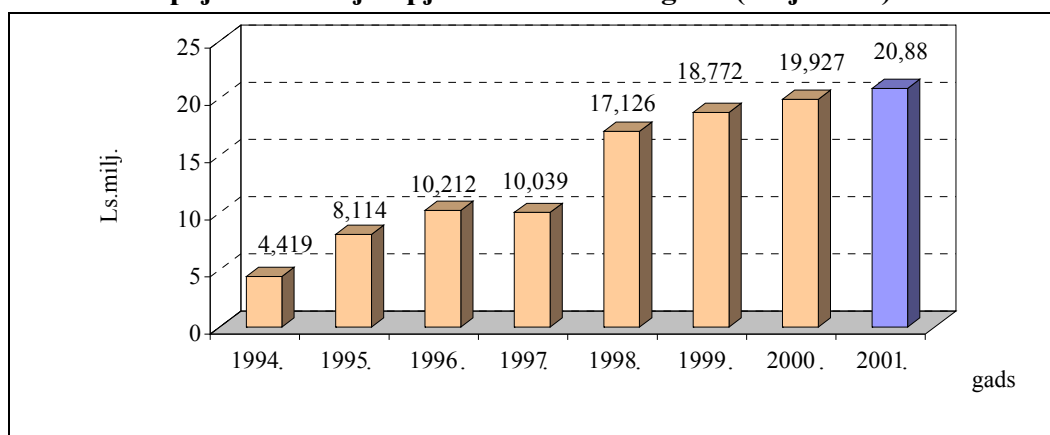
²⁰ Ramsāres konvencija (1971); UNESCO konvencija (1972); Bernes konvencija (1979); Bonnas konvencija; Riodežaneiro konvencija (1992); Helsinku konvencija (1974, 1992)

²¹ Tiesību akti, kuri skar visas nozares): Ietekmes uz Vidi Novērtējuma veikšana pirms katra projekta/programmas īstenošanas, Vides informācijas nodrošināšana, Latvijas Vides Aģentūras izveide. Dabas aizsardzībā: Direktīva (92/43/EEK) Par dabisko biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību; Direktīva (79/409/EK) Par savvaļas putnu aizsardzību.

integrēties vienotajā Eiropas koptirgū un ražotu pasaules tirgus prasībām atbilstošu preču produkciju, konkurējot ar citu valstu ražojumiem kvalitātes un ražošanas izmaksu jomā. Šā mērķa sasniegšanai noteikti galvenie valsts atbalsta darbības virzieni:

- ražošanas tehnoloģiskā modernizācija;
- kvalitātes vadīšana visā ražošanas un pārdošanas procesā;
- produkcijas tirgus veicināšana un attīstība.

6. attēls. Kopējais subsīdiju apjoms 1994.-2001. gadā (milj. LVL)

Avots: LAD un ZM

Daudzas subsīdiju programmas saglabājas nemainīgas, ir atsākta arī iepriekšējos gados atcelto programmu īstenošana. Ir šādas atbalsta programmas: *Atbalsts kaļķošanai un meliorācijai*, *Atbalsts augkopībai*, *Atbalsts lopkopībai*, *Kredītu garantiju fonds*, *Atbalsts tehniskajai modernizācijai*, *Atbalsts piena produkcijas konkurētspējas paaugstināšanai*, *Atbalsts zivsaimniecībai* un citas.

2000. gada 21. martā tika nodibināta Lauksaimnieku organizāciju Sadarbības padome (statuss noteikts Lauksaimniecības un lauku attīstības likumā), kurā ir pārstāvētas visu lauksaimniecības nozaru nevalstiskās organizācijas un apvienības. Padomei ir konsultatīvs statuss, un tās pamatuzdevums ir nodrošināt apspriedes un informācijas apmaiņu starp lauksaimnieku organizācijām, Zemkopības ministriju, citām valstiskām, nevalstiskām organizācijām un ārvalstu partneriem. 2001. gada 26. februārī nodibināta sabiedriskā organizācija Mārketinga padome. Mārketinga padome apvieno organizācijas, kas ieinteresētas Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu mārketinga stratēģijas izstrādē un realizācijā. Mārketinga padome apvieno Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu ražotāju sabiedriskās organizācijas, lai sekmētu no vietējām izejvielām ražotu preču pārdošanu vietējā un ārvalstu tirgū. Mārketinga padomes galvenais uzdevums ir koordinēt un apvienot Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu mārketiņgā ieinteresēto organizāciju darbu, izstrādājot pārdošanu veicinošu Latvijas pārtikas preču zīmi un organizējot pasākumus tās labākai atpazīšanai pircēju vidū. Kvalitātes produkta preču zīme “Kvalitatīvs Latvijas produkts” tiek veidota ar mērķi - paaugstināt Latvijas lauksaimniecības un pārstrādāto produktu konkurētspēju iekšējā tirgū, veicinot vietējās izcelsmes lauksaimniecības produkcijas atpazīstamību un noieta īpatsvara palielināšanos.

Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma. Straujāku lauksaimniecības uzņēmumu attīstību nodrošinās MK akceptētā lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma, kuras galvenie uzdevumi ir radīt lauku saimniecībām pieņemamu ilgtermiņa finansējuma piedāvājumu, paātrināt investīciju piesaisti optimāla lieluma saimniecību veidošanai un sekmēt lauku saimniecību konkurētspējas paaugstināšanu. Programmas realizācijā ir iesaistīta *Latvijas Hipotēku un zemes banka*. Programmas mērķis ir

sniegt Latvijas zemniekiem iespēju saņemt lētākus kredītresursus. Kreditēšanu īpaši veicināja subsīdiju programmu un SAPARD īstenošana lauksaimnieciskās ražošanas attīstībai un tehnoloģiskajai modernizācijai, kas radīja pieprasījumu pēc kredītiem no lauksaimnieku puses.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādes kreditēšanas programma. Programmas mērķis ir iedarbināt mehānismus efektīva lauksaimniecībā izmantojamās zemes tirgus funkcionēšanai, atbalstīt konkurētspējīgu, ES standartiem atbilstošu ražošanas platību attīstību un zemju konsolidāciju, veicināt efektīvu lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu. Programmas realizācijā ir iesaistīta *Latvijas Hipotēku un zemes banka*, kura nodrošina ilgtermiņa (15-25 gadi) kredītu piešķiršanu lauksaimniecības zemes iegādei.

5.2.2.2. Atbalsts lauku ekonomikas dažādošanai

Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma (NUAP). Programmas vispārējais mērķis ir ekonomiskās attīstības veicināšana laukos, atbalstot nelauksaimniecisko uzņēmējdarbību, uzlabojot infrastruktūru, pilnveidojot lauku ainavu atbilstoši uzņēmējdarbības vajadzībām un ievērojot vides aizsardzības prasības. Programmas realizācijā ir iesaistīta *Latvijas Hipotēku un zemes banka* kredītu un grantu piešķiršanai, Lauku attīstības fonds garantiju piešķiršanai uzņēmējiem, ja nav pietiekamu kredītgarantiju. Iesaistīti arī reģionālo attīstības aģentūru speciālisti vietējās iniciatīvas veidošanai, cilvēku apmācībām un uzņēmēju piesaistīšanai.

5.2.2.3. Kredītu garantijas lauku uzņēmējiem

Ir izveidota valsts a/s “Lauku attīstības fonds” (turpmāk - LAF), kas piešķir garantijas uzņēmējiem – kredītņēmējiem, ja nav pietiekama kredītnodrošinājuma.

Kopš 1997. gada, kad LAF sāka garantēt kredītus, piešķirtas 466 kredītu garantijas kopsummā par 4,83 milj. LVL. Uz šo garantiju pamata lauku uzņēmēji saņēmuši kredītus kopsummā par 16,10 milj. LVL. Sākot ar 2002. gadu, LAF garantē arī SAPARD programmas un Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programmas ietvaros ņemtus kredītus.

5.2.2.4. Latvijas speciālā pirmsiestāšanās programma lauksaimniecības un lauku attīstībai (SAPARD)

ES lauksaimniecības Komisārs F. Fišlers 2001. gada 6. decembrī apstiprināja lēmumu (2001/885/EK) par palīdzības līdzekļu pārvaldīšanas nodošanu Latvijas Republikai. Lēmums tika publicēts ES oficiālajā žurnālā 2001. gada 12. decembrī (L327/45), un tas nozīmē, ka Lauku atbalsta dienesta (LAD) akreditāciju ir atzinusi arī Komisija.

Kopējais sabiedriskais līdzfinansējums 2000.-2006. gada periodā ir 203 milj. EUR, no kuriem

ES finansējums ir 152 milj. EUR.

Atbalsta programma 1. “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”:

- Apakšprogramma 1.1. “Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija”;
- Apakšprogramma 1.2. “Lauksaimniecības zemju apmežošana”;
- Apakšprogramma 1.3. “Zemes ierīcība”;

Atbalsta programma 2. “Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga pilnveidošana”:

- Apakšprogramma 2.1. “Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un mārketinga pilnveidošana”;

Atbalsta programma 3. "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus":

- Apakšprogramma 3.1. "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus";

Atbalsta programma 4. "Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana":

- Apakšprogramma 4.1. "Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana";

Atbalsta programma 5. "Vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes":

- Apakšprogramma 5.1. "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība";
- Apakšprogramma 5.2. "Bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšana";
- Apakšprogramma 5.3. "Lauksaimniecības noteces samazināšana";
- Pavadošais pasākums 1. "Apmācības";
- Pavadošais pasākums 2. "Tehniskā palīdzība".

5.2.2.5. MVU kreditēšanas programma

2000. gada sākumā tika uzsākta Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) kreditēšanas programma, kuras mērķi ir mazo un vidējo uzņēmumu finansēšana, veicinot jaunu darba vietu rašanos, un uzņēmējdarbības uzsācēju un nepietiekama nodrošinājuma projektu finansēšana.

Programmas īstenošanā tika iesaistīta *Latvijas Hipotēku un zemes banka (LHZB)*, lai uzņēmumiem izsniegtu kredītus ar atvieglotiem nosacījumiem.

5.2.2.6. Lauku partnerības programma

2000. gada septembrī Latvijā tika uzsākts Lielbritānijas Starptautiskās attīstības ministrijas finansēts projekts Baltijā, dēvēts par Lauku partnerības programmu. Projekta realizācijas laiks ir 3 gadi, un tā kopējais finansējums ir 1,9 milj. sterliņu mārciņu (aptuveni 1,71 milj. LVL), un tas aptver Latviju, Lietuvu un Igauniju. Projekta mērķi ir šādi:

- mazināt nabadzību un sociālo izslēgtību visatpalikušākajās Baltijas valstu teritorijās, sekmējot lauku un reģionālo attīstību;
- sekmēt sociāli un ekonomiski izslēgto grupu iekļaušanu vietējās sabiedrības attīstības aktivitātēs, īpaši izmantojot partnerības un līdzdalības metodes un kapacitātes paaugstināšanu vietējās pašvaldībās.

Projekts aptver tikai visnabadzīgāko Latvijas lauku teritorijas daļu Latgalē. Projekta realizācijas gaitā ir paredzēts neliels atbalsta fonds rajona partnerībām kopienu projektu īstenošanai. Finansiālie līdzekļi ir ierobežoti un tiek piešķirti kopienu sabiedriskās dzīves aktivizēšanai tikai nedaudzās lauku pašvaldībās. Projekta īstenošanai paredz, ka pēc projekta realizācijas pašvaldības spēs labāk analizēt vietējās vajadzības, plānot un realizēt risinājumus ar sadarbības partneru palīdzību, tiks izstrādāti uz vietējo pašvaldību balstīti attīstības projekti un ieviesti, kopīgi sadarbojoties vietējām iniciatīvām grupām, nevalstiskajām organizācijām, pašvaldībai un privātajam sektoram, kā arī tiks paaugstinātas zināšanas par ES Strukturālajiem fondiem un to izmantošanu.

5.2.3. Īpaša rīcība lauku attīstības politikas pilnveidošanai

5.2.3.1. Mazāk labvēlīgo apvidu statusa piešķiršana nolūkā kompensēt dabiski pastāvošos trūkumus

Lauksaimnieciskās ražošanas procesu un līdz ar to ražošanas efektivitāti un saimniecību ienākumus ietekmē Latvijas apstākļiem raksturīgie agroklimatiskie faktori: īsa augšanas un kultūraugu novākšanas sezona; liels nokrišņu daudzums sēšanas un ražas novākšanas periodā, kas mijas ar lielu sausumu kultūraugu veģetācijas periodā; vēlās pavasara un agrās rudens salnas; kā arī augšņu atkarība no meliorācijas sistēmu darbības; salīdzinājumā ar Eiropas valstīm salīdzinoši zemā augsnes auglība, kas pazemina kultūraugu ražību; augsnes pārmērīgais skābums, vēja, ūdens un agrotehniskā augsnes erozija; vēlās pavasara un agrās rudens salnas, kas lauksaimniekiem, īpaši augkopības produkcijas ražošanā, rada augstas ražošanas izmaksas zemes apsaimniekošanā, jo nepieciešams uzlabot augsnes kvalitāti, uzturēt meliorācijas sistēmas un polderu sūkņu stacijas; salīdzinoši īsā laika periodā nodrošināt kultūraugu sēšanu, stādīšanu, novākšanu; nodrošināt graudaugu žāvēšanu un apjomīgu noliktavu celtniecību dažādu speciālu ķīmikāliju u.tml. uzglabāšanai.

Ražošanas izmaksas lopkopībā paaugstina lopu turēšana kūtīs rudens, ziemas un pavasara periodā. Līdz ar to ir nepieciešama dārgāku ražošanas ēku un lopu mītņu, noliktavu, mēslu krātuvju celtniecība un uzturēšana, atbilstoša tehnika un tās izmantošanas izmaksu segšana; lopbarības sagatavošana un uzglabāšana noliktavās un krātuvēs.

Latvijas laukiem raksturīgā retā apdzīvotība un pieaugošā lauku cilvēku emigrēšana uz pilsētām ietekmē to, ka pieaug ekonomiski mazapdzīvotu, īpaši „ekonomiski tukšu”, teritoriju īpatsvars, kurās sociālās un ekonomiskās infrastruktūras uzturēšana kļūst arvien dārgāka.

Sakarā ar zemajiem ienākumiem vai pat zaudējumiem lauksaimniecībā, kas saistīti ar agroklimatiskiem apstākļiem, ir nepietiekami finansu līdzekļi investīcijām ražošanas produktivitātes un efektivitātes uzlabošanai un nelauksaimnieciskās darbības attīstīšanai. Tas ir iemesls komerciāla rakstura lauksaimnieciskās darbības pārtraukšanai un naturālās saimniekošanas turpināšanai.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju, īpaši tādu, kuri var nodrošināt komerciāli spējīgu uzņēmumu attīstību un vadīšanu, emigrācija uz valsts centrālo daļu ierobežo ekonomiskās attīstības potenciālu.

Retā apdzīvotība un naturālā saimniekošana ierobežo komerciālā tipa lauksaimnieku saražotās produkcijas un nelauksaimniecisko pakalpojumu pārdošanas iespējas lokālā tirgū, kas kalpo par lauksaimnieku ienākumu papildināšanas avotu.

Komerciālu lauku saimniecību skaita un apsaimniekotās platības samazināšanās rezultātā pazeminās zemes apsaimniekošanas kvalitāte, pieaug pamesto un ar krūmiem aizaugušo LIZ platības, degradējas kopējā lauku ainava, un tās uzturēšana kļūst arvien atkarīgāka no vēl esošo lauku saimniecību darbības.

Sakarā ar augstajām izmaksām pakāpeniski notiek atsevišķu sociālo pakalpojumu veidu centralizācija pilsētās.

Nacionālajā lauku attīstības politikā problēmas līdz šim tika risinātas, izmantojot:

- nacionālo subsīdiju diferencēšanu pēc LIZ kadastrālās vērtības atšķirībām dažādos reģionos, tādējādi veicinot zemes apsaimniekošanu un lauksaimniecisko darbību teritorijās ar dažādiem agroklimatiskajiem apstākļiem;
- īpaši atbalstāmu teritoriju noteikšanu, pastiprinātu ekonomiskās attīstības veicināšanu un īpaša finansiālā atbalsta (kredītu, grantu, u.c.) piešķiršanu šajās teritorijās esošiem

uzņēmējiem, t.sk. lauksaimniekiem caur finansiālā atbalsta programmām - NUAP, MVU (skatīt iepriekšējā nodaļā).

Regulas Nr.1257/1999 13.-21. pantā tiek paredzēta speciāla atbalsta sistēma dalībvalstu mazāk attīstītāko lauku teritoriju atbalstīšanai. Saskaņā ar 17.-21. pantu par mazāk labvēlīgiem apvidiem (turpmāk MLA) teritorijām var tikt uzskatītas:

a) kalnu rajoni (18. pants);

b) lauksaimnieciskai ražošanai mazāk labvēlīgie rajoni (19. pants), kuros:

- dabas apstākļu dēļ ir zema ražība, un līdz ar to lauksaimniecības nozares ekonomiskās darbības rezultāti šajā teritorijā ir zemāki par vidējiem rādītājiem lauksaimniecības nozarē kopumā;
- zeme ir ar sarežģītu augsnes apstrādi, zemu ražību un ierobežotu potenciālu, ko var paaugstināt, ieguldot lielus līdzekļus, vai to galvenokārt izmantojot ekstensīvai lopkopībai;
- ir mazs vai sarūkošs iedzīvotāju skaits, kura uzturēšana galvenokārt ir atkarīga no lauksaimnieciskās darbības, bet, skaitam samazinoties paātrinātā tempā, tiek apdraudēta reģiona dzīvotspēja un apdzīvotība.

c) rajoni, kuros ir īpaši kavēkli (20. pants).

Atbilstoši Regulas Nr.1257/1999 19. pantam 74,4 % no visas valsts teritorijas jeb 48,05 tūkst. km², kas ietver lauksaimniecībā izmantojamo zemi, mežus, iekšzemes ūdeņus, purvus, apbūves vietas u.tml. ir definēti kā mazāk labvēlīgi apvidi Latvijā. Šī teritorijā atrodas 72,7% jeb 1,81 miljoni ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kas ietver aramzemi, pļavas, ganības, ilggadīgos stādījumus. Saskaņā ar 19.pantu un ES vadlīnijām MLA teritoriju identificēšanai tika izmantoti četri pamatrādītāji, lai noteiktu katras vietējās pašvaldības atbilstību MLA (skat. 19.tabulu). Lai noteiktu Latvijas MLA tika izmantoti rādītāji, kas nodrošina 19.pantā definēto kritēriju izpildi – lauksaimniecības zemes kvalitāte un ražīgums, lauku iedzīvotāju ienākumu līmenis un to atkarība no lauksaimnieciskās darbības, apdzīvotība.

Augsnes kvalitāte un ražība Latvijā tiek mērīta ballēs. Izmantotā robežvertība, nosakot MLA, ir 38 balles. Ņemot vērā Latvijas klimatiskos apstākļus, tas tiek uzskatīts par minimālo auglības līmeni attiecībā uz lauksaimniecībā izmantojamo zemi, kas izmantojama, lai nodrošinātu komerciāli dzīvotspējīgu lauksaimniecību (Boruks A., 1996). Sīkāku informāciju attiecībā uz pašvaldību līmeņiem skatīt 1. pielikuma kartē.

Lauku iedzīvotāju ienākumu noteikšanai pašvaldību līmenī labākais pieejamais avots ir iekasētais ienākumu nodoklis attiecībā uz vienu iedzīvotāju. Citi rādītāji, kā piemēram, ienākumi uz personu vai IKP uz personu, ir pieejami vienīgi rajonu līmenī. Ņemot vērā būtiskās atšķirības ienākumu ziņā lielpilsētās un lauku pašvaldībās, gandrīz visa lauku teritorija atrodas zem 77,5 LVL uz iedzīvotāju robežas. Sīkāku informāciju attiecībā uz pašvaldību līmeņiem skatīt 1. pielikuma kartē.

Iedzīvotāju blīvuma ziņā Latvija ir viena no mazāk apdzīvotākajām valstīm Eiropā. Ņemot vērā lielo iedzīvotāju koncentrāciju Rīgas tuvumā, lielākā daļa lauku teritorijas atrodas zem 18,1 iedzīvotāju uz kv. km robežas. Sīkāku informāciju attiecībā uz pašvaldību līmeņiem skatīt 1. pielikuma kartē.

Tāpat noteiktie MLA ir būtiski atkarīgi no lauksaimnieciskās ražošanas, tā kā gandrīz 28,9% iedzīvotāju ir iesaistīti lauksaimnieciskajā ražošanā. Sīkāku informāciju attiecībā uz pašvaldību līmeņiem skatīt 1. pielikuma kartē.

Nemot vērā nesenos notikumus ES saistībā ar mazāk labvēlīgo apvidu statusa piešķiršanu, Latvijas iestādes pārvērtēs šādu apvidu statusa piešķiršanu nākamajam programmēšanas periodam no 2007. līdz 2013. gadam. Lauksaimniecībā iesaistītā sabiedrība tiks pilnībā informēta par plānotajām izmaiņām mazāk labvēlīgo apvidu statusa piešķiršanā.

19. tabula. Latvijas MLA noteikšanā izmantotie rādītāji

Rādītājs	Vadlīnijās MLA noteikšanai noteiktie rādītāji	Vidēji Latvijā	Latvijā izpildāmie kritēriji	Vidēji MLA Latvijā	Vidēji Latvijas teritorijā (bez MLA)
1. kritērijs – zemes ražīgums					
Augsnes kvalitātes indekss (ballēs)	Fiziskie rādītāji par vienību		=<38 balles	35,1 balles	45,5 balles
2. kritērijs – ekonomiskie rādītāji					
Ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju teritorijā	=<80 % no vidējā rādītāja valstī	96,9 LVL/iedz.	=<77,5 LVL/iedz.	56,9 LVL/iedz.	117,6 LVL/iedz.
3. kritērijs - iedzīvotāji					
Iedzīvotāju blīvums	=<50 % no vidējā rādītāja valstī	36,1 iedz./km ²	=<18,1 iedz./km ²	16,5 iedz./km ² (10,6 bez pilsētām)	93,2 iedz./km ²
Lauksaimnieciskajā ražošanā iesaistīto iedzīvotāju īpatsvars	=>15 %	14 %	=>15 %	26,9 %	5,6 %

Atkarībā no zemes auglības Latvijas MLA tiek grupēti:

- MLA 1. kategorijas teritorijas, t.sk., 253 252 ha LIZ;
- MLA 2. kategorijas teritorijas, t.sk., 812 304 ha LIZ;
- MLA 3. kategorijas teritorijas, t.sk., 743 847 ha LIZ.

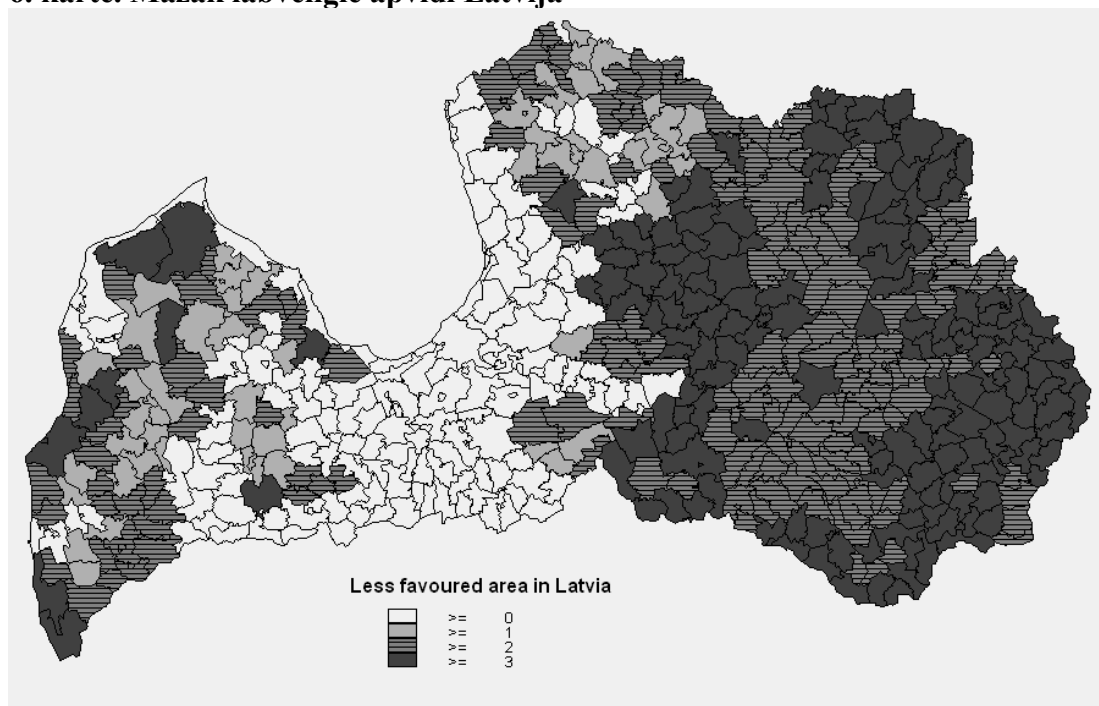
MLA pirmā kategorija ir noteikta, homogenizējot tādus mazāk labvēlīgus apvidus, kuros augsnes auglība ir virs 38 auglības ballēm. Vidējā augsnes auglība ir 39,7 balles.

Otrā kategorija ietver pagastus, kuros augsnes auglība ir no 35 līdz 39 ballēm (ieskaitot 8 pagastus ar augstāku augsnes auglību, kuri ir izvietoti izklaidus un kuru apkārtnē ir citi pagasti ar šādu intervālu). Vidējā augsnes auglība šajā kategorijā ir 37,1 balles.

Trešā kategorija ietver pagastus ar zemāko augsnes auglību ar augsnes auglību, kas ir zemāka par 31,4 auglības ballēm.

Teritoriju izvietojums ir apskatāms 6. kartē, un teritoriju saraksts vietējo pašvaldību līmenī ir apskatāms 15. pielikumā.

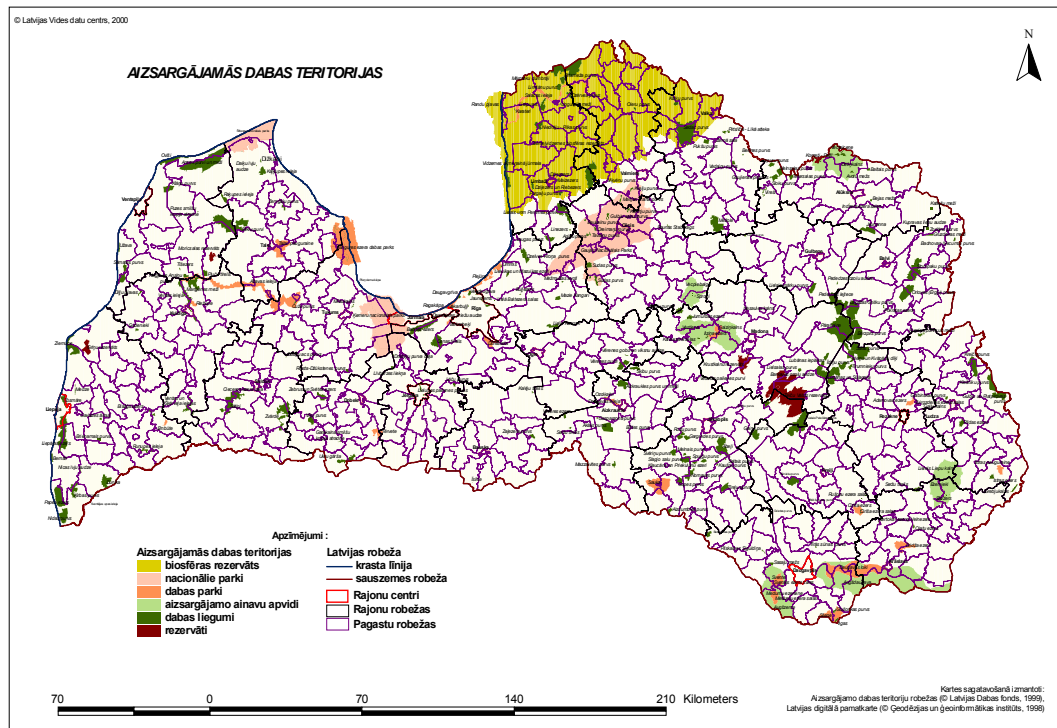
6. karte. Mazāk labvēlīgie apvidi Latvijā

5.2.3.2. Apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzībā – potenciālās *Natura 2000* teritorijas - bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai lauku vidē

Pašreiz īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (t.sk. LIZ, meži, ūdeņi, infrastruktūrai un citiem mērķiem aizņemtās platības), kuras līdz šim ir aizsargājuši nacionālie tiesību akti, aptver 11,4% valsts teritorijas. Daudzām esošajām aizsargājamajām teritorijām ir izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un dabas aizsardzības plāni, kuros nosaka administratīvos, dabas aizsardzības un citus pasākumus, kā arī teritorijas iedalījumu funkcionālajās zonās un šo zonu izmantošanu un apsaimniekošanu, saskaņojot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas intereses, nodrošinot teritorijas vērtības saglabāšanu un tās izveidošanas mērķu sasniegšanu. Aizsargājamo teritoriju izvietojumu skatīt 7. kartē.

7. karte. Aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā.

Aizsargājamās dabas teritorijās atrodas lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kurās ir paredzēti daži īpaši lauksaimnieciskās darbības aprobežojumi, tādi kā minerālmēslu un ķīmikāliju lietošanas aizliegums, zemes transformācija citiem nolūkiem u.c. Kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes šajās teritorijās 2000. gadā bija aptuveni 87,7 tūkst ha, kas ir aptuveni 3,5 % no kopējās LIZ valstī. Šajās teritorijās ir sastopami ES nozīmes biotopi un sugas, kuru uzturēšanā un saglabāšanā liela nozīme ir ekstensīvai lauksaimnieciskai darbībai. Šo vērtību uzturēšana ir apdraudēta, ja netiek turpināta lauksaimnieciskā darbība, bet izmaiņas lauksaimnieciskajā darbībā savukārt var apdraudēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Šīs teritorijas ir nozīmīgas atpūtas industrijas un tūrisma attīstībai, jo ik gadus pieaug pieprasījums pēc lauku tūrisma pakalpojumiem tajās teritorijās, kurās kā mērķa objekts tiek izmantotas vēsturiskās ainavas vērtības.

2002. gadā Ministru kabinets apstiprināja kritērijus²² Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanai Latvijā. Ir izveidots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) saraksts iesniegšanai Komisijā apstiprināšanai. Visas potenciālās *Natura 2000* vietas tiek apstiprinātas arī par Latvijas īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un iekļautas atbilstošajos MK noteikumos „Par dabas parkiem”, „Par dabas liegumiem” u.c. Komisija potenciālo *Natura 2000* sarakstu izvērtēs boreālā reģiona kontekstā (t.i. ņemot vērā arī Igaunijas, Lietuvas, Somijas un Zviedrijas atbilstošās teritorijas) līdz 2006. gadam, kas nozīmē, ka atzīto *Natura 2000* vietu tīkls Latvijā būs izveidots tikai tad.

Pašreiz pēc veiktās vietu inventarizācijas datiem apmēram 70 % no nacionālajām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir iekļautas potenciālo *Natura 2000* vietu sarakstā, lai nodrošinātu ES nozīmes biotopu un sugu aizsardzību. Paredzams, ka līdz 2006. gadam, kad *Natura 2000* tīkls būs izveidots, šo platību īpatsvars var palielināties līdz 10 %.

²² MK 2002.gada 28.maija Noteikumi Nr. 199 “Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā”.

Jebkurai paredzētajai darbībai, kas var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*), tiek veikts ietekmes uz vidi novērtējums, ņemot vērā teritorijas aizsardzības mērķus un izvērtējot arī paredzēto darbību kopīgo ietekmi. Ja paredzētā darbība negatīvi ietekmē attiecīgo Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*), to atļauj veikt tikai tādos gadījumos, kad šī darbība ir vienīgais risinājums nozīmīgu sabiedrības sociālo vai ekonomisko interešu apmierināšanai un tā ietver kompensējošu pasākumu nodrošināšanu Eiropas nozīmes dabas aizsargājamo teritoriju (*Natura 2000*) tīklam.

Saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 16. pantu par teritorijām, kurās ir īpaši aprobežojumi saimnieciskajai darbībai lauku vides kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nolūkā, Latvijā tiek klasificētas visas teritorijas, kurās lauksaimniecisko darbību ierobežo esošie nacionālie tiesību akti par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanas kārtību un kuras ir potenciālās *Natura 2000* statusa ieguvējas.

ES Putnu un Dzīvotņu direktīvu prasību saskaņošanas darbs Latvijā, tai skaitā, iespējamo *Natura 2000* teritoriju saraksta izstrāde, tika veikta šādu projektu ietvaros -"Sugu un biotopu inventarizācija, aizsardzības plānu izstrāde un dabas aizsardzības struktūru attīstība Latvijā saistībā ar ES Putnu un Dzīvotņu direktīvu saskaņošanu" (1998.-2000.) (kurā tika izstrādāti kritēriji un metodoloģija teritoriju izvēlei) un "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD un *Natura 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu" (2000-2003). Šo projektu gaitā potenciālajās *Natura 2000* teritorijās tika veikta inventarizācija un sagatavots iespējamo *Natura 2000* teritoriju saraksts.

Inventarizācijas gaitā apkopotie dati tiks ievadīti atbilstoši ES formātam izveidotā *Natura 2000* datubāzē, kas tiks pilnveidota un ietvers visas līdz 2003. gada beigām piedāvātās *Natura 2000* teritorijas. Datubāze ietvers informāciju par dzīvotnēm un sugām, to izplatību un prioritātēm, identificētajām ietekmēm/draudiem, teritoriju platību u.tml. Par iepriekšminēto atbildīgā iestāde ir Latvijas Vides aģentūra.

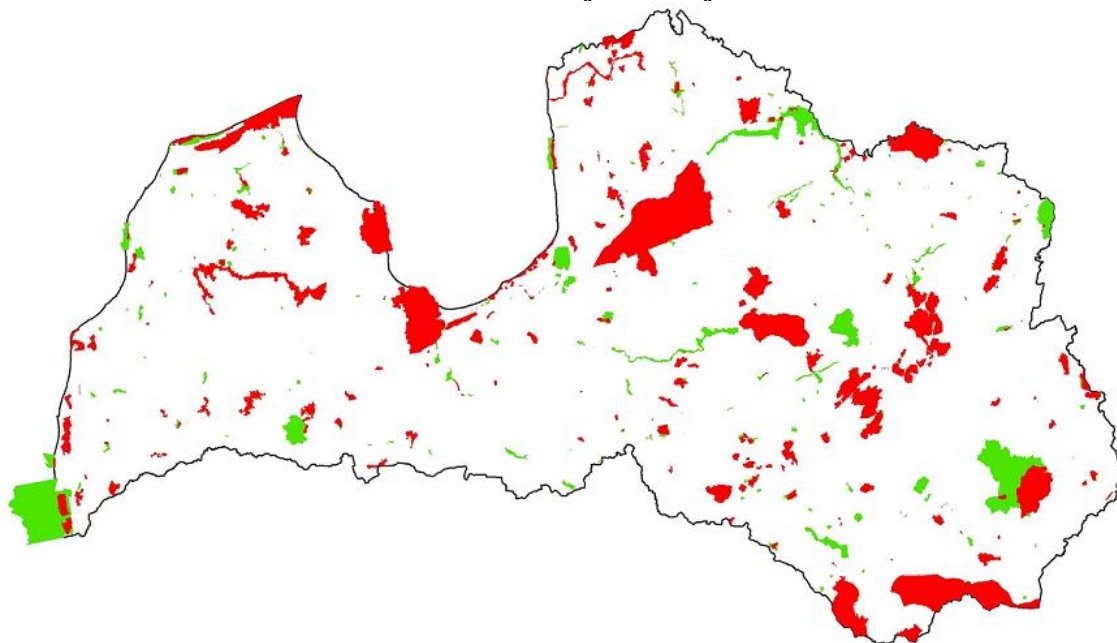
Tā kā Dzīvotņu un Putnu direktīvas paredz pienākumu nodrošināt *Natura 2000* teritoriju aizsardzību, Latvija ir nolēmusi noteikt jaunas Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (ĪADT) (iespējamās *Natura 2000* teritorijas) un pievienot tās esošajām ĪADT. Priekšlikumi attiecībā uz jauno potenciālo ĪADT kategorijām tika balstīti uz attiecīgajās teritorijās konstatētajām sugām un dzīvotnēm. Tad attiecīgi tika definēts vispiemērotākais statuss, kurš nodrošinās sugu un dzīvotņu aizsardzību.

Natura 2000 tīkla izveidošanu un uzturēšanu regulē šādi Latvijas Republikas normatīvie akti:

- Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (02.03.1993., ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 20.12.2002.);
- Ministru Kabineta noteikumi Nr. 199 "Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā" (28.05.2002.);
- Vides ministra rīkojums Nr. 80 "Par Dabas aizsardzības pārvaldes nolikumu" (06.05.2002.);
- Vides ministra rīkojums Nr. 108 "Par *Natura 2000* teritoriju izveidošanu" (04.04.2003.).

Atbilstoši Latvijas nacionālajiem tiesību aktiem ĪADT ir jānosaka pirms pievienošanās. ĪADT saraksts ir iesniegts apstiprināšanai Ministru kabinetā 2004. gada 1. aprīlī. Saskaņā ar likumu "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" potenciālo *Natura 2000* teritoriju sarakstu apstiprinās Vides ministrs un to nosūtīs Komisijai pirms pievienošanās dienas. Datubāze tiks nosūtīta Komisijai pirms pievienošanās. Šo teritoriju karti skatīt 8. kartē. Pilnu šo teritoriju sarakstu skatīt 16. pielikumā.

8. karte. Piedāvātās *NATURA 2000* teritorijas Latvijā

sarkanas – esošās aizsargājamās teritorijas
zaļas – jaunās aizsargājamās teritorijas

Šī plāna ietvaros veicamie pasākumi ir izstrādāti tādējādi, lai tiktu nodrošināts, ka Latvijas piedāvātās *Natura 2000* teritorijas nekādā ziņā nepasliktinās vai netiek izpostītas šī plāna ietvaros veicamo pasākumu rezultātā.

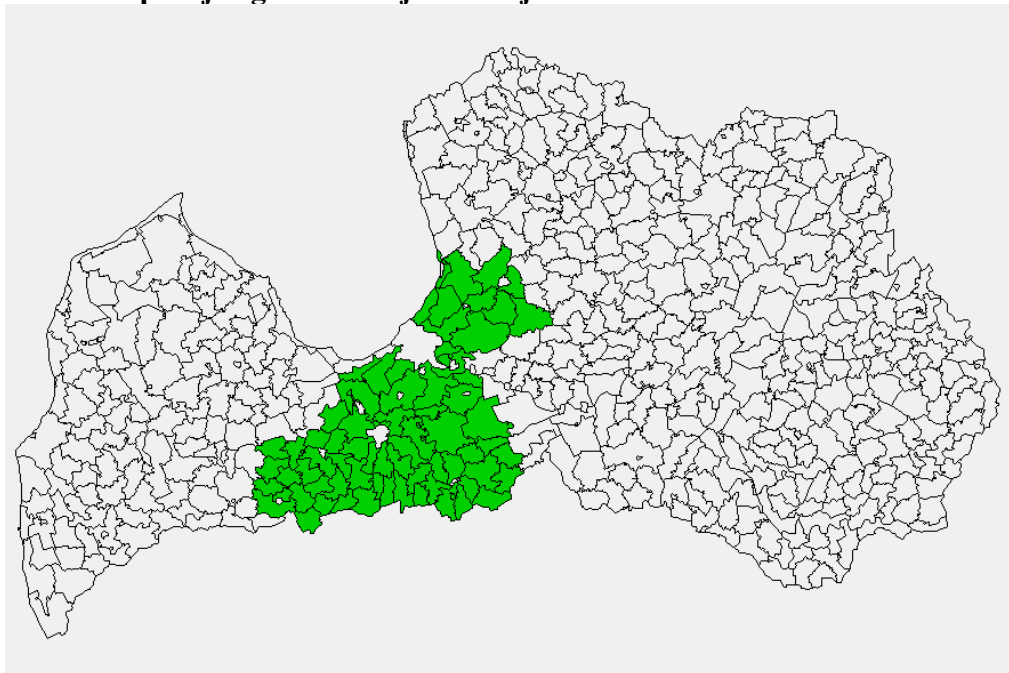
5.2.3.3. Īpaši jutīgās teritorijas statusa piešķiršana ūdens un augsnes aizsardzībai no piesārņojuma ar nitrātiem

Lauksaimniecības noteču monitoringa pētījumi liecina, ka difūzā piesārņojuma noplūde no augsnēm ar intensīvo lauksaimniecību (aramzemes īpatsvars 80-90%) parasti ir apmēram divas reizes lielāka (1998. gadā 14,7 kg/ha $N_{kop.}$ un 0,27 kg/ha $P_{kop.}$), nekā no ekstensīvi apsaimniekotajām lauksaimniecības platībām ar aramzemes īpatsvaru 4-10% (1998. gadā 8,6 kg/ha $N_{kop.}$ un 0,14 kg/ha $P_{kop.}$). Upju baseinu noteces sadalījuma dēļ Rīgas līcī nonāk vairāk nekā 70% kopējās difūzā piesārņojuma slodzes.

Saskaņā ar Padomes direktīvu Nr. 91/676/EEK ir izdoti Latvijas Republikas Ministru Kabineta (LR MK) 2001. gada 18. decembra noteikumi Nr. 531 “Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem”. Noteikumi nosaka īpaši jutīgās teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem, un to robežas (turpmāk - īpaši jutīgā teritorija), kā arī šo teritoriju noteikšanas kritērijus un apsaimniekošanas kārtību.

Īpaši jutīgo teritoriju robežas ir Dobeles, Bauskas, Jelgavas un Rīgas rajona administratīvās teritorijas robežas, izņemot Rīgas un Jūrmalas pilsētas administratīvās teritorijas robežu (skatīt 10. karti). Šajos rajonos ir visauglīgākās un augkopības produkcijas ražošanā visintensīvāk izmantotās lauksaimniecības zemes (aptuveni 364 tūkst. ha jeb 15 % no valsts kopējās LIZ), kurās aramzemes īpatsvars LIZ sastāvā vidēji ir 87%. Šo teritoriju aramzemēs pastāv arī tāda problēma kā vēja erozija un lauku ainavas vienveidība jeb lieli vienveidīgi lauku masīvi, ko radusies 70-to – 80-to gadu periodā veiktās meliorācijas ietekmē. Šajās teritorijās saimnieko aptuveni 24 tūkst. ha lauku saimniecību, kas ir aptuveni 14 % no visām saimniecībām valstī.

9. karte. Īpaši jutīgās teritorijas Latvijā

Īpaši jutīgo teritoriju apsaimniekošanas kārtība tiek noteikta Zemkopības ministrijas izstrādātā rīcības programmā, kas paredz īpašus Labas lauksaimniecības prakses nosacījumus vai tās ievērošanu lauksaimnieciskajā darbībā. Ministru kabinets 2004. gada 16. martā ir apstiprinājis Rīcības programmu un pieņēmis nepieciešamos grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr. 531. Tie ir spēkā no 2004. gada 27. marta. Rīcības programmā nosaka atsevišķus obligātus pasākumus attiecībā uz:

- laikposmu, kad ir aizliegta noteikta veida mēslošanas līdzekļu iestrādāšana augsnē;
- kūstmēslu krātuvju tilpumu;
- ierobežojumiem mēslojuma iestrādāšanai augsnē, ievērojot labu lauksaimniecības praksi un ņemot vērā attiecīgo īpaši jutīgo teritoriju īpašības.

Labas lauksaimniecības prakses/Rīcības programmas noteikumi ietver pasākumus, aizliegumus un ierobežojumus, kas ir obligāti lauksaimniekiem īpaši jutīgajās teritorijās, bet brīvprātīgi ievērojami lauksaimniekiem citās teritorijās. Īpaši jutīgo teritoriju statusa pārvērtēšana un piešķiršana notiek reizi četros gados.

5.3. SVID kopsavilkums

Balstoties uz Latvijas laukos un lauksaimniecības sektorā pastāvošo situāciju un attīstības tendenču izvērtējumu pēdējos gados, var secināt, ka pastāv šādas attīstību ierobežojošas problēmas (skatīt prioritārā secībā):

- kritiski zems iedzīvotāju blīvums lauku teritorijā, kas turpina samazināties, apdraud lauku apdzīvotību un izsauc sociālās un ekonomiskās infrastruktūras sadārdzināšanos;
- zema produktivitāte, efektivitāte un ienākumi lauksaimniecības ražošanā sakarā ar agroklimatisko apstākļu radītām papildus izmaksām, sadrumstaloto ražošanu un novecojušo tehniku un tehnoloģiju;
- pārāk zemi ienākumi, lai veiktu investīcijas un paaugstinātu labklājību lauku teritorijā;
- nepietiekoša pieredze un zināšanas lauksaimnieciskajā un nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbības attīstībā un biznesa vadībā;

- lielākajā daļā lauku saimniecību ražošanā nav ievērotas vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas normas, kas ierobežo lauksaimnieku konkurētspēju vai arī izsauc lauksaimnieciskās ražošanas pārtraukšanu;
- augsts bezdarbs un ierobežotas nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās darbības, tādēļ lauku iedzīvotāju ienākumu gūšana un Latvijas lauku ainavas uzturēšana ir ļoti saistīta ar lauksaimniecības ražošanu;
- ES un vietējās nozīmes biotopu, lauku ainavas un LIZ degradācija, populāciju samazināšanās LIZ neizmantošanas rezultātā.

20. tabula. SVID analīze

Jomas	Pamatindikatori situācijas raksturošanai	Galvenās problēmas	Iespēja/Drauds	Prioritārie risinājumi
Vide				
Stiprās puses			Iespējas	
Tīra un daudzveidīga vide un kvalitatīva ainava	<p>Reģistrētas 18047 dzīvnieku, 5396 augu un 4000 sēņu sugas</p> <p>Sastopamas 152 putnu sugas, kas minētas Putnu direktīvā 79/409/EEK</p> <p>Sešas teritorijas ar platību 48518 ha reģistrētas starptautiskas nozīmes mitrāju sarakstā saskaņā ar Ramsāres konvenciju, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts iekļauts starptautiskajā biosfēras rezervātu tīklā</p> <p>3,5 % no LIZ atrodas aizsargājamās dabas teritorijās (vismaz 70 % no šīm teritorijām ir iekļautas potenciālo <i>Natura 2000</i> teritoriju sarakstā);</p> <p>0,4 % no LIZ ir dabiskie zālāji, bet 18,6 tūkst. ha ir atzīti kā bioloģiski vērtīgie.</p>		<p>ES atbalsta saņemšanas nosacījumu un ārējā tirgus diktēto prasību ievērošana lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā un pārstrādē nodrošinās labāku vides aizsardzību</p>	<p>Nepieciešams vairāk veicināt tos zemniekus, kuri ražo bioloģiskās lauksaimniecības produkciju un kuru saimniecībā tiek apsaimnieko platības ar videi draudzīgām metodēm</p> <p>Nepieciešams ieviest un paplašināt vidi saudzējošu metožu ieviešanu lauksaimnieciskajā darbībā vides aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības nolūkiem</p>
Pieaugoša interese starp lauksaimniekiem bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanā	<p>2003. gada sākumā sertificētas 352 bioloģiskās saimniecības ar 16 934 ha jeb 0,7 % no kopējās LIZ</p> <p>2000. gadā bija sertificētas 78 saimniecības ar 0,2 % no kopējās LIZ</p>			<p>Nepieciešams nodrošināt ekstensīvu LIZ apsaimniekošanu zemju kvalitātes uzturēšanas, ainavas uzlabošanas un tūrisma attīstības nolūkā</p>
Vājās puses			Draudi	
Ainavas un biotopu degradācija sakarā ar zemes apsaimniekošanas pārtraukšanu lauksaimnieciskās darbības pārtraukšanas vai ražošanas apjomu samazināšanas dēļ		ES un vietējās nozīmes biotopu, lauku ainavas un LIZ degradācija, populāciju	Pieeja jauniem ārējiem tirgiem var būt par iemeslu intensīvas ražošanas metožu	<p>Nepieciešams kompensēt par lauksaimnieciskās</p>

Pieaudzis neizmantotās un ar krūmiem un nezālēm aizaugušās LIZ platības īpatsvars, kurās pakāpeniski izzūd bioloģiski vērtīgie biotopi	2002. g. LIZ pārraudzības dati liecina, ka lauksaimniec. ražošanā netiek izmantoti 524 tūkst ha jeb 21,2 % LIZ, krūmiem aizaugusi - 2,1 %, nezālēm aizaugusi – 7,6 % LIZ	samazināšanās LIZ neizmantošanas dēļ	ieviešanai noteiktās teritorijās, un tas var ietekmēt vides problēmu rašanos	darbības veikšanu teritorijās, kurās lauksaimniecisko darbību apgrūtina dabiski pastāvoši trūkumi vai vides ierobežojumi. Nepieciešams atbalstīt ekstensīvu lauksaimniecisko darbību teritorijās, kurās lauksaimniecībai ir izšķiroša nozīme ainavas saglabāšanā Nepieciešams veicināt lauksaimniecības metodes, kas samazina intensīvo lauksaimniecības metožu izraisīto piesārņojumu
Ekonomiskā attīstība				
Stiprās puses				
Tīrā un pievilcīgā lauku vide ar skaisto ainavu un biotopu un savvaļas populāciju dažādību kalpo lauku tūrisma attīstībai Latvijā	Lauku tūrisma uzņēmumos naktsmītņu pieaugums pēdējos 3 gados 40 %, gultas vietu skaits - 100 % Uz 1.1.2003. ap 700 darba vietu „Lauku ceļotāja” uzņēmumos		Iespējas: Latvijā ražoto produktu realizācijas iespēju paplašināšanās saistībā ar pieeju ES tirgum,	Nepieciešams veicināt tūrisma uzņēmumu attīstību un pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanos, īpaši ārvalstu tūristu piesaistīšanai
Tīra un kvalitatīva vide, kas nodrošina ekoloģiski tīras produkcijas ražošanu	Smago metālu sastāvs augsnē ir dabīgā fona līmenī 2/3 mazo upju vērtējamas kā vāji piesārņotas, 1/5 – kā tīras līdz vāji piesārņotas Dzeramā ūdens kvalitāte ūdens ņemšanas avotos, izņemot dzelzs saturu, atbilst ES standartiem		Ārvalstu tūristu vidū pieaugošs pieprasījums pēc dažādām atpūtas iespējām ekoloģiski tīrā, sakoptā un pieejamā lauku vidē Modernu tehnoloģiju	Nepieciešamas sniegt atbalstu ražotājiem vides aizsardzības jomu sakārtošanai uzņēmumos

Labvēlīgi apstākļi meža nozarei, daudzveidīgi un atjaunojami meža resursi	Kopējā mežu platība ir 2,87 milj. ha, koksnes krājas pieaugums gadā ir 16,5 milj. m ³ . Ilggadējie mežizstrādes apjomi ir pieaudzis līdz 11 milj. m ³ . Meža nozare sastāda 40% no kopējā preču eksporta. Mežsaimniecībā un kokmateriālu sagatavošanā nodarbināti 23 tūkst. cilvēki. (2001.)		attīstība un pieejamība lauku vides iedzīvotājiem ES atbalsts nodrošinās pieeju investīcijām lauksaimniecības un lauku vides attīstībai un līdz ar to lauku iedzīvotāju labklājības pieaugumam;	Nepieciešams veicināt mežu īpašniekus atjaunot izcirstās mežu platības un veicināt zemju īpašniekus apmežot neizmantoto LIZ
Vājās puses			Draudi:	
Klimatiskie apstākļi, aukstas ziemas, augsts nokrišņu/ mitruma daudzums, vēlas pavasara salnas un agras rudens salnas ierobežo un investīcijās un ražošanas izmaksās sadārdzina lauksaimniecības attīstību;	94 % no LIZ ir nepieciešama nosusināšana; Augšanas perioda ilgums 170-200 dienas	Zema produktivitāte, efektivitāte un ienākumi lauksaimniecības ražošanā sakarā ar agroklmatisko apstākļu radītām papildus izmaksām, sadrumstaloto ražošanu un novecojušo tehniku	Neprognozējamas sekas un maz ietekmējama reforma ES kopējā lauksaimniecības politikā, līdz ar to nav skaidri formulējama Latvijas lauku ekonomiskā attīstība nākotnē un novēršamas iespējamās negatīvās sekas;	Nepieciešams kompensēt par agroklmatisko apstākļu izraisītajiem dabiski pastāvošajiem trūkumiem.
Salīdzinoši zema augsnes auglība, augsts augsnes skābums, augsnes erozija, augsts īpatsvars no kopējās LIZ platības ir atkarīgs no meliorācijas sistēmu darbības;	40 % no LIZ pH _{kc1} ir zemāks par 5,5 19 % tīrumu ir pakļauti erozijai vidējā graudaugu ražība valstī svārstās ap 1,5 -2,2 cnt/ha (ES- 4,7 cnt/ha),			Nepieciešams sniegt atbalstu lauku saimniecību struktūru uzlabošanai un papildus ienākumu avotu veidošanai.
Augkopības produkcijas ražošanai visauglīgākās augsnes Latvijā atrodas pret nitrātiem īpaši jutīgās teritorijās, kur lauksaimnieciskajā darbībā ir jāveic īpaši pasākumi vides aizsardzībai, teritorijās pastāv augsnes vēja erozijas problēma, un tās lauku ainavu veido lieli vienveidīgi lauku masīvi;	7 % no kopējā LIZ Latvijā ir auglīgas augsnes un tās atrodas nitrātu zonā, vidējās graudaugu ražības ir no 2,5- 4 cnt/ha. Nitrātu zonas pagastu vidējais aramzemes īpatsvars LIZ ir 80-97 %	Lielākajā daļā lauku saimniecību ražošanā nav ievērotas vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības normas	Sakarā ar ierobežotām iespējām kredītresursu piesaistīšanā, liels skaits pārstrādes uzņēmumu neatbildīs ES higiēnas prasībām, šie uzņēmumi,	Nepieciešams sniegt atbalstu lauku saimniecībām dzīvnieku labturības, higiēnas, darba

<p>Nepietiekošās zināšanas par mežsaimniecību kavē privāto mežu īpašnieku racionāli izmantot meža resursus</p>	<p>Valstij pieder 51,1 % mežu īpašuma, no pārējiem mežu īpašumiem -45 % atrodas privāto meža īpašnieku vai tiesisko valdītāju pārziņā un 3,9 % apsaimnieko pašvaldības. No kopējās izkoptās jaunaudzū platības 89 % kopšanas ir veikta valsts mežos, un tikai 11 % -pārējos mežos, kas ir tikai 6 % no nepieciešamības. Meža īpašnieku konsultāciju skaits 2002. gadā bija 54697 jeb par 10 % vairāk nekā 2001. gadā.</p>	<p>Augsts bezdarba līmenis un ierobežotas nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās darbības Nepietiekoša pieredze un zināšanas lauksaimnieciskās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstībā un biznesa vadībā</p>	<p>iespējams, būs spiesti pārtraukt darbību, kas palielinās bezdarba līmeni un samazinās vietējiem lauksaimniekiem stabilas saražotās produkcijas noieta iespējas un ienākumus.</p>	<p>drošības, vides aizsardzības normu un produkcijas kvalitātes uzlabošanai Nepieciešams sniegt atbalstu ekonomisko aktivitāšu attīstīšanai ārpus lauksaimniecības</p>
<p>Finansiālo resursu trūkums (investīcijām)</p>	<p>2001. gadā nefinansu investīcijas lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā bija 21 milj. latu jeb 11,3 % no šīs nozares kopējās pievienotās vērtības.</p>			<p>Nepieciešamas veicināt lauku iedzīvotājus dažādu zināšanu apgūšanā un biznesa uzsākšanā</p>
<p>Sadrumstalota ražošana, sīksaimniecību lielā nozīme lauksaimniecības produkcijas ražošanā, liels saimniecību skaits, kuras neražo produkciju pārdošanai;</p>	<p>59,8 % saimniecību neražo lauksaimniecības produkciju pārdošanai, un tikai 6,5 % saimniecību pārdod vairāk nekā 75 % saražotās lauks.prod. Viena ekonomiski aktīva saimniecība apsaimnieko vidēji 13 ha LIZ 94,2 % no visām saimniecībām ar slaucamajām govīm tur 1-5 govīs, tas ir 61,7 % no kopējā govju skaita</p>			<p>Nepieciešams atbalstīt daļēji naturālās saimniecības nolūkā, lai sekmētu to ekonomisko dzīvotspēju lauksaimniecisko un nelauksaimniecisko produktu ražošanā</p>
<p>Zema ražošanas efektivitāte, novecojusi tehnoloģija, tehnika un higiēnas, darba drošības un labturības prasībām neatbilstošas ražošanas ēkas;</p>	<p>86,6 % no visām lopu un putnu kūtīm ir kopējās kūtis Tikai 19,1-20,9 % no visām kūtīm ir celtas pēc 1980. gada, 3,1-3,3 % - pēc 1995. gada Specializēto kūtu īpatsvars, kas rekonstruētas pēc 1995. gada, ir no 1,4 % (putnu kūtis) līdz 3,7 % (aitu kūtis). 48 % saimniecību ūdensapgāde ir no akām, kas nav apgādātas ar sūkņiem. 58,9 % saimniecību nav kanalizācijas. 93 % saimniecību izmanto 220 V elektrības tīklu</p>			

Vāji attīstīta lauksaimniecības produkcijas ražošanas, pārstrādes un pārtikas ražošanas un realizācijas ķēde un sadarbība starp iesaistītajiem, finansiālo līdzekļu trūkums sadarbības uzsākšanai starp lauksaimniekiem	Subsīdijas piešķirtas 32 kooperatīvām sabiedrībām. Vidējais biedru skaits 112 Vidējais sabiedrības neto apgrozījums- 200 tūkst. Ls			
Vājas un vienvēidīgas darba prasmes un iemaņas, īpaši noieta tirgus meklēšanā, mārketingā, lēni pieaug prasmes un pieredze konkurētspējīga uzņēmuma vadībā;	5920 jeb 4,2 % saimniecību vadītāju ar augstāko, 24181 jeb 17,2 % - ar profesionālo lauksaimniecisko un 98582 jeb 70 % - tikai ar praktisko pieredzi			
Maz ekonomisko alternatīvu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstībai, ideju un pieredzes trūkums ar nelauksaimniecisko darbību saistītu aktivitāšu attīstībai laukos;				
Sociālā attīstība un infrastruktūra				
Stiprās puses			Iespējas	
Pieaugoša lauku iedzīvotāju vēlme apgūt dažādas papildus prasmes un zināšanas gan lauksaimniecībā, gan nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā	2002. gadā LLKC Tālākizglītības nodaļasursos 585 dienu apjomā kopējais klausītāju skaits bija 4974 cilvēki.		ES atbalsts nodrošinās pieeju investīcijām lauksaimniecības un lauku vides attīstībai un līdz ar to lauku iedzīvotāju labklājības pieaugumam	Nepieciešams paaugstināt konsultāciju dienestu kapacitāti un pakalpojumu kvalitāti Nepieciešams ieviest atbalsta mehānismu ar dažādiem atbalsta instrumentiem, kas veicinātu lauku apdzīvotības uzturēšanu un nodrošinātu labklājības līmeņa pieaugumu, kā arī veicinātu attīstīt dažādu ekonomisko aktivitāšu

Reģionāli decentralizēta konsultāciju pakalpojumu un izglītības sistēma lauksaimniecības zināšanu apgūšanai un uzlabošanai;	37 profesionālās izglītības iestādes, kurās 2002. gadā 13286 izglītojamie apgūst 80 profesijas; “Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs” 26 reģionālie konsultāciju biroji pieaugušo izglītībai un konsultācijām			attīstību
Pakāpeniski paplašinās konsultatīvais tīkls, un pieaug tā kapacitāte iedzīvotāju ekonomisko zināšanu paaugstināšanai, uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalstīšanai, informēšanas nodrošināšanai;	2002. gadā LLKC lauksaimniecības konsultantu sertifikātus saņēmuši 63 aukopji, 43 lopkopji, 53 ekonomisti, 131 grāmatvedis.			
Vājās puses			Draudi	
Iedzīvotāju novecošana - jaunu un ekonomiski aktīvu iedzīvotāju migrācija no laukiem	Pensijas vecuma iedzīvotāju īpatsvars lauku teritorijā ir 22,4 %	Kritiski zems iedzīvotāju blīvums lauku teritorijā, kas turpina samazināties	Lauku iedzīvotāju zināšanu un prasmju trūkuma dēļ gan nacionālais, gan ES līdzfinansētais atbalsts var netikt pilnībā apgūts vai arī izmantots neefektīvi;	Nepieciešams sekmēt jaunus lauksaimniekus pārņemt lauku saimniecības, vienlaicīgi nodrošinot priekšlaicīgas pensionēšanās iespējas saimniecības atdevējiem
Lauku iedzīvotāju ienākumi un labklājība ir zemāka kā pilsētnieku, kas rada krasas atšķirības labklājības līmeņos un cilvēku noslāņošanas	Lauku mājsaimniecību ienākumi ir tikai 75,3 % no valstī vidējā mājsaimniecību ienākuma līmeņa Lauksaimniecībā, medniecībā un mežsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju bruto ieņēmumi ir 77,3 % no vidējā ieņēmumu līmeņa valstī	Iedzīvotāju ienākumu gūšana un Latvijas lauku ainavas uzturēšanas ir ļoti saistīta ar lauksaimniecības ražošanu		
Augsts bezdarbs, maz iespēju atrast darbu nelauksaimnieciskajā sektorā, tādēļ lielas daļas lauku iedzīvotāju ienākumu/iztikas gūšana atkarīga no naturālās saimniekošanas	Reģistrētā bezdarba līmenis 2002. g. 1. jūn. republikas nozīmes pilsētās bija no 4,8 % līdz 13,8 %, bet rajonos – no 5,8 % līdz 27,7 % Lauksaimniecības produkcijas ražošanā (t.sk. pašu vajadzībām) ir iesaistīti 265 tūkst. iedzīvotāji Pilnas slodzes nodarbinātie lauksaimniecībā un medniecībā ir 120 tūkst.	Zemi ienākumi un labklājība lauku teritorijā		
Liels mazapdzīvotu teritoriju īpatsvars un pieaugoša cilvēku migrācija uz pilsētām	Iedzīvotāju blīvums vidēji pagastos ir 11,7 iedz./km ²			

Vāji attīstīta IT laukos, neapmierinoša sakaru pakalpojumu kvalitāte	47,7 % lauku saimniecību nav telefonu sakaru un tikai 2,4 % saimniecību ir datori un 0,5 % - internets.			
Ekonomiskās un sociālās infrastruktūras kvalitātes nodrošinājums ir salīdzinoši sliktā kvalitātē				

5.4. Iepriekšējā programmēšanas perioda rezultāti un ietekme

Latvijai kā ES kandidātvalstij līdz šim ir bijusi iespēja izmantot ES pirmsstrukturālos fondus lauku un lauksaimniecības attīstības veicināšanai SAPARD programmas ietvaros. (skat. 5.2.2. nodaļu) Tā kā SAPARD programma tika apstiprināta 2000. gada beigās un maksājumu aģentūra - Lauku atbalsta dienests (arī nacionālo atbalsta shēmu apsaimniekotājs) – tika akreditēta tikai 2001. gada beigās, finansiālā atbalsta pieejamība projektu realizēšanai ir tikai divus gadus. Nepārtraukti vērtējot un analizējot programmas īstenošanas procesu, Zemkopības ministrija saskaņā ar izveidoto programmas Uzraudzības komiteju (UK) ir veikusi dažādus programmas uzlabojumus un precizējumus šajā periodā. Tas ievērojami ir paaugstinājis ES atbalsta izmantošanas efektivitāti un devis lielākus ieguldījumus lauku, īpaši lauksaimniecības attīstībā. Pakāpeniski iegūtā pieredze ļāva novērst nepilnības programmas nosacījumos un racionalizēt atbalsta administrēšanas, kontroles un uzraudzības procedūras, kā arī paplašināt atbalsta saņēmēju loku, savukārt atbalsta saņēmējiem pieauga izpratne par ES līdzfinansētā atbalsta saņemšanas nosacījumiem, īpaši par sagatavojamās dokumentācijas kvalitāti, projektu īstenošanas precizitāti. SAPARD programma ir devusi lielu ieguldījumu sabiedrības informētībā par ES līdzfinansēšanas principiem un prasībām. Diemžēl ir vērojamas arī nepilnības programmas realizācijas gaitā, bet to novēršana nav atkarīga no izmaiņām SAPARD programmas nosacījumos. Būtiskākā problēma, kas ierobežo programmas izmantošanas iespējas, ir lauku uzņēmēju nepietiekošais finansiālo līdzekļu apjoms kapitālieguldījumos salīdzinoši lielu projektu realizēšanai SAPARD ietvaros, tādiem kā Latvijas agroklimatiskajiem apstākļiem piemērotu lauksaimniecības ražošanas ēku rekonstrukcija vai mēslu krātuvju būvniecība u.tml. Neskatoties uz to, ka bankas ir labvēlīgas attiecībā uz SAPARD projektu kreditēšanu, pārsvarā tie ir kredīti tehnikas modernizēšanai vai saimniecības ekonomikas aktivitāšu dažādošanas projektiem. Pamatojums tam ir finansējuma ziņā nelieli un mazāk riskanti kredīti un sakarā ar atbalsta maksājuma līdz 50 % no attaisnotajiem izdevumiem kredītu atmaksa ir ļoti ātra un droša. Lai daļēji risinātu problēmu un veicinātu uzņēmējus realizēt kapitālieguldījumos lielākus investīciju projektus, ar Zemkopības ministrijas atbalstu ir izveidots kredītu garantēšanas mehānisms tiem lauksaimniekiem, kuriem kredītgarantijas ir nepietiekošas. Taču arī tas ir nepietiekoši, jo bankas nelabprāt izvēlas izsniegt ilgtermiņa kredītus lieliem projektiem lauksaimniecības nozarē, kur ieņēmumi ir salīdzinoši zemi.

SAPARD programmas ietvaros Latvija ir ieguvusi ievērojamu pieredzi attiecībā uz pasākumiem, kuri pēcpievienošanās periodā tiks finansēti no ELVGF Vadības daļas. Šiem pasākumiem ir izveidots Latvijas situācijai atbilstošs īstenošanas mehānisms. Daudzas rekomendācijas, kas minētas Latvijas lauksaimniecības un lauku attīstības atbalsta programmas SAPARD Vidēja termiņa novērtējumā, ir ņemtas vērā, izstrādājot saskaņā ar Vienoto programmdokumentu ieviešamos pasākumus. Daži no svarīgākajiem ir:

- birokrātijas samazināšana, kas atvieglotu iesniegšanas kārtību kā arī ļautu mazākiem uzņēmumiem iegūt finansējumu;
- lielāka uzmanība pievēršama lauku attīstībai nevis tikai lauksaimniecībai, tādējādi nodrošinot līdzsvarotu pasākumu izvēli.

Liels SAPARD programmas trūkums bija nespēja ieviest nevienu no agrovides pasākumiem. Ņemot vērā šo mērķu administrēšanas sarežģītību, SAPARD nav pietiekamā mērā kalpojis par administrēšanas mācību līdzekli Latvijā. Tomēr, atsevišķi sagatavošanās darbi ir veikti, sagatavojot bioloģiski vērtīgo zālāju kartes, kas tiek izmantotas arī līdzīgu pasākumu administrēšanā saskaņā ar šo plānu. Tādējādi šie pasākumi ir nedaudz guvuši labumu no veiktajiem pētījumiem SAPARD vidēja termiņa novērtējuma ietvaros. Tomēr viens no

secinājumiem ir ieteikums palielināt kompensāciju līmeņus, jo tas varētu izraisīt nelielu SAPARD ietvaros atbalstīto lauksaimnieku interesi.

Turklāt trīs saskaņā ar šo plānu ieviešamie pasākumi ir jauni un tiek plānoti tikai jaunajās dalībvalstīs. Tādējādi atbilstošas pieredzes attiecībā uz šiem pasākumiem nav pat Eiropas līmenī. Tādēļ, lai Latvija kā jaunā ES dalībvalsts īstenotu arī šīs daļas finansētos pasākumus, Latvijā ir jāizveido jauni pasākumu īstenošanas mehānismi vai esošās nacionālās atbalsta shēmas jāpiemēro ES nosacījumiem. Tabulā ir redzami visi iespējamie ELVGF un Komisijas papildus piedāvātie līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi, līdz šim eksistējoša un izmantojama pieredze katra ELVGF pasākuma īstenošanai.

ELVGF līdzfinansētie un Komisijas papildus piedāvātie lauku attīstības pasākumi	Latvijas pieredze ES līdzfinansēto pasākumu īstenošanā
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Pilnveidot jau īstenoto SAPARD pasākumu 1.1. "Lauksaimniecības tehnikas, iekārtu un būvju modernizācija"
Atbalsts jaunajiem zemniekiem	Nav, ir jāizveido
Apmācības un konsultācijas	Precizēt un papildināt SAPARD pavadīto pasākumu 1. "Apmācības", kā arī var izmantot nacionālās atbalsta shēmas „Izglītība, Zinātne un informācijas izplatīšana” īstenošanas mehānismu
Priekšlaicīgā pensionēšanās	Nav, ir jāizveido
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	Nav, taču veidojot var izmantot nacionālās atbalsta shēmas "Atbalsts Augkopības attīstībai: tiešie maksājumi par sējumu platībām" īstenošanas mehānismu
Standartu sasniegšana	Nav, ir jāizveido no jauna
Agrovide: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	Pilnveidojot un vienkāršojot, izmantot nacionālās atbalsta shēmas "Atbalsts Bioloģiskai lauksaimniecībai" īstenošanas mehānismu
Agrovide: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	Precizēt un papildināt SAPARD pasākumu 5.2. "Bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšana"
Agrovide: Buferjoslu ierīkošana	Precizēt un papildināt SAPARD pasākumu 5.3. "Lauksaimniecības noteces samazināšana"
Agrovide: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana	Pilnveidojot, izmantot nacionālās atbalsta shēmas "Atbalsts Lopkopības attīstībai" īstenošanas mehānismu
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Pilnveidot jau īstenoto SAPARD pasākumu 2.1. "Lauksaimniecības un zivsaimniecības produkcijas pārstrādes un mārketinga pilnveidošana";
Mežsaimniecības attīstība	Pilnveidot jau īstenoto SAPARD pasākumu 1.2. "Lauksaimniecības zemju apmežošana";
Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	Precizēt un papildināt SAPARD pasākumu 3.1. "Lauku ekonomikas dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus"
Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums)	Pilnveidot un paplašināt atbilstoši pasākuma mērķiem nacionālās atbalsta programmas "Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma" ieviesto īstenošanas principu
Atbalsts ražotāju grupām	Pilnveidot un paplašināt atbilstoši pasākuma mērķiem nacionālās atbalsta shēmas "Lauksaimniecības nevalstisko organizāciju un ražotāju grupu atbalsts" īstenošanas mehānismu
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Nav, ir jāizveido
Tehniskā palīdzība	Precizēt un papildināt SAPARD pavadīto pasākumu "Tehniskā palīdzība"
Vienotais platības maksājums	Pilnveidojot var izmantot nacionālās atbalsta shēmas "Atbalsts Augkopības attīstībai: tiešie maksājumi par sējumu platībām" īstenošanas mehānismu

6. Stratēģijas apraksts, tās mērķi, lauku attīstības prioritātes un ģeogrāfiskais pārklājums Latvijas lauku attīstības plāna īstenošanā

6.1. ES un nacionālā politika

Regula Nr.1257/1999 paredz, ka ir nepieciešams norādīt, kā un kādā apjomā ES līdzfinansētie lauku attīstības pasākumi sekmē kopējo Latvijas lauku attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanu. Ievērojot Regulas Nr.1257/1999 43. panta prasību, tiek noteikta attīstības stratēģija, prioritātes, mērķi un pasākumi Plānam, kura īstenošanas mērķis ir, piesaistot ES finansiālo palīdzību, daļēji atbalstīt Latvijas lauku attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanu (skat. 5. nodaļu).

Kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) veido noteikumu un procedūru kopums, kas regulē lauksaimniecības produktu ražošanu, tirdzniecību un pārstrādi ES, un uzmanība aizvien vairāk pieaug lauku attīstībai. Saskaņā ar Eiropas Kopienas līguma 33. pantu KLP mērķi ir:

- paaugstināt lauksaimniecības produktivitāti, nodrošinot tehnisko progresu, racionālu lauksaimniecības produkcijas attīstību un optimālu ražošanas faktoru, īpaši darbaspēka, izlietojumu;
- nodrošināt atbilstošu dzīves standartu lauku iedzīvotājiem, palielinot ienākumu līmeni lauksaimniecībā nodarbinātajiem;
- stabilizēt tirgu;
- nodrošināt produkcijas pieejamību;
- nodrošināt patērētājiem produkciju par saprātīgām cenām.

Komisijas Vadlīniju 2000.-2006. gada programmēšanas periodam 3. daļā “Pilsētu un lauku attīstība un to ieguldījums līdzsvarotā teritoriju attīstībā” definē šādas prioritātes:

- spēcīgāku lauksaimniecības sektoru;
- lauku teritoriju konkurētspējas uzlabošana;
- vides un Eiropas kultūras mantojuma uzturēšana.

Nacionālā politika nosaka Lauku attīstības programmā definētos ilgtermiņa stratēģiskos mērķus (skat. 5.2.1 nodaļu), un Plāna īstenošanas stratēģija ir veidota saskaņā ar Nacionālajā attīstības plānā noteiktiem valsts attīstības ilgtermiņa mērķiem:

- ES vidējā IKP uz iedzīvotāju līmeņa sasniegšana;
- vienmērīga valsts teritorijas attīstība;
- Latvijas tautsaimniecības pārveidošana par zināšanu ekonomiku.

Balstoties uz Latvijas lauku attīstības politikā noteiktajiem ilgtermiņa stratēģiskajiem mērķiem (skat. 5.2.1. nodaļu) un 5.3. nodaļā noteiktām lauku teritorijā pastāvošajām attīstības problēmām un iespējām, galveno problēmu risināšanai un attīstības iespēju izmantošanai 2004.-2006. gadu periodā tiek noteiktas 6 stratēģiski nozīmīgās finansiālā atbalsta plānošanas jomas, kas ir pamats gan nacionālo, gan ES līdzfinansēto lauku attīstības pasākumu izvēlei, Plāna prioritāšu un mērķu, sasniedzamo rezultātu un finansējuma apjoma noteikšanai. Tās ir:

- lauku ekonomikas dažādošana;
- lauku saimniecību struktūru uzlabošana;
- dzīvnieku labturības, higiēnas un produkcijas kvalitātes uzlabošana;

- produktu kvalitātes uzlabošana un noieta paplašināšanās;
- bioloģiskās daudzveidības uzturēšana un lauku ainavas uzlabošana un vides aizsardzība un lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšana;
- lauku apdzīvotības saglabāšana, tā ir horizontālā joma.

Par finansiālā atbalsta plānošanas jomām uzskatāmas lauku ekonomikas dažādošana, lauku saimniecību struktūras uzlabošana un bioloģiski daudzveidīgas vides saglabāšana un lauku ainavas uzlabošana, kas kopā ar pārējām spēj nodrošināt horizontālās jomas - lauku apdzīvotības - saglabāšanos (skat. 21. tabulu).

2004.- 2006. periodā nacionālā budžeta finansēto pasākumu īstenošanas mehānismi ir noteikti nacionālā atbalsta programmās. ES līdzfinansēto lauku attīstības pasākumu īstenošanas mehānismi ir noteikti divos stratēģiski nozīmīgos dokumentos - Plānā un Vienotajā programmdokumentā.

Vienotais programmdokuments (VPD) ir programmēšanas dokuments ES struktūrfondu finansējuma saņemšanai 2004.-2006. gadā, un tajā ietverta Latvijas valdības stratēģija un prioritātes, kam novirzāmi struktūrfondu līdzekļi. Latvija saņems finansējumu no visiem 4 ES struktūrfondu - Eiropas Reģionālās attīstības fonda; Eiropas Sociālā fonda; Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda; Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta.

Saskaņā ar struktūrfondu *Vademecum* un Programmēšanas vadlīniju 2000. – 2006. gadam prasībām Programmdokumentā ir izvirzīti šādi vidēja termiņa mērķi:

- nodarbinātības un konkurētspējas veicināšana;
- cilvēkresursu attīstīšana;
- infrastruktūras attīstīšana.

Laika posmā no 2004. līdz 2006. gadam Latvijai būs pieejami 554,2 milj. EUR struktūrfondu līdzekļi. Ministru kabineta apstiprinātās prioritātes finansiālā atbalsta izmantošanai ir :

1. prioritāte. Līdzsvarotas attīstības veicināšana;
2. prioritāte. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana;
3. prioritāte. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
4. prioritāte. Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana;
5. prioritāte. Tehniskā palīdzība.

Katra no prioritātēm ietver dažādus atbalsta pasākumus, kuru īstenošana tiešā un netiešā veidā ietekmēs lauku teritorijas attīstību. Pasākumu īstenošanā ir paredzēta cieša savstarpējā institucionāla koordinācija, kas nodrošina finansiālā atbalsta papildinātības un koncentrācijas principa ievērošanu.

6.2. Stratēģija, prioritātes un mērķi Latvijas Lauku attīstības plāna īstenošanā

6.2.1. Latvijas Lauku attīstības plāna prioritātes, mērķi un īstenošanas principi

Plāna prioritāšu definēšanā ir ievēroti šādi faktori:

- Nacionālā politikā definētie stratēģiskie mērķi, Latvijas lauku sabiedrībā apzinātās un nacionālajā attīstības politikā noteiktās lauku un lauksaimniecības attīstības prioritātes/mērķi;
- lauku pašreizējās situācijas analīze, SVID analīze, lauku un lauksaimniecības attīstības politikā īstenoto pasākumu efektivitātes vērtējums, problēmas un lauku attīstības iespējas (skat. 5.3. nodaļu) un finansiālā atbalsta plānošanas jomas 2004.-2006. periodā;
- Latvijas Vienotajā programmdokumentā 2004-2006 noteiktie mērķi un prioritātes, īpaši 4. prioritāte “Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana”, un tajās iekļautie attīstības pasākumi, kuru īstenošanai ir iespējams 2004.-2006. gada periodā piesaistīt ES līdzfinansējumu;
- ES lauku attīstības un lauksaimniecības atbalsta politikas mērķi un īstenošanas principi, kā arī iespējamās izmaiņas tajos;
- piešķirtais ES un Latvijas kopējais finansējuma apjoms pasākumu īstenošanai saskaņā ar Regulu Nr.1257/1999 un Regulu Nr.445/2002, Latvijas un ES sarunu procesā panāktā vienošanās par pasākumu īstenošanas galvenajiem principiem;
- veiktie aprēķini, lai prognozētu tiešo maksājumu, tirgus cenu atbalsta un lauku attīstības pasākumu iespējamo ietekmi uz lauksaimniecības sektoru un lauku attīstību kopumā;
- SAPARD programmas īstenošanas laikā uzņemtas saistības par atbalsta maksāšanu;
- lauku attīstībai daļēji jābalstās uz nelauksaimniecisko darbību un pakalpojumiem tā, lai novērstu ekonomiskās un sociālās lejupslīdes un iedzīvotāju skaita samazināšanās tendenci laukos;
- jāatbalsta pasākumi, lai novērstu nevienlīdzību un veicinātu vienlīdzīgas iespējas vīriešiem un sievietēm;
- konsultāciju rezultāti darbā ar dažādiem sociālajiem partneriem.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, valdība izvirza šādas prioritātes Plāna īstenošanā:

1. prioritāte - efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība.

Prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt projektus, kuri, ilgstoši izmantojot visus lauku teritorijā pieejamos resursus, sekmēs efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstību visā lauku teritorijā un nodrošinās lauku iedzīvotāju ekonomiskās labklājības pieaugumu.

2. prioritāte - bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana.

Prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt pasākumus ilgtspējīgas lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādējādi uzturot bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas kvalitāti, veicinot lauku apdzīvotības saglabāšanos.

Plāna izstrādē un tā īstenošanā tiek ievēroti šādi principi:

- īstenošanas atbilstība starptautiskām un nacionāli izvirzītajām normām, īpaši ES vides politikā;
- Plāna īstenošanai paredzētā finansējuma ierobežotība, kas nosaka to, ka:
  - pasākumu īstenošanas rezultātiem ir jāsekmē Latvijas lauku politikā izvirzīto mērķu sasniegšana;
  - īstenojamus pasākumus nav iespējams finansēt no citiem avotiem vai īstenot citādi;
  - šī plāna ietvaros līdzfinansējumiem ir jādod papildu stimuls lauku attīstības pasākumiem, kas tiek finansēti saskaņā ar Vienotajā programmdokumentā un nacionālajā politikā noteiktiem atbalsta pasākumiem 2004.-2006. gadam;
  - pasākumu īstenošanas lietderība tiek ekonomiski izvērtēta;
  - pasākumu īstenošana dos ieguldījumu vairāk nekā viena stratēģiskā mērķa un LAP prioritātes sasniegšanai;
- īstenošanā tiek ņemti vērā citi ES izmantotie instrumenti;
- pasākumi tiek koncentrēti vietējo jautājumu risināšanai.

21. tabula. Stratēģiskās atbalsta plānošanas jomas saistībā ar SVID analīzē konstatētām galvenajām problēmām un attīstības iespējām lauku teritorijā.

Atbalsta piešķiršanas stratēģiskās jomas	Lauku saimniecību struktūru uzlabošana	Produktu kvalitātes uzlabošana un noieta paplašināšanās	Lauku ekonomikas dažādošana	Dzīvnieku labturības, higiēnas un produkcijas kvalitātes uzlabošana un vides aizsardzība	Lauku apdzīvotības saglabāšana	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana un lauku ainavas uzlabošana, vides aizsardzība un lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšana	Atbalsta ietekme uz problēmas risināšanu
Galveno problēmu risināšana							
Zemi ienākumi, lai veiktu investīcijas un paaugstinātu labklājību lauku teritorijā	2	2	2	2	2	2	12
Zema produktivitāte, efektivitāte un ienākumi lauksaimniecības ražošanā sakarā ar agroklīmatisko apstākļu radītām papildus izmaksām, sadrumstaloto ražošanu, novecojušo tehniku un tehnoloģiju	2	1	2	2	2		9
Lielākajā daļā lauku saimniecību ražošanā nav ievērotas vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības normas, kas ierobežo lauksaimnieku konkurētspēju vai arī nodrošina lauksaimnieciskās ražošanas pārtraukšanu	2	2		2	2	2	10
Augsts bezdarbs un ierobežotas nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās darbības, tādēļ lauku iedzīvotāju ienākumu gūšana un Latvijas lauku ainavas uzturēšana ir ļoti saistīta ar lauksaimniecisko ražošanu	2		2		2	2	8
ES un vietējās nozīmes biotopu, lauku ainavas un LIZ degradācija, populāciju samazināšanās LIZ neizmantošanas rezultātā	1		2		2	2	7
Nepietiekoša pieredze un zināšanas lauksaimnieciskās un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstībā un biznesa vadībā	1	1	1	1	2	1	7
Kritiski zems iedzīvotāju blīvums lauku	1		2		2		5

teritorijā, kas turpina samazināties, apdraud lauku apdzīvotību un ietekmē sociālās un ekonomiskās infrastruktūras sadārdzināšanos							
Stipro pušu un iespēju izmantošanai							
Pieaugoša interese starp lauksaimniekiem bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanā	2	2	2	2	2	2	10
Tīra un kvalitatīva vide, kas nodrošina ekoloģiski tīras produkcijas ražošanu	2	2	2	2	2	2	10
Pieaugoša lauku iedzīvotāju vēlme apgūt dažādas papildus prasmes un zināšanas gan lauksaimniecībā, gan nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā	2	2	2	2	2	2	10
Tīrā un pievilcīgā lauku vide ar skaisto ainavu, biotopu un savvaļas populāciju dažādību kalpo lauku tūrisma attīstībai Latvijā	1		2	1	2	2	8
Reģionāli decentralizēta konsultāciju pakalpojumu un izglītības sistēma iedzīvotāju ekonomisko zināšanu paaugstināšanai uzņēmējdarbībā un konsultāciju pieejamībā	2	1	1	1	2		7
Labvēlīgi apstākļi meža nozarei, daudzveidīgi un atjaunojami meža resursi			2		2	2	6
Stratēģiski nozīmīgās atbalsta piešķiršanas jomas	20	13	22	15	26	19	115
Lauku attīstības plāna prioritātes	1. prioritāte - Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība						
				2. prioritāte - Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana			
Vienotā Programmdokumenta prioritāte	4. prioritāte - Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana						

Balstoties uz kopsakarībām starp galvenajām problēmām/iespējām un 2004.-2006. periodā noteiktām finansiālā atbalsta plānošanas jomām, Plāna īstenošanas mērķi 2004.-2006. gada periodam ir:

- uzturēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, tādējādi saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes (t.sk. ainavas, biotopu un populāciju dažādību);
- paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu palielināšanos;
- palielināt nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās ražošanas;
- uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem;
- veicināt videi draudzīgu saimniecisko darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgo ainavu un vidē dzīvojošās savvaļas populāciju saglabāšanu;
- uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu.

Katrs no mērķiem iekļaujas kādā vai abās Plāna prioritātēs, kas nodrošina arī Vienotā Programmdokumenta 4. prioritātes – Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana-īstenošanu (turpmāk skat. 22. tabulu).

6.2.2. Pasākumi un to īstenošanas mērķi

Balstoties uz Plāna prioritātēm, mērķiem un atbalsta plānošanas jomām un veiktās sabiedrības aptaujas rezultātiem, valdība kopā ar sadarbības partneriem īstenošanai izvēlējās ELVGF līdzfinansētos lauku attīstības pasākumus, kuriem var būt vislielākā nozīme un ietekme lauku problēmu risināšanā un attīstības sekmēšanā.

Prioritātes ietver gan Regulā Nr.1257/1999 (1.-9. nodaļa) noteiktos un papildus ES piedāvātos, gan cita līmeņa lauku attīstības pasākumus, kuri īstenojami Latvijas lauku teritorijā ar Lauku attīstības plānā, Vienotās programmdokumentā (Programmu papildinājumā) un nacionālajā politikā noteiktajiem pasākumu īstenošanas mehānismiem.

Plāna 5. pielikumā 44. tabulā ir parādīta Lauku attīstības plānā un Vienotā Programmdokumentā definēto lauku attīstības mērķu hierarhija un savstarpējā saistība.

6.2.2.1. 1. prioritāte – “Efektīvas, elastīgas un resursus ilgstoshi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība”

Prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt projektus, kuri, ilgtspējīgi izmantojot visus lauku teritorijā pieejamos resursus, sekmēs efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstību visā lauku teritorijā un nodrošinās lauku iedzīvotāju ekonomiskās labklājības pieaugumu.

6.2.2.1.1. Pasākumi Lauku attīstības plāna ietvaros (ELVGF, Garantijas daļas līdzfinansējums)

Standartu sasniegšana (Regula Nr. 1257/1999, kurā izdarīti grozījumi ar Padomes 2003. gada 29. septembra Regulu (EK) Nr.1783/2003 par grozījumiem Regulā (EK) Nr. 1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai (turpmāk – Regula Nr. 1783/2003), 21a. pants)

Pasākuma mērķis ir veicināt ES standartu sasniegšanu vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības jomās lauku saimniecībās.

Priekšlaicīgā pensionēšanās (Regula Nr.1257/1999, 10. pants)

Pasākuma mērķis ir veicināt lauku saimniecību pārņemšanu un attīstību, nomainot un uzlabojot tās menedžmentu, kā arī iesaistot jaunus un/vai ekonomiski aktīvus cilvēkus;

Atbalsts ražotāju grupām

Pasākuma mērķis ir veicināt ražotāju grupu veidošanos, to efektīvu darbību centralizētas pirmapstrādes un mārketinga procesa nodrošināšanā (t.sk. jaunu noieta tirgu apgūšanā) un saražotās produkcijas nodrošināšana pietiekošā apjomā tirgū pēc vienota kvalitātes standarta.

Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai (Komisijas 2004. gada 28. februāra Regula (EK) Nr. 141/2004, ar ko paredz noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1257/1999 piemērošanai attiecībā uz lauku attīstības pārejas posma pasākumiem, kuri piemērojami Čehijā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Slovēnijā un Slovākijā, 2. pants)

Pasākuma mērķis ir veicināt daļēji naturālās saimniecības restrukturizēt darbību un attīstīt komerciāli dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu saimniecisko darbību ;

6.2.2.1.2. Pasākumi Vienotā programmdokumenta ietvaros (ELVGF, Vadības daļas līdzfinansējums)

Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos (Regula Nr.1257/1999, 4. pants).

Pasākuma mērķis ir uzlabot lauksaimnieciskās ražošanas efektivitāti un sekmēt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecību attīstību, lai pieaugtu saimniecību ienākumu līmenis un lauksaimnieku ekonomiskā un sociālā labklājība.

Atbalsts jaunajiem zemniekiem (Regula Nr.1257/1999, 8. pants).

Pasākuma mērķis ir veicināt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos lauksaimniecības nozarē.

Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana (Regula Nr.1257/1999, 25. pants).

Pasākuma mērķis ir sekmēt lauksaimniecības produktu pārstrādes produkcijas konkurētspējas palielināšanu iekšējā un ārējā tirgū un nodrošināt produkcijas noieta iespēju attīstību un paplašināšanu.

Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana (Regula Nr.1257/1999, 33. pants).

Ar zemes uzlabošanu saistītās aktivitātes ir paredzētas, lai mazinātu dabisko un klimatisko apstākļu negatīvo ietekmi uz lauku saimniecībām, lai nodrošinātu ilgtspējīgu lauksaimniecībā izmantojamās zemes ražīgumu un auglību un lai nodrošinātu apstākļus konkurētspējīgu preču ražošanai.

Ar lauksaimniecisko darbību un lauksaimniecībai tuvu darbību dažādošanu saistītās aktivitātes, kā ar amatniecības un lauku tūrisma attīstību saistītās aktivitātes ir paredzētas, lai veicinātu ilgtspējīgas nodarbinātības iespējas lauku teritorijās, uzlabojot patreizējās, radot jaunas un daudzveidīgas nodarbinātības iespējas.

Ar lauku ainavas saglabāšanu saistītās aktivitātes ir paredzētas, lai veicinātu tradicionālās atklātās lauku ainavas saglabāšanu un novēstu Latvijai raksturīgo ekosistēmu degradāciju.

Ar saimniecību konsultēšanu un paplašināšanu saistītās darbības ir paredzētas, lai paaugstinātu lauksaimnieku un mežu īpašnieku spēju izmantot augstas kvalitātes konsultāciju pakalpojumus, kas paaugstina saimniecību konkurētspēju.

Mežsaimniecības attīstība (Regula Nr. 1257/1999, 30. pants).

Pasākuma mērķis ir sekmēt ilgtspējīgas mežsaimniecības attīstību, meža resursu kvalitātes uzlabošanu, mežsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanu, vides aizsardzības uzlabošanu un meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Vietējo rīcību attīstība (“LEADER+” veida pasākums).

Pasākuma mērķis ir atbalstīt lauku kopienas pārmaiņu procesā un veicināt to iespējami vispusīgu sadarbību.

Apmācības (Regula Nr.1257/1999, 9. pants).

Pasākuma mērķis ir paaugstināt lauku iedzīvotāju zināšanu un prasmju līmeni, veikt pārkvalifikāciju, tādējādi sekmējot nodarbošanās mobilitāti, nodrošināt ES mūžizglītības memoranda vadlīniju izpildi.

6.2.2.1.3. Pasākumi nacionālās politikas un citu politiku ietvaros:

Vienotie platības maksājumi lauksaimniecībā.

Valsts atbalsts, ko pieļauj ES valsts atbalsta nosacījumi lauksaimniecībā.

Tiesību aktos noteiktie atvieglojumi lauku un lauksaimniecības attīstībai (piemēram, degvielas akcīzes nodokļa kompensācija, kredītpolitika u.c.).

6.2.2.2. 2. prioritāte – “Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana”

Prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt pasākumus ilgtspējīgas lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādējādi uzturot bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas kvalitāti un stimulējot lauku apdzīvotības saglabāšanos.

Sasniedzamos mērķus pasākuma līmenī skatīt LAP pasākumiem šī dokumenta 7. pielikumā, VPD pasākumiem- VPD Programmu papildinājumā.

6.2.2.2.1. Pasākumi Lauku attīstības plāna ietvaros (ELVGF, Garantijas daļas līdzfinansējums)

Agrovide (Regula Nr.1257/1999, 22. pants).

Pasākuma mērķi:

- ieviest un veicināt lauksaimniecības metodes, kas saglabā un pilnveido bioloģisko daudzveidību un mazina vides piesārņojumu;
- veicināt augstas kvalitātes produktu ražošanu, pārstrādi un realizāciju;
- saglabāt, aizsargāt, pavairot un popularizēt vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu kultūraugus un lauksaimniecības vairošanas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas.

Pasākums ietver četrus apakšpasākumus:

- bioloģiskās lauksaimniecības attīstība;
- bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos;
- buferjoslu ierīkošana;
- lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana.

Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā (Regula Nr.1257/1999, 16. un 19. nodaļa).

Pasākuma mērķi:

- sekmēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, kurā tiek izmantotas videi draudzīgas metodes;
- nodrošināt ienākumu paaugstināšanos saimniecībās, kuras atrodas mazāk labvēlīgos apvidos.

6.2.2.2. Pasākumi nacionālās politikas un citu politiku ietvaros:

Tiesību aktos noteiktie atvieglojumi/ierobežojumi bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšanai.

6.2.3. Integrētās pieejas ievērošana

Integrētās pieejas ievērošanu plāna izstrādē un īstenošanā nosaka sekojošais: Plāna stratēģijas izstrādē tika ievēroti nacionālās un ES īstenotās lauku attīstības politikas mērķi, kā arī īstenotā lauksaimniecības un meža nozares attīstības politika.

Gan LAP, gan VPD ietvaros ir izvēlēti tie pasākumi, kuru īstenošanas būtība visvairāk atbilst atbalsta plānošanas jomām un kuru īstenošana nodrošinās sinerģisku efektu uz galveno lauku problēmu risināšanu un lauku attīstības procesa sekmēšanu (skat. 21. tabulu).

No iepriekš minētā izriet (skat. 22. tabulu), ka visbūtiskākā nozīme ir šādu pasākumu īstenošanā: Plāna ietvaros - Agrovīde; Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā un Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai. Savukārt Vienotā Programmdokumenta ietvaros - Apmācības (horizontāls pasākums), Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos, Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana un Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana.

Katrs no pasākumiem ietekmē noteiktu Plāna mērķa sasniegšanu. 23. tabulā ir redzams visu lauku attīstības pasākumu savstarpējā saistība un papildinājums plāna mērķu īstenošanā, kā arī sasniedzamais rezultāts Plāna pasākumu īstenošanas ietekmē.

24. tabulā ir redzams atbalsta saņēmēja iespējas saņemt atbalstu no dažādiem VPD pasākumiem, ja atbalsta saņēmējs izpilda pasākuma nosacījumus.

Visu lauku attīstības pasākumu īstenošana paredz, ka atbalsta pretendenti var pretendēt un saņemt atbalstu saskaņā ar katra pasākuma nosacījumiem, papildus minētajam atbalstam var saņemt vienotos platības maksājumus un pretendēt uz nacionālā atbalsta pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem.

22. tabula. Saistība un ietekme starp valsts noteiktām atbalsta piešķiršanas jomām un ES līdzfinansēto lauku attīstības pasākumu mērķi un īstenošanas mehānisma principiem

Vienotā Programmdokumenta prioritāte	4. prioritāte - Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana						
Lauku attīstības plāna prioritātes	1. Prioritāte - Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība						
	2. Prioritāte - Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana						
Atbalsta plānošanas jomas Regulas Nr. 1257/1999 un papildu piedāvātie lauku attīstības pasākumi Latvijas lauku attīstības atbalstam	lauku saimniecību struktūru uzlabošana	produktu kvalitātes uzlabošana un noieta paplašināšanās	lauku ekonomikas dažādošana	dzīvnieku labturības, higiēnas un produkcijas kvalitātes uzlabošana un vides aizsardzība	lauku apdzīvotības saglabāšana	bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, lauku ainavas uzlabošana un lauksaimnieciskās noteces samazināšana	Pasākuma būtības atbilstība atbalsta jomām
Lauku attīstības plāna pasākumi							
Agrovide	2	2	2	2	2	2	12
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	2		2	2	2	2	10
Standartu sasniegšana	2	2		2	2	2	10
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	2		2	2	2		8
Atbalsts ražotāju grupām	2	1	2		2		7
Priekšlaicīgā pensionēšanās	2		1		2		5
Vienotā Programmdokumenta pasākumi							
Apmācības	2	2	2	2	2	2	12
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	2	2		2	2	1	9
Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	1		2		2		7
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	1	2	1	2	1		7
Atbalsts jaunažiem zemniekiem	2	1	1		2		6
Mežsaimniecības attīstība			2		2	1	5
Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+")			2		2		4

veida pasākums)							
Pasākumos visvairāk ietekmētās atbalsta jomas	23	15	21	14	28	15	116

23. tabula. ELVGF līdzfinansēto pasākumu saistība un ietekme Plāna mērķu sasniegšanā

Prioritāte	Atbalsta plānošanas jomas	LAP mērķi	ELVGF pasākumi	Sasniedzamie rezultāti LAP pasākumu īstenošanā	
1. prioritāte - Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība		Lauku saimniecību struktūru uzlabošana	Paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu pieaugumu	Standartu sasniegšana Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā Priekšlaicīgā pensionēšanās Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos Atbalsts jaunajiem zemniekiem	Konkurētspējīgu lauksaimniecības uzņēmumu pieaugums par 30 %. Ražošanas produktivitāte un efektivitāte ir pieaugusi uz 1 ha LIZ / dzīvnieku vienību. Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības uz 1 ha LIZ ir pieauguši par 20 %. Uzlabojusies lauku saimniecības vadītāju demogrāfiskā struktūra. Pieaudzis lauksaimniecības dzīvnieku ganāmpulka vidējais lielums.
		Produktu kvalitātes uzlabošana un noieta paplašināšanās	Uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu	Agrovīde: bioloģiskās lauksaimniecības attīstība Atbalsts ražotāju grupām Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Ražotāju grupu realizētās produkcijas kopējais apjoms ir pieaudzis. Ražotāju grupu vidējais apgrozījums ir pieaudzis 25 %. Sadarbībai apvienojušās ražotāju grupās komerciālo lauku saimniecību skaita pieaugums par 50 %. Ražotāju grupu realizētās produkcijas apjomi ir pieauguši. Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas realizācijas pieaugums iekšējā tirgū.
		Lauku ekonomikas dažādošana	Palielināt nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās ražošanas	Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+" veida pasākums)	Bezdarba samazinājums par 10%. Izveidotas jaunas un saglabātas darba vietas. Lauku iedzīvotāju māsaimniecības ienākumi uz 1 ģimenes locekli ir palielinājušies par 30 %.
	2. prioritāte - Bioloģiski	Dzīvnieku labturības, higiēnas un produkcijas kvalitātes uzlabošanai un vides aizsardzība	Uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem	Standartu sasniegšana Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	ES standartiem atbilstošu lauksaimniecības uzņēmumu pieaugums. Ir pieaudzis ES standartiem atbilstošos apstākļos saražotas lauksaimniecības produkcijas apjoms uz 1 ha LIZ. Pieaudzis dzīvnieku skaits, kas tiek turēti ES standartiem atbilstošās fermās.

	Lauku apdzīvotības saglabāšana	Uzturēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, tādejādi saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes (t.sk. ainavas, biotopu un populāciju dažādību).	Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā Agrovide: bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos Atbalsts jaunajiem zemniekiem Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Lauku saimniecību ienākumu līmeņa starpības samazināšanās par 30 % starp MLA un ne MLA teritorijas saimniecībām. Lauku iedzīvotāju migrācijas samazinājums par 5 %. Pirms pensijas vecuma iedzīvotāju skaita pieaugums lauku teritorijā.
	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana un lauku ainavas uzlabošana	Veicināt videi draudzīgu saimniecisko darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgo ainavu un vidē dzīvojošās savvaļas populācijas saglabāšanu	Agrovide; Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā Mežsaimniecības attīstība.	65 % no kopējā valsts LIZ platības tiek apsaimniekoti ar labas saimniekošanas prakses nosacījumiem. 2,5 % no kopējās aramzemes valstī tiek apsaimniekotas ar videi draudzīgām metodēm. Tiek veikta Savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsargāšanas nolūkam un vides aizsardzības prasībām atbilstoša saimnieciska darbība 13 % no īpaši jutīgās teritorijas atrodošās LIZ platībās. Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm ir apsaimniekoti vismaz 2,3 % no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā. Uzturētas un aizsargātas sugām bagātākās zālāju ekosistēmas 3,5 % Latvijā esošajās pļavās un ganībās

24. tabula. Lauku attīstības plāna un Vienotā Programmdokumenta 4. prioritātes pasākumu savstarpējā saistība un papildinošā ietekme

	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Atbalsts jaunajiem zemniekiem	Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	Vietējo rīcību attīstība (LEADER+)	Mežsaimniecības attīstība	Apmācības
Agrovide: bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	X	X	X		X		X
Agrovide: bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos				X			X
Agrovide: buferjoslu ierīkošana	X						X
Agrovide: lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana							X
Mazāk labvēlīgie apvidi	X	X		X	X		
Apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzībā – <i>Natura 2000</i>				X	X	X	X
Priekšlaicīgā pensionēšanās				X	X		X
Atbalsts ražotāju grupām	X	X	X	X			X
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	X	X		X		X	X
Standartu sasniegšana	X	X	X	X			X

6.2.4. Dzimumu vienlīdzības principa ievērošana stratēģijas īstenošanā

Plāna pasākumu īstenošanas mehānismu izstrādē un tālākīstenošanā ir noteikts, ka abiem dzimumiem ir vienlīdzīgas iespējas pretendēt un saņemt atbalstu visos Plāna pasākumos, ja viņi spēj izpildīt katrā pasākumā noteiktos nosacījumus un atbilst atbalsta saņēmēja kritērijiem.

Plāna pasākumos “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai” un “Priekšlaicīgā pensionēšanās”, kuru mērķi ir saimnieciskās darbības turpmāka attīstība, darba vietu saglabāšana un radīšana, netiek atbalstīti projekti, kuru īstenošanas rezultātā tiek veicināta dzimumu nevienlīdzība. Šo pasākumu pārraudzība tiks veikta arī, pamatojoties uz dzimumiem. Citiem pasākumiem nav nepieciešams veikt pārraudzību, pamatojoties uz dzimumiem, jo maksājumi tiek veikti, pamatojoties uz platību vai pasākuma “**Standartu sasniegšana**” gadījumā – pasākums ir paredzēts saimniecībām, kurām ir grūtības saistībā ar jaunieviesto standartu ievērošanu. Informācijas kampaņu attiecībā uz visiem šī Plāna pasākumiem mērķis būs nodrošināt informācijas pieejamību abiem dzimumiem.

6.2.5. Stratēģijas saskaņotība ar starptautiskajām, ES un nacionālajām prasībām un normatīvajiem aktiem

Plāna pasākumu īstenošanas mehānismu izstrādē ir ievēroti dažādi starptautiskie, ES un nacionālie normatīvie akti, kas nozīmē, ka pasākumu īstenošana būs saskaņā ar tiem. Normatīvo aktu saraksts sadalījumā pa LAP pasākumiem ir paredzēts 9. nodaļā.

Tā kā pieaug vides jautājumu nozīme kopējā ES politikā, Regula Nr.1257/1999 un Regula Nr.445/2002 nosaka prasības atbalsta saņemšanai lauku attīstības pasākumos.

Regulas Nr.1257/1999 5. pants izvirza prasību, ka visiem lauksaimniekiem, kuri saņem atbalstu investīcijām lauksaimniecības uzņēmumu attīstībai, ir jānodrošina investīciju ieguldīšana saimniecībā, lauksaimnieciskajā ražošanā būs saskaņoti ar noteiktiem minimāliem standartiem attiecībā uz vidi, higiēnu un dzīvnieku labturību. Ātrāku šo prasību ievērošanu nodrošina ES papildu atbalsts lauku uzņēmumiem ES standartu sasniegšanā vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības jomās.

Regulas Nr. 1257/1999 14. pants izvirza prasību lauksaimniekiem, kuri saņem atbalstu no pasākuma “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”, ir jāievēro labās saimniekošanas praksē obligāti ievērojamās prasības par vides aizsardzību, higiēnu un dzīvnieku labturību, kā arī tās prasības, kuras ir izvirzītas saskaņā ar ES tiesību aktos noteiktajām prasībām par vides aizsardzību.

Regulas Nr.1257/1999 23. pants izvirza prasību, ka visi lauksaimnieki, kuri saņem atbalstu no pasākuma “Agrovide”, ievēro Labas saimniekošanas prakses prasības visā saimniecībā un ievēro pasākuma, kurā tas piedalās, īpašos noteikumus, kas vienmēr atbilst Labai saimniekošanas praksei (skat. 2. pielikumu).

Galvenās starptautiskās, ES un nacionālās prasības un normatīvie akti, kas regulē atbalsta saņemšanu

Starptautiskās konvencijas

Latvija ir pievienojusies:

- **Bernes konvencijai (1979)** “Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (LR likums "Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu" (17.12.1996);

- **Bonnas konvencijai (1979)** “Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību” (LR Likums "Par 1979. gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību" (25.03.1999));
- **Riodežaneiro konvencijai (1992)** “Par bioloģisko daudzveidību” (LR likums "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību" (08.09.1995.), MK rīkojums "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvencijas par bioloģisko daudzveidību izpildi" (Nr. 60/10.02.1999)).

ES un nacionālie tiesību akti

Svarīgākie no tiem ES tiesību aktu vidū ir direktīva “Par savvaļas putnu aizsardzību” Nr.79/409/EEK (1979); direktīva “Par dabisko dzīvotņu un par savvaļas faunas un floras aizsardzību” Nr.92/43/EEK (1992); Regula Nr.1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai un dažu regulu grozīšanu un atcelšanu; Padomes direktīva Nr.91/676 EEK “Par ūdens aizsardzību pret lauksaimniecības izraisītu nitrātu piesārņojumu”. Vispārējā atkritumu direktīva (Direktīva Nr.75/442/EEK par atkritumiem).

Ūdens direktīvas: Direktīva Nr.76/464/EEK par piesārņojumu, ko rada dažas bīstamas vielas, kuras novada Kopienas ūdens vidē, Direktīva Nr.80/68/EEK par gruntsūdeņu aizsardzību pret dažu bīstamu vielu radītu piesārņojumu.

Notekūdeņu dūņu direktīva: Direktīva Nr.86/278/EEK par vides, jo īpaši augsnes, aizsardzību, lauksaimniecībā izmantojot notekūdeņu dūņas.

PINK direktīva: Direktīva Nr.96/61/EEK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli.

Direktīva Nr.91/414/EEK par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū un tematisko stratēģiju attiecībā uz pesticīdu ilgtermiņu lietošanu.

Lai gan ES nav vienotas mežu politikas, Ministru **konferences par mežu aizsardzību Eiropā** (MKMAE) veicina ilgtermiņu mežsaimniecību Eiropā. MKMAE sadarbojas ar Eiropas valstīm augstākajā politiskajā līmenī. Latvija piedalās MKMAE darbā un piedalās ekspertu līmeņa sanāsmēs, kas notiek laikposmā starp konferencēm. Šis pasākums ir izstrādāts saskaņā ar augstāk izklāstītajām politikām.

Vides aizsardzības tiesību akti

Nacionālās “**Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programmas**” stratēģiskie mērķi ir:

- a) saglabāt un atjaunot ekosistēmu un to dabiskās struktūras daudzveidību;
- b) saglabāt un veicināt vietējo savvaļas sugu daudzveidību;
- c) saglabāt savvaļas sugu, kā arī kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu ģenētisko daudzveidību;
- d) veicināt tradicionālās ainavas struktūras saglabāšanos;
- e) nodrošināt dzīvās dabas resursu līdzsvarotu un ilgtermiņu izmantošanu.

1993. gadā pieņemts likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**”. Tas nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas, izveidošanas un aizsardzības kārtību, kā arī citu ar tām saistītu jautājumu risināšanu. Likumā reglamentētas zemes īpašuma un lietošanas tiesības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. 2003. gada 22. jūlijā un 8. augustā pieņemtie Ministru kabineta noteikumi Nr. 415 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” ir pamatā visa veida darbības plānošanai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Detalizētāki noteikumi un konkrētajiem apstākļiem un vajadzībām atbilstoši realizējamie pasākumi tiek paredzēti aizsargājamo dabas teritoriju individuālajos dabas aizsardzības plānos, kuru izstrādes metodiku un saskaņošanas kārtību ar visām ieinteresētajām pusēm nosaka 1997. gadā izdots VARAM rīkojums “Par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādāšanas kārtību”.

2000. gadā ir pieņemts likums **“Par sugu un biotopu aizsardzību”** un atbilstoši Ministru kabineta noteikumi Nr. 396 - "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" un Nr. 421 - "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu".

“Aizsargjoslu” likums ir pieņemts 1997. gadā. Tajā ir noteiktas Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslas, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas kārtība, statuss un vispārējie aizsardzības noteikumi. Šis likums ir svarīgs migrējošo sugu biotopu saglabāšanā, to migrācijas ceļu nepārtrauktības nodrošināšanā, kā arī ūdens kvalitātes uzturēšanā. Minerālmēsļu, pesticīdu, naftas produktu un citu ķīmisko vielu lietošana aizsargjoslās ir ierobežota. Nekādā gadījumā nav pieļaujama minēto vielu lietošana 10 m zonā gar ūdeņiem. Aizsargjoslās ir noteikti ierobežojumi mežsaimniecībai un būvniecībai (skatīt 2. pielikumu).

Atbilstoši likumam par piesārņojumu 2001. gada 18. decembrī ir pieņemti MK noteikumi Nr/531. **“Par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem”**. Šie noteikumi satur prasības kādas jāievēro, lai samazinātu lauksaimnieciskās darbības izraisīto piesārņojumu ar nitrātiem. Tie nosaka īpaši jutīgas teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem, kā arī šo teritoriju noteikšanas kritērijus un apsaimniekošanas kārtību. Šajās teritorijās zemes īpašniekiem un lietotājiem, veicot lauksaimnieciskās darbības, ir jāievēro Labas saimniekošanas prakses nosacījumi (skatīt 2. pielikumu).

2002. gada 20. un 23. augustā Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr. 365 **“Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to kompostu izmantošanu, monitoringu un kontroli”**, kuri nosaka arī kārtību kādā ir atļauts iestrādāt notekūdeņu dūņas augsnē.

2000. gada decembrī Latvijas Saeima ir pieņēmusi jaunu **Atkritumu apsaimniekošanas likumu** (spēkā no 2001. gada 1. marta), ar kuru Latvijas tiesību aktos tiek ieviestas Padomes direktīvu Nr.75/442/EEK par atkritumiem un Nr.91/689/EEK par bīstamajiem atkritumiem pamatprasības. Pamatojoties uz jauno likumu, Vides ministrija ir izstrādājusi un Ministru kabinets 2002. gada augustā ir apstiprinājis Atkritumu apsaimniekošanas plānu 2003.-2012. gadiem. Tā izstrādē ir ievērotas direktīvu prasības, ņemot vērā visas jau esošas stratēģijas un programmas attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanu. Ir uzlabota atļauju sistēma un galvenie uzlabojumi atkritumu apsaimniekošanas sistēmā paredz atļauju izsniegšanu atkritumu savākšanai, uzglabāšanai un pārkraušanai. No 2003. gada 1. janvāra Latvijas atkritumu statistikas sistēma atbilst ES prasībām.

Latvijā spēkā esošie tiesību akti attiecībā uz **ietekmes uz vidi novērtēšanu**, piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli un rūpniecisko avāriju riska novērtēšanu un riska samazināšanu ir saskaņā ar attiecīgajām ES direktīvām - Padomes direktīvu Nr.85/337/EEK par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu un Padomes direktīvu Nr.97/11/EK, kura groza direktīvu Nr.85/337/EEK par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu, Padomes direktīvu Nr.96/61/EEK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli, Padomes direktīvu Nr. 96/82/EK par tādu smagu negadījumu briesmu pārzināšanu, kuros iesaistītas bīstamas vielas.

Padomes direktīvas Nr.91/414/EEK noteikumi attiecībā uz augu aizsardzības līdzekļu reģistrāciju, laišanu tirgū, izmantošanu un kontroli ir pilnībā ieviesti Latvijā ar **Augu aizsardzības likumu** un diviem Ministru kabineta noteikumiem: **“Augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas kārtība”** un noteikumi Nr. 315 **“Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi”**. Dabas un cilvēku veselības aizsardzības sistēma Latvijā augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas praksē ir ieviesta saskaņā ar Kopienas prasībām. Augu aizsardzības likums regulē fizisku un juridisku personu darbību augu

aizsardzības jomā, lai novērstu bīstamu organismu ievēšanu, izplatīšanos un vairošanos valsts teritorijā, kā arī nodrošinātu, ka augu aizsardzības pasākumiem un augu aizsardzības līdzekļiem nav negatīvas ietekmes uz cilvēku veselību, dzīvniekiem un vidi, novērstu pesticīdu atlieku uzkrāšanos produktos, augsnē un ūdenī virs pieļaujamā līmeņa.

Latvijas Republikas tiesību aktos netiek regulēta **augsnes aizsardzības politika**. Tiesību aktos tiek paredzēta vides pārraudzība, t.sk., augšņu apsaimniekošana un kontrole. Latvijas likumi un noteikumi paredz vispārējas atsauces uz augšņu aizsardzību, bet tajā nav pienācīgi noteikta nacionālā iestāde, kas būtu atbildīga par racionālas un ilgtermiņa augšņu izmantošanas un ilgtermiņa augšņu aizsardzības politikas īstenošanu.

Dzīvnieku labturība

Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai nosaka 2001. gada 9. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr. 435 **Lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgās labturības prasības**, kuru ievērošanu izvirza 1999. gada 9. decembrī Saeimā pieņemtais **“Dzīvnieku aizsardzības likums”**. Likums nosaka personas tiesības un pienākumus dzīvnieku aizsardzības jomā. Ministru kabinets nosaka lauksaimniecības dzīvnieku turēšanas un izmantošanas kārtību un nosaka labturības prasības katras lauksaimniecības dzīvnieku sugas turēšanai un izmantošanai, lauksaimniecības dzīvnieku tirdzniecības kārtību, prasības kaušanai paredzēto lauksaimniecības dzīvnieku aizsardzībai, kā arī lauksaimniecības dzīvnieka turētāja tiesības un pienākumus. Likums nosaka, ka lauksaimniecībā izmantojamo dzīvnieku uzraudzību un kontroli veic Pārtikas un veterinārais dienests. Dzīvnieku pārvadāšanu reglamentē 2000. gada 5. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 309 **“Dzīvnieku pārvadāšanas noteikumi”**.

Higiēnas prasības

1998. gada 19. februārī pieņemtais **“Pārtikas aprītes uzraudzības likums”** un 2001. gada 26. aprīlī pieņemtais **“Veterinārmedicīnas likums”** nosaka higiēnas prasības pārtikas aprītē, reglamentē maksimāli pieļaujamo piesārņojuma daudzumu, marķējumu u.c. prasības, lai nodrošinātu cilvēku veselībai un dzīvībai nekaitīgas pārtikas apriti.

“Veterinārmedicīnas likums” ietver prasības par dzīvnieku izcelsmes produktu apriti, ietverot prasības dzīvnieku izcelsmes slimību izplatības novēršanai.

Labas saimniekošanas prakses nosacījumi

Labas saimniekošanas prakses nosacījumus skatīt 2. pielikumā.

6.3. Citu pasākumu apraksts un efektivitāte

6.3.1. Lauku attīstības pasākumu ietekme uz nacionālo lauku attīstības politikas mērķu sasniegšanu

Nodaļas sākumā un 5. pielikuma 44. un 45. tabulā ir parādīta savstarpējā saskaņotība un papildinātība Vienotā programmdokumenta prioritātēm un pasākumiem, un nacionālās lauku attīstības politikas mērķiem Latvijā, kā arī novērtēta katra LAP un VPD pasākuma ietekme uz lauku attīstības politikā definētajām lauku attīstības vajadzībām.

6.3.2. ZM rīcības stratēģijas ietekme uz lauku attīstības pasākumu īstenošanu

Zemkopības ministrija, kas ir atbildīga par lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un kopējās lauku attīstības politikas īstenošanu, ir izstrādājusi darbības stratēģiju 2003.-2005. gadam, kurā tā ir noteikusi darbības virzienus, prioritāri veicamos pasākumus, lai pilnveidotu un īstenotu katras nozares attīstības politiku.

Par primāriem darbības virzieniem budžeta programmu plānošanai, īstenošanai un efektivitātes uzraudzības uzsākšanai 2003.-2005. gada periodā tiek noteikti šādi virzieni:

- **droša, nekaitīga un kvalitatīva pārtika**; tā ietvaros paredzēts veikt pasākumus, kas nodrošina efektīvu visu pārtikas aprites posmu uzraudzību;
- **lauku ekonomiskās izaugsmes veicināšana**; tā ietvaros paredzēts veikt pasākumus, kas:
  - veicina konkurētspējas un ienākumu paaugstināšanos lauksaimniecības, pārtikas apstrādes, zivsaimniecības, mežsaimniecības un lauku attīstības sektoros;
  - efektīvi un kvalitatīvi nodrošina profesionālās, augstākās, mūžizglītības iespējas laukos;
  - veicina lauku uzņēmējdarbības attīstību, paaugstina lauku uzņēmēju profesionālās un ekonomiskās zināšanas, paātrina lauksaimnieku sagatavošanos ES strukturālo fondu apgūšanai un integrācijai ES, nodrošina konsultāciju un mācību organizāciju visos Latvijas rajonos;
- **Latvijas dabas resursu aizsardzība un ilgtspējīga izmantošana**, tā ietvaros paredzēts veikt pasākumus, kas vērsti uz:
  - tādu Latvijas mežu apsaimniekošanu, kas apmierina sabiedrības ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās vajadzības;
  - zivju resursu racionālu un ilgtspējīgu pārzināšanu un izmantošanu;
  - zemes potenciāla saglabāšanu, racionālu izmantošanu, auglības un ekonomiskās vērtības palielināšanu, kā arī produkcijas pašizmaksas samazināšanu un konkurētspējas palielināšanu lauku saimniecībās;
  - kultūraugu un mājdzīvnieku aprites uzraudzību un resursu saglabāšanu un aizsardzību.

Politikas plānošanas, uzraudzības un atbalsta pasākumi paredzēti politikas un tiesību aktu izstrādes, uzraudzības un atbalsta pasākumu jomās, kuras ir Zemkopības ministrijas kompetencē.

ZM pasākuma ietekme uz katru Plāna atbalsta pasākumu ir norādīta 6. pielikuma 46. tabulā.

6.4. Specifisko pasākumu ģeogrāfiskais pārklājums

Regulas Nr.1257/1999 5. nodaļas pasākums "Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā" tiek īstenots tikai identificētajās MLA teritorijās un teritorijās, kurām ir potenciālo *Natura 2000* teritoriju statuss.

MLA teritorijas

Atbalsta maksājums par ha tiek teritoriāli diferencēts, un tā apjoms uz ha tiek noteikts saskaņā ar agroklimatisko apstākļu un sociāli ekonomisko problēmu kritiskumu teritorijā. MLA statuss ir piešķirts vietējās pašvaldības līmenī, un atbalstu šī pasākuma ietvaros saņem lauku saimniecības, kuru platības atrodas šajās pašvaldībās. MLA teritoriju saraksts ir

15. pielikumā. Teritoriju sarakstā iekļautas vietējās pašvaldības, kuru administratīvās teritorijas ir pārvaldītas pēc stāvokļa uz 2003. gada beigām. Tā kā Latvijā notiek administratīvi teritoriālā reforma ar mērķi apvienot vietējās pašvaldības, samazināt šo teritoriju skaitu, sarakstā iekļauto teritoriju nosaukumu skaits var tikt mainīts. Taču netiks mainīta apvienoto teritoriju aizņemtā ģeogrāfiskā platība, kurai ir piešķirts MLA statuss, izņemot gadījumu, ja administratīvās reformas ceļā apvienosies pašvaldības, un kādai no tām būs MLA teritorijas statuss. Par MLA statusa piešķiršanu visai platībai vai atsavināšanu tiks katrā gadījumā lemts atsevišķi, novērtējot esošo situāciju jaunizveidotajā pašvaldībā. Analogi tiks risināts jautājums par statusa izmaiņām, apvienojoties pašvaldībām ar atšķirīgām MLA kategorijas teritorijām. Sarakstā esošo pašvaldību skaits var arī tikt mainīts un pārskatīts sakarā ar lauksaimnieciskās ražošanas kāpinājumu noteiktajos MLA, kas tiek pastāvīgi uzraudzītas. Jebkādas izmaiņas MLA sarakstā tiks izskaidrotas LAP ieviešanas ikgadējā ziņojumā.

***Natura 2000* teritorijas**

Latvijā noteiktās potenciālās *Natura 2000* teritorijas savu oficiālo *Natura 2000* statusu iegūs pēc *Natura 2000* teritoriju saraksta apstiprināšanas Komisijā. Paredzams, ka šī saraksta izvērtēšana var ilgt līdz 2006. gadam. Šī pasākuma ietvaros atbalsts tiek piešķirts tiem atbalsta saņēmējiem, kuru apsaimniekotās platības atrodas teritorijās, kuras uz 2004. gadu ir iekļautas sarakstā iesniegšanai Komisijai. Ja laika posmā no 2004. līdz 2006. gadam šajā sarakstā tiek iekļautas jaunas platības, tad attiecīgās platības apsaimniekotāji var pieteikties uz atbalstu atbilstoši pasākuma nosacījumiem. Visas šajā Plāna īstenošanas laikā uzņemtās abpusējās saistības tiek turpinātas nākošajā programmēšanas periodā. Ja Komisijas izvērtēšanas rezultātā, kāda no sarakstā iekļautajām teritorijām neiegūst *Natura 2000* statusu, uzņemtās saistības tiek turpinātas, taču pēc to izbeigšanās tās netiek atjaunotas.

Šo teritoriju platības var aizņemt visu vai daļu no vietējās pašvaldības platības.

MLA un potenciālo *Natura 2000* teritorijas ģeogrāfiski var pārklāties, kas nozīmē, ka vietēja līmeņa pašvaldības teritorijā, kurai ir MLA statuss, var atrasties viena vai vairākas platības, kuras ir iekļautas potenciālo *Natura 2000* teritoriju sarakstā. Varbūt arī tā, ka visai pašvaldības teritorijai ir piešķirts šāds statuss.

Pasākuma Agrovīde apakšpasākumi “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” un “Buferjoslu ierīkošana” tiek īstenoti mērķa teritorijās:

Apakšpasākums “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”

Latvijas Dabas fonda inventarizētās un līdz 2004. gada sākumam konstatētās dabiski vērtīgo zālāju platības, kā arī dabiskās pļavas potenciālajās *Natura 2000* teritorijās, kurām nav bioloģiski vērtīgā zālāja statuss. Ja, inventarizācijai līdz 2006. gada beigām turpinoties vai papildinot *Natura 2000* teritoriju sarakstu, papildus tiek apzinātas jaunas platības, tad tās tiek iekļautas mērķa teritorijā un attiecīgo zālāju apsaimniekotāji var pieteikties uz atbalsta saņemšanu šī apakšpasākuma ietvaros.

Apakšpasākums “Buferjoslu ierīkošana”

Ar tiesību aktiem noteiktās īpaši jutīgās teritorijas Latvijā, kurās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ir jāievēro īpaši nosacījumi (Labas saimniekošanas prakse) attiecībā uz augsnes un ūdens aizsardzību no piesārņošanas ar nitrātiem.

6.5. Pasākumu uzsākšanas un īstenošanas laiks

Visi pasākumi tiek īstenoti programmas periodā no 2004. gada līdz 2006. gada beigām, šajā periodā uzņemtās saistības atbilstoši katra pasākuma nosacījumiem paliek spēkā uz noteikto laiku, kas var būt no 5 gadiem līdz 15 gadiem. Finanšiālais atbalsts par saistību ievērošanu tiek turpināts nākamās programmas periodā.

Tā kā Latvijai tas ir pirmais programmas periods, un papildus tiek ieviesti jauni ES atbalsta pasākumi, dažu Plāna pasākumu uzsākšanas laiks šajā programmas periodā 2004.-2006. tiek noteikts atšķirīgs, tādējādi līdzsvarojot administratīvā darba apjomu atbalsta saņēmēju dokumentācijas izskatīšanā un novērtēšanā, un dodot laiku atbalsta pretendentiem kvalitatīvi sagatavot iesniedzamos dokumentus pretendēšanai uz katru no izvēlētajiem pasākumiem. Neskatoties uz veiktajiem pasākumiem sabiedrības informēšanā, būtiski iemesli šādas pieejas ievērošanai ir lauku iedzīvotājiem pieejamā atbalsta maksimālas izmantošanas nodrošināšana un potenciālā atbalsta pretendenta reālās izpratnes nodrošināšana par sekām nākotnē, kas saistītas ar katra plāna pasākuma nosacījumu izpildi un saistībām (Skatīt 25. tabulā pasākumu savstarpējās sakarības, atbalsta likmes un apjomus, pasākumu finansēšanas avotus un pasākumu uzsākšanas laiku).

25. tabula. Atbalsta likmes, pasākumu savstarpējā saistība un finansēšanas avots, ieviešanas laiks

Pasākums	Mērķa teritorija	Atbalsta veids	Atbalsta likmes	Atbalsta likmes pieaugums saistīts ar pasākumu:	Likmes pieaugums	Īstenošana izslēdz atbalsta saņemšanu pasākumā, (* nozīmē - par attiecīgi apsaimniekoto ha)	Plānotais uzsākšanas datums
1. PRIORITĀTE: Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība							
Pasākums: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Lauku teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	50 %	MLA	+ 10 %	Priekšlaicīgā pensionēšanās	01.01.2004.
				Atbalsts jauniekiem zemniekiem MLA ter.	+5%		
Pasākums: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Visa valsts teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	50 %	-		Priekšlaicīgā pensionēšanās	01.01.2004.
Pasākums: Apmācības	Visa valsts teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	50	Horizontāls pasākums		-	01.01.2004.
Pasākumus: Atbalsts ražotāju grupām	Visa valsts teritorija	Ikgadējs atbalsta maksājums	5 % no neto apgrozījuma			Priekšlaicīgā pensionēšanās. Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	01.05.2004.
Pasākums: Mežsaimniecības attīstība	Lauku teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	50 %				01.01.2004.
Pasākums: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	Lauku teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	50 %				01.01.2004.
Pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Lauku teritorija	Ikgadējs atbalsta maksājums	100 %			Priekšlaicīgā pensionēšanās	01.05.2004.
Pasākums: Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+")	Noteiktos reģionos	Vienreizējs atbalsta maksājums	100 %			-	01.04.2004.
Pasākums: Atbalsts jauniekiem zemniekiem	Lauku teritorija	Vienreizējs atbalsta maksājums	100 %	Investīcijas l.s.uzņēmumos	+5 %		01.04.2004.
Pasākums: Priekšlaicīgā pensionēšanās	Lauku teritorija	Ikmēneša pensija				Visi, izņemot	01.01.2005.

						“Lauku ekonomiskas dažādošana”	
Pasākums: Atbilstība standartiem	Lauku teritorijā	Ikgadējā attaisnoto izdevumu segšana	100%			Priekšlaicīgā pensionēšanās	01.04.2004.
2. PRIORITĀTE: Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana							
Pasākums: Agrovide						Priekšlaicīgā pensionēšanās	
a) Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	Lauku teritorija					Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	
b) Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	Bioloģiski vērtīgie zālāji	Ikgadējs atbalsta maksājums	100 %			Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	01.01.2004.
c) Buferjoslu ierīkošana	Īpaši jutīgās teritorijas						
d) Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana							
Pasākums: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	Lauku teritorijas noteiktie reģioni	Ikgadējs atbalsta maksājums	100 %	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos		Priekšlaicīgā pensionēšanās	01.01.2004
Aktivitāte: Lauku ainavas saglabāšana	Lauku teritorija	Attaisnoto izdevumu daļas segšana	100 %				01.01.2004.
Pasākums: Meža ieaudzēšana lauksaimniecībā neizmantojamās zemēs	Lauku teritorija	Vienreizējs atbalsta maksājums	100 %				01.01.2004.

7. Pasākumu īstenošanas ietekme uz ekonomiku, vidi, sociālo sfēru

Plāna darbības mērķi un sasniedzamie rezultāti, kā arī Plāna īstenošanas uzraudzības un efektivitātes vērtēšanas indikatori ir noteikti gan LAP mērķu līmenī (skat. 22. tabulu), gan katra pasākuma līmenī. Pasākumu uzraudzības indikatori ir ievietoti 7. pielikumā, bet katra pasākuma īstenošanā sasniedzamie rezultāti sadalījumā pa gadiem - pasākuma aprakstos.

Dažu pasākumu īstenošanas ietekmes indikatorus ir grūti vērtēt skaitliski, jo pasākumu īstenošana dod gan tiešu, gan netiešu ieguldījumu sociālās un ekonomiskās attīstības sekmēšanā. Īpaši grūti ir novērtēt Agrovīdes pasākuma īstenošanas ietekmi uz savvaļas populācijas vairošanu, kā arī novērtēt pārējo pasākumu radīto ietekmi ainavas uzturēšanā. Tāpat salīdzinoši grūti ir nošķirt plāna ietvaros īstenoto pasākumu ietekmi un efektivitāti no citu pasākumu ietekmes un efektivitātes Latvijas lauku attīstības sekmēšanā.

Tā kā Latvijai 2004. - 2006. gada programmas periods ir pirmais un daudzi no īstenojamiem Plāna pasākumiem līdz šim nacionālajā lauku attīstības politikā nav īstenoti, ir grūti noteikt pasākumu; īstenošanas ietekmi uz sociālo, ekonomisko un ekoloģisko jomu, īpaši lauku saimniecību līmenī. Neskatoties uz plānā indikatīvi noteiktajiem sasniedzamajiem rezultātiem un mērķiem, pasākumu un prioritātes līmenī plāna īstenošanas efektivitātes vērtēšanai, ir paredzēts, ka pirmā programmas perioda īstenošanā ieviestā uzraudzības sistēma, t.sk. apkopotā informācija par atbalsta saņēmējiem, kļūs par informācijas bāzi nākošajiem programmas periodos nosakāmajiem sasniedzamajiem mērķiem.

7.1. Kopējais finansējuma apjoms Latvijas lauku attīstībai

Plāna īstenošanas laikā no 2004. līdz 2006. gadam ELVGF Garantijas daļas un valsts budžeta līdzfinansēto pasākumu kopējais ieguldījums lauku attīstībā būs EUR. (skat. 8. nodaļu), no kuriem 36 569 825 EUR ir novirzīti vienotiem platības maksājumiem. Šī plāna kopējais finansējuma apjoms ietver arī SAPARD īstenošanas laikā uzņemto saistību izpildi pret atbalsta saņēmējiem pasākumā „Lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana”, kas tiek paredzēts 2006. gadam 13 216 625 EUR apmērā.

ELVGF Vadības daļas finansēto pasākumu sabiedriskais līdzfinansējums no 2004.-2006. gadam ir 137 956 335 EUR, bet, piesaistot privāto kapitālu 93 683 993 EUR, kopējais ieguldījums būs 231 640 328 EUR.

Lauku teritorijas attīstības sekmēšanai kopējais apgūstamā finansējuma apjoms, ieskaitot privāti finansējumu, ir 642 187 676 EUR.

Latvijas lauku attīstības plāna īstenošanai piešķirtā ES un nacionālā finansējuma sadalījums balstās uz:

- katra pasākuma tiešo vai sinerģisko ietekmi lauku problēmu risināšanā un attīstības stimulēšanā (SVID analīze) un Plāna mērķu sasniegšanu, kā arī tā īstenošanas saskaņotību ar valsts noteiktajām atbalsta piešķiršanas jomām (skat. 22. tabulu). Vislielākā atbilstība valsts noteiktajām atbalsta piešķiršanas jomām ir Plāna pasākumiem: “Agrovīde” (12 punkti no maks. 12) , “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā” (10 punkti no maksimāli iespējamiem 12); “Standartu sasniegšana” (10 punkti no maksimāli iespējamiem 12);
- katra pasākuma īstenošanas maksimālo lietderību tieši Latvijas situācijā (pamatojumu skatīt 14. nodaļā);
- administratīvo kapacitāti katra pasākuma īstenošanā (pamatojumu skatīt 14. nodaļā);
- lauku teritorijas uzņēmēju absorbatīvo kapacitāti izmantot atbalsta saņemšanas iespējas katrā no pasākumiem (pamatojumu skatīt 14. nodaļā).

27. tabulā ir redzams ikgadējais finansējuma sadalījums starp pasākumiem, tā apjoma izmaiņas pasākumu īstenošanas periodā no 2004. līdz 2006. gadam.

7.2. Plāna pasākumu īstenošanas sagaidāmā ietekme

Latvija Eiropas kontekstā ir vērtējama kā salīdzinoši perifēriāla un kritiski mazapdzīvota (lauku teritorijā - 11,7 iedz./km²), taču ģeopolitiski nozīmīga un attīstībai perspektīva. Iekļaujoties ES vienotajā telpā un kļūstot par vienu no ES perifēriāliem reģioniem, lauku teritorijas sociāli ekonomisko attīstību virzīs specifiskāko un tikai Latvijas laukiem raksturīgo atšķirību identifikācija, politiskā un finansiālo uzsvāru liekot uz specifisko apstākļu izmantošanu lauku attīstības ietekmēšanai.

Latvijas iestāšanās ES un iekļaušanās vienotajā tirgū izvirza nepieciešamību paātrināt Latvijas lauksaimniecības un mežsaimniecības sektorā strādājošu uzņēmumu konkurētspējas pieaugumu, tādējādi kļūstot par līdzvērtīgiem konkurentiem patērētāju vajadzību apmierināšanai gan iekšējā, gan ārējā tirgū. Lai sasniegtu Latvijā ražotas produkcijas konkurētspējas līmeni tirgū, valdība ir nolēmusi īstenot lauku attīstības pasākumus: **“Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”** (VPD 4. prioritāte) un **“Standartu sasniegšana”** un **“Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”**, lai veicinātu aktīvākos lauksaimniecības produkcijas ražotājus investēt ražošanas attīstīšanā. Atbalstam trijos gados ir jānodrošina konkurētspējīgu saimniecību skaita pieaugums vismaz par 30 % un iespējas nodrošināt augstāku ražošanas efektivitāti, stabilu produkcijas kvalitāti un ienākumu pieaugumu. Tā kā SAPARD programmas īstenošanas pieredze liecina, ka sakarā ar agroklimatisko apstākļu radītajiem zemajiem ienākumiem vai pat zaudējumiem lauksaimniecībā Latvijas zemniekiem ir ļoti ierobežotas iespējas iegūt „atpērienam” kredītus savu saimniecību konkurētspējas paaugstināšanai, tad pasākumam „Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā” (kopā ar vienoto platības maksājumu) ir jānodrošina stabils vidēja termiņa ienākumus investīciju piesaistīšanā, īpaši tādās kapitālieguldījumu jomās kā agroklimatiskajiem apstākļiem piemērotu ēku celtniecība, rekonstrukcija vai vides aizsardzības infrastruktūras sakārtošana atkritumu krātuvju izbūvē. Visu pasākumu īstenošana (t.sk. pasākuma “Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana”) dotu sinerģisku efektu uz ekonomiski aktīvo un potenciālo uzņēmēju darbības turpināšanu lauku teritorijā, darba vietu saglabāšanu un radīšanu citiem lauku iedzīvotājiem, kas nozīmē nodarbinātības un ienākumu līmeņa pieaugumu lauku iedzīvotājiem. Papildus lauksaimnieciskās produkcijas ražošanas, pirmapstrādes un realizācijas procesa racionalizēšanai ar mērķi samazināt izmaksas, paaugstināt un stabilizēt lauku saimniecību ikgadējos ienākumus, tiek īstenots atbalsta pasākums **“Atbalsts ražotāju grupām”**. Ir nepieciešams, lai esošās un jaunizveidotās ražotāju grupas aktīvi darbotos visos lauku reģionos un katrā no tiem būtu ražotāju grupas, kas pārstāvētu katru sektoru un iesaistītu vismaz 10 % no komerciālajām lauku saimniecībām. Sadarbības attīstība ne tikai nodrošinās tiešu ietekmi uz ekonomiskās efektivitātes pieaugumu un stabilitāti saimniecību ienākumos, bet radīs iespēju lauksaimniekiem apmainīties ar pieredzi un informāciju. Īpaši veicināma būtu sadarbības attīstība starp daļēji naturālām saimniecībām, kā arī to iekļaušanās kādā no esošajām ražotāju grupām, lai tādējādi nodrošinātu savai produkcijai stabilu noietu un ienākumus.

Lauksaimnieku demogrāfiskajā struktūrā ir raksturīgs augsts pensionāru īpatsvars kopējā lauksaimnieku skaitā (38 %). Neskatoties uz pieejamām izglītošanās iespējām, lielākā daļa no šiem lauksaimniekiem ir samērā neelastīgi jaunu ražošanas tehnoloģiju apgūšanā, saimnieciskās darbības dažādošanā ar mērķi gūt lielākus ienākumus, kā arī nepietiekami aktīvi, lai sekotu tirgus tendencēm un meklētu jaunus produkcijas noieta tirgus. Pasākums **“Atbalsts jaunažiem zemniekiem”** (VPD 4. prioritāte) radīs papildu iespēju gados jauniem, izglītotiem un perspektīviem cilvēkiem saņemt atbalstu jaunas vai no priekšlaicīgi

pensionējušā saimnieka pārņemtas (**“Priekšlaicīgā pensionēšanās”**) lauku saimniecības attīstīšanā. Priekšlaicīgās pensionēšanās iespējas ir vismaz 10 % lauku saimniecību īpašnieku, kuru vecums atbilst ES nosacījumiem par pensijas saņemšanu un iespējams, to varētu izmantot īpašnieki, kuriem ir lielas saimniecības un augsts potenciāls, taču īpašnieks nevēlas turpināt lauksaimniecisko darbību.

Lauku saimniecību ienākumu paaugstināšanu ietekmē ne tikai ražošanas procesa modernizācija vai pārorientēšanās uz alternatīvās lauksaimniecības nozarēm, bet arī ar lauksaimniecību nesaistīto pakalpojumu attīstība saimniecībās. Īpaši nozīmīgs tas ir daļēji naturālās saimniecībās, kurus skaits pašreiz ir ap 34 tūkst. Aktivitāšu dažādošanas atbalstīšana nodrošinās saimniecības elastību pret izmaiņām lauksaimniecības produkcijas tirgū un noturēs stabilu ienākumu līmeni. Lai sekmētu šo procesu, tiek īstenoti pasākumi **“Lauku ekonomikas dažādošana”** (VPD 4. prioritāte) un **“Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”**. Piešķirot atbalstu nelielu projektu īstenošanai, pasākumam dotu iespēju komerciāli attīstīt savu saimniekošanu un paaugstināt ienākumus vismaz 30 % no esošajām daļēji naturālo saimniecībām. Arī šeit pasākums **„Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”** (kopā ar vienoto platības maksājumu) var nodrošināt stabilus vidēja termiņa ienākumus investīciju piesaistīšanā papildus ienākumu veidošanai un attīstīšanai.

Lai gan valstī eksistē dažādi kursi, tie dažkārt ir nepietiekoši un nepielāgoti lauku ekonomiskās un sociālās attīstības vajadzību apmierināšanai. Tādēļ pasākums **“Apmācības”** (VPD 4. prioritāte) ir nepieciešams, lai esošie un potenciālie lauku uzņēmēji spētu izmantot šī Plāna ietvaros pieejamo atbalstu (īpaši pasākumus vides kvalitāšu uzturēšanā un vairošanā), un Plāna īstenošana dotu maksimālu ieguldījumu. Lauku iedzīvotājiem tiek dota iespēja dažādu kursu apgūšanai, kuros tie var apgūt uzņēmēju iemaņas, saimniecības attīstības plānošanu, biznesa plānu izstrādāšanas prasmi, mārketinga jautājumu apgūšanu un citas inovatīvas lietas, kas saistītas ar **“Agrovides”** pasākumiem u.c., sagatavot dokumentus pretendēšanai uz atbalstu, atskaišu sagatavošanu, kā arī precīzāk izprast ES un nacionālos tiesību aktus.

Sakarā ar zemajiem ienākumiem lauksaimniecībā un ierobežotām iespējām uzsākt citu uzņēmējdarbību, pašreizējais Latvijas lauku apdzīvotības līmenis samazinās ik gadus, jo ekonomiski aktīvie iedzīvotāji pārceļas uz pilsētām, kur ir lielākas nodarbinātības iespējas, kā arī labāka vide uzņēmējdarbības uzsākšanai. Šīs tendences nesamazināšana apdraud lauku ekonomisko dzīvotspēju, ainavisko kvalitāti un ierobežo bioloģiskās daudzveidības uzturēšanas iespējas.

Atbalsta maksājumi no pasākumiem **“Agrovide”** un **“Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”** būtu stimuls lauku saimniecībām ne tikai ievērot vides aizsardzības prasības un uzturēt sakoptas bioloģiski daudzveidīgas vides kvalitātes, bet arī radītu priekšnoteikumus to izmantošanai nelauksaimniecisko aktivitāšu attīstībā, īpaši pakalpojumu sektorā. Vērojot pašreizējās tendences centrālajā valsts daļā - 50 km rādiusā ap Rīgu, īpaši pilsētu iedzīvotāju attieksmes maiņā, var prognozēt, ka atraktīva lauku vide, kurā būs kvalitatīva infrastruktūra ikdienas mobilitātes iespēju un ilgtspējīgas ekonomiskās darbības nodrošināšanai, noteikti sekmēs pakāpenisku iedzīvotāju **“atgriešanos”** šajā vidē uz dzīvi vai sezonu, kā arī padarīs to estētiski pievilcīgu gan valsts iedzīvotājiem, gan ārzemju tūristiem rekreatīvā nolūkā.

Pasākums **“Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”** jo īpaši veicinās lauku ainavas un dzīvotņu saglabāšanu. Jo īpaši, tas ir svarīgi teritorijās ar lielu pamesto zemju īpatsvaru. Tā kā MLA maksājumi ir balstīti uz platībām un nav saistīti ar lauksaimnieciskās ražošanas intensitāti vai ražošanas apjomu, pasākums neveicina lauksaimniecības intensitātes mazāk labvēlīgajos apvidos.

Lauki nodrošina savvaļas populāciju eksistencei piemērotu vidi, kas kopā ar cilvēka saimniecisko darbību veido un raksturo lauku ainavu. Ainavas kvalitātes un savvaļas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšana ir līdzšinējās saimnieciskās darbības sekas, un tā ir jūtīga pret dažādu aktivitāšu iedarbību un attīstību. Taču neskatoties uz to, daudzas no lauku vides kvalitātēm un dažādībām ir lauku ekonomisko iespēju avoti, un, pareizi izmantojot, tie spēj ietekmēt lauku ekonomisko attīstību un iedzīvotāju labklājību, piemēram, tūrisms un citi atpūtas industrijas pakalpojumi, kur intereses objekts ir daba ar tajā esošajām vērtībām.

Latvijā pieņemtie normatīvie akti starptautiski un nacionāli atzītu vietu (ieskaitot nacionālo parku, rezervātu, dabas pieminekļu u.tml.), vērtīgāko ainavu un vēsturiskā mantojuma un īpatnību aizsargāšanai (likumu un normatīvo aktu saraksts 4. pielikumā) rada zaudējumus tām lauku saimniecībām, kuru LIZ platības atrodas šajās teritorijās, jo lauksaimnieki ir spiesti nodarboties ar ekstensīvu lauksaimniecisko darbību, kas nav tik ienesīga taču aizsargā un uztur vērtīgos biotopus un sugas. Tādēļ daudzi no tiem pārtrauc tādu zemes apsaimniekošanu un attīsta citu saimniecisko darbību ienākumu gūšanai. Pasākums **“Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”** radīs tiesības saņemt atbalstu zemes apsaimniekošanai potenciālajās *Natura 2000* teritorijās, savukārt pasākumi **“Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana”** un **“Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”** radīs iespēju platību apsaimniekotājiem izmantot apkārtējo vidi saimnieciskās darbības diversificēšanai (atpūtas tūrisms), ar mērķi gūt papildus ienākumus.

Latvijā, līdzīgi kā ES valstīs, eksistē dažādas savvaļas dzīvnieku sugas un dažādi biotopi, kuru vairošanai un uzturēšanai ir nepieciešams pareizā kvalitātē apsaimniekot lauksaimniecībā izmantojamo zemju platības. Vides tīrības uzturēšanai lauksaimnieciskajā ražošanā tiek ieviesta labas saimniekošanas prakse un attiecināta uz visu Latvijas teritoriju, taču pastāv īpaši nozīmīgas divu veidu problēmteritorijas, kurās ir nepieciešams veikt īpašus papildu pasākumus, kas būtu apmaksāti. Pirmkārt, bioloģiski vērtīgās dabiskās pļavas, kuras aizņem aptuveni 0,4 % no valsts teritorijas un kurās ir nepieciešams veikt ekstensīvās lauksaimniecības pasākumus īpaši vērtīgo un ES atzīto augu sugu saglabāšanai. (pasākuma **“Agrovide”** apakšpasākums **„Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”** 9.1.2. nodaļa) Otrkārt, reģioni, kuros salīdzinoši augstās zemes auglības dēļ aramzeme tiek intensīvi izmantota lauksaimnieciskajā ražošanā un kuros ir nepieciešams veikt pasākumus savvaļas sugu populāciju uzturvieta, barošanās vietu saglabāšanai (Pasākuma **“Agrovide”** apakšpasākums **“Buferjoslu ierīkošana”**).

Abu pasākumu īstenošana pirmajos gados nodrošinās to, ka lauksaimnieki apzinās nepieciešamību un uzsāk pielietot īpašus vidi saudzējušos pasākumus saimniecības platībā un tiek attīstīts un pilnveidots agrovides kompensācijas mehānisms un pieredzes bāze perspektīvajiem pasākumiem.

Sakarā ar salīdzinoši augsto vides kvalitāti, ārējā tirgus iespējām, Latvijas lauksaimnieku konkurētspēju bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanā Latvijā šī nozare ir definēta kā viena no perspektīvākajām lauksaimniecības nozarēm nišas produktu ražošanai. Lielais platību un saimniecību skaita pieaugums pēdējos gados apliecina to, ka liela daļa saimniecību savu nākotni saskata šajā jomā. Ik gadus pieaug bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas noiets vietējā un ārējā tirgū, ko stimulē patērētāju prasība pēc ekoloģiski tīras produkcijas. Lauksaimnieki saskata vairākas eksporta paplašināšanas iespējas un tādēļ sāk apvienoties un domāt par produktu pārstrādi. Lai plašākam lauksaimnieku lokam, īpaši daļēji naturālo saimniecību vadītājiem, palielinātu interesi nodarboties ar bioloģisko lauksaimniecību un mazinātu izmaksu slodzi pārejas periodā, pasākuma **“Agrovide”** ietvaros kompensāciju veidā tiek sniegts atbalsts saimniecībām, kuras jau nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, tās produktu pārstrādi un realizāciju, un saimniecībām, kuras atrodas pārejas periodā sakarā ar bioloģiskās lauksaimniecības metožu ieviešanu saimniecībā. Savukārt, lai aktīvi attīstītu

produkcijas pārstrādi, apgūtu jaunu un dalītos esošajā pieredzē, apzinātu un attīstītu noieta tirgu, bioloģiskās produkcijas ražotājiem papildus radīta lielāka iespēja saņemt atbalstu pasākumu **“Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”** (VPD 4. prioritāte), **“Atbalsts ražotāju grupām”** un **“Apmācības”** (VPD 4. prioritāte) ietvaros.

8. Finansējuma sadalījuma tabulas

Programmas īstenošanas laikā no 2004. līdz 2006. gadam kopējais sabiedriskais finansējums Lauku attīstības plāna ietvaros ieviešamajiem pasākumiem būs 410 125 001 EUR. ELVGF Garantijas daļas ieguldījums būs 328 100 000 EUR.

26. tabula. Plāna kopējais finansējums 2004.-2006., EUR

Gads	Kopā	Sabiedriskais finansējums						Privātais finansējums
		Kopā		ES finansējums		Valsts finansējums		
		EUR	%	EUR	%	EUR	%	
1	2=3+9	3=5+7	4=3/2	5	6=5/3	7	8=7/3	9
2004	123 375 001	123 375 001	100	98 700 000	80	24 675 001	20	0
2005	137 500 000	137 500 000	100	110 000 000	80	27 500 000	20	0
2006	149 250 000	149 250 000	100	119 400 000	80	29 850 000	20	0
Kopā	410 125 001	410 125 001	100	328 100 000	80	82 025 001	20	0

27. tabula. Kopējā finansējuma sadalījums pa pasākumiem 2004.-2006., EUR

	2004		2005		2006		Kopā		ES elements % no kopējā
	Sabiedriskais ieguldījums kopā	ES ieguldījums	Sabiedriskais ieguldījums kopā	ES ieguldījums	Sabiedriskais ieguldījums kopā	ES ieguldījums	Sabiedriskais ieguldījums kopā	ES ieguldījums	
1. prioritāte	29 967 788	23 974 230	34 526 250	27 621 000	44 685 450	35 748 360	109 179 488	87 343 590	80%
Pasākums: Priekšlaicīgā pensionēšanās	0	0	2 750 000	2 200 000	5 522 250	4 417 800	8 272 250	6 617 800	80%
Pasākums: Atbalsts ražotāju grupām	863 625	690 900	962 500	770 000	1 044 750	835 800	2 870 875	2 296 700	80%
Pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	6 045 375	4 836 300	10 037 500	8 030 000	14 895 150	11 916 120	30 978 025	24 782 420	80%
Pasākums: Standartu sasniegšana	23 058 788	18 447 030	20 776 250	16 621 000	23 223 300	18 578 640	67 058 338	53 646 670	80%
2. prioritāte	74 136 038	59 308 830	80 336 667	64 269 334	92 767 008	74 213 606	247 239 713	197 791 770	80%
Pasākums: Agrovide	7 155 750	5 724 600	8 250 000	6 600 000	9 850 500	7 880 400	25 256 250	20 205 000	80%
Pasākums: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	66 980 288	53 584 230	72 086 667	57 669 334	82 916 508	66 333 206	221 983 463	177 586 770	80%
<i>Pasākums: Tehniskā palīdzība</i>	<i>987 000</i>	<i>789 600</i>	<i>825 000</i>	<i>660 000</i>	<i>895 500</i>	<i>716 400</i>	<i>2 707 500</i>	<i>2 166 000</i>	<i>80%</i>
<i>No iepriekšējā programmēšanas perioda pārejošās saistības</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>8 813 750</i>	<i>7 051 000</i>	<i>4 402 875</i>	<i>3 522 300</i>	<i>13 216 625</i>	<i>10 573 300</i>	<i>80%</i>

<i>Vienotajiem platības maksājumiem novirzītais finansējums (EUR)</i>	<i>18 284 175</i>	<i>14 627 340</i>	<i>12 998 333</i>	<i>10 398 666</i>	<i>6 499 167</i>	<i>5 199 334</i>	<i>37 781 675</i>	<i>30 225 340</i>	<i>80%</i>
Kopā	123 375 001	98 700 000	137 500 000	110 000 000	149 250 000	119 400 000	410 125 001	328 100 000	80%

9. Lauku attīstības plāna pasākumu apraksts

9.1. Pasākums: Agrovide

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 VI sadaļa (22.-24. pants), Regulas Nr. 445/2002 6. nodaļa (13.-21. pants).

Pamatojums

Pamatojoties uz konvenciju “Par bioloģisko daudzveidību”, katra valsts ir atbildīga par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu savā teritorijā, t.sk. ģenētiskās daudzveidības līmeni. Latvijas teritorija ES valstu vidū izceļas ar īpašu vides ekoloģisko kvalitāti un daudzveidīgo savvaļas populāciju, tādēļ ir politiski atzīts, ka viena no Latvijas lauku attīstības perspektīvām ir cieši saistīta ar šīs vides kvalitātes saglabāšanu un izkopšanu, un tā ir atkarīga no lauku ekonomiskās apdzīvotības, kas nodrošina šo kvalitāšu pieejamību jebkuram sabiedrības loceklim.

Lauki nodrošina savvaļas populāciju eksistencei piemērotu vidi, kas kopā ar cilvēka saimniecisko darbību veido un raksturo lauku ainavu. Ainavas kvalitātes un savvaļas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšana ir līdzšinējās saimnieciskās darbības sekas, un tā ir jūtīga pret dažādu aktivitāšu iedarbību un attīstību. Taču, neskatoties uz to, daudzas no lauku vides kvalitātēm un dažādībām ir lauku ekonomisko iespēju avoti, kuri, pareizi izmantojot, spēj ietekmēt lauku ekonomisko attīstību un iedzīvotāju labklājību, piemēram, tūrisms un citi atpūtas industrijas pakalpojumi, kur intereses objekts ir daba ar tajā esošajām vērtībām.

Sakarā ar salīdzinoši augsto vides kvalitāti, ārējā tirgus iespējām, Latvijas lauksaimnieku konkurētspēju bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanā, Latvijā šī nozare ir definēta kā viena no perspektīvākajām lauksaimniecības nozarēm nišas produktu ražošanai, nodarbinātības veicināšanai laukos un lauksaimnieku ienākumu paaugstināšanai. Saimniecības izvēle pārorientēties uz bioloģisko lauksaimniecību ir atkarīga no bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas noieta tirgus attīstības iespējām, patērētāju prasībām pēc ekoloģiski tīras produkcijas un iespējas ciest mazākus zaudējumus divu gadu periodā, kad saimniecība pāriet uz bioloģisko lauksaimniecību.

Pasākuma mērķi:

- ieviest un veicināt lauksaimniecības metodes, kas saglabā un pilnveido bioloģisko daudzveidību un mazina vides piesārņojumu;
- veicināt augstas kvalitātes produktu ražošanu, pārstrādi un realizāciju;
- saglabāt, aizsargāt, pavairot un popularizēt vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu kultūraugus un lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas.

Pasākums ietver četrus apakšpasākumus:

- Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība;
- Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos;
- Buferjoslu ierīkošana;
- Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana.

Saskaņā ar šo pasākumu apakšpasākums “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” var tikt apvienots ar apakšpasākumu “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” vienā un tajā pašā platībā.

Apakšpasākumu “Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” var apvienot ar apakšpasākumu “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” vienā un tajā pašā platībā. Saimniecību līmenī iespējama apvienošana ar apakšpasākumu “Buferjoslu ierīkošana” jomās, kuras neaptver apakšpasākums “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”.

Apakšpasākumu “Buferjoslu ierīkošana” var apvienot ar apakšpasākumu “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” vienā un tajā pašā platībā.

Apakšpasākumu “Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana” var apvienot ar jebkuru citu apakšpasākumu pasākuma “Agrovide” ietvaros.

Apvienojot apakšpasākumus, kopējais maksājums nedrīkst pārsniegt Regulas Nr.1257/1999 pielikumā paredzētos ierobežojumus.

9.1.1. Apakšpasākums: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Šī apakšpasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 VI sadaļas 22. a) pants.

Pamatojums

1998. gadā bija sertificētas tikai 39 bioloģiskās saimniecības ar 1426 ha platību. Uz 2003. gada sākumu sertificēto saimniecību skaits jau sasniedzis 352 (to izvietojumu Latvijā skatīt 1. pielikuma 16. kartē). Tikai pēdējā gada laikā sertificētā platība pieaugusi no 0,2 % līdz 0,7 % no kopējām lauksaimniecības zemju platībām. Bioloģisko produktu ražošana galvenokārt notiek tādās lauksaimniecības nozarēs kā graudkopība un dārzenkopība, piena lopkopība un biškopība. Tā kā nav attīstīta bioloģisko produktu pārstrāde, tad pārsvarā tiek realizēti nepārstrādāti produkti: galvenokārt dārzeņi, griķi, medus un biškopības produkti. Ražošanas attīstībai būtu nepieciešams veicināt klasteru reģionu izveidi, kuru darbība aptvertu visā valsts teritorijā esošās bioloģiskās saimniecības. Saimniecību – produktu ražotāju apvienošanās grupās produktu savākšanai, pirmapstrādei un pārstrādei, iepakojšanai un realizācijai, produktu tirgus izpētei un reklamēšanai, kā arī sadarbības līgumu slēgšanai ar lielajiem pārstrādes uzņēmumiem par noteiktu produktu pārstrādi un augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanu un realizāciju, īpaši ārējā tirgū. Iekšējā tirgus un eksporta potenciāls un paplašināšana ir saistāma ar bioloģisko dārzeņu un augļu ražošanu, t.sk. pārstrādi un realizāciju, kā arī citu lokālu produktu attīstību un realizāciju ES tirgū. Bioloģiskā ražošana ir saistīta ar noteiktiem ierobežojumiem minerālmēsļu un pesticīdu lietošanā. Līdz ar to bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražība ir mazāka nekā intensīvas ražošanas saimniecībās. Augsnes auglība un bioloģiskā aktivitāte tiek uzturēta ar organiskajiem mēslošanas līdzekļiem un atbilstošu augu seku, nezāļu un kaitēkļu ierobežošanai izmanto agrotehniskos pasākumus. Visas bioloģiskās produkcijas ražošanas stadijas pakļautas inspekcijai līdz pat tirdzniecībai, un visi, kas ražo, pārstrādā, tirgo vai importē produkciju ar norādi par bioloģiskās lauksaimniecības metodes lietošanu, ir inspekcijas sistēmas subjekti. Tas bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu sadārdzina. Lai nodrošinātu bioloģisko zemnieku konkurētspēju un kompensētu neiegūtos ienākumus, nepieciešams atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem.

Apakšpasākuma mērķi

- Palielināt bioloģiskās lauksaimniecības apsaimniekotās platības vismaz par 50 % (2006.gadā salīdzinājumā ar 2003.gadu);
- Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu un realizāciju, lai palielinātu realizētās produkcijas apjomu par 60 % (2006.gadā salīdzinājumā ar 2003.gadu).

Atbalstāmās aktivitātes

- Atbalstīt saimniecības, kuras ražo bioloģiskās lauksaimniecības produktus.
- Atbalstīt saimniecības, kuras pāriet uz bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu.

Mērķa teritorija

Pasākuma mērķa teritorija ir visa Plāna mērķa teritorija.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt fiziska vai juridiska persona:

- kura ir saņēmusi saskaņā ar Regulas Nr. 2092/91 noteikumiem Latvijā akreditētas institūcijas izdotu bioloģiskās lauksaimniecības atbilstības sertifikātu. Detalizētāku informāciju skatīt 5.1.2.7. nodaļā.
- vai kura ir pārejas periodā uz bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražošanu.

Atbalsta saņēmēja saistības

Atbalstu pretendents var saņemt, ja:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse (skat. 2. pielikumu);
- saimniecība atbilst Regulā Nr. 2092/91 paredzētajiem nosacījumiem (ko apliecina nacionāli akreditēta kontroles institūcija Latvijā);
- pretendents uzņemas agrovīdes saistības attiecīgajā platībā piecus gadus, tai skaitā, pirmajā maksājuma apstiprināšanas gadā;
- pretendents bioloģiski apsaimnieko vismaz 1 ha LIZ platību, kuru veido lauki, kas ir ne mazāki par 0.3 ha.

Saimniecībām, kas ir pārejas periodā uz bioloģisko lauksaimniecību, jābūt izsniegtam pārejas periodu apliecinošam dokumentam – izziņai vai sertifikātam.

Saimniecībām, kuras lauksaimniecībā jau lieto bioloģiskās lauksaimniecības metodes, jābūt izsniegtam bioloģiskās lauksaimniecības metodes pielietošanu apliecinošam sertifikātam.

Atbalsta apjoms

Maksājums tiek veikts šādi:

Saimniecības statuss	Maksājums EUR/ ha
1. pārejas gads	139
2. pārejas gads	139
Saimniecībai ir izsniegts bioloģiskās lauksaimniecības sertifikāts	82

Detalizētu maksājuma aprēķinu skatīt 13. pielikumā.

Atbalsta saņēmējs var saņemt maksājumu attiecībā uz vienu un to pašu platību par katru pārejas perioda gadu tikai vienu reizi.

Maksājuma apjoma aprēķins ir balstīts uz neiegūtās peļņas un papildus izmaksu daļu saistībā ar lauksaimniecības metožu ievērošanu ārpus Labas saimniekošanas prakses ietvariem.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar pretendēt uz atbalstu pasākuma “Agrovīde” apakšpasākumā „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”.

Ieviešanas laiks

Apakšpasākums tiek ieviests no 2004. gada.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī apakšpasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, bet abpusējās saistības paliek spēkā vismaz 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad atbalstam tiek apstiprināts maksājums par bioloģiskās produkcijas ražošanai izmantoto LIZ vai pārejas periodā apsaimniekoto LIZ.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējs var saņemt vienoto platības maksājumu, atbalstu no citiem ES līdzfinansētiem, valsts budžeta finansētiem lauku attīstības pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem. Bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas ražotāju grupas var saņemt atbalstu pasākuma "Atbalsts ražotāju grupām" ietvaros. Atbalsts no šī apakšpasākuma nesummējas ar atbalstu citu šī Plāna pasākumu ietvaros.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Pārejas periodā esošo platību apsaimniekojošo saimniecību skaits (1. gads)	450	300	150
Pārejas periodam sertificētā platība ha (1. gads)	19 800	13 200	6 600
Pārejas periodā esošo platību apsaimniekojošo saimniecību skaits (2. gads)	200	450	300
Pārejas periodam sertificētā platība ha (2. gads)	9500	19 800	13 200
Atbalstīto bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaits	350	550	1000
Atbalstīto sertificēto bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību platība ha	16900	26400	46 200
Atbalstīto saimniecību skaits kopā	1000	1300	1450
Platības kopā, ha	46 200	59 400	66 000
Bioloģiskai lauksaimniecībai sertificēto platību ikgadējais pieaugums %		28,6	11
Bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaita ikgadējais pieaugums,%		30	11
Bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaita pieaugums līdz 2007. g.,%			45
Sertificēto platību pieaugums līdz 2007. g.,%			42,8

Ietekme uz vidi

Šī Plāna ieviešanas laikā tiek pārraudzīta šāda ietekme uz vidi:

- bioloģiskās lauksaimniecības ietekme uz lauksaimniecības radītā piesārņojuma samazināšanos;
- bioloģiskās daudzveidības palielināšanās lauksaimniecības zemēs.

9.1.2. Apakšpasākums: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Šī apakšpasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 VI sadaļas 22. c) pants.

Pamatojums

Lauksaimniecībā izmantojamās zemēs zālāji ir sugām bagātākās ekosistēmas. Tradicionālās lauksaimniecības metodes vairāku gadsimtu laikā sekmēja augu un dzīvnieku sugu

pielāgošanos regulārai pļaušanai un ganīšanai. Zālāju nozīmi raksturo fakts, ka trešdaļa Latvijas ziedaugu floras sugu sastopamas zālājos. 1940. gadā Latvijā dabisko zālāju platības aizņēma aptuveni 23 % no valsts teritorijas. Vairākkārt mainoties politiskajai sistēmai, mainījās arī zemes izmantošanas struktūra. Daudzi dabiskie zālāji aizauga vai tika pārvērsti aramzemē, kā arī intensīvi apsaimniekotās kultivētās ganībās un sētos zālājos. Līdz ar to samazinājās daudzu augu sugu izplatība. Latvijas īpaši aizsargājamo augu sarakstā vienu trešdaļu veido augu sugas, kuru izplatība saistīta ar zālājiem. Pašlaik zālāju platības (pļavas un ganības) aizņem aptuveni 569 tūkst. ha, kas ir 23 % no lauksaimniecībā izmantojamās zemes jeb 8,8 % no kopējās valsts teritorijas. Pēc Latvijas Dabas fonda 2000. - 2002. gadā veiktās inventarizācijas rezultātiem dabiskie zālāji (ganības un pļavas) aizņem tikai 0,4 % (aptuveni 25,6 tūkst. ha) no visas valsts teritorijas, bet tikai aptuveni 18,6 tūkst. ha ir uzskatāmi par bioloģiski vērtīgajiem zālājiem. (zālāju atrašanās vietas un platības skatīt 3. pielikuma 41. tabulā).

Latvijā ir vērojama divu veidu dabīgo zālāju degradācija. Pirmkārt intensīvi apsaimniekotās platībās degradējas un izzūd savvaļas augu sugu daudzveidība. Savukārt vides saglabāšanai nepiemērotas mehāniskas darbības ietekmē samazinās slēptuvju, ligzdošanas un barošanās vietas putniem un citiem faunas pārstāvjiem.

Otrs degradācijas process ir bioloģiski vērtīgo zālāju aizaugšana. Sakarā ar lauksaimnieciskās darbības pārtraukšanu vai sašaurināšanos mazāk produktīvās zālāju platības netiek apsaimniekotas, un tās aizaug ar krūmiem.

Apakšpasākuma mērķis

Uzturēt un aizsargāt sugām bagātākās zālāju ekosistēmas, veicinot videi draudzīgu metožu lietošanu lauksaimnieciskajā darbībā un vides aizsardzības (saskaņā ar nacionālajiem un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem) prasībām atbilstošu ekstensīvu saimniecisko darbību dabisko zālāju platībās.

Atbalstāmās aktivitātes

Zālāju uzturēšana videi draudzīgā veidā, īstenojot šādas aktivitātes:

- ekstensīva ganīšana;
- zālāju vēlā pļaušana.

Mērķa teritorijas

Apakšpasākums attiecas uz Latvijas Dabas Fonda noteiktajiem bioloģiski vērtīgajiem zālājiem (t.sk. upju palienēs) (skat. 3.pielikuma 41.tabulu Bioloģiski vērtīgie zālāji).

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt fiziska vai juridiska persona, kas veic lauksaimniecisko darbību.

Atbalsta saņēmēja saistības

Pretendents var saņemt atbalstu, ja:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse (skat. 2. pielikumu);
- atbalstam pieteikto saimniecības apsaimniekoto bioloģiski vērtīgo zālāju platība ir vismaz 1 ha, kuru veido lauki, kas ir ne mazāki par 0.3 ha;
- pretendents apņemas platībā, par kuru tiek uzņemtas saistības, saimniekot atbilstoši pasākuma noteikumiem piecus gadus, sākot no pirmā maksājuma apstiprināšanas gada;

- ekstensīvās ganīšanas gadījumā - jāgana no 0,65 līdz 0,74 dzīvnieku vienībām uz saimniecībā noganīto bioloģiski vērtīgo zālāju ha²³ (dzīvnieku sadalījumu atbilstoši dzīvnieku vienībām skat. 18 pielikumā);
- vēlās pļaušanas gadījumā - pļaušana jāveic pēc 10 jūlija līdz 10. septembrim, un nopļautā zāle ir jānovāc²⁴ vai jāaizved prom no lauka.

Atbalsta apjoms

Maksājums tiek veikts šādi:

Veicamās aktivitātes:	EUR/ha gadā
Ekstensīva ganīšana zālāju platībās	138
Vēlā pļaušana	138

Atbalsta maksājumu apjoma aprēķins (skat. 13. pielikumā) ir balstīts uz negūto ienākumu daļu, papildu izmaksu aprēķinu 1 ha LIZ zālāju platībā un 20 % ieinteresētības likmi.

Ierobežojumi

Par attiecīgo platību atbalsta saņēmējs nevar pretendēt uz atbalstu pasākuma “Agrovide” apakšpasākumā „Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība”.

Ieviešanas laiks

Apakšpasākums tiek ieviests sākot ar 2004. gadu ar noteikumu, ka ir izstrādātas bioloģiski vērtīgo zālāju digitalizēta formāta kartes.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī apakšpasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros LAP 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, bet abpusējās saistības par atbalstam pieteikto platību paliek spēkā 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad tiek atbalstam apstiprināts maksājums par ienākumu zaudējumu kompensācijas piešķiršanu un attiecīgās aktivitātes veikšanu.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējs var saņemt vienoto platības maksājumu, atbalstu no citiem ES un valsts budžeta līdzfinansētiem lauku attīstības pasākumiem un apakšpasākumiem (ievērojot augšminēto ierobežojumu) saskaņā ar to nosacījumiem. Šis pasākums ir saistīts ar Vienotā programmdokumenta pasākumu “Lauku ainavas saglabāšana”.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Saimniecību skaits, kurās bioloģiski vērtīgos zālājus apsaimnieko saskaņā ar pasākuma nosacījumiem	1400	2800	4000
Bioloģiski vērtīgo zālāju platība, kas apsaimniekota saskaņā ar nosacījumiem, ha	12 000	14 000	21 000
Apsaimniekotās platības īpatsvars kopējā bioloģiski vērtīgo zālāju platībā, %	47	55	82

²³ Gadījumā, ja lopu nepieder atbalsta saņēmējam, starp atbalsta saņēmēju un lopu īpašnieku jānoslēdz rakstveida līgums.

²⁴ Sakarā ar novēlotu šī Plāna apstiprināšanu 2004.gadā zāle ir jānopļauj līdz 10.septembrim, bet datums zāles pļaušanas sākumam šim gadam nav noteikts.

Ietekme uz vidi

Plāna ieviešanas laikā tiek pārraudzīta šāda ietekme uz vidi:

- ainavas saglabāšana, nepieļaujot pļavu aizaugšanu ar krūmiem;
- putnu ligzdošanai nepieciešamo biotopu saglabāšana;
- nodrošināti apstākļi tādu aizsargāto augu sugu audzēšanai, kas ir atkarīgas no ekstensīvās ganīšanas un pļaušanas;
- lielāka bioloģiskā daudzveidība.

9.1.3. Apakšpasākums: Buferjoslu ierīkošana

Šī apakšpasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 VI sadaļas 22. a) pants.

Pamatojums

1997. gadā pieņemtais "Aizsargjoslu likums" nosaka virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu vispārējos aizsardzības noteikumus, ar mērķi saglabāt migrējošo sugu biotopus, migrācijas ceļu nepārtrauktības nodrošināšanu, kā arī ūdens kvalitātes uzturēšanu. Veģetācijas buferjoslas spēj aizturēt augsnes erozijas produktu lieko daļu, pasargājot ūdens avotus no piesārņojuma ar augu barības vielām un nogulsnēm. Īpaši svarīgi tas ir teritorijās ar lielu aramzemes īpatsvaru.

Saskaņā ar Nitrātu direktīvu Nr.91/676/EEK 2001. gada 18. decembrī ir izdoti MK noteikumi Nr. 531 "**Par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem**". Šie noteikumi nosaka īpaši jutīgas teritorijas, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā ūdens un augsnes piesārņojuma ar nitrātiem, kā arī šo teritoriju noteikšanas kritērijus un apsaimniekošanas kārtību. Īpaši jutīgās teritorijās zemes īpašniekiem un lietotājiem, veicot lauksaimnieciskās darbības, ir jāievēro **Labas lauksaimniecības prakses nosacījumi** (skat. 2. pielikumu). Latvijā par jutīgām vides teritorijām ir noteikts Dobeles rajons, Bauskas rajons, Jelgavas rajons un Rīgas rajons. Lielā daļā no šīs teritorijas ir visauglīgākās un augkopības produkcijas ražošanā visintensīvāk izmantotās lauksaimniecības zemes, kurās aramzemes īpatsvars LIZ sastāvā sasniedz pat 90 %. Īpaši jutīgo teritoriju karti skatīt 5.2.3.3. nodaļā.

Pie tam sakarā ar intensīvu zemes izmantošanas nepieciešamību šajos rajonos 70. un 80. gados meliorācijas rezultātā ir izveidoti lieli vienlaidus lauku masīvi, iznīcinot daudzu sugu dzīves un barošanās vietas. Intensīvi apsaimniekotās teritorijās praktiski izzuduši bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai svarīgi ainavas elementi - atsevišķi koki un krūmi vai to grupas, dīķi. Vietām aramzeme tiek izmantota tieši līdz autoceļam, jo autoceļu aizsargjoslu nosacījumi liek zemes īpašniekiem zemi apsaimniekot, aizliedzot stādīt kokaugus. Lai palielinātu bioloģisko daudzveidību, to uzturoši elementi jā saglabā arī šajās intensīvi apsaimniekotās platībās, izveidojot un apsaimniekojot tīrumu buferjoslas.

Šis apakšpasākums papildina Nitrātu direktīvā Nr.91/676/EEK paredzētos mērķus, tomēr netiek atlīdzināts par nevienu no nacionālajos tiesību aktos paredzētajiem no šīs direktīvas izrietošajiem imperatīvajiem noteikumiem. LR Aizsargjoslu likuma nosacījumi ierobežo augu ķīmisko aizsardzības līdzekļu un minerālmēsļu izmantošanu, taču neaizliedz lauksaimniecisko darbību. Šis apakšpasākums ievieš aktivitātes, kas ir papildus LR Aizsargjoslu likumā noteiktajām, proti, prasība aizsargjoslā izveidot zālāju nodrošina augstāku vides aizsardzību.

Apakšpasākuma mērķi:

- veicināt videi draudzīgu metožu ievērošanu un vides aizsardzības prasībām atbilstošu saimniecisko darbību jutīgās vides teritorijas platībās, kur pastāv īpaši augsts risks augsnes un ūdens piesārņojumam;
- palielināt platības savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu saglabāšanai un aizsargāšanai vietās ar augstu aramzemes izmantošanas intensitāti.

Atbalstāmās aktivitātes

Zālāju izveidošana un saglabāšana kā:

- ūdens buferjoslas gar upēm, ezeriem, ūdenskrātuvēm un meliorācijas sistēmu novadgrāvjiem;
- tīrumu buferjoslas.

Mērķa teritorija

Apakšpasākums aptver Bauskas, Dobeles, Jelgavas un Rīgas rajonos Plāna mērķa teritorijā esošās (saskaņā ar Nitrātu direktīvu noteiktās) jutīgās vides teritorijas, kas noteiktas saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem (MK noteikumiem Nr. 531 "Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem").

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt fiziska vai juridiska persona, kuras apsaimniekotā platība atrodas šī apakšpasākuma mērķa teritorijā.

Atbalsta saņēmēja saistības

Pretendents var saņemt atbalstu, ja:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse (skat. 2. pielikumu);
- nākamajos 5 gados tiek nodrošināta buferjoslas platības apsaimniekošana;
- buferjoslā ir izveidots daudzgadīgs zālājs;
- buferjoslas garums ir vismaz 100 m.

Ūdens buferjoslām, ja:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izveidota ūdens buferjosla laukiem, kas ir ne mazāki par 0,3 ha;
- ūdens buferjoslu gar upēm, ezeriem un ūdenskrātuvēm platums ir 10 m no krasta līnijas, bet stāvam pamatkrastam - no tā augšējās malas; meliorācijas novadgrāvjiem, buferjoslas platums 4 m no grāvja malas;
- apņemas veikt pļaušanu vismaz vienu reizi gadā ne ātrāk kā 10. jūlijā un ne vēlāk kā līdz 10. septembrim, nopļautā zāle tiek novākta;

Tīrumu buferjoslām, ja:

- lauksaimniecībā izmantojamās zemēs ir izveidota tīrumu buferjosla laukiem, kas ir ne mazāki par 0,3 ha;
- apkārt laukam tiek izveidota 4 m tīrumu buferjosla;
- apņemas veikt pļaušanu vismaz vienu reizi gadā ne ātrāk kā 10. jūlijā un ne vēlāk kā līdz 10. septembrim, nopļautā zāle tiek novākta;

– buferjoslas izveidojamas laukos, kuru optimālais lielums ir vismaz 20 ha.

Atbalsta maksājumu veids un apjoms

Atbalsta saņēmēji var saņemt ikgadēju atbalsta maksājumu zaudējumu segšanai par neiegūtiem ienākumiem sakarā ar buferjoslu izveidošanu.

Atbalstāmās aktivitātes	EUR/metrs gadā
Tīrumu buferjoslu izveidošana un uzturēšana	0,180
Veģetācijas buferjoslu izveidošana un uzturēšana gar upēm, ezeriem un ūdenskrātuvēm, kur buferjoslas platums ir 10 m	0,256
Veģetācijas buferjoslu izveidošana un uzturēšana gar grāvjiem, kur buferjoslas platums ir 4 m no grāvja malas	0,102

Atbalsta maksājumu apjoma aprēķins (skat. 13. pielikumā) ir balstīts uz negūto ienākumu daļu, papildu izmaksu aprēķinu 1 ha zālāju platībā un 20 % ieinteresētības likmi. Kompensācija neietver izdevumus, kas rodas saistībā ar Nitrātu direktīvā Nr.91/676/EEK paredzēto pienākumu izpildi.

Ierobežojumi

Par konkrēto joslas platību var saņemt atbalsta maksājumu tikai vienā no aktivitātēm. Iespējamās pārklāšanās gadījumā maksājums tiek veikts atbilstoši veģetācijas buferjoslām noteiktajai kalkulācijai.

Ieviešanas laiks

Apakšpasākuma ieviešana tiek uzsākta ar 2004.gadu. Grāvju gadījumā buferjoslas tiek ierīkotas sākot ar 2005. gadu.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī apakšpasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, bet abpusējās saistības par atbalstam pieteikto platību paliek spēkā 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad tiek atbalstam apstiprināts maksājums par ienākumu zaudējumu kompensācijas piešķiršanu un attiecīgās aktivitātes veikšanu.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu no citiem ES līdzfinansētiem, valsts budžeta finansētiem lauku attīstības pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem. Šis apakšpasākums nepārklājas ar Padomes 2003. gada 29. septembra Regulas (EK) Nr.1782/2003, ar ko izveido kopīgus tiešā atbalsta shēmu noteikumus saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, un groza Regulas (EEK) Nr. 2019/93, (EK) Nr. 1452/2001, (EK) Nr. 1453/2001, (EK) Nr. 1454/2001, (EK) Nr. 1868/94, (EK) Nr. 1251/1999, (EK) Nr. 1254/1999, (EK) Nr. 1673/2000, (EEK) Nr. 2358/71 un (EK) Nr. 2529/2001, 54.panta nosacījumiem par zemes atstāšanu atmatā, jo Latvija ir nolēmusi neievieš maksājumu shēmu par zemes atstāšanu atmatā.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Saimniecību skaits, kurās platību apsaimnieko saskaņā ar pasākuma nosacījumiem	70	100	200
Apsaimniekotās platības īpatsvars kopējā jutīgo vides teritoriju aramzemes platībā, %	5	10	15

Ietekme uz vidi

Plāna ieviešanas laikā tiek pārraudzīta šāda ietekme uz vidi:

- lauksaimniecības noteces samazināšana;
- zaļo koridoru ietekme uz bioloģiskās daudzveidības palielināšanos.

9.1.4. Apakšpasākums: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Šī apakšpasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 VI sadaļas 22. a) pants.

Pamatojums

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētiskās mainības saglabāšanas pienākumu Latvija ir uzņēmusies, akceptējot 1995. gadā Riodežaneiro parakstīto konvenciju par bioloģisko daudzveidību. Saskaņā ar Regulas Nr.445/2002 14. pantu un regulas 1. pielikumu šķirne tiek uzskatīta par apdraudētu, ja tajā ir ne vairāk kā 7500 liellopi, 10000 aitas un kazas, 15 000 cūkas. Latvijā pašreiz šādā statusā ir govju šķirne *Latvija zilā* un cūku šķirne *Latvijas baltā*. Šķirņu raksturojums un priekšrocības ir 9. pielikumā. Kritiskā stāvoklī ir arī *Latvijas braucamo zirgu* šķirnes, jo pašreiz Latvijā lielāks pieprasījums ir pēc sporta zirgiem. Latvijā ir svarīgi uzlabot esošo ganāmpulka produktivitāti un ieviest jaunas modernas šķirnes, bet vienlīdz svarīgi ir arī saglabāt vietējos lauksaimniecības dzīvnieku ģenētiskos resursus ar to raksturīgākajām iezīmēm. Ir izstrādāta un tiek īstenota lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanas programma, kura ir par pamatu noteiktu pasākumu veikšanai vietējo nozīmīgo lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu saglabāšanai un īpaši skaita ziņā apdraudēto šķirņu dzīvnieku pavairošanai.

Apakšpasākuma mērķis

Saglabāt, aizsargāt un pavairot vietējās cilmes nozīmīgo šķirņu lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas.

Mērķa teritorija

Šis apakšpasākums tiek ieviests visā Latvijas teritorijā.

Atbalsta saņēmēji

Fiziska vai juridiska persona- ganāmpulka īpašnieks, kas veic lauksaimniecisko ražošanu.

Atbalsta saņēmēja saistības

Pretendents var saņemt atbalstu, ja:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse (skat. 2. pielikumu);
- attiecīgā šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija ir izsniegusi atzinumu par dzīvnieka atbilstību lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanas kritērijiem saskaņā ar lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu ciltsdarba programmu; saskaņā ar ES tiesību aktiem visi dzīvnieki tiek identificēti un ietverti centrālajā datubāzē. Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija kārtro ganāmpulka reģistru, kurā jāreģistrē dzīvnieki;

- pieteicējs turpmākos 5 gadus pēc līguma noslēgšanas brīža par atbalsta saņemšanu apņemas subsidējamo dzīvnieku nepārdot vai nedāvināt vai nelikvidēt, izņemot īpašus apstākļus (izbeidzies dzīvnieka produktīvais vecums, slimības, nelaimes gadījumi, kuros dzīvnieks daļēji cietis un nav ārstējams u.c.).

Atbalsta maksājumu veids un apjoms

Atbalsta saņēmēji var saņemt ikgadēju atbalsta maksājumu par attiecīgās šķirnes dzīvnieka audzēšanu. Atbalsta maksājums par attiecīgo dzīvnieku gadā ir šāds:

Dzīvnieks	Maksājuma apmērs EUR/ par dzīvnieku gadā
Latvijas brūnās govju šķirnes dzīvnieks	131
Latvijas zilās govju šķirnes dzīvnieks	199
Latvijas baltās cūku šķirnes dzīvnieks	148
Latvijas tumšgalves aitu šķirnes dzīvnieks	75
Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa dzīvnieks	198

Atbalsta maksājumu apjoma aprēķinu skatīt 13. pielikumā. Apakšpasākumu apvienošanas gadījumā kopējais maksājums nedrīkst pārsniegt Regulas Nr.1257/1999 pielikumā paredzētos ierobežojumus.

Ieviešanas laiks

Apakšpasākuma ieviešana tiek uzsākta 2004. gadā.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī apakšpasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, bet abpusējās saistības paliek spēkā 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad tiek atbalstam apstiprināts maksājums par attiecīgo dzīvnieku.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējs var saņemt vienoto platības maksājumu, atbalstu no citiem ES līdzfinansētiem, valsts budžeta finansētiem lauku attīstības pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Latvijas brūnās govju šķirnes dzīvnieki	5000	5200	5500
Latvijas zilās govju šķirnes dzīvnieki	250	300	350
Latvijas baltās cūku šķirnes dzīvnieki	400	450	500
Latvijas tumšgalves aitu šķirnes dzīvnieki	400	450	500
Latvijas zirgu šķirnes dzīvnieki	500	550	600

Ietekme uz vidi

Plāna ieviešanas laikā tiek pārraudzīta šāda ietekme uz vidi:

- vietējo šķirņu saglabāšana;
- ģenētisko resursu izzušanas riska novēršana.

9.2. Pasākums: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 V sadaļa (13.-21. pants), Regulas Nr. 445/2002 5. nodaļa (11.-12. pants).

Pamatojums

Latvijā mazāk labvēlīgie apvidi ir noteikti saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 19. pantā definētiem kritērijiem par Latvijas mazāk labvēlīgiem apvidiem ir noteikti 74,4 % no valsts kopējās platības, kurā atrodas 1,81 milj. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kas ietver aramzemi, pļavas, ganības, ilggadīgos stādījumus (skat. 5. nodaļu). Mazāk labvēlīgo apvidu lieluma noteikšanā kopumā ir ņemti vērā Latvijas agroklimatiskie apstākļi, īpaši augsnes auglība, skābums un mitrums, paugurainais reljefs un īsais veģetācijas periods, ietekmē augstas izmaksas augkopības kultūru audzēšanā un salīdzinoši zemu produktivitāti. Savukārt Latvijā raksturīgie klimatiskie apstākļi un nepieciešamība lopus turēt kūtīs rudens, ziemas un pavasara periodā sadārdzina ražošanas izmaksas lopkopībā, jo īpaša nepieciešamība ir pēc izmaksās dārgāku ražošanas ēku un lopu mītņu, noliktavu, mēslu krātuvju celtniecības un uzturēšanas, kā arī pēc speciālās tehnikas. Īsais veģetācijas periods ierobežo laikā un sadārdzina izmaksas lopbarības sagatavošanu un uzglabāšanu noliktavās un krātuvēs periodam, kad lopi tiek turēti kūtīs.

Sakarā ar zemajiem ienākumiem vai pat zaudējumiem lauksaimniecībā, kurus ietekmē agroklimatiskie apstākļi, pašu finansu līdzekļi investīcijām ražošanas produktivitātes un efektivitātes uzlabošanai vai nelauksaimnieciskās darbības uzsākšanai ir nepietiekami jeb neeksistē, bet iespējas izmantot banku kredītus ir ierobežotas. Tas ir iemesls komerciāla rakstura lauksaimnieciskās darbības pārtraukšanai un naturālās saimniekošanas turpināšanai vai teritoriju depopulācijai – ekonomiski aktīvo iedzīvotāju aizbraukšanai uz valsts centrālo daļu vai rajonu centriem. Līdz ar to sadārdzinās sociālās un ekonomiskās infrastruktūras uzturēšanu atlikušo lauku iedzīvotāju, īpaši komersantu vajadzībām, pieaug neapsaimniekotās LIZ platības, degradējas kopējā lauku ainava. Šo tendenču attīstība novedīs pie tā, ka ne tikai tūrisma, bet arī citu nelauksaimniecisko aktivitāšu attīstības iespējas samazināsies.

Pasākuma īstenošanas uzdevums ir sniegt papildus atbalstu lauku saimniecību ienākumiem, lai nodrošinātu pietiekamu līmeni investīciju veikšanai saimniecību attīstībai.

Atkarībā no augsnes auglības Latvijas MLA tiek grupētas šādi:

- 1. kategorijas MLA, kurās atrodas 253 252 ha LIZ;
- 2. kategorijas MLA, kurās atrodas 812 304 ha LIZ;
- 3. kategorijas MLA, kurās atrodas 743 847 ha LIZ.

Saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 16. pantu par teritorijām, kurās ir īpaši aprobežojumi saimnieciskajai darbībai lauku vides kvalitātes un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nolūkam, Latvijā tiek klasificētas visas teritorijas, kurās lauksaimniecisko darbību ierobežo nacionālie tiesību akti par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un atrodas *Natura 2000* vietu sarakstā iesniegšanai Komisijā un ir *potenciālās Natura 2000* statusa ieguvējas.

Saskaņā ar 2001.gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem 42% saimniecību pieder 1 – 5 hektāri lauksaimniecībā izmantojamās zemes, bet 1/3 no tām pieder 1 – 2 hektāri lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Tā kā mazās saimniecības laukos ieņem nozīmīgu lomu ilgstošā attīstībā, ir noteikts, ka atbalsta saņēmējs ik gadu veic lauksaimniecisko darbību vismaz uz 1 ha lauksaimniecības zemes.

Pasākuma mērķi

- sekmēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, kurā tiek izmantotas videi draudzīgas metodes;
- palielināt ienākumus saimniecībās, kuras atrodas mazāk labvēlīgos apvidos.

Mērķa teritorija

Pasākuma mērķa teritorija ir Plāna šādas lauku teritoriju grupas:

- 1. mērķa grupa – mazāk labvēlīgi apvidi atbilstoši Regulas Nr.1257/1999 19. pantam (teritoriju sarakstu skatīt 15. pielikumā);
- 2. mērķa grupa - saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 16. pantu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kuras ir iekļautas potenciālo *Natura 2000* vietu sarakstā iesniegšanai Komisijā izvērtēšanai. Piedāvāto teritoriju sarakstu skatīt 16. pielikumā.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kurās saimnieciskajai darbībai ir noteikti ierobežojumi, var tikt iekļautas kādā no 1. mērķa grupas teritorijām.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt fiziska vai juridiska persona, kas veic lauksaimniecisko darbību.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu, ja:

- atbalsta saņēmējs ik gadu veic lauksaimniecisko darbību LIZ vismaz 1 ha platībā, kuru veido lauki, kas ir ne mazāki par 0.3 ha;
- zeme tiek uzturēta labā lauksaimniecības stāvoklī²⁵.

Turklāt atbalsta saņēmējiem, kas pretendē uz atbalstu mazāk labvēlīgajiem apvidiem, jāatbilst šādām prasībām:

- visā saimniecībā tiek pielietota laba saimniekošanas prakse (skat 2. pielikumu);
- 1. mērķa grupas atbalsta pretendents turpmākos 5 gadus no kompensācijas maksājuma veikšanas apņemties veikt lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgajos apvidos;
- tiek ievērotas hormonu direktīvas Nr.96/22EEK un Nr.96/23/EEK.

Atbalsta maksājumu veids un apjoms

Šī pasākuma ietvaros maksājumi var tikt piešķirti aramzemei, ilggadīgajiem zālājiem, ilggadīgajiem labības sējumiem un sakņu dārziem saskaņā ar Komisijas noteikto (EUROSTAT) statistikas mērķiem.

Maksājumi ir šādi:

Saskaņā ar (Regulas Nr.1257/1999) 19. pantu noteiktās teritorijas EUR/ha	
MLA kategorija	
MLA 1. kategorija	33

²⁵ Laba lauksaimnieciska stāvokļa nosacījumi veido daļu no Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem (skat. 16 – 18 kodu).

MLA 2. kategorija	46
MLA 3. kategorija	64

Saskaņā ar (Regulas Nr.1257/1999) 16. pantu noteiktās teritorijas EUR/ha	
Nepārklājas ar citiem MLA	38
Pārklājas ar MLA 1. kategoriju	33
Pārklājas ar MLA 2. kategoriju	30
Pārklājas ar MLA 3. kategoriju	26

Detalizētu aprēķinu skatīt 12. pielikumā.

Ierobežojumi

2004. gadā atbalsta maksājumus var saņemt par platībām, par kurām ir tiesības saņemt vienoto platības maksājumu.

Ieviešanas laiks

Pasākuma ieviešana tiek uzsākta 2004. gadā. Apakšpasākuma “Apvidi ar vides ierobežojumiem” ieviešana tiek uzsākta pēc potenciālo *Natura 2000* teritoriju apstiprināšanas un teritoriju robežu digitalizētā formāta karšu izveides.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Ja atbalstam ik gadus pieteiktās platības kopējais aprēķinātais atbalsta maksājumu apjoms pārsniedz šī pasākuma ietvaros paredzētā ikgadējā finansējuma apjomu, tad atbalsta maksājuma apjoms par ha katrā no mērķa grupām (t.sk. kategorijām) attiecīgajā gadā var tikt proporcionāli samazināts (līdz pat 50 % par ha).

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējs var saņemt vienoto platības maksājumu, atbalstu no citiem ES līdzfinansētiem, valsts budžeta finansētiem lauku attīstības pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem.

Papildus priekšrocības šī apakšpasākuma atbalsta saņēmējiem tiek dotas VPD 4. prioritātes lauku attīstības pasākumā “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004.	2005.	2006.
Atbalsīto saimniecību skaits			
MLA 1. kategorijas teritorijā	14 589	14 589	14 589
MLA 2. kategorijas teritorijā	45 552	45 552	45 552
MLA 3. kategorijas teritorijā	47 414	47 414	47 414
Platība, par kuru tiek saņemts atbalsts, ha			
MLA 1. kategorijas teritorijā	225 000	235 000	240 000
MLA 2. kategorijas teritorijā	560 000	644 000	708 400
MLA 3. kategorijas teritorijā	460 000	529 000	581 900
Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās- Natura 2000 teritorijas	0	15000	17000
Atbalsīto īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000 teritorijas) platības īpatsvars, %		17	19
Ienākuma līmeņa starpības samazināšanās starp MLA teritorijas saimniecībām un vidējo līmeni valstī, %	20	25	30

9.3. Pasākums: Priekšlaicīgā pensionēšanās

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999 IV sadaļa (10.-12. pants), Regulas Nr. 445/2002 4. nodaļa (7.-10. pants).

Pamatojums

Lauksaimnieku demogrāfiskajai struktūrai ir raksturīgs augsts gados vecs cilvēku īpatsvars kopējā lauksaimnieku skaitā. Pēc 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas provizoriskiem rezultātiem vecumā no 50 līdz 54 gadiem ir 9,8 % lauku saimniecību īpašnieki, 10,7 % ir vecumā no 55 līdz 59, bet 37,8 % ir vecāki par 60 gadiem. Neskatoties uz pieejamajām apmācību iespējām un finansiālo atbalstu saimniecību attīstībai, lielākā daļa gados vecu lauksaimnieku neizrāda interesi par jaunu ražošanas tehnoloģiju apgūšanu, par saimnieciskās darbības dažādošanu, nav pietiekami aktīvi, lai sekotu tirgus tendencēm un meklētu jaunus produkcijas noieta tirgus. Tāpēc laukos esošie ražošanas resursi netiek pilnībā izmantoti, pasīva saimniekošana negatīvi ietekmē arī teritorijas kopējo ekonomisko un sociālo attīstību. Lauku attīstības veicināšanai ir svarīgi divi atbalsta pasākumi.

Pasākums “Priekšlaicīgā pensionēšanās” rada iespēju gados veciem saimniecību īpašniekiem, kuri nevēlas vai dažādu iemeslu dēļ nespēj turpināt un attīstīt saimniecisko darbību, atdot, pārdot, dāvināt vai ilglaicīgam periodam iznomāt savu saimniecību vai tās daļu citam, saņemot priekšlaicīgas pensionēšanās atbalstu un paturot zināmus resursus pārtikas ražošanai savam un ģimenes pašpatēriņam. Priekšlaicīgās pensionēšanās atbalsta grupā ieskaitāmi arī tie algotie darbinieki, kas nodarbojās un ienākumus saņēma no darba saimniecībā, kuras īpašnieks pārtrauc komerciālo darbību.

Savukārt pasākums “Atbalsts jaunajiem zemniekiem” (VPD 4. prioritātes lauku attīstības pasākums) rada iespēju gados jauniem, izglītotiem un perspektīviem zemniekiem, kuri vēlas izveidot jaunas, paplašināt esošās vai pārņemt jau ražojošas lauku saimniecības no gados vecākiem saimniecību īpašniekiem, saņemot atbalstu saskaņā ar pasākuma nosacījumiem un atbalsta apjomu.

Pasākuma mērķis

Veicināt lauku saimniecību pārņemšanu un attīstību, nomainot un uzlabojot tās menedžmentu un iesaistot jaunus un/vai ekonomiski aktīvus cilvēkus.

Mērķa teritorija

Šis pasākums attiecas uz Plāna mērķa teritoriju.

Atbalsta saņēmēji

Tiek noteikts, ka šī pasākuma ietvaros priekšlaicīgās pensionēšanās atbalstu var saņemt:

- 1) fiziska persona – saimniecības atdevējs;
- 2) fiziska persona – strādnieks saimniecības atdevēja saimniecībā.

Šis pasākums netiek attiecināts uz kādu noteiktu nozari.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Saimniecības atdevējam jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- viņš/viņa ir vismaz 55 gadus vecs un nav vēl sasniedzis valsts vecuma pensijai atbilstošo vecumu brīdī, kad viņš/viņa tiek apstiprināts atbalsta saņemšanai;
- vidējie ieņēmumi no saimnieciskās darbības 4 iepriekšējo noslēgto gadu periodā nav mazāki par SUDAT ekonomiskā lieluma mērvienību, kas ir ne mazāks par divām Eiropas Lieluma vienībām, tas ir 2 400 EUR, un saimnieciskās darbības ieņēmumu lielākā daļa ir gūta no lauksaimnieciskās darbības;
- par savu saimniecisko darbību pēdējos 4 gados ir atskaitījis Valsts ieņēmumu dienestam (VID), par atskaites brīdi ņemot iesnieguma iesniegšanas laiku;
- pilnībā pārtrauc komerciālo lauksaimniecisko darbību;
- viņš/viņa drīkst turpināt nekomerciālu lauksaimniecisko darbību un izmantot ēkas;
- ir nodarbojies ar lauksaimniecisko darbību 10 gadus pirms saimniecības atdošanas;
- lauksaimnieks, kas nomā saimniecību, drīkst atbrīvot zemi īpašniekam ar noteikumu, ka nomas laiks tiek pārtraukts un ir izpildītas Regulas Nr. 1257/1999 11(2) pantā saimniecības pārņēmējam noteiktās prasības.

Saimniecības pārņēmējs – cita fiziska vai juridiska persona, kura nopērk vai saņem dāvinājumā saimniecības atdevēja saimniecību vai visu vai daļu no zemes:

- pārņem saimniecības atdevēja saimniecību vai zemi savā īpašumā;
- izstrādā komercdarbības plānu, kurā ir paredzēta nodotās saimniecības ekonomiskā dzīvotspēja nākamo trīs gadu laikā pēc iesnieguma apstiprināšanas;
- saimniecības pārņēmējam ir atbilstoša izglītība un profesionālās iemaņas, kas iegūtas formālas lauksaimnieciskās izglītības veidā vai ar apliecību, kas apliecina profesionālo kvalifikāciju lauksaimniecībā saskaņā ar Zemkopības ministrijas apstiprinātu programmu;
- saimniecības pārņēmējs ir tiesīgs turpināt attīstīt lauksaimniecisko darbību saimniecībā jau pastāvošā nozarē, kā arī to mainīt, vai arī uzsākt nelauksaimniecisko darbību, kas ir savienojama ar lauku vides kvalitātes uzlabošanu vai aizsardzību, ja ar lauksaimniecisko darbību nevar sasniegt ekonomisko dzīvotspēju;
- apņemas veikt saimniecisko darbību atdotajā saimniecībā vismaz 5 gadus.

Ekonomiskās dzīvotspējas kritērijs ir saimnieciskās darbības neto apgrozījuma pieaugums vismaz par 30% trīs gadu laikā pēc iesnieguma apstiprināšanas.

Atdotās saimniecības strādnieks var pretendēt uz priekšlaicīgās pensijas saņemšanu, ja:

- pilnībā pārtrauc lauksaimniecisko darbību; ir ne mazāk kā 55 gadu vecs, tomēr vēl nav sasniedzis valsts vecuma pensijai atbilstošo vecumu;
- pēdējos piecus gadus vismaz pusi no sava darbalaika nostrādājis par zemnieku saimniecības palīgu vai strādnieku;

- saimniecības atdevēja saimniecībā ir nostrādājis ne mazāk kā divu gadu pilnu darba laiku četru gadu periodā pirms saimniecības atdevēja priekšlaicīgās pensionēšanās ;
- ir sociālās apdrošināšanas sistēmas dalībnieks.

Atbalsta veids un apjoms

Atbalsta saņēmējs – saimniecības atdevējs - var saņemt ikmēneša pensiju 15 gadus no lēmuma - apstiprinājuma brīža, bet ne ilgāk kā līdz 75 gadu vecuma sasniegšanai.

Gada pensijas apmērs tiek aprēķināts pēc formulas:

$$\text{Ja } I \geq 0, \text{ tad } P = I + (I_s - I) / E_s, \text{ bet ne mazāks par } I_s, \text{ kur}$$

- P – aprēķinātais gada pensijas apmērs, kas tiek koriģēts latos;
- I – atbalsta saņēmēja saimniecības 4 iepriekšējo noslēgto gadu perioda gada vidējā peļņa vai zaudējumi pirms nodokļu atskaitījumiem (latos);
- I_s – SUDAT saimniecību vidējie neto ienākumi iepriekšējo trīs gadu periodā, neieskaitot gadu pirms pieteikšanās;
- E_s – SUDAT saimniecību vidējais ekonomiskais lielums aizpagājušajā gadā (ELV).

Ja $I < 0$, tad $P = I_s + 0.6 * I$, bet ne mazāks par valstī noteikto minimālo mēneša darba algu²⁶ gadā.

Ja P ir lielāks par 15 000 EUR, tad pensijas apmērs ir 15 000 EUR gadā.

Gadījumā, ja saimniecības atdevējs, priekšlaicīgās pensijas saņēmējs, pēc apstiprināšanas atbalstam sāk saņemt valsts vecuma pensiju, tad priekšlaicīgās pensijas apmērs tiek samazināts par valsts vecuma pensijas apmēru.

Atbalsta saņēmējs – **saimniecības strādnieks** - var saņemt ikmēneša pensiju no lēmuma apstiprinājuma brīža līdz valsts vecuma pensijas vecuma sasniegšanas brīdim, bet ne ilgāk kā 10 gadus.

Saimniecības strādnieka gada pensija tiek noteikta I_s apmērā, ievērojot limitu 3 500 EUR gadā un kopējo limitu - līdz 35 000 EUR.

Ierobežojumi

Nekomerciālajai lauksaimnieciskajai darbībai, kuru saimniecības atdevējs turpina veikt saskaņā ar Regulas Nr. 1257/1999 11(1) panta pēdējo daļu, nevar piešķirt atbalstu saskaņā ar Kopējo lauksaimniecības politiku.

Ieviešanas laiks

Pasākuma ieviešana tiek uzsākta 2005. gadā. Pasākumu paredzēts uzsākt 2005. gadā, jo atbilstoši novērtējumam tas ir agrākais laiks, kad zemnieki kā potenciālie atbalsta saņēmēji varētu izdarīt šādu atbildīgu lēmumu, pamatojoties uz iestāšanās ES iegūto pieredzi.

Administrēšana

Atbalsta pretendents kopā ar saimniecības pārņēmēju piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

²⁶ Saskaņā ar 2003.gada 23. septembrī pieņemtajiem MK Noteikumiem Nr.535 "Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi" minimālā mēneša darba alga Latvijā ir Ls 80.

Pretendents var pieteikties uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, un noslēgtās saistības paliek spēkā uz norādīto laiku, bet piešķirtās pensijas apmērs no 2007. gada 1. janvāra var tikt pārskatīts atbilstoši jaunajam programmas periodam.

Saistība ar citiem pasākumiem

Šis pasākums ir saistīts ar VPD paredzēto pasākumu "Atbalsts jaunajiem zemniekiem". Saimniecības pārņēmējs var saņemt atbalstu pasākuma "Atbalsts jaunajiem zemniekiem" ietvaros saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 8. pantā paredzētajiem noteikumiem.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004.	2005.	2006.
Piešķirto pensiju skaits saimniecību atdevējiem		500	1000
- t.sk. atbalsta saņēmējām sievietēm		250	500
Pensionēto saimniecību darbinieku skaits		150	300
- t.sk. atbalsta saņēmējas sievietes		75	150
Saimniecību platība, par kuras pārņemšanu noslēgti jauni līgumi		14 000	28 000

9.4. Pasākums: Atbalsts ražotāju grupām

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999, kurā izdarīti grozījumi ar Pievienošanās līguma 2. pielikuma 6. sadaļu "Lauksaimniecība", 33d pants.

Pamatojums

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību jeb ES izpratnē ražotāju grupu darbības mērķi ir iespējas tās biedriem uz sadarbības principiem realizēt savā saimniecībā saražoto produkciju, atbalstīt savus biedrus efektīva ražošanas procesa nodrošināšanā, produkcijas realizācijas sagatavošanā (pirmapstrāde, fasēšana, pārstrāde u.c.) un realizācijas procesā, tādējādi samazinot izmaksas gan preces ražošanas procesā, gan tās nogādāšanā līdz patērētājam. Savukārt ražotāju grupu biedriem ir nepieciešams nodrošināt produkcijas piegādi tirgus prasībām atbilstošā kvalitātē un apjomos.

Aktivizējoties ekonomiski stiprāku komersantu grupām, nacionālie tiesību akti tiek pilnveidoti, lai nodrošinātu plašākas sadarbības iespējas un finansiālā atbalsta pieejamību jau aktīvajām grupām. Neskatoties uz pieaugošu komersantu interesi par sadarbību savas produkcijas noieta iespēju vairošanā un realizācijas izdevumu samazināšanā, par bremsējošu faktoru tiek uzskatītas administratīvās izmaksas, kas nepieciešamas sākotnējās sadarbības uzsākšanai un aktīvas un mērķtiecīgas vadības darba nodrošināšanai turpmākos gados. 2002. gadā veiktajā apsekošanā tika konstatēts, ka Latvijā reāli darbojas 574²⁷ kooperatīvās sabiedrības, kuru profils ir lauksaimniecība.

Pēdējie grozījumi Kooperatīvo sabiedrību likumā paredz jaunu kooperatīvās sabiedrības veidu – lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību, kura sniedz pakalpojumus lauksaimniecības produktu ražotājiem, bet pati nedarbojas ar lauksaimniecisko produktu ražošanu.

Lai atzītu sabiedrību, tā tiek vērtēta pēc iepriekšējā gada saimnieciskās darbības rādītājiem saskaņā ar šādiem kritērijiem:

1. Sabiedrības biedri ar tās starpniecību realizē tikai savā saimniecībā saražoto lauksaimniecības produkciju;

²⁷ Avots: Lauksaimniecības gada ziņojums, 2001, LR Zemkopības Ministrija, Rīga, 2002.gada jūnijs.

2. Minimālais apgrozījums starp sabiedrību un sabiedrības biedriem ir 5000 LVL;
3. Minimālais apgrozījums starp sabiedrību un sabiedrības biedriem nav mazāks par 75% no sabiedrības kopējā apgrozījuma;
4. Pārpalikuma sadale sabiedrības biedriem tiek veikta proporcionāli sabiedrības biedriem sniegto pakalpojumu apjomam;
5. Vismaz 25 % no pārpalikuma līdzekļiem tiek ieguldīti sabiedrības attīstībā.

2002. gadā nacionālo atbalstu sadarbības veicināšanai laukos saņēma 32 kooperatīvās sabiedrības, kuru 2001. gada vidējais neto apgrozījums bija aptuveni 200 tūkst. latu, bet maksimālais - tuvu miljonam. Vidējais biedru skaits – 112, kas svārstījās robežās no 10 līdz 195.²⁸ Pārņemot un piemērojot Latvijas nosacījumiem pasaules pieredzi, 2002. gada beigās tika izstrādāti jauni noteikumi par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību, kas nosaka ražotāju grupu atzīšanas kritērijus, atzīšanas kārtību un darbības kontroli. To ieviešanas mērķis ir nacionālā līmenī pilnveidot finansiālā atbalsta mehānismu šādu sabiedrību darbības atbalstīšanai, tādējādi papildus stimulējot Latvijas komersantu/ražotāju sadarbību, atvieglojot juridiskos nosacījumus komersantu ekonomiskās sadarbības īstenošanā un administratīvā darba veikšanā.

Pasākuma mērķis

Veicināt ražotāju grupu veidošanos un to efektīvu darbību centralizētas pirmapstrādes un mārketinga procesa nodrošināšanai (t.sk. jaunu noieta tirgu apgūšanā), saražotās produkcijas nodrošināšanai pietiekošā apjomā tirgū pēc vienota kvalitātes standarta.

Mērķa teritorija

Pasākums attiecas uz visu Latvijas teritoriju.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt juridiskas personas, kuras ir atzītas kā ražotāju grupas saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem. Saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem tās ir kooperatīvās sabiedrības. Kooperatīvās sabiedrības sniedz pakalpojumus attiecīgās kooperatīvās sabiedrības biedriem un kuru ir atzinusi atzīšanas komisija saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 17.06.2003. pieņemtajiem noteikumiem Nr. 328 “Noteikumi par lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības reģistrācijai nepieciešamajiem dokumentiem un šīs sabiedrības atzīšanas kārtība” un attiecīgu Zemkopības ministrijas rīkojumu.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem kooperatīvo sabiedrību atzīšana tiek veikta ik gadu. Atzīšana tiek veikta attiecībā uz kooperatīvajām sabiedrībām, kas ražo Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 1. pielikumā norādītās preces, izņemot augļu un dārzeņu sektorā.

Atbalstāmā aktivitāte

Ražotāju grupām tiek piešķirts atbalsts to darbības nodrošināšanai un vadībai. Atbalsts tiek noteikts pēc vienotas likmes atkarībā no ražotāju grupas biedru ikgadējā pārdotās produkcijas apjoma.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Atbalstu piešķir, lai veicinātu tādu ražotāju grupu izveidi un administratīvo darbību, kuru mērķi ir:

---

²⁸ LAD dati, 26.09.2002.

- ražotāju, kas ir attiecīgo grupu locekļi, ražošanas un produkcijas pielāgošana tirgus prasībām;
- preču kopīga laišana tirgū, tostarp sagatavošanas pārdošanai, pārdošanas centralizācija un piegāde vairumpircējiem;
- vienotu noteikumu izstrāde attiecībā uz ražošanas informāciju, īpašu uzmanību pievēršot ražas novākšanai un pieejamībai.

Atbalsta veids un apjoms

Atbalstu ražotāju grupām aprēķina kā noteiktu procentu no ražotāju grupas biedru ikgadējās pārdotās produkcijas vērtības (skatīt zemāk esošo tabulu). Ja ikgadējā pārdotās ražotāju grupas biedru produkcijas vērtība ir mazāka par 1 000 000 EUR, ikgadējais atbalsta apjoms tiek aprēķināts regresējošā secībā sākot no 5 % (skatīt zemāk esošajā tabulā 1. aili). Ja ikgadējā pārdotās ražotāju grupas biedru produkcijas vērtība ir lielāka par 1 000 000 EUR, tad par to daļu, kas pārsniedz 1 000 000 EUR tiek piemērota ikgadēji regresējoša likme sākot no 2,5 %. (skatīt zemāk esošajā tabulā 2. aili). Kopējais atbalsta apjoms vienai ražotāju grupai nedrīkst pārsniegt maksimālo noteikto apjomu 1. gadā 100 000 EUR, bet 5. gadā - 50 000 EUR.

Ražotāju grupu atbalsta aprēķināšana

Gads	Ikgadējais neto apgrozījums < EUR 1 000 000	Ikgadējais neto apgrozījums > EUR 1 000 000	Maksimālais atbalsta apjoms EUR
	1.	2.	3.
1. gads	5%	2,5%	100 000
2. gads	5%	2,5%	100 000
3. gads	4%	2,0%	80 000
4. gads	3%	1,5%	60 000
5. gads	2%	1,5%	50 000

Atbalstu izmaksā vienu reizi gadā pēc kārtējam gadam iesniedzamo dokumentu saņemšanas un apstiprināšanas.

Ierobežojumi

Atbalstu var saņemt ražotāju grupa pirmos piecus gadus kopš atzīšanas (par pirmo atzīšanas gadu ir uzskatāms 2004. gads vai turpmākie gadi, izvērtējot iepriekšējā gada saimnieciskās darbības rezultātus).

Atbalsts šī pasākuma ietvaros tiek piešķirts kooperatīvajām sabiedrībām, kuras veic darbību Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 1. pielikumā uzskaitīto preču ražošanas nozarē, izņemot augļu un dārzeņu nozarēs. Tie sektori, it īpaši augļu un dārzeņu sektors, kuros paredzēts atbalsts ražotāju grupām no kopējā tirgus organizācijas, atbalstu šī pasākuma ietvaros nesaņem.

Ieviešanas laiks

Pasākums tiek uzsākts 2004. gadā.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā. Atbalstu var saņemt 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad atbalsts tiek apstiprināts.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmēji var pretendēt uz citiem Plāna un VPD finansētiem un nacionālā budžeta finansētiem lauku attīstības pasākumiem saskaņā ar tajos noteiktiem nosacījumiem.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Atbalstīto ražotāju grupu skaits	35	50	65
Jaunu atzītu ražotāju grupu skaits	35	15	15
Ražotāju grupu vidējais gada apgrozījuma pieaugums, %		10	10

9.5. Pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999, kurā izdarīti grozījumi ar Pievienošanās līguma 2. pielikuma 6. sadaļu "Lauksaimniecība", 33b pants.

Pamatojums

2001. gadā veiktās lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti liecina, ka Latvijā ir 180 tūkst. saimniecību un lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā nodarbināti 271,2 tūkst. jeb 45% no visiem lauku iedzīvotājiem. 59,8% no kopējā saimniecību skaita 2001. gadā produkciju ražoja pašu patēriņam, nepārdodot neko. Katra trešā saimniecība ir tāda, kas pārdod mazāk nekā pusi no saražotās produkcijas apjoma. Tikai 11,8% no kopējā skaita ir saimniecības, kas vairāk nekā pusi produkcijas ražo pārdošanai. Ļoti lēni pieaug ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītu aktivitāšu attīstība lauku saimniecībās, jo lauku ekonomikā dominējošai lauksaimniecībai ir salīdzinoši ierobežotas alternatīvas, kā arī lauku iedzīvotājiem trūkst finanšu kapitāla, ideju un zināšanu komercdarbībā, lai attīstītu jau esošās un apzinātu visas iespējamās nozares.

Nacionālajā atbalsta politikā ir īstenotas finansiālās atbalsta programmas, kuras piedāvā iespējas uzsākt, dažādot vai attīstīt esošo komercdarbību. Lauku iedzīvotājiem tiek piedāvāti kredīti uz atvieglotiem noteikumiem un atbalsta maksājumi pēc projektu īstenošanas. Ierobežoto finanšu dēļ valsts atbalstu nav iespējams piešķirt visiem pretendentiem, kas potenciālajiem projektu īstenošanai ir nozīmīgs atvieglojums komercdarbības uzsākšanas laikā, īpaši bankas aizdevuma procentu daļēja segšana, finanses īstermiņa saimniecisko vajadzību apmierināšanai, finanses dažādu juridisko lietu kārtošanai u.tml.

Atbalsta saņemšanas iespējas šajā pasākumā ļaus kāpināt to saimniecību jaudu, kuras līdz šim saņēmušas nelielu atbalstu no kredītiestādēm un investīciju pasākumiem "Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos" un "Lauku ekonomikas dažādošana".

Pasākuma mērķis

Pasākuma mērķis ir veicināt daļēji naturālās saimniecības, pārstrukturizēt darbību un attīstīt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecisko darbību.

Mērķa teritorija

Pasākums attiecas uz Plāna mērķa teritoriju.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu saskaņā ar šo pasākumu var saņemt fiziska vai juridiska persona, kura:

- veic saimniecisko darbību un atskaitās Valsts ieņēmumu dienestā (VID);
- saimnieciskās darbības apgrozījums, neskaitot subsīdijas, kas izmaksātas kā valsts vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai, par pēdējo noslēgto gadu ir vismaz 1 000 EUR un nepārsniedz 10 000 EUR;
- ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas veido vismaz 50 % no kopējā saimnieciskās darbības apgrozījuma.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Lai saņemtu atbalstu, zemniekam jāiesniedz LAD saimniecības attīstības plāns, kurā:

- (a) tiek apliecināta saimniecības ekonomiskā dzīvotspēja nākotnē;
- (b) ir norādītas ziņas par nepieciešamajiem ieguldījumiem;
- (c) ir aprakstīti darbības posmi un mērķi.

Pēc trim gadiem tiek pārskatīta atbilstība augstāk minētajam saimniecības attīstības plānam. Ja plānā paredzētie mērķi trīs gadu pārskata termiņā netiek sasniegti, turpmāk atbalsts netiek piešķirts, tomēr saņemtais atbalsts nav jāatmaksā.

Atbalstu var saņemt, ja LAD ir apstiprinājis saimniecības attīstības plānu (attīstības plāna saturu skatīt 10. pielikumā) pieciem gadiem, kurā paredzēts saimnieciskās darbības neto apgrozījuma pieaugums vismaz par 30 % pirmo trīs gadu laikā.

Saimniecība uzskatāma par ekonomiski dzīvotspējīgu, ja tai ir pozitīva naudas plūsma pirmo piecu gadu periodā, sākot ar trešo gadu pēc pieteikšanās.

Atbalsta apjoms

Atbalsts tiek piešķirts ik gadu pēc vienotas likmes 1 000 EUR apmērā laikposmā līdz 5 gadiem.

Ierobežojumi

Pretendents nevar pieteikties uz atbalstu pasākumā "Priekšlaicīgā pensionēšanās".

Ieviešanas laiks

Pasākums tiek uzsākts 2004. gadā.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā, bet abpusējās saistības paliek spēkā 5 gadus, skaitot no pirmā gada, kad atbalsts tiek apstiprināts.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējam ir tiesības papildus saņemt vienoto platības maksājumu, pretendēt uz nacionālā atbalsta pasākumiem un atbalstu no citiem lauku attīstības atbalsta pasākumiem saskaņā ar to nosacījumiem.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004.	2005.	2006.
Tiek piešķirts atbalsts ik gadus saimnieciskās darbības attīstīšanai	6 000	4 000	5 000
- t.sk. atbalsta saņēmējas sievietes	3 000	2 000	2 500
Atbalstīto komersantu skaits	6 000	10 000	15 000
- t.sk. atbalsta saņēmējas sievietes	3 000	5 000	7 500
Saimnieciskās darbības ieņēmumu pieaugums komersantiem, %			30
Radītas un saglabātas pilnas slodzes darba vietas, ik gadus	100	200	300
Radītas un saglabātas pilnas slodzes darba vietas	100	300	600

9.6. Pasākums: Standartu sasniegšana

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999, kurā izdarīti grozījumi ar Regulu Nr.1783/2003 un Padomes 2004. gada 22. marta Regulu (EK) Nr. 567/2004, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1257/1999 par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai (turpmāk – Regula Nr. 567/2004), Va sadaļa (21a pants).

Pamatojums

Latvijai ieviešot KLP daudzos tās sektoros ir jāsasniedz ES noteiktie vides aizsardzības, dzīvnieku labturības un higiēnas standarti.

Vislielākās izmaksas, kuras ir saistītas ar vides aizsardzības politikas ieviešanu lauksaimniecībā, ir saistāmas ar Nitrātu direktīvas (Nitrates Directive No. 91/676/EEK) un Direktīvas par integrētā piesārņojuma novēršanu un kontroli (IPPC Directive 96/61/EK) prasību izpildi. Investīcijas mēslojuma uzglabāšanas un tā pielietošanas prasību izpildei, kā arī labāko tehnoloģiju ieviešanai, Latvijas apstākļos ir kapitālietilpīgas un dārgas. Jau nelielam skaitam komersantu, kas nodarbojas ar lauksaimniecību, ir izveidotas ES standartiem atbilstošas mēslu krātuves, taču lielākajai daļai saimniecību tās ir būtiski jārekonstruē vai arī jāizveido no jauna. Līdzīgs stāvoklis ir ar organiskā mēslojuma iestrādes tehniku. 2000. gadā veiktajā pētījumā noskaidrots, ka 92% no apsekotajām saimniecībām nebija atbilstošu mēslojuma savākšanas un uzglabāšanas iekārtu.

Saskaņā ar Rīcības programmu īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem (spēkā no 2004. gada 18. marta) mēslošanas plāni ir jāizstrādā visās saimniecībās, kurās sējplatības ir 10 ha un lielākas, bet augļu un dārzeņu saimniecībās - 3 ha un lielākas platības, kurās augsnes agroķīmiskās izpētes jāveic reizi piecos gados. Patreiz augsnes agroķīmiskās izpētes īpaši jutīgajās teritorijās ir veiktas tikai 10,4% lauksaimniecībā izmantojamās zemēs.

Lai ieviestu ES prasības Latvijas tiesību aktos, “Dzīvnieku aizsardzības likumā”, kas tika pieņemts 1999. gada 29. decembrī, tika iekļauta norma, kurā Ministru kabinetam deleģē Ministru kabineta noteikumu pieņemšanu par dzīvnieku labturības prasību ievērošanu.

Saskaņā ar Komisijas Direktīvas Nr.89/362/EEK par vispārējiem higiēnas nosacījumiem piena ražošanas saimniecībās pielikuma I nodaļas (7) punktu: cūkas un mājputnus nedrīkst turēt kūtī vai telpās, kur govīs slauc. Atbilstoši Direktīvas Nr.92/46/EEK standartiem neapstrādātam govs pienam jāatbilst šādiem standartiem:

- dzīvotspējīgu mikroorganismu skaita novērtējums 30 °C temperatūrā (uz 1 ml) $\leq$ 100 000 (vidējais ģeometriskais, aptverot divu mēnešu ilgu periodu, kura laikā ņemti vismaz divi paraugi mēnesī);
- somatisko šūnu skaita kontroles rezultāts (1 ml) $\leq$ 400 000 (vidējais ģeometriskais, aptverot trīs mēnešu ilgu periodu, kura laikā ņemts vismaz viens paraugs mēnesī).

Pēc Pārtikas un veterinārā dienesta apkopotās informācijas par veikto uzraudzību un kontroli par atbilstību dzīvnieku labturības un higiēnas prasībām ir noskaidrots, ka novietnes, telpas (telpas dzīvnieku turēšanai, piena ieguves telpa, piena pirmapstrādes un uzglabāšanas telpa, telpa/atsevišķa vieta barības uzglabāšanai un telpa/atsevišķa vieta slimu, ievainotu dzīvnieku izvietojšanai) neatbilda prasībām 21% no apsekotajām zemnieku saimniecībām; dzīvnieku turēšanas un kopšanas apstākļi neatbilda 7,3% no apsekotajām zemnieku saimniecībām; piena ieguves, pirmapstrādes un uzglabāšanas higiēna (tesmeņa pārbaude uz masfītu un sagatavotība slaukšanai, dzīvnieku slaukšana, piena atdzesēšana, uzglabāšana un temperatūras režīma ievērošana, piena trauki, inventārs un slaukšanas iekārta, piena realizācija, nekvalitatīva piena izmantošana un personāla higiēna un sanitārā grāmatiņa) neatbilda 18% no apsekotajām zemnieku saimniecībām.

Līdz ar izmaiņām vistu labturības noteikumos, kas stājās spēkā no 2004. gada 1. maija, ir palielināti sprostu izmēri, un tie ir sekojoši :

- katrai dējējvistai jābūt sprostā platībai, kas nav mazāka par 550 cm², kuru nosaka, mērot sprostā horizontālo virsmu, kuru dējējvistas brīvi izmanto bez ierobežojumiem;
- sprostam jābūt vismaz 40 cm augstam 65 % no sprostā platības un ne mazāk par 35 cm augstam pārējā sprostā daļā.

Saskaņā ar Regulas Nr.567/2004 noteikumiem, lai noteiktu atbalsta apjomu gadā, vērā var ņemt izdevumus saistībā ar ieguldījumiem, kas vajadzīgi, lai izpildītu standartu, ko Kopiena noteikusi līdz pievienošanās dienai un kas no šīs dienas vai vēlāka datuma lauksaimniekiem ir saistošs. Šo iespēju var izmantot tikai pirmos trīs atbalsta perioda gadus, un gada maksimālā atbalsta robeža ir 25 000 EUR par saimniecību. Šajā ieguldījumu periodā nav spēkā paredzētais samazinājums.

Pasākuma mērķis

ES standartu sasniegšana vides aizsardzības, cilvēku, dzīvnieku un augu aizsardzības un dzīvnieku labturības jomās lauku saimniecībās.

Mērķa teritorija

Pasākuma mērķa teritorija ir Plāna mērķa teritorija. Izņēmums ir darbības saistībā ar kūstmēslu krātuvju būvniecību un mēslošanas plānu izstrādi, kuras tiek ieviestas tikai īpaši jutīgajās teritorijās.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu var saņemt saimniecības nepieciešamo ES standartu sasniegšanai.

Atbalstāmās aktivitātes

Atbalsta saņēmējs var saņemt atbalstu par standartu ievērošanu vides aizsardzības, cilvēku, dzīvnieku un augu aizsardzības un dzīvnieku labturības jomās par sekojošām aktivitātēm:

- kūstmēslu krātuvju būvniecība īpaši jutīgajās teritorijās;
- higiēnas standartu nodrošināšana piena ražošanā (ieguldījumi piena slaukšanas un piena dzesēšanas aprīkojumā);

- govju kūtīm paredzēto standartu ievērošana, lai nodrošinātu piena higiēnu (cūku pārvietošana);
- sprostu pārbūve, lai nodrošinātu dējējvistu labturību u.c.

Pilnu šo standartu sarakstu skatīt 17. pielikumā. Atbalstāmās aktivitātes nedrīkst summēties ar atbalsta pasākumiem, kas minēti regulas (EC) Nr.1257/99 1.nodaļā, jo veiktie ieguldījumi iepriekšminēto standartu ievērošanai var saņemt atbalstu tikai šī pasākuma ietvaros un nav tiesīgi saņemt atbalstu regulas (EC) Nr.1257/99 1.nodaļas ietvaros. Citi pārējie ieguldījumi var saņemt atbalstu regulas (EC) Nr.1257/99 1.nodaļas ietvaros, ievērojot attiecīgos nosacījumus. Pārtikas un veterinārais dienests izsniedz nepieciešamos dokumentus attiecībā uz higiēnas standartiem piena ražošanā, kūts standartiem un dējējvistu labturību. Reģionālā vides pārvalde izsniedz dokumentus attiecībā uz kūtsmēslu krātuvēm.

Lai izdarītu nepieciešamos labojumus Vienotā programmdokumenta programmas papildinājumā, šis pasākums tiek īstenots no 2004.gada 1.novembra.

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Atbalstu par saistībām var saņemt, ja ir saņemts nacionāli atzītas kompetentas valsts iestādes atzinums par ražošanas neatbilstību ES standartiem.

Kompensācija par veiktajiem ieguldījumiem nepārsniegs 25 000 EUR uz saimniecību gadā.

Kompensācija par neiegūtajiem ienākumiem un papildus izmaksām nepārsniegs 10 000 EUR uz saimniecību gadā.

Negūtie ienākumi un papildus izmaksas saistībā ar standartu ievērošanu netiek ņemtas vērā līdz ieguldījumu perioda beigām.

Pretendents iesniedz attiecīgā standarta ieviešanas plānu, kurā tiek apliecināts, ka standarts tiks sasniegts, un kuru ir apstiprinājusi attiecīgajā jomā nacionāli atzīta kompetenta valsts iestāde.

Ieguldījumu gadījumā atbalsta saņēmējam jānodrošina atbilstība attiecīgajiem standartiem ieguldījumu perioda beigās, ko apliecina nacionāli atzīta kompetenta valsts iestāde.

Atbalsta maksājumu veids un apjoms

Pretendenti var saņemt atbalstu tādu ieguldījumu izmaksu segšanai, kas saistītas ar standartu ievērošanu.

Kūtsmēslu krātuvju būvniecība īpaši jutīgajās teritorijās

Šī aktivitāte paredz ieguldījumus kūtsmēslu krātuvēs, lai ievērotu Nitrātu direktīvas Nr. 91/676/EEK nosacījumus. Saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem iepriekšminētās direktīvas nosacījumi ir jāievieš saimniecībās, kurās ir piecas un vairāk dzīvnieku vienības. Atbalsta maksājuma lielumu par ieguldījumiem nosaka atkarībā no kūtsmēslu krātuvju tilpuma:

Kūtsmēslu krātuves veids	Kompensācijas apjoms (EUR/m³)
Cieto kūtsmēslu krātuve līdz 300 m ³	64
Cieto kūtsmēslu krātuve virs 301 un vairāk m ³	53
Šķidro kūtsmēslu krātuve līdz 1500 m ³	53
Būvniecības izmaksas, EUR/m ³	47

Higiēnas standartu nodrošināšana piena ražošanā (ieguldījumi piena slaukšanas un piena dzesēšanas aprīkojumā)

Šī aktivitāte paredz atbalstu piena slaukšanas un piena dzesēšanas aprīkojuma iegādei, lai ievērotu Direktīvas Nr. 92/46/EEK nosacījumus termiski neapstrādātam pienam tajās saimniecībās, kurās šīs direktīvas nosacījumi nav ieviesti. Atbalsta maksājuma lielumu par ieguldījumiem nosaka atkarībā no slaucamo govju skaita saimniecībā:

Piena dzesēšanas aprīkojuma iegāde

Saimniecības lielums	Kompensācijas apjoms (EUR/dzīvnieks)
Saimniecības, kurās ir līdz 10 govīm	236
Saimniecības, kurās ir 11-25 govīs	220
Saimniecības, kurās ir 26 - 50 govīs	197
Saimniecības, kurās ir vairāk par 50 govīm	181

Piena slaukšanas aprīkojuma iegāde

Saimniecības lielums	Kompensācijas apjoms (EUR/dzīvnieks)
Saimniecības, kurās ir līdz 10 govīm	197
Saimniecības, kurās ir 11-25 govīs	238
Saimniecības, kurās ir 26 - 50 govīs	230
Saimniecības, kurās ir vairāk par 50 govīm	213

Standartu ievērošana kūtīs ar mērķi nodrošināt piena slaukšanas higiēnu (cūku nošķiršana)

Šī aktivitāte ir paredzēta saimniecībām, kurās tiek turētas govīs un cūkas vienā telpā, kas ir pretrunā ar Komisijas Direktīvu Nr. 89/362/EEK par vispārējiem higiēnas nosacījumiem piena ražošanas saimniecībās. Šīs aktivitātes ietvaros lauksaimniekam ir trīs izvēles iespējas:

- jaunas mītnes izbūve cūkām;
- jaunas mītnes izbūve cūkām un iepriekšējās cūku mītnes pārbūve par govju mītni;
- cūku mītnes pārbūve par govju mītni.

Izmaksas par jaunas mītnes izveidi cūkām un cūku vecās mītnes pārbūvi par govju mītni ir šādas:

Dzīvnieks	Kompensācijas apjoms (EUR/dzīvnieks)
Nobarojamās cūkas mītnes pārbūve par govju mītni	161
Grūsnas sivēnmātes mītnes pārbūve par govju mītni	745
Kuiļa mītnes pārbūve par govju mītni	1491
Mītnes būvniecība nobarojamai cūkai	176
Mītnes būvniecība sivēnmātei	812
Mītnes būvniecība kuilim	1623

Sprostu pārbūve ar mērķi nodrošināt dējējvistu labturību

Šī aktivitāte paredzēta, lai ievērotu Direktīvā Nr.99/74/EK Par dējējvistu labturības prasībām noteiktos nosacījumus. Kompensācijas lielumu par veiktajiem ieguldījumiem nosaka, pamatojoties uz sprostu pārbūves izmaksām pēc dējējvistu skaita:

Dzīvnieks	Kompensācijas apjoms (EUR/dzīvnieks)
Sprosta pārbūve	9,00

Ja kompensācija attiecas uz dzīvniekiem, tad maksājums tiek veikts par atbalsta saņēmējam pieteikuma brīdī piederošajiem dzīvniekiem.

Ja kopējais kompensācijas lielums par veiktajiem ieguldījumiem šī pasākuma ietvaros nepārsniedz 25 000 EUR, tad kopējo summu atbalsta saņēmējam izmaksā pieteikuma iesniegšanas pirmajā gadā.

Ja kopējais kompensācijas lielums par veiktajiem ieguldījumiem šī pasākuma ietvaros ir no 25 000 līdz 50 000 EUR, tad pirmajā pieteikšanās gadā atbalsta saņēmējam izmaksā 25 000 EUR, bet otrajā gadā izmaksā atlikušo summu.

Ja kopējais kompensācijas lielums par veiktajiem ieguldījumiem šī pasākuma ietvaros ir virs 50 000 EUR, tad pirmajā un otrajā gadā ikgadu izmaksā EUR 25 000. Trešajā gadā izmaksā atlikušo summu, nepārsniedzot 75 000 EUR vienam atbalsta saņēmējam.

Detalizētu aprēķinu skatīt 14. pielikumā.

Ierobežojumi

Atbalsts netiek piešķirts, ja netiek nodrošināta atbilstība standartiem sakarā ar to, ka pieteicējs neievēro standartus, kas jau ir ietverti nacionālajos tiesību aktos.

Šī pasākuma ietvaros finansētie ieguldījumi nesaņem nekādu citu papildus finansējumu no valsts vai ES.

Ieviešanas laiks

Pasākuma ieviešana tiek uzsākta 2004. gadā.

Administrēšana

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros, iesniedzot nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) LAD. Atbalsta maksājumu administrēšanu, kontroli un sankcijas skatīt 12.3-12.4. nodaļā.

Atbalsta pretendents piesakās uz atbalstu šī pasākuma ietvaros Plāna 2004.-2006. gada īstenošanas periodā.

Saistība ar citiem pasākumiem

Atbalsta saņēmējam ir tiesības papildus saņemt vienoto platības maksājumu, pretendēt uz nacionālā atbalsta pasākumiem un atbalstu no citiem lauku attīstības atbalsta pasākumiem, izņemot pasākumu „Priekšlaicīgā pensionēšanās”. Pasākums ir cieši saistīts ar VPD 4. prioritātes pasākumiem “Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos”, “Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana”.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Atbalstītas saimniecības ik gadus vismaz	2 000	2500	3000
Saimniecību skaits, kuras ir noteiktā jomā sakārtojušas ražošanu atbilstoši ES standartiem	0	1000	2750
Atbalstīto saimniecību aizņemtā platība	48 100	75 250	90 825

9.7. Tehniskā palīdzība

Šī pasākuma juridiskais pamats ir Regulas Nr. 1257/1999, kurā izdarīti grozījumi ar Pievienošanās līguma 2. pielikuma 6. sadaļu "Lauksaimniecība", 33e pants.

Pamatojums

LAP pasākumu ieviešanā iesaistīto iestāžu administratīvā kapacitāte ir vitāli svarīga sekmīgas ES Latvijai kā vienai no dalībvalstīm piešķirtā atbalsta īstenošanas nodrošināšanā. Pasākums ietver tehniskās palīdzības pakalpojumu sniegšanu. Šie pakalpojumi ir nepieciešami, lai pamatotu ar LAP ieviešanu saistītās izmaksas.

Pasākuma mērķi

Šī pasākuma mērķi ir sniegt palīdzību jo īpaši programmas un to iespējamo turpmāko grozījumu ieviešanā un uzraudzībā. Pasākums aptver izmaksas saistībā ar LAP pārvaldību, ieviešanu, uzraudzību un finanšu kontroli. Atbalstāmās aktivitātes ietver projektu sagatavošanu, izvēli, novērtēšanu un uzraudzību. Pasākums aptvers arī izmaksas saistībā ar uzraudzības aktivitāšu organizēšanu, t.sk. izmaksas saistībā ar ekspertiem, un izdevumus auditam un pārbaudēm uz vietas, t.sk. izmaksas kontroli īstenojošajam personālam.

Atbalsta saņēmēji

Atbalsta saņēmēji attiecībā uz aktivitātēm šī pasākuma ietvaros ir Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

Atbalstāmās aktivitātes

Atbalstu var saņemt par sagatavošanās, uzraudzības, novērtēšanas un kontroles pasākumiem, kas nepieciešami lauku attīstības programmēšanas dokumentu īstenošanai

Pasākums ietver, jo īpaši:

- a) pētījumus;
- b) tehniskās palīdzības pasākumus, pieredzes un informācijas apmaiņu ar partneriem, atbalsta saņēmējiem un sabiedrību;
- c) datorsistēmu uzstādīšanu, ekspluatāciju un sadarbību pārvaldības, uzraudzības un novērtēšanas veikšanai;
- d) novērtēšanas metožu uzlabošanu un praktisku informācijas apmaiņu šajā jomā;
- e) pārraudzības informācijas sagatavošana un iesniegšana saskaņā ar Lauksaimniecības struktūru un lauku attīstības komitejas dokumentu "Kopējie indikatori lauku attīstības programmēšanas pārraudzībai no 2000.-2006. gadam".

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

Maksājumi saskaņā ar šo pasākumu tiek veikti saskaņā ar noteikumiem pat iepirkumu valsts vajadzībām. Aktivitātes šī pasākuma ietvaros nepārklāsies ar VPD 4.1.6. pasākumu "Vietējo rīcību attīstība" ("Leader +" veida pasākums) un 4.1.7. pasākumu "Apmācības".

Atbalsta maksājumu saņemšanas veids un apjoms

Tehniskā palīdzība ietver izmaksas attiecībā uz:

- a) pētījumiem: pētījumiem, kas atbalsta programmēšanas dokumentu sagatavošanu, aktivitāšu un pasākumu ieviešanu;

- b) tehniskās palīdzības pasākumiem: t.i. ekspertu finansēšanu palīdzības vai konsultāciju sniegšanai Uzraudzības komitejai saistībā ar uzraudzības pasākumu ieviešanu un īstenošanu, atzinumu sniegšanu par programmas īstenošanu, amatpersonu un personāla apmācību u.tml.;
- c) pieredzes apmaiņu un informācijas sniegšanu sadarbības partneriem un atbalsta saņēmējiem: t.i. semināriem, mācību braucieniem; potenciālajiem atbalsta saņēmējiem adresētai saziņai, informēšanas un publiskošanas kampaņām, t.sk. iespēšanas un izplatīšanas izmaksas u.tml.;
- d) sabiedrības informēšanu: t.i. brošūru izdošanu un informēšanu par lauku attīstības programmām; informācijas kampaņas;
- e) datorsistēmu uzstādīšanu, ekspluatāciju un sadarbību pārvaldības, uzraudzības un novērtēšanas veikšanai (t.sk., personāla apmācību);
- f) novērtēšanas metožu uzlabošanu un informācijas apmaiņu par sekmīgu praksi šajā jomā;
- g) Uzraudzības komitejas sanāksmju izmaksām.

Šis saraksts ir sastādīts, pamatojoties uz Komisijas ieteikumiem (Vadlīniju "Lauku attīstības pasākumu tehniskās anketas" pārejai no SAPARD uz pēciestāšanās lauku attīstības dokumentiem (2004.-2006.).

Ieviešanas laiks

Šī pasākuma ieviešana tiek uzsākta 2004. gadā.

Administrēšana

Visus priekšlikumus attiecībā uz šo pasākumu novērtē Zemkopības ministrija.

Saistība ar citiem pasākumiem

Šis pasākums ir saistīts ar visiem pārējiem Plāna pasākumiem.

Gaidāmie rezultāti

Rezultāti	2004	2005	2006
Veikto pētījumu skaits:	5	7	9
Īstenoto tehniskās palīdzības pasākumu, pieredzes un informācijas apmaiņas ar partneriem, atbalsta saņēmējiem un sabiedrību skaits	31	37	43
Izveidoto datorsistēmu pārvaldības, uzraudzības un novērtēšanas veikšanai skaits:	1	1	1
Izdarīto novērtēšanas metožu uzlabojumu un praktisku informācijas apmaiņu šajā jomā skaits:	17	18	19
Sagatavotās pārraudzības informācijas skaits	1	2	2

9.8. Lauku attīstības pasākumi Vienotajā programmdokumentā

Saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 35., 40., 41. pantu noteikti lauku attīstības pasākumi, kuru īstenošanu līdzfinansē ELVGF Vadības daļa un tie tiek iekļauti Vienotā programmdokumentā 4. prioritātes ietvaros. To detalizētu īstenošanas mehānismu nosaka Vienotā programmdokumenta programmas papildinājums:

- pasākums: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos;
- pasākums: Atbalsts jaunažiem zemniekiem;

- pasākums: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana;
- pasākums: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana;
- pasākums: Mežsaimniecības attīstība;
- pasākums: Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas “LEADER+” veida pasākums);
- pasākums: Apmācības.

Katrs no iepriekš minētiem pasākumiem ir tiešā vai netiešā veidā saistīts ar Plāna pasākumiem (skat. 6. nodaļu). Vienotā programmdokumenta programmas papildinājumā katra pasākuma izklāstā ir ietverta informācija par atbalsta pretendentiem sniegtajām priekšrocībām vai ierobežojumiem gadījumos, ja pretendents saņem atbalstu kādā vai vairākos Plāna pasākumos.

10. Nepieciešamība pēc tehniskās palīdzības, apmācībām, pētījumiem un demonstrējumu projektiem Plāna īstenošanas nodrošināšanai

Saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 43. panta 1. punktu, šī Plāna pasākumu īstenošanas atbalstīšanai un plānoto rezultātu sasniegšanas nodrošināšanai tiek piešķirts finansiāls atbalsts nepieciešamo pētījumu veikšanai, demonstrēšanas projektu īstenošanai un apmācībām, un Plāna īstenošanas tehniskai palīdzībai. Atbalsts tiek piešķirts sākot ar 2004. gadu, un par mērķa teritoriju ir noteikta visa Latvijas teritorija.

Ir veikti jau daudzi pētījumi, kuri tika galvenokārt tika īstenoti ar valsts subsīdiju atbalstu. Saistībā ar demonstrējumu projektiem ES tehniskās palīdzības programma Phare uzsāka savu atbalstu laikā no 1995. gada 1998. gadam. Vēlāk demonstrējumu projekti tika veikti ar valsts subsīdiju atbalstu.

Attiecībā uz apmācībām Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs atbild par lauksaimniecības personāla kvalifikāciju pilnveidošanas organizēšanu, kas tiek veikta saskaņā ar līgumu starp centru un Zemkopības ministriju.

Ir būtiski pieminēt divpusējo sadarbības līgumu starp Latviju un Nīderlandi. Atsevišķi projekti tika atbalstīti pimsiestāšanās programmas "Palīdzība Latvijas Lauku attīstības plāna izstrādē Eiropas Kopienas atbalsta saņemšanai lauku attīstībai no ELVGF fonda" ietvaros.

10.1 Pētījumi

Finansiālajam atbalstam tiek noteiktas šādas pētījumu tēmu vadlīnijas:

a) ekonomiskā un sociālā attīstība Lauku teritorijās ar mērķi novērtēt pasākumu, īpaši "*Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā*", īstenošanas ietekmi uz Latvijas lauku teritorijas attīstību un izstrādāt priekšlikumus atbalsta politikas pilnveidošanai nākošajam programmas periodam;

b) vides daudzveidības saglabāšana un kvalitātes uzlabošana, lauku ainavu veidošana, vietējās izcelsmes ģenētisko resursu izpēte, bioloģiskās lauksaimniecības un tās produktu pārstrādes attīstība u.c., ar mērķi attīstīt pasākumu "*Agrovide*" un palielināt tā nozīmi atbalsta politikā, veikt sagatavošanās darbus papildus atbalstāmo aktivitāšu ieviešanai nākošajā programmas periodā un sagatavot to atbalsta izmantotāju loku šī pasākuma ietvaros;

c) attīstības tendences lauku ekonomikā, Lauku uzņēmējdarbības attīstība un aktivitāšu dažādošanas iespēju apzināšana, ekonomiskās sadarbības attīstība uzņēmējdarbības attīstīšanai, lauku uzņēmēju preču (t.sk. amatnieku, lauksaimnieku, u.c.) un pakalpojumu tirgus pētījumi un kvalitātes uzlabošana ar mērķi pilnveidot īstenoto atbalsta politiku nākošajā programmas periodā, veikts pētījumus par tendencēm, kas palīdzēs novērtēt šī plāna īstenošanas rezultātus nodarbinātības jomā un noteikt vājās vietas;

d) produkcijas kvalitātes un noieta iespēju uzlabošana, ražošanas, pirmapstrādes un mārketinga procesa uzlabošana, tirgus pētījumi un jaunu produktu attīstība ar mērķi nodrošināt pieejamu informatīvo bāzi uzņēmējiem par lauksaimniecības produkcijas ražošanas, pirmapstrādes un mārketinga procesa uzlabošanas iespējām šajā un nākošajās ES programmās;

e) vietējās iniciatīvas attīstīšana lauku iedzīvotāju sadarbības veicināšanai sociālajā un ekonomiskajā jomā ar mērķi novērtēt attīstības iespējas un pilnveidot atbalsta politiku vietējo kopienu attīstībā šajā un nākošajās ES programmās.

10.2. Apmācības

Apmācības ir viens no nozīmīgākajiem pasākumiem šajā un turpmākajos programmas periodos izstrādājamo plānu īstenošanā. Tā prioritārais mērķis ir palīdzēt lauku iedzīvotājiem izmantot šī Plāna ietvaros pieejamo atbalstu (īpaši pasākumiem vides kvalitāšu uzturēšanā un vairošanā) un nodrošināt to, ka Plānā definētie rezultāti tiktu maksimāli sasniegti un katra pasākumu īstenošana dotu maksimālu ieguldījumu.

10.3. Demonstrējumu projekti

Tā kā plāna ietvaros tiek sniegts atbalsts daudzās un Latvijas lauku iedzīvotājiem inovatīvās jomās, piemēram, agrovīdēs pasākumos, tiek atbalstīti arī demonstrējumu projekti, kuru īstenošanas mērķis ir parādīt un konsultēt interesentus par darbības uzsākšanu šādās jomās. Kopējais pieļaujamais izmaksas uz demonstrējumu projektu nepārsniegs 100 000 EUR.

10.4. Tehniskās palīdzības nepieciešamība

Tehniskā palīdzība iekļauj izmaksas, kas saistītas ar:

- neatkarīgo ekspertu, ekspertu grupu un sadarbības partneru darbības finansēšanu, ja tas ir nepieciešams plāna vai noteiktu pasākumu īstenošanas mehānisma pilnveidošanā,
- plāna un pasākumu īstenošanas nepārtrauktu uzraudzības procesu, statistisko datu apkopošanu, kvalitatīvu analīzi un novērtējumu, un ikgadēju ziņojuma sagatavošanu par plāna īstenošanas efektivitāti, finansēšanu, sabiedrības informēšanas vajadzībām u.c.

11. Atbildīgās institūcijas

11.1. Zemkopības ministrija

Saskaņā ar Regulas 1257/1999 41. pantu par Plāna izstrādāšanu un īstenošanu ir atbildīga LR Zemkopības ministrija.

Zemkopības Ministrija pārrauga pasākumu īstenošanas procedūru izstrādi un ieviešanu Lauku atbalsta dienestā (turpmāk - LAD), nodrošina sarunas un veic saraksti ar Komisiju, kā arī atskaitās Komisijā, Uzraudzības Komitejā, Ministru kabinetā un informē sabiedrību par Plāna īstenošanas rezultātiem. Ja nepieciešams, Zemkopības ministrijas Lauku attīstības departaments sagatavo vai apkopo no citām organizācijām iesniegtos grozījumus un papildinājumus, lai iesniegtu tos Uzraudzības komitejā un Komisijā. Departaments pilda Plāna Uzraudzības komitejas sekretariāta funkcijas un informē sabiedrību un Plāna īstenošanā iesaistītās institūcijas par Uzraudzības Komitejas vai Komisijas lēmumiem. Plāna īstenošanas laikā Zemkopības ministrijas Lauku attīstības departaments piesaista ekspertus plāna pasākumu pilnveidošanai un pārrauga Plāna īstenošanas pastāvīgu uzraudzības veikšanu, kā arī ir atbildīgs par tehniskās palīdzības finansiālo līdzekļu apsaimniekošanu.

11.2. Lauku atbalsta dienests

Maksājuma aģentūras funkcijas veic Zemkopības ministrijas pārraudzībā esošais un ES līdzfinansēto pasākumu administrēšanai akreditētais Lauku atbalsta dienests. LAD nodrošina pasākumu administrēšanu, kontroli pār atbalsta nosacījumu izpildi un nepieciešamības gadījumā piemēro sankcijas. Kopā ar Zemkopības ministriju un piesaistītiem ekspertiem, LAD izstrādā Plāna īstenošanas procedūras, iesniedzamo iesniegumu veidlapas, informatīvos materiālus, kas domāti atbalsta pretendentu uzaicinājumam pretendēt uz atbalstu, kā arī pārējos papildu dokumentus, kas nepieciešami atbalsta administrēšanai, kontrolei un sankciju piemērošanai.

LAD atskaitās Zemkopības Ministrijai, Plāna Uzraudzības Komitejai, Komisijai par finansiālo līdzekļu izmantošanu, kā arī informē sabiedrību.

Ja nepieciešams, LAD sagatavo priekšlikumus Zemkopības Ministrijai par nepieciešamajām izmaiņām pasākumu administrēšanas, kontroles vai uzraudzības mehānismā, kā arī risina neskaidros jautājumus. LAD ir tiesīgs veikt grozījumus, informēt sabiedrību par šiem grozījumiem, kad ir saņemts apstiprinājums no Komisijas.

LAD nodrošina un uztur kopēju informācijas sistēmu centrālās un reģionālo pārvalžu darbam, kas kalpo Plāna pasākumu īstenošanas procedūru (t.sk. veikto grozījumu) vienādei interpretācijai, datu bāzes uzturēšanai un informācijas apmaiņai u.c.

7. attēls. LAD reģionālās pārvaldes

12. Plāna īstenošana, ietverot uzraudzību, novērtēšanu un sabiedrības informēšanu

12.1. Pasākumu īstenošanas koordinācija

Zemkopības ministrijas Lauku attīstības departaments ir atbildīgs par Plāna īstenošanas koordināciju. Katra Lauku attīstības departamenta nodaļa ir atbildīga par katru Plāna pasākuma īstenošanas koordināciju. Ja rodas neskaidrības plāna pasākumu īstenošanas gaitā, departaments ir atbildīgs par to novēršanu.

Pēc atbalsta pretendentu dokumentācijas izskatīšanas, kontroles un akceptēšanas pasākumos “Agrovide”, “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”, “Atbalsts ražotāju grupām” LAD sagatavo ziņojumu ZM un Uzraudzības komitejai par atbalsta saņēmēju skaitu un prognozējamo nepieciešamo finansējumu atbalsta izmaksai gada beigās. Ja nepieciešams, LAD sadarbībā ar ZM sagatavo priekšlikumus Uzraudzības komitejai par finansējuma pārdali starp pasākumiem, ja kādā no pasākumiem finansējums tiek daļēji vai pilnībā neizmanto.

28. tabula. Pasākumu īstenošanu koordinējošās institūcijas

Pasākums	Maksājumu aģentūra	Par īstenošanu atbildīgā aģentūra
Agrovide	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments
Priekšlaicīgā pensionēšanās	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments
Atbalsts ražotāju grupām	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments
Standartu sasniegšana	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments sadarbībā ar Veterināro un pārtikas departamentu
Tehniskā palīdzība	Lauku atbalsta dienests	ZM Lauku attīstības departaments

12.2. Uzraudzības komiteja

Atbilstoši Regulas Nr.1257/1999 48. pantam Plāna īstenošanas uzraudzības un novērtēšanas nolūkā ir izveidota Uzraudzības komiteja.

Uzraudzības komiteja tiek izveidota trīs mēnešu laikā pēc Programmas apstiprināšanas. Uzraudzības komiteja periodiski pārskata šajā Programmā paredzēto mērķu sasniegšanas virzību.

Uzraudzības komitejas galvenās funkcijas ir šādas:

- apstiprināt grozījumus Plāna pasākumos un sekot grozījumu atbilstībai eksistējošiem likumiem un procedūrām;
- novērtēt un apstiprināt ZM un LAD atskaites par Plāna pasākumu īstenošanu, pārskatīt un akceptēt LAD priekšlikumus par finansējuma pārdali starp pasākumiem attiecīgajā gadā;
- izskatīt ZM atskaites par plāna īstenošanas efektivitātes izvērtējumu;
- uzraudzīt un pārbaudīt darbu, kas saistīts ar plāna starpposma novērtējumu;

- sekot Plāna stratēģisko mērķu, prioritāšu un definēto rezultātu sasniegšanai;
- pārraudzīt Plāna pasākumu efektīvu īstenošanu;
- koordinēt pasākumus sabiedrības informēšanai par Plāna pasākumiem, un iespējamām grozījumiem;
- sniegt Uzraudzības Komitejas viedokli ikgadējā ziņojumā;
- izstrādāt priekšlikumus attiecībā uz darbībām, ko veic Maksājuma aģentūra, Vadības iestāde un citas valsts iestādes attiecībā uz Programmas īstenošanu.

Komitejas priekšsēdētājus un locekļus ieceļ un atceļ Ministru kabinets. Plāna Uzraudzības komiteju veido pārstāvji no Plāna īstenošanā iesaistītām atbildīgajām institūcijām un citiem sadarbības partneriem. Uzraudzības komitejas sekretariāta funkcijas pilda Zemkopības ministrija, kura nodrošina informācijas apriti un tās publisko pieejamību. Uzraudzības komiteja tiekas 2 reizes gadā, un šo tikšanos laikā var tikt pieaicināti atšķirīgi sadarbības partneri kā eksperti izskatāmajos jautājumos.

Komiteja var izveidot darba drupas (kurā ir atļauts piedalīties ekspertiem, kas nav Komitejas locekļi), kas sagatavo Komitejai atskaites un ziņojumus dažādos jautājumos. Komiteja tieši neiejaucas programmas administrēšanā. Komitejas locekļiem jāpiedalās sanāksmēs un jāpilda Komitejas noteiktie uzdevumi. Visa informācija par sanāksmi tiek virzīta caur Zemkopības ministriju. Komisijas pārstāvji piedalās sanāksmēs kā padomnieki. Komitejas lēmumi tiek pieņemti ar savstarpēju piekrišanu. Ja šāda piekrišana netiek panākta, Komisija izlemj jautājumu par attiecīgā jautājuma atrisināšanai piemērojamo procedūru, t.sk. darba grupas izveidošanu šim nolūkam.

Tikšanās laikā Komiteja pieņem lēmumus, pamatojoties uz vienprātības principu, un Sekretariāts nosūta to rakstiskā veidā katram Komitejas loceklim.

12.3. Atbalsta maksājumu administrēšana pasākumu īstenošanā

12.3.1. Administrēšanas vispārējie principi

LAD kā Maksājumu aģentūra, sadarbojoties ar ZM Lauku attīstības departamentu kā Plāna pasākumu koordinējošo institūciju, ir katra Plāna pasākuma ietvaros atbildīga par:

a) administratīvo uzdevumu veikšanu:

- iesniegumu iesniegšanas izsludināšanu;
- atbalsta pretendentu un saņēmēju iesniegtās dokumentācijas izskatīšanu, kontroli un apstiprināšanu;
- līgumsaistību noteikšanu starp LAD un atbalsta saņēmējiem;
- informācijas apkopošanu par īstenojamo atbalsta pasākumu rezultātiem saskaņā ar Plānā un ES vadlīnijās noteiktajiem indikatoriem;
- informācijas nodrošināšanu Plāna īstenošanas efektivitātes novērtēšanai pastāvīgas uzraudzības veikšanai.

b) atbalsta izmaksāšanas uzdevumu veikšanu:

- maksājuma apstiprināšanu;
- maksājuma veikšanu;
- saistību un maksājumu uzskaiti.

LAD uzsāk atbalsta pretendentu iesniegumu un nepieciešamo dokumentu pieņemšanu atbalsta saņemšanai (iesniedzamo dokumentu sarakstu pretendēšanai uz atbalstu pasākumos skatīt 10. pielikumā), veic iesniegto dokumentu kontroli, apstiprina atbalsta maksājumu piešķiršanu atbalsta saņēmējiem saskaņā ar katra pasākuma nosacījumiem.

LAD maksājumi atbalsta saņēmējiem ir veicami valsts valūtā. LAD veic uzskaiti par katru maksājumu un nodrošina atbalsta saņēmēju iesniegto maksājumu pieprasījumu savlaicīgu apstrādi. Pārskaitījums tiek veikts tieši uz atbalsta gala saņēmēja kontu. Par katru veikto maksājumu LAD veic uzskaiti, kurā iekļauj informāciju par summu valsts valūtā. Tiek atbalstīti tikai maksājumu pieprasījumi, kas pārsniedz 50 EUR.

Valūtas maiņas kursa svārstību risku uzņemas Latvijas Republika. Izmaksas saistībā ar valūtas maiņas kursa svārstības netiek finansētas no ELVGF.

Pasākumam “Agrovide” un pasākumam “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā” atsaucēs platība ir tāda pati attiecībā uz vienoto platības maksājumiem.

Labas saimniekošanas prakses noteikumi attiecībā uz Agrovides pasākumiem un Mazāk labvēlīgiem apvidiem tiek pārbaudīti saskaņā ar Komisijas vadlīniju dokumentu VI/10535/99 Rev.7. Noteikumi nepieciešamības gadījumā tiek pārbaudīti ar informācijas apmaiņas palīdzību starp attiecīgām institūcijām.

Neskaidrību gadījumā LAD sazināsies ar pretendentu, nosūtot vēstuli. Pretendentam ir pienākums atbildēt uz saņemto LAD vēstuli 14 dienu laikā no vēstules saņemšanas. Ja atbalsta pretendents bez attaisnojoša iemesla neatbilst uz LAD vēstulēm, tad attiecīgā pasākuma atbalsts pieteicējam tiek noraidīts.

12.3.2. Katra pasākuma administrēšanas specifika

Agrovide

Visiem apakšpasākumiem saistošās prasības:

Ja atbalstam pieteiktā platība palielinās, atbalsta saņēmējs iesniedz jaunu iesniegumu vismaz uz tādiem pašiem noteikumiem.

a) Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Atbalsta pretendents iesniedz LAD iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) vienlaicīgi ar iesniegumu uz vienotajiem platības maksājumiem.

Ik gadus atbalsta saņēmējam ir pienākums līdz noteiktam termiņam iesniegt LAD informāciju (sertifikātu vai izziņu kopijas) par sertificējamo platību par kārtējo gadu.

b) Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā).

Ja atbalsta saņēmējs vēlas 5 gadu laikā palielināt platību, kurā tiek veikta agrovides aktivitāte saskaņā ar šī apakšpasākuma nosacījumiem, atbalsta saņēmējs iesniedz LAD jaunu iesniegumu par papildu platību, ievērojot iepriekš minēto pieteikšanās kārtību un laiku.

c) Buferjoslu ierīkošana

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā).

d) Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Atbalsta saņemšanai šī apakšpasākuma ietvaros pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā), kas apliecina subsidējamā dzīvnieka atbilstību atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Ja dzīvnieks ir likvidēts sakarā ar īpašiem apstākļiem, ko apliecina veterinārārsta izsniegtā izziņa, atbalsta saņēmējam ir jāinformē LAD un VCIDAC. Ja kārtējā gada laikā ir pieaudzis dzīvnieku skaits, kas atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem, atbalsta saņēmējs iesniedz jaunu iesniegumu.

Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) vienlaicīgi ar iesniegumu uz vienotajiem platības maksājumiem. Ja apsaimniekotajā platībā ir apvidi ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem saskaņā ar 2. mērķa grupu, pretendents iezīmē lauku bloku kartē attiecīgo platību. Atbalsta maksājums tiek izmaksāts vienlaicīgi ar vienotajiem platības maksājumiem.

Ja atbalstam pieteiktā platība palielinās, atbalsta saņēmējs iesniedz jaunu iesniegumu vismaz uz tādiem pašiem noteikumiem.

Priekšlaicīgā pensionēšanās

a) Saimniecības atdevējs un strādnieks

Atbalsta pretendents iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā) apstiprināšanai LAD līdz noteiktajam datumam. Pozitīva vērtējuma gadījumā LAD slēdz vienošanos ar pensijas pretendentu - saimniecības īpašnieku - par pensijas piešķiršanu no brīža, kad tiek iesniegti juridiski dokumenti par īpašuma tiesību maiņu (īpašuma pirkuma līgums, īpašuma dāvinājuma līgums).

LAD informē Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru (turpmāk VSAA) par saistībām ar priekšlaicīgās pensijas saņēmēju. Uz savstarpējās sadarbības līguma pamata VSAA informē LAD par priekšlaicīgās pensijas saņēmēja iekļaušanu nacionālajā pensijas shēmā un nosūta nacionālās pensijas ikmēneša izmaksājamās summas apjomu.

LAD informē priekšlaicīgās pensijas saņēmēju mēnesi pirms valsts pensijas vecuma sasniegšanas par ikmēneša izmaksājamās priekšlaicīgās pensijas apjoma samazinājumu par valsts vecuma pensijas apmēru. Pārejas periodā pārmaksātā summa tiek ieturēta no priekšlaicīgās pensijas izmaksām pēc tam, kad saņemta informācija no VSAA par valsts pensijas piešķiršanu un izmaksājamo valsts pensijas apmēru. Ieturējumi nedrīkst pārsniegt 70 % no mēnesī izmaksājamās priekšlaicīgās pensijas summas. Ja valsts pensijas apmērs pārsniedz priekšlaicīgās pensijas apmēru, tad atbalsta saņēmējs atmaksā LAD pārmaksāto priekšlaicīgās pensijas summu par tiem mēnešiem, kuros ir saņemta arī valsts pensija.

Ja atbalsta saņēmējs mirst periodā, kurā ir spēkā noslēgtais līgums par priekšlaicīgās pensijas saņemšanu, viņa ikmēneša pensiju par atlikušo periodu turpina izmaksāt personai, kurai saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem ir apstiprinātas mantojuma tiesības.

b) Saimniecības saņēmējs

Kopā ar priekšlaicīgās pensijas saņemšanas pretendenta iesniegtajiem dokumentiem LAD izskata saimniecības saņēmēja dokumentus (skat. 10. pielikumā), novērtē komercdarbības plānu saņemtas saimniecības attīstībai turpmāko 5 gadu laikā un pozitīva vērtējuma gadījumā slēdz vienošanos ar saimniecības saņēmēju ne mazāk kā uz 5 gadiem. LAD apstiprina priekšlaicīgās pensijas piešķiršanu sākot ar nākošo mēnesi pēc saimniecības pārņemšanas, ko apliecina juridiski pamatoti dokumenti. Ik gadus saimniecības saņēmējs iesniedz LAD ziņojumu par saimniecisko darbību pārskata gadā un iepriekšējā noslēgtā gada pārskatu vai ienākumu deklarāciju (kopiju) ar VID atzīmi par saņemšanu.

Atbalsts ražotāju grupām

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā). LAD ar atbalsta saņēmēju vienojas par atbalsta piešķiršanu uz pieciem gadiem, ieskaitot pieteikšanās gadu. Atbalsta saņēmējs LAD iesniedz kārtējā gada atzīšanas komisijas atzinumu par atbilstību ražotāju grupai, kā arī iepriekšējā noslēgtā gada pārskatu saskaņā ar LR likumu "Par uzņēmumu gada pārskatiem" ar VID atzīmi par saņemšanu (kopija).

Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai

Atbalsta pretendents LAD iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā). LAD ar atbalsta saņēmēju vienojas par atbalsta piešķiršanu uz pieciem gadiem, ieskaitot pieteikšanās gadu. Saimniecības attīstības plāna izvērtēšanas procesā LAD ir tiesīgs piesaistīt attiecīgās nozares ekspertus. Atbalsta saņēmējs ik gadus LAD iesniedz pārskatu par pārskata gadā veiktiem darbiem saskaņā ar iepriekš iesniegto saimniecības attīstības plānu un pārskata gada ienākumu deklarāciju "Ieņēmumi no saimnieciskās darbības" (kopija) saskaņā ar likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" ar VID atzīmi par saņemšanu vai iesniegt gada pārskatu. Ja atbalsta saņēmējs vēlas veikt grozījumus saimniecības attīstības plānā, viņam tās ir jāsaskaņo ar LAD.

Atbilstība standartiem

Atbalsta pretendents iesniedz iesniegumu un nepieciešamos dokumentus (skat. 10. pielikumā). LAD izskata dokumentus, apstiprina atbalstu un vienojas ar atbalsta saņēmēju par kompensācijas izmaksāšanu sākot no nacionāli atzītas kompetentas institūcijas atzinuma, ka attiecīgajā jomā ES standarti saimniecībā ir sasniegti, iesniegšanas brīža. Atbalsta saņēmējs ik gadu LAD iesniedz atskaiti par pārskata gadā veiktajiem darbiem saskaņā ar iepriekš iesniegto standartu sasniegšanas plānu.

12.4. Kontrole un sankcijas

12.4.1. Kontroles un sankciju vispārējie principi

LAD kā Maksājumu aģentūra veic atbalsta saņēmēju kontroli saskaņā ar Regulas Nr.445/2002 2. nodaļas 6. sadaļā noteiktām prasībām un, ja nepieciešams, piemēro soda sankcijas. LAD veic gan administratīvo kontroli, gan pārbaudi uz vietas.

LAD veic administratīvo kontroli attiecībā uz visiem iesniegtajiem iesniegumiem. Administratīvā kontrole ir vispusīga un ietver pēc nepieciešamības kontrolpārbaudes ar integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas datiem. Veiktās kontroles tiek dokumentētas uz detalizētām un standartizētām kontroles lapām. Ja nepieciešams, LAD kontroles procesā no kompetentām iestādēm (nacionālajām un ES) piesaista ekspertus.

Ja tiek konstatēts, ka atbalsta pretendents sniedzis nepatiesu informāciju rupjas neuzmanības dēļ, tas attiecīgajā kalendārajā gadā tiek izslēgts no visiem lauku attīstības pasākumiem atbilstoši Regulas Nr. 1257/1999 attiecīgajai sadaļai.

Ja nepatiesa informācija sniegta tīši, atbalsta saņēmējs tiek izslēgts arī attiecībā uz nākamo kalendāro gadu.

Iepriekšminētās sankcijas tiek piemērotas, neņemot vērā citas nacionālajos tiesību aktos paredzētās sankcijas.

LAD ir tiesīgs prasīt atbalsta pretendentiem iesniegt dokumentus katru gadu, lai nodrošinātu efektīvāku kontroli par atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildi un aptvertu plašāku atbalsta pretendentu loku.

Saskaņā ar 61. pantu (Regula Nr. 445/2002) LAD veic pārbaudi uz vietas atbalsta pretendentu saistību pastāvēšanas laikā, aptverot vismaz 5 % no kopējā atbalsta pretendentu skaita.

Pārbaude uz vietas aptvers vismaz 5% atbalsta pretendētus gadā un LAP paredzētos visa veida lauku atbalsta pasākumus²⁹. Uz vietas pārbaudāmie pretendenti tiek noteikti, balstoties uz riska analīzi un pietiekami pārstāvošas izlases elementiem saskaņā ar Komisijas 2001. gada 11. decembra Regulas (EK) Nr. 2419/2001, ar ko nosaka sīki izstrādātas normas integrētās administrācijas un kontroles sistēmas piemērošanai konkrētām Kopienas atbalsta shēmām, kas izveidotas ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 3508/92, (turpmāk – Regula Nr. 2419/2001) 19. pantu. Kontroles aptver visas atbalsta pretendenta saistības un pienākumus, kuras var pārbaudīt pārbaudes uz vietas laikā³⁰. Visi pārbaudes rezultāti tiek dokumentēti. Ja nepieciešams, kontroles procesā LAD iesaista attiecīgos jautājumos kompetentu (nacionālā vai ES līmeņa) institūciju ekspertus. Pārbaudi uz vietas un administratīvo kontroli veic atšķirīgas personas.

Ja tiek pārkāpti atbalsta saņemšanas nosacījumi kādā no pasākumiem, LAD saskaņā ar Regulas Nr.445/2002 64. pantu ir tiesīgs piemērot 11.pielikumā noteiktās sankcijas:

- samazināt kārtējā vai arī nākamo gadu atbalsta maksājumus vienā vai vairākos pasākumos;
- pārtraukt atbalsta maksājumus uz gadu vai ilgāk attiecīgajā pasākumā vai visos pasākumos, kuros atbalsta pretendents ir apstiprināts atbalsta saņemšanai;
- pārtraukt saistības attiecīgajā pasākumā vai visos pasākumos, kuros atbalsta pretendents saņem atbalstu;
- pārtraukt saistības attiecīgajā pasākumā un likt atmaksāt saņemto atbalstu, kā arī izslēgt no atsevišķiem vai visiem atbalsta pasākumiem turpmākos gadus.

Papildus LAD kontrolēm nacionālajos tiesību aktos noteiktās kompetentās institūcijas veic ikgadējas kontroles par nacionālajos tiesību aktos noteikto prasību ievērošanu atbalsta pretendenta saimniecībā. Institūcijas informē LAD par savās kontrolēs konstatētajiem pārkāpumiem.

LAD izvērtē gan savu kontroļu rezultātā iegūto, gan kompetentu institūciju sniegto informāciju un nepieciešamības gadījumā piemēro attiecīgās sankcijas, kuras ir noteiktas LAP 11.pielikumā un kuras ir stājušās spēkā sākot ar brīdi, kad Plāns ir apstiprināts Komisijā un ir izsludināta pieteikšanās uz atbalstu Plāna pasākumu ietvaros.

12.4.2. Labas saimniekošanas prakses kontrole

Attiecībā uz LSP kontroli Maksājumu aģentūrai jāizveido īpaša kontroles sistēma, kas ietver:

1) tādu pārbaudāmu nosacījumu ieviešanu, ko var pārbaudīt uz vietas. Atbalsta pretendents tiek informēts par LSP nosacījumiem.

2) pārbaudes uz vietas:

- pārbaūžu uz vietas veicēju apmācība – Maksājumu aģentūras inspektori ir attiecīgi apmācīti, lai spētu konstatēt LSP nosacījumu pārkāpumus.
- pārbaūžu laikā inspektors aizpilda kontroles ziņojumu, kurā ietverti visi LSP nosacījumi. Turklāt inspektors informē attiecīgāskompetentās iestādes, ja rodas aizdomas, ka atbalsta pretendents neievēro LSP prasības. Kompetentā iestāde veic pārbaudi un par tās rezultātiem informē LAD. Atbalsts netiek izmaksāts pirms kompetentās iestādes pārbaudes rezultātu paziņošanas LAD.

²⁹ Regulas Nr. 445/2002 61. pants

³⁰ Regulas Nr. 445/2002 61. panta 3. punkts

- Visaptverošas pārbaudes tiek veiktas visiem atbalsta pretendentiem, kuri tiek izvēlēti pārbauzu veikšanai uz vietas.

3) administratīvās pārbaudes

- atbalsta pretendenta apņemšanās – atbalsta pretendents apliecina, ka viņam ir zināmi LSP noteikumi un ka viņš tos ievēro.
- savstarpējās informācijas sistēma – ieviesta sistēma, saskaņā ar kuru kompetentajai iestādei ir pienākums paziņot LAD par konstatētajiem pārkāpumiem.
- Iespējas gadījumā administratīvo pārbauzu ietvaros tiek pārbaudīti jaunākie kompetento iestāžu izsniegtie sertifikāti.

12.4.3. Katra pasākuma kontroles un sankciju specifika

Agrovide

Ja atbalsta pretendents nodod visu saimniecību vai tās daļu citai personai saistību periodā, kas ir atbalsta piešķiršanas nosacījums, saimniecības saņēmējs ir tiesīgs pārņemt saistības uz atlikušo saistību periodu. Ja saistības netiek pārņemtas, atbalsta saņēmējs atmaksā saņemto atbalstu.

Regulas Nr.445/2002 30. pantā paredzētā saņemtā atbalsta atmaksa nav piemērojama tikai tādā gadījumā, ja pretendents saimniecību nodod citai personai laika posmā, kad spēkā ir saistības, bet saistību pārņēmējam nav iespējas šīs saistības pārņemt uz atlikušo laika posmu.

a) Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Platību pārdeklarācijas gadījumā LAD piemēro sankcijas saskaņā ar Regulas Nr.2419/2001 32(1) pantu.

Ja atbalsta pretendents izbeidz bioloģiskās lauksaimniecības metožu piemērošanu lauksaimnieciskajā darbībā, atbalsta pretendents kārtējā gadā nesaņem atbalstu. Atbalsta pretendents ir tiesīgs saņemt atbalstu par katru pārejas gadu attiecīgajām platībām tikai vienu reizi.

b) Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Platību pārdeklarācijas gadījumā LAD piemēro sankcijas saskaņā ar Regulas Nr.2419/2001 32 (1) pantu.

Ekstensīvās noganīšanas gadījumā LAD salīdzina pretendenta iesniegto informāciju par lopu skaitu saimniecībā ar VCDIAC reģistrēto.

c) Buferjoslu ierīkošana

Platību pārdeklarācijas gadījumā LAD piemēro sankcijas saskaņā ar Regulas Nr.2419/2001 32 (1) pantu.

d) Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

LAD izskata visus iesniegtos pirmā gada un kārtējā gada iesniegumus un veic kontroli par dzīvnieku skaitu un piederību atbalsta pretendentiem, izmantojot VCIDAC reģistrā esošo informāciju, kā arī pārbaudes uz vietas.

Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

Platību pārdeklarācijas gadījumā LAD piemēro sankcijas saskaņā ar Regulas Nr.2419/2001 32(1) pantu.

Atbalsts ražotāju grupām

LAD izskata visus iesniegtos iesniegumus un veic kontroli par atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildi. Vērtēšanas kritērijs kārtējā gada atbalsta saņemšanai ir ražotāju grupu atzišanas komisijas atzinums par atbalsta saņēmēja atbilstību ražotāju grupas kritērijiem. Ja ražotāju grupa ikgadējā atzišanas procesā netiek atzīta, līgumsaistības starp LAD un atbalsta saņēmēju saglabājas, taču attiecīgā gada atbalsta maksājums saskaņā ar pasākuma nosacījumiem netiek izmaksāts.

Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai

Ceturtajā un piektajā gadā pēc pirmā atbalsta maksājuma saņemšanas gada LAD veic kontroli (t.sk. pārbaudi uz vietas), novērtējot saimnieciskās darbības rezultātu atbilstību iesniegtajam saimniecības attīstības plānam un atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Vērtēšanas kritērijs saimnieciskās darbības sekmīgai attīstībai trīs atbalsta saņemšanas gadu laikā ir gada ienākumu deklarācijas D3 pielikumā vai komersanta gada pārskatā uzrādīto saimnieciskās darbības ieņēmumu pieaugums par 30 %.

Standartu sasniegšana

LAD veic kontroli (t.sk. pārbaudi uz vietas), novērtējot veikto darbu ES standartu sasniegšanā atbilstību iesniegtajam standartu ieviešanas plānam un atbalsta saņemšanas nosacījumu izpildi. Vērtēšanas kritērijs ir nacionālā līmenī atzītas kompetentas valsts institūcijas atzinums par attiecīgā ES standarta sasniegšanu saimniecībā un/vai atzinums, ka veiktie darbi ir bijuši saskaņā ar standartu ieviešanas plānu.

LAD veic kontroli par lauksaimniecības dzīvnieku skaitu un piederību atbalsta saņēmējam, izmantojot VCIDAC reģistrā esošo informāciju, kā arī pārbaudes uz vietas.

12.5. Plāna īstenošanas uzraudzība un novērtēšana

Saskaņā ar Regulas Nr. 1257/1999 4. nodaļas 48 (2). pantu un Regulas Nr.445/2002 5. nodaļas 53. pantu Latvijai un Komisijai ir jānodrošina Plāna īstenošanas uzraudzība, kura tiek veikta balstoties uz saskaņotām procedūrām. Uzraudzība ietver iepriekš noteiktu un saskaņotu fizisko un finansiālo indikatoru apkopošanu, izvērtēšanu un gala ziņojuma izstrādi iesniegšanai Komisijā un sabiedrības informēšanai. Ikgadējam ziņojumam ir jāietver šāda informācija:

- jebkuri grozījumi nosacījumos, kuri attiecas uz pasākumu īstenošanu;
- galvenās sociāli ekonomiskās attīstības tendences vai izmaiņas nacionālā, reģionālā vai sektoriālā politikā;
- progress pasākumu un prioritāšu darbībā un vispārējo mērķu sasniegšanā, izmantojot kvantitatīvos indikatorus;
- Zemkopības ministrijas un Uzraudzības komitejas veiktie pasākumi Plāna pasākumu īstenošanas efektivitātes paaugstināšanai šādos jautājumos: pasākumu uzraudzība, finansu kontrole un novērtēšana, datu apkopošanas un apstrādes procedūras, kopsavilkums par galvenajām problēmām pasākumu īstenošanā un veiktajiem pasākumiem to likvidēšanā;
- Veiktās aktivitātes, kas nodrošina atbilstību ES politikām.

Lai izveidotu efektīvu uzraudzības sistēmu, kura kalpotu par novērtēšanas informācijas bāzi, Zemkopības ministrija kopā ar Lauku atbalsta dienestu un piesaistītiem ekspertiem izveido indikatoru sarakstu datu vākšanai. Indikatoru sarakstā tiek iekļauti Komisijas vadlīnijās un Plāna pasākumu un prioritātes līmenī noteiktie un papildu identificētie indikatori, kuri nepieciešami plāna mērķu sasniegšanas kvalitatīvai novērtēšanai.

Lai nodrošinātu novērtēšanas procesa veikšanu saskaņā ar Regulas Nr.445/2002 54. pantu, tiek iesaistīti neatkarīgie nacionālie eksperti, kuriem ir pieredze šādu darbu veikšanā un kuriem savas kompetences ietvaros ir pieeja indikatoriem un papildu informācijai. Ekspertu sagatavotam novērtējumam ir jāsniedz atbildes uz jautājumiem, kurus ir noteikusi Komisija konsultējoties ar Zemkopības ministriju. Tā kā par Plāna īstenošanu ir atbildīga Zemkopības ministrija, tai ir jānodrošina atbilstošus finansiālos līdzekļus novērtēšanas procesā, uzraudzības rezultātu un papildu informācijas pieejamību, ja nepieciešams.

Saskaņā ar Regulas Nr. 445/2002 5. nodaļas 55. pantu, pirms iesniegšanas Komisijā Zemkopības ministrija nodrošina Plāna *Ex-ante* novērtēšanu, kurā tiek novērtēta Plāna un pasākumu īstenošanas mehānisma kvalitāte, atbilstība ES politikai, noteiktas galvenās problēmas un doti priekšlikumi plāna un īstenošanas mehānisma uzlabošanai.

Saskaņā ar Regulas Nr.445/2002 5. nodaļas 56. pantu, Zemkopības ministrija nodrošina Plāna īstenošanas *Ex-post* novērtēšanu programmēšanas perioda beigās. Gan *Ex-ante*, gan *Ex-post* novērtēšanā Zemkopības ministrijai ir jāpiesaista šādā novērtēšanā kompetenti eksperti.

12.6. Sabiedrības informēšana

Sabiedrības informēšanai par šī Plāna pasākumiem ZM 2003. - 2006. gadā īsteno informēšanas stratēģiju, kurā līdz 2004. gada vidum caur LAD reģionālām pārvaldēm, masu saziņas līdzekļiem, darba un apmācību semināriem reģionos, dažādām konsultāciju organizācijām, pašvaldībām un aģentūrām u.c. sadarbības partneriem informē sabiedrību par 2004.-2006. gada izvēlēto Plāna pasākumu būtību, īstenošanas mehānismiem, kontroli un potenciālo atbalsta saņēmēju finansiālo ieguvumu, iesaistoties katrā pasākumā, kā arī izmaiņas nacionālā atbalsta politikā finansētajos pasākumos. ZM informē sabiedrību par šī programmas perioda galvenajiem mērķiem, uzdevumiem un rezultātiem un ieskicē arī nākošā programmas perioda mērķus, iespējamo katra Plāna pasākumu attīstību. Lai potenciālie atbalsta saņēmēji būtu spējīgi izmantot atbalstu jau šī perioda pirmajā gadā un Plāna īstenošanai piešķirtās finanses būtu izmantotas efektīvi, tiek atbalstīta konsultāciju dienestu aktīva darbība reģionos tādos veidos, kā katra interesenta un potenciālā atbalsta saņēmēja:

- ekonomiskā ieguvuma izvērtēšana, iespējamo problēmu noteikšana un risinājuma nodrošināšana viņa saimniecības/ komercdarbības attīstīšanas sekmēšanai;
- informēšana par tiesību aktiem, saistībām un to neizpildes sekām katra plāna pasākuma ietvaros;
- atbalsta pieejamība citos pasākumos, kurus līdzfinansē citi ES fondi vai kuri tiek finansēti tikai no nacionālā budžeta;
- citiem jautājumiem, kas saistīti ar katra interesenta un potenciālā atbalsta saņēmēja iespēju novērtēšanu un izmantošanu 2004-2006. gada periodā.

Kopš 1999. gada Zemkopības ministrijas mājas lapā (<http://www.zm.gov.lv>) ir brīvi pieejama visa informācija, kas saistīta ar tiesību aktiem, atbalsta politiku un finansējumu. Katram sabiedrības loceklim ar šīs mājas lapas palīdzību ir iespēja izteikties, dot priekšlikumus, ziņot par problēmām, piedalīties diskusijā. Lielākais nacionālā līmeņa periodiskais izdevums lauku iedzīvotājiem "Lauku Avīze" un citi laikraksti un žurnāli regulāri publicē informāciju par šo plānu.

No 2004. gada līdz 2006. gada beigām galvenais uzsvars tiek likts uz atbalsta pretendentu apmācīšanu, konsultēšanu un informēšanu par papildus iespējām, grozījumiem pasākumu procedūru elementos, ja tādas Plāna Uzraudzības komiteja ir akceptējusi plāna pasākumu īstenošanas efektivitātes paaugstināšanai. Taču joprojām notiek sabiedrības informēšana par

plāna pasākumu īstenošanas gaitu un jaunu pretendentu piesaistīšana un konsultēšana atbalsta saņemšanai.

Veicot plāna īstenošanas starpposma novērtēšanu, ZM informē sabiedrību par plāna īstenošanas gaitu, par reāli sasniegtajiem rezultātiem plāna īstenošanas procesam noslēdzoties 2007. gada janvārī.

13. Sociālo partneru iesaistes rezultāti

Formulējot plāna īstenošanas stratēģiju un izvirzot īstenojamus pasākumus, ZM konsultējās ar Komisiju un sadarbības partneriem ES, visiem sadarbības partneriem Latvijā (skatīt 8. pielikumu) gan politikas veidošanas līmenī, gan administratīvā, gan nevalstisko organizāciju un potenciālo atbalsta izmantotāju līmenī. Tika veikta aptauja vietējo pašvaldību līmenī, iesaistot lauku uzņēmējus un citus lauku iedzīvotājus prioritāro pasākumu izvēlei.

Visi konsultāciju procesa un veikto aptauju rezultāti tika ņemti par pamatu Plāna izstrādāšanā.

Plāna pasākumu īstenošanas mehānisma izveidei darbojās 10 grupas, no kurām 5 bija pasākumu līmenim un 5 bija pasākuma "Agrovide" apakšpasākumu līmenim. Katrā no grupām bija iesaistīti specifisko jautājumu eksperti, politikas veidotāji un lēmumu pieņēmēji nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī, pasākumus administrējošās un ekspertīzes institūciju pārstāvji, nevalstisko organizāciju pārstāvji un sabiedrība. Katra darba grupa strādāja pie viena Plāna pasākuma ("Agrovides" pasākumā - pie apakšpasākuma) un viena horizontālā līmeņa grupa - pie visu pasākumu administrēšanas procesa pilnveidošanas. Pasākuma izstrādes procesā katra darba grupa tikās 6 reizes. Periodā starp darba grupu tikšanās, iesaistītie pārstāvji konsultējās ar citiem, tādējādi aptverot arvien lielāku un neklātienē iesaistītu sabiedrības daļu.

Pēc Plāna pirmā projekta izstrādes tas tika publicēts sabiedriskai apspriešanai. Visi saņemtie priekšlikumi tika apkopoti, izvērtēti un iekļauti Plānā. Plāna uzlabošanas procesā tika iesaistīti ārzemju eksperti (Nīderlandes valdības finansēts projekts Latvijas Lauku attīstības plāna izstrādei), kuri veica Plāna pirmā projekta izvērtēšanu, sagatavoja konkrētus priekšlikumus, kas kopā ar sabiedriskās apspriešanas rezultātiem tika iekļauti Plāna otrajā projektā. Plāna otrais projekts tika iesniegts *Ex-ante* novērtēšanai un pēc tās sagatavotie priekšlikumi iestrādāti Plānā (skatīt 20. pielikumu). Dokuments tika nosūtīts Ministru kabinetam un pēc tā akceptēšanas nosūtīts Komisijai.

"Agovides" pasākums ir izstrādāts ciešā sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām. Jau sagatavojot SAPARD ietvaros ieviešamo agrovides pasākumu, lielu ieguldījumu veica Latvijas dabas fonds, radot pamatu turpmākai programmēšanai saskaņā ar Lauku attīstības plānu. Pasākumi ir pārrunāti Lauksaimniecības un vides aizsardzības konsultāciju padomi. Šīs padomes sastāvā ietilpst Zemkopības ministrijas, Vides ministrijas, tādu lauksaimnieku organizāciju un vides organizāciju pārstāvji, kā piemēram, Pasauls dabas fonds, Latvijas dabas fonds, Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība u.tml.

Plāna īstenošanas laikā sociālajiem partneriem ir visnozīmīgākā loma, pamatojoties uz šādiem uzdevumiem:

- savas kompetences ietvaros iesaistīties un palīdzēt LAD un ZM efektīvāk īstenot plāna mērķus, savas kompetences ietvaros iesaistīties plāna īstenošanas procesā;
- palīdzēt informēt un konsultēt lauku iedzīvotājus (atšķirīgas mērķa auditorijas) par atbalsta pieejamību vai grozījumiem;
- pārstāvēt atšķirīgu mērķa grupu intereses lēmumu pieņemšanas procesā (īpaši Plāna Uzraudzības komitejā);
- savstarpēji sadarbojoties un iesaistot plašāku sabiedrību, apkopot priekšlikumus par uzlabojumiem vai nepilnību likvidēšanu pasākumu īstenošanas mehānismā un turpmāk informēt sabiedrību par iespējamiem grozījumiem pasākumu īstenošanā;
- nodrošināt lauku iedzīvotāju apmācību un konsultēšanu pretendēšanā uz atbalstu, tā efektīvākā izmantošanā un atskaišu sniegšanā par atbalsta izmantošanu.

14. Līdzsvars jeb saskaņotība starp dažādiem atbalsta pasākumiem

Finansējuma sadalījums starp pasākumiem tiek argumentēts, balstoties uz šādiem apsvērumiem: administratīvo kapacitāti katra pasākuma īstenošanā; lauku teritorijas uzņēmēju absorbatīvo kapacitāti atbalsta saņemšanas iespēju izmantošanā katrā no pasākumiem; katra pasākuma īstenošanas maksimālo lietderību tieši Latvijas situācijā (skat. 29. tabulu).

Tā kā daudzi Plāna pasākumi līdz 2004. gadam nacionālajā atbalsta politikā nav tikuši īstenoti (skat. 5.4. nodaļu) un to mehānismi administratīvi un institucionāli ir apgūstami pakāpeniski, 2004.-2006. gada periodā katrs pasākums tiek uzsākts ar noteiktu datumu. Līdzekļu piešķiršanas nozīmi un sadalījumu starp pasākumiem un tā izmaiņas pa gadiem nosaka reāli iespējamā pasākuma īstenošanas uzsākšanas administratīvā un uzraudzības kapacitāte, ierobežotā lauku uzņēmēju absorbatīvā kapacitāte, lielas sabiedrības daļas salīdzinoši mazā pieredze ES līdzfinansētu pasākumu apgūšanā, īstermiņa aktuālo vajadzību risinājuma optimālākie varianti, lai nodrošinātu ilgtermiņa efektu uz kopējo lauku attīstību.

LAD kā maksājuma aģentūra administrēs 21 ES līdzfinansētos lauku attīstības pasākumus, kā arī pārējās atbalsta shēmas lauksaimniecības un tirgus politikas ietvaros, līdz ar to ir nepieciešams veidot racionālus un vienkāršus pasākumu īstenošanas mehānismus. Tādēļ Plāna pasākumos, kuri ir līdzīgi līdz šim īstenotajām nacionālajām atbalsta shēmām (“Atbalsts ražotāju grupām”; “Agrovide: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība”, “Agrovide: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana”), procedūru veidošanā un ieviešanā LAD var izmantot iepriekšējo gadu pieredzi. Pasākuma “Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā” un “Agrovide: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība” īstenošana ir cieši saistīta ar vienotajiem platības maksājumiem, kas ne tikai ļauj racionalizēt atbalsta administrēšanas mehānismu un vienkāršot līdzekļu pieejamību lauku uzņēmējiem, bet arī nodrošina atbalsta piešķiršanu tiem lauksaimniekiem, kuri domā attīstīt lauksaimniecisko ražošanu.

Pasākumu “Agrovide: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” un “Agrovide: Buferjoslu ierīkošana un “Tehniskā palīdzība” īstenošanas mehānisma izveidei tiek izmantoti SAPARD īstenošanas laikā izveidotie, taču neieviestie pasākumi: “Bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšana” un “Lauksaimniecības noteces samazināšana” un “Tehniskā palīdzība”.

Jaunas atbalsta administrēšanas un kontroles shēmas ir jāveido pasākumiem “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”, “Standartu sasniegšana”, “Priekšlaicīgā pensionēšanās”.

Maksājumiem par platību šī plāna īstenošanas periods ir jāuzskata par atskaites/ bāzes gadiem, kuru laikā tiek ieviesta datu bāzes un datu apstrādes sistēma un uzsākta zemes izmantošanas veidu reģistrācija sadalījumā pa kultūraugiem katra atbalsta saņēmēja apsaimniekotajā platībā un atbilstošie platību maksājumi.

Vērtējot finansiālo sadalījumu un līdzsvaru starp visiem ELVGF līdzfinansētiem lauku attīstības pasākumiem, vislielākais finansējuma īpatsvars (skat. 30. tabulu) tiek novirzīts saimnieciskās darbības attīstībai (Plāna 1.prioritātē iekļautie pasākumi), īpaši uzņēmējdarbību veicinošu projektu īstenošanai.

Neskatoties uz to, ka “Agrovide” pasākums ir ļoti nozīmīgs gan Latvijā, gan citās valstīs, finansiālais ieguldījums un tā ikgadējais pieaugums šī pasākuma īstenošanai 2004.-2006. gada programmas periodā ir salīdzinoši neliels, salīdzinot ar pasākumu “**Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā**”. Finansējums “Agrovide” apakšpasākumiem būtiski pieaugs nākošajā programmas periodā. Būs palielināta kapacitāte (ekspertu kvalitātes un skaita pieaugums) vides plānošanā, administrēšanā un uzraudzībā,

iegūta pirmā pieredze agrovīdēs prasībām atbilstošā saimniecībā un būs apzinātas, reģistrētas datu bāzē Latvijas bioloģiski daudzveidīgās dabas vērtības, zemes apsaimniekotāji būs informēti par to atrašanos viņu zemēs un viņi būs apguvuši prasmes to apsaimniekošanā. **“Agrovīde”** pasākumā atbalstāmās aktivitātes tiks papildinātas, un katrai no tām tiks izveidots atbalsta administrēšanas un uzraudzības mehānisms.

Pārzinot sociāli ekonomisko situāciju Latvijas laukos un aktuālākās vajadzības, kuras ir jāatrisina pirmajā programmas periodā, šī plāna īstenošanai vislielākais finansējums ir piešķirts pasākuma **“Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā”** īstenošanai. Tiek paredzēts, ka iedzīvotāju saglabāšana lauku teritorijās būs īstermiņa pasākums. Pasākums sasniegs iespējamās atbalsta saņēmējus pēc iespējas ātrākā veidā, tādējādi šis pasākums veidos pamatu ilgtspējīgai lauku attīstībai nākotnē. Īstermiņa periodā šim pasākumam (kopā ar pasākumu “Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai”) ir jāaptur straujā depopulācija lauku teritorijās un jāveic papildus ieguldījums Latvijas lauksaimnieku konkurētspējas kāpināšanai ES, jo lielākā daļa Latvijas teritorijas agroklimatisko apstākļu ziņā ir neizdevīgā situācijā salīdzinājumā ar pārējo ES.

Programmēšanas periods tiek izmantots kā laikposms, lai izveidotu stipru administratīvi informatīvu pamatu **“Agrovīdēs”** pasākuma īstenošanai, tā kā šī pasākuma apjoms nākošajā programmēšanas periodā ir jāpaplašina.

Sakarā ar juridiskā pamata novēlošanos pasākums “Standartu sasniegšana” tiks pārskatīts, lai nodrošinātu pilnīgu tiesību aktos paredzēto noteikumu un šajā programmēšanas periodā pieejamo resursu izmantošanu.

29. tabula. Plāna pasākumu īstenošanas finansēšanas administratīvās efektivitātes, piesaistīšanas un izmantošanas lietderības novērtējums

Pasākumi	Administratīvā kapacitāte	Finansu absorbatīvā kapacitāte	Maksimālā lietderība
Agrovide			
Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	Pasākuma īstenošanu atvieglo administrēšanas saistība ar vienoto platības maksājumu shēmu, kā arī ir izveidota bāze un uzkrāta pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā. LAD darbu pie nosacījumu izpildes kontroles procedūras atvieglo nacionāla līmeņa kompetento institūciju veiktās kontroles sertifikācijas un Labas saimniekošanas prakses nosacījumu izpildē.	Finansu līdzekļu piešķiršana pasākumam balstās uz nacionālajā politikā īstenotā atbalsta pasākuma ietekmes rezultātu analīzi (platību un skaita pieaugums) un attīstības prognozi (interese un iespējas), ja tiek maksāts atbalsts par pilnu pārejas periodu. Ja atbalstam tiek pieteikts vairāk platību nekā plānots, tiek pārskatīta iespēja finansējuma pārdalei no citiem pasākumiem, kuros līdzekļi netiek pilnībā izmantoti.	Nacionālo atbalsta shēmu īstenošanas rezultāti norāda, ka lauksaimniekiem ir liela interese uzsākt un turpināt šādu saimniekošanas metodi, ja tiek maksāts pārejas perioda atbalsts. Tādēļ atbalsts saskaņā ar šo apakšpasākumu par abiem pārejas posma gadiem nozīmīgi ietekmēs īpaši platības ziņā lielo saimniecību skaitu pieaugumu. Šāds atbalsts palielinās priekšrocības, kuras Latvijā sniedz tīra vide, kas ir būtisks bioloģiskās lauksaimniecības priekšnoteikums.
Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	Pasākuma īstenošana notiek mērķa teritorijās sakarā ar ierobežoto kapacitāti kontroles nodrošināšanā, ierobežoto vides plānotāju skaitu un mazo lauksaimnieku pieredzi aktivitāšu veikšanā saimniecībās un pakāpenisku zālāju robežu precizēšanu digitālajās kartēs. Administrēšanas un kontroles izmaksas ir salīdzinoši lielas. LAD darbu pie nosacījumu izpildes kontroles procedūras atvieglo nacionāla līmeņa kompetento institūciju veiktās kontroles sertifikācijas un Labas saimniekošanas prakses nosacījumu izpildē.	Sakarā ar to, ka nav zināms zālāju platības sadalījums starp pašvaldībām un saimniecībām, pasākumam tiek piešķirts mazāks finansējums nekā būtu nepieciešams, ja atbalstam tiktu pieteikta visa inventarizācijā uzrādītā zālāju platība. Ja atbalstam tiek pieteikts vairāk platības nekā plānots, tiek pārskatīta iespēja finansējuma pārdalei no citiem pasākumiem, kuros līdzekļi netiek pilnībā izmantoti.	Dabiskās un daļēji dabiskās pļavas ir nozīmīgi daudzu augu un dzīvnieku valsts (jo īpaši, putnu) biotopi. Sakarā lauksaimnieciskās ražošanas intensitātes paaugstināšanos, dabiskās pļavas nevar apsaimniekot uz komerciāli dzīvotspējīgi, tai pat laikā nodrošinot ekoloģiskās vērtības saglabāšanu. Šis apakšpasākums veicinās šādu pļavu uzturēšanu, kuras pretējā gadījumā aizaugtu ar krūmiem vai citos gadījumos tajās tiktu veikta intensīvā lauksaimniecība.
Bufērjoslu ierīkošana	Pasākumu īstenošana mērķa teritorijās sakarā ar ierobežoto kapacitāti kontroles nodrošināšanā, ierobežoto vides plānotāju skaitu un mazo lauksaimnieku pieredzi aktivitāšu veikšanā saimniecībās. Administrēšanas izmaksas ir	Sakarā ar to, ka nav informācijas par iespējamo pretendentu aktivitātes līmeni iesaistīties šāda veida Agrovides pasākumā, finansējuma apjoms tiek plānots salīdzinoši mazs.	Neskatoties uz pasākuma salīdzinoši augstajām administrēšanas izmaksām, pasākums tiek īstenots pieredzes iegūšanai un vides aizsardzībai tieši prioritāri nozīmīgākajā teritorijā. Pasākums būtiski mazinās mēslojumu un pesticīdu noplūdi ūdenstecēs, kā kalpos kā faunas zaļais koridors. Tā kā šī pasākuma ieviešanas mērķa

	salīdzinoši lielas. LAD darbu pie nosacījumu izpildes kontroles procedūras atvieglo nacionāla līmeņa kompetento institūciju veiktās kontroles sertifikācijas un Labas saimniekošanas prakses nosacījumu izpildē.		teritorija tiek intensīvi apsaimniekota, pasākums būtiski sekmēs piesārņojuma samazināšanu Baltijas jūrā un plašas floras un faunas daudzveidības uzturēšanu teritorijā.
Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana	Pasākuma īstenošanu atvieglo tas, ka ir izveidota bāze un uzkrāta pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā.	Finansējuma apjoms šim pasākumam ir balsfīts uz lopu reģistra datu bāzē esošo informāciju par attiecīgās šķirnes dzīvnieku skaitu un īpašniekiem, kā arī par to skaita pieauguma tendencēm.	Pasākums tiek īstenots līdz brīdim, kad attiecīgās šķirnes dzīvnieku skaits būs pietiekošs, lai šķirne netiktu uzskatīta par apdraudētu ģenētisko resursu saglabāšanas ziņā.
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	Pasākuma īstenošanu atvieglo tas, ka administrēšana saistīta ar vienoto platības maksājumu shēmu, kā arī ir izveidota bāze un uzkrāta pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā. Administrēšanas izmaksas ir ļoti nelielas un efektīvas pasākuma mērķa sasniegšanai. LAD darbu pie nosacījumu izpildes kontroles procedūras atvieglo nacionāla līmeņa kompetento institūciju veiktās kontroles sertifikācijas un Labas saimniekošanas prakses nosacījumu izpildē.	Finansējuma apjoms ir balstīts uz piesakāmās platības vienotajiem platības maksājumiem 1 ha lielās saimniecībās katrā no MLA teritorijām. Ja atbalstam tiek pieteikts vairāk platības nekā plānots atbalstīt, tiek pārdalīts finansējums no citiem pasākumiem, kuros līdzekļi netiek pilnībā izmantoti, vai atbalsta maksājuma likme par ha ir procentuāli samazināta.	Šī pasākuma īstenošana atbalsta politikā ir ļoti svarīga - tā rada stabilu ienākumu pieaugumu tiem lauksaimniekiem, kas apsaimnieko platības ar dabiski pastāvošiem trūkumiem. Tas sniegs tiem iespēju turpināt nodarboties ar komerciālo lauksaimniecisko ražošanu un vēlmi to attīstīt, piesaistot bankas kredītus un izmantojot citus investīcijām lauku saimniecībās paredzētos ES līdzfinansētos lauku attīstības pasākumus. Šo pasākumu ir salīdzinoši viegli administrēt, tādējādi nodrošinot, ka atbalstu no lauku atbalsta pasākumiem var saņemt plašāks lauksaimnieku loks. Liela aizsargāto biotopu daļa ir atkarīga no lauksaimnieciskās darbības. Tādējādi apsaimniekoto zemju, mežu, pļavu un purvu sajaukums rada piemērotus apstākļus daudzām retām sugām. Noteikumi attiecībā uz šo platību apsaimniekošanu ierobežo lauksaimnieciskās darbības veikšanu. Šo ierobežojumu kompensācija nodrošinās ilgstošu lauksaimniecisko darbību un <i>NATURA 2000</i> teritoriju aizsardzību.
Priekšlaicīgā pensionēšanās	Pasākums ir „sociāli jūtīgs” un tā īstenošanas mehānisms ir salīdzinoši sarežģīts, ilglaicīgs un izmaksu ziņā dārgs, tādēļ tā īstenošana tiek uzsākta 2005. gadā, kad tiek noslēgtas saistības atbalsta veikšanai citu lauku attīstības	Tā kā pasākumam ir sarežģīti nosacījumi un, sakarā ar to, ka nav informācijas par iespējamo pretendentu skaitu, finansējuma apjoms tiek plānots salīdzinoši neliels. Ja apstiprināto atbalsta saņēmēju kopējais izmaksājamās pensijas apjoms gadā pārsniedz	Pasākuma ieviešana 2005. gadā nodrošina to, ka pensionēsies tikai tie lauku lauksaimnieki, kuri nevēlēsies turpināt lauksaimniecisko darbību pēc ES pieejamā atbalsta nosacījumiem un būs pārliecināti par lēmuma pareizību. Pasākums vājinās spiedienu uz patreizējiem

	pasākumu īstenošanai un ir uzkrāta pieredze to administrēšanā un kontrolē. Pretendentu dokumentācija tiek izskatīta iesniegšanas rindas kārtībā, tādējādi atvieglot pārbaudes procesu un lēmuma pieņemšanu termiņā daudz pretendentu gadījumā.	plānoto, tiek pārdalīts finansējums no citiem pasākumiem, kuros līdzekļi netiek pilnībā izmantoti.	lauksaimnieciskās ražošanas resursiem un kļiedēs sociālo spriedzi lauku apvidos.
Atbalsts ražotāju grupām	Pasākuma īstenošanu atvieglo izveidotais administrējošais mehānisms un uzkrātā pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā.	Finansiālo līdzekļu piešķiršana pasākumam balstās uz nacionālajā politikā īstenotā atbalsta pasākuma ietekmes rezultātu analīzi un attīstības prognozi. Ja atbalstam pieteiktais un aprēķinātais finansējums gadā pārsniedz plānoto, tiek pārdalīts finansējums no citiem pasākumiem, kuros līdzekļi netiek pilnībā izmantoti.	Ir svarīgi sniegt atbalstu ražotāju grupām, lai veicinātu lauksaimnieku sadarbību, kavē nevēlēšanās sadarboties. Papildu atbalsts veicinās jaunu kooperatīvu attīstību. Nacionālo atbalsta shēmu īstenošanas rezultāti norāda, ka lauksaimniekiem pakāpeniski pieaug interese veidot ražotāju grupas, kā arī pieaug esošo ražotāju grupu ikgadējais apgrozījums.
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Pasākumu īstenošanas mehānisms ir jauns un tā izveidei ir izmantota uzkrātā pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā un SAPARD. Pretendentu dokumentācija tiek izskatīta iesniegšanas rindas kārtībā, kas atvieglo izskatīšanas procesu, lēmuma pieņemšanai atvēlēto laiku un kontroles veikšanu uz vietas saimniecībā.	Sakarā ar to, ka nav informācija par iespējamo pretendentu aktivitātes līmeni un pretendentu spēju sagatavot laikus iesniedzamo saimniecības attīstības plānu, finansējums tiek plānots, balstoties uz daļu no tām saimniecībām, kuras reģistrējušās Valsts Ieņēmumu dienestā un atbilst atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Ja pasākumam atvēlētais gada finansējums tiek izlietots un nav iespējams pārdalīt to no citiem pasākumiem, dokumentācijas pieņemšana no atbalsta pretendentiem tiek pārtraukta un atjaunota nākošajā gadā.	Ņemot vērā lielo saimniecību īpatsvaru, kas nav komerciāli dzīvotspējīgas, pasākums palīdzēs daļai no tām atrast savu nišu tirgū. Jo īpaši pasākums ievērojami uzlabos situāciju attiecībā uz mazajām saimniecībām, kurām pietrūkst zināšanu un atbilstoša līdzfinansējuma VPD pasākumu ietvaros, tādējādi vienmēr izslēdzot tās no investīciju atbalsta. Šī pasākuma īstenošana atbalsta politikā ir ļoti svarīga, jo tā rada stabilu „atpēriena iespēju” tiem lauksaimniekiem, kuriem ir ierobežotas iespējas pirmajos gados saņemt atbalstu investīciju veida lauku attīstības pasākumos vai piesaistīt bankas kredītus savas saimnieciskās darbības attīstībai.
Standartu sasniegšana		Sakarā ar to, ka nav informācijas par iespējamo pretendentu aktivitātes līmeni un pretendentu spēju sagatavot laikus iesniedzamo standartu sasniegšanas plānu uz atbalsta saņemšanu pirmajā gadā, galvenais finansējuma izlietojums tiek plānots maksājumiem par atteikšanos no piena kvotām.	Tā kā investīciju ieguldīšana ražošanas sakārtošanā atbilstoši ES standartiem, īpaši vides aizsardzības un dzīvnieku labturības prasību ievērošanā ir pelņu nenesoša, kredītu pieejamība bankā lauksaimniekiem ir ierobežota. Tādēļ ir būtiska šī pasākuma īstenošana.
Tehniskā palīdzība	Pasākuma īstenošanas mehānisma izveidei ir izmantota uzkrātā pieredze nacionālās atbalsta shēmas īstenošanā.	Plānotais finansējuma apjoms ir balstīts uz iespējamo izmaksu prognozi attiecīgo darbu veikšanai.	Pasākums ir nozīmīgs, jo palīdz nodrošināt plāna īstenošanas procesa pilnveidošanu, īstenošanas rezultātu izvērtēšanu un priekšlikumu

	Pretendentu dokumentācija tiek izskatīta, balstoties uz Zemkopības ministrijas rīkojumu.		sagatavošanu nākošajam programmas periodam. Palīdz izveidot profesionālu un kvalitatīvu plāna īstenošanas uzraudzības sistēmu.
--	--	--	--

30. tabula. No ELVGF Vadību un Garantiju daļas finansētie pasākumi 2004.-2006. gadam, EUR

Pasākums	Plānotais ieguldījums 2004.-2006. lauku teritorijās		Kopā	Īpatsvars %
	Sabiedriskais finansējums	Privātais ieguldījums		
1. Prioritāte: Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība	247 135 823	93 683 993	340 819 816	53,1%
Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	42 622 070	29 683 231	72 305 301	11,3%
Atbalsts jaunajiem zemniekiem	6 088 868	0	6 088 868	0,9%
Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	27 399 900	27 399 900	54 799 800	8,5%
Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	47 014 751	33 271 314	80 286 065	12,5%
Mežsaimniecības attīstība	9 350 763	3 329 548	12 680 311	2,0%
Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+")	3 044 435	0	3 044 435	0,5%
Apmācības	2 435 548	0	2 435 548	0,4%
Priekšlaicīgā pensionēšanās	8 272 250	0	8 272 250	1,3%
Atbalsts ražotāju grupām	2 870 875	0	2 870 875	0,4%
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	30 978 025	0	30 978 025	4,8%
Standartu sasniegšana	67 058 338	0	67 058 338	10,4%
2. Prioritāte: Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana	248 451 563	0	248 451 563	38,7%
Agrovide	25 256 250	0	25 256 250	3,9%
Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	223 195 313	0	223 195 313	34,8%
Tehniskā palīdzība	2 707 500	0	2 707 500	0,4%
No iepriekšējā perioda pārejošās saistības	13 216 625	0	13 216 625	2,1%
Vienotajiem platības maksājumiem novirzītais finansējums (EUR)	36 569 825	0	36 569 825	5,7%
Kopā	548 081 336	93 683 993	641 765 329	100%

15. Saskaņotība un atbilstība

15.1. Ar ES atbalsta instrumentiem

Saskaņā ar Regulas Nr.1257/1999 40. panta nosacījumiem, visi lauku atbalsta pasākumi finansēšanai tiek izvirzīti šādu dokumentu ietvaros. ELVGF Garantijas daļas finansētie atbalsta pasākumi tiek detalizēti pamatoti un finansēšanai izvirzīti Lauku attīstības plāna ietvaros, kuru sagatavojusi Zemkopības ministrija, bet ELVGF Vadības daļas finansētie atbalsta pasākumi tiek detalizēti pamatoti un finansēšanai izvirzīti Vienotā programmdokumenta ietvaros, par kura izstrādi ir atbildīga LR Finanšu ministrija. Citu ES strukturālo fondu līdzfinansētie pasākumi, kas dod ieguldījumu lauku attīstībā (skatīt 5. pielikumu) tiek finansēšanai pamatoti Vienotā programmdokumentā, un par to īstenošanu un administrēšanu ir atbildīga Finanšu ministrija sadarbībā ar citām ministrijām. Strukturālo fondu regulās definētie vispārējie nosacījumi par līdzfinansēšanas pieejamību kādam no pasākumiem nodrošina to, ka visu pasākumi tiek īstenoti saskaņā ar ES politiku, īpaši vides politiku. Šī plāna lauku attīstības pasākumi būs saskaņā ar Dzīvotņu un Savvaļas putnu direktīvām (Nr.92/43/EK un Nr.79/409/EK) un attiecīgos gadījumos Direktīvai par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (Nr.85/337/EEK, kas grozīta ar Nr.97/11/EK). Turklāt visas īstenojamās darbības jāveic saskaņā ar Latvijas vides tiesību aktiem. Gadījumos, kad piemērojamie Kopienas vides tiesību akti nav vēl ieviesti nacionālajos tiesību aktos, attiecīgās ES direktīvas ir tieši piemērojamas līdz to attiecīgai ieviešanai.

15.2. Ar nacionāliem atbalsta instrumentiem

Īstenojot lauku attīstības pasākumus Regulas Nr.1257/1999 ietvaros, Latvija finansē tikai nacionālā līdzfinansējuma daļu sabiedriskajā finansējumā un nepiešķir papildu atbalstu nevienā no pasākumiem.

1. pielikums. Situācijas analīzes rādītāji

31. tabula. Ekonomiskās attīstības pamatrādītāji

	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.
	(pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, procentos)					
Iekšzemes kopprodukts (salīdzināmās cenās)	8,4	4,8	2,8	6,8	7,9	6,1
Privātais patēriņš	4,9	1,1	3,7	7,4	8,0	7,2
Valsts patēriņš	0,3	6,1	0,0	-1,9	-2,4	4,8
Kopējā pamatkapitāla veidošana	20,7	44,0	-4,0	20,0	17	7,6
Patēriņa cenas	8,4	4,7	2,4	2,6	2,5	2,5
	(procentos pret iekšzemes kopproduktu, ja nav norādīts cits)					
Kopbudžeta fiskālais saldo (bez privatizācijas ieņēmumiem)	0,6	-0,9	-4,2	-2,8	-2,1	-2,5
Valsts parāds	12,0	10,4	13,1	13,1	14,8	14,6
Ārējās tirdzniecības bilance	-15,1	-18,5	-15,4	-14,8	-17,6	-17,1
Maksājumu bilances tekošais konts	-6,2	-10,6	-9,8	-6,9	-9,6	-7,8
Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas	9,3	5,8	5,2	5,7	2,1	5,0
Reģistrētais bezdarba līmenis (% , perioda beigās)	7,0	9,2	9,1	7,8	7,8	8,5
Darba meklētāju īpatsvars (% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem)	15,1	14,1	14,3	14,1	13,1	12,0
Lata kurss pret SDR (perioda beigās)	0,7997	0,7997	0,7997	0,7997	0,7997	0,7997

p – prognoze

Avots: Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību, LR Ekonomikas ministrija, 2002

32. tabula. Darba samaksas un citu ienākumu dinamika (vidēji mēnesī, latos)

	1996.	1997.	1999.	2000.	2001.
Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa:					
– latos bruto	99	120	141	150	159
– latos neto	79	88	103	109	115
Mājsaimniecību rīcībā esošais ienākums vidēji uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī (mājsaimniecību budžetu pētījumi)	51,50	55,45	64,73	69,19	...
Sociālās apdrošināšanas iestāžu uzskaitē esošiem pensionāriem izmaksāto vecuma pensiju vidējais lielums	37,82	42,24	58,18	57,79	58,16
Viena iedzīvotāja pilna iztikas minimuma preču un pakalpojumu groza vērtība	73,78	78,78	83,18	84,47	86,93
Strādājošo reālās darba samaksas indekss (procentos pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	91,2	103,6	102,9	103,0	103,5

Avots: Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību, LR Ekonomikas ministrija, 2002.

33. tabula. Galvenie lauku teritoriju raksturojošie rādītāji, 2000. g.

Rādītāji	Valstī	Pilsētās	Republikas pilsētās	Lauku teritorijā ³¹	Lauku teritorijā minimālā-maksimālā
Iedzīvotāju īpatsvars, %	100	14.8	49.3	35.9	-
Blīvums, iedz./km ²	36.8	938	1741	13.5	2 – 417
Ģimenes locekļu skaits mājsaimniecībā	2.7	2.6	2.5	2.9	2.2 - 3.8
Līdz darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars, %	18	19	16	21	14 – 30
Darbspējīgo iedzīvotāju vecuma īpatsvars, %	59	59	60	57	47 – 64
Virs darbības vecuma iedzīvotāju īpatsvars %	23	22	24	22	13- 35
Demogrāfiski ekonomiskā slodze ³² uz 1000 iedzīvotājiem	833	823	768	934	607 - 2259

Avots: CSP, Tautas skaitīšanas rezultāti 2000. g.

34. tabula. 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanā³³ apsekoto lauku saimniecību skaits, zemes platība un saimniecību vidējais lielums

Lauku saimniecību statuss pēc zemes piešķiršanas mērķa	Saimniecību skaits	Zemes platība saimniecībās, tūkst. ha		Lauku saimniecību vidējais lielums, ha	
		Kopplatība ³⁴	tai skaitā lauksaimniecībā izmantojamā zeme ³⁵	Kopplatība	tai skaitā lauksaimniecībā izmantojamā zeme
Pavisam	180263	3586.2	2228.7	19.9	12.4
Zemnieku saimniecības	56412	1871.1	1136.4	33.2	20.1
Piemājas saimniecības	114288	1389.0	843.6	12.2	7.4
Personiskās palīgsaimniecības	7753	68.2	42.1	8.8	5.4
Valsts un pašvaldību institūciju saimniecības	94	12.2	8.2	130.3	87.7
Statūtsabiedrības	941	216.9	185.5	346.6	273.3
Citas saimniecības	775	28.6	12.8	71.9	33.8

Avots: Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2003

³¹ Plāna mērķa teritorijas lauku teritorija, kas ir valsts teritorija, izņemot republikas pilsētas un rajonu pilsētas bez lauku teritorijām

³² Demogrāfiski ekonomiskās slodzes rādītājs raksturo, cik līdz darbības vecuma un virs darbības vecuma iedzīvotāju un reģistrējušies darbības vecuma bezdarbnieku ir uz 1000 strādājošiem darbības vecuma iedzīvotājiem

³³ Ministru kabinets 2001. gada 29. maija lēmumā noteica, ka Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde (CSP) veic vispārējo lauksaimniecības skaitīšanu uz skaitīšanas kritisko momentu – 2001. gada 1. jūniju. Regulā Nr. 571/88 ir norādīts, ka lauksaimniecības skaitīšanā ir jāapseko lauku saimniecības, kuru īpašumā vai lietošanā ir 1 ha un vairāk LIZ vai kurās pēdējā kalendārā gada laikā pārdošanai saražots noteikts daudzums lauksaimniecības produkcijas, par šo daudzumu tika noteikts lauksaimniecības produkcijas apjoms vismaz Ls 1000 vērtībā. Tādēļ jāņem vērā, ka šeit un turpmāk lietotie dati no lauksaimniecības skaitīšanas provizoriskajiem rezultātiem atbilst apmēram 85.4% no lauksaimniecības mērķiem lietotās zemes

³⁴ apsekoto saimniecību kopplatība sastādīja 85,4% no kopējās lauksaimniecības mērķiem lietotās zemes platības

³⁵ apsekoto saimniecību LIZ kopplatība sastādīja 89,5% no kopējās lauksaimniecības mērķiem lietotās LIZ platības

35. tabula. Ekonomiski aktīvo saimniecību grupējums pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, lauksaimniecībā nodarbināto skaits

Saimniecību grupa pēc kopplatības, ha	Saimniecību grupu īpatsvars valsts kopējos atbilstošajos rādītājos, %			Lauksaimniecībā pilnu darba dienu nodarbināto īpatsvars, % no lauksaimniecībā nodarbināto skaita	Lauksaimniecībā nodarbināto skaits vidēji vienā saimniecībā	Lauksaimniecībā pilnu dienu nodarbināto skaits vidēji vienā saimniecībā
	Saimniecību skaits	LIZ	Lauksaimniecībā nodarbināto skaits			
Kopā valstī	140835=100%	1834 tūkst.ha =100%	265.5 tūkst.=100%	24,9	1,9	0,5
<1	0,1	0,0	0,2	39,0	2,6	1,0
1,0-1,9	11,5	1,3	9,2	9,9	1,5	0,1
2,0-4,9	29,1	7,5	25,6	14,4	1,7	0,2
5,0-9,9	26,3	14,4	25,0	20,7	1,8	0,4
10,0-19,9	20,0	21,4	20,6	28,6	1,9	0,5
20,0-29,9	6,0	11,1	6,6	35,6	2,1	0,7
30,0-49,9	3,9	11,2	4,7	44,1	2,3	1,0
50,0-99,9	2,0	10,2	2,7	49,7	2,6	1,3
100,0-199,9	0,7	6,8	1,4	55,4	4,0	2,2
200,0-499,9	0,3	6,7	1,3	56,5	8,1	4,6
≥500	0,1	9,5	2,5	70,7	39,9	28,2
bez zemes	0,0	x	0,3	70,5	39,3	27,7

Avots: Latvijas 2001. gada lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti, CSP, 2003

36. tabula. Saimnieciskās darbības raksturs, kopējās un neizmantotās LIZ platības īpatsvars sadalījumā pa saimniecību grupām pēc LIZ platības

Saimniecību LIZ platība	Īpatsvars kopējā saimniecību skaitā, %	Īpatsvars kopējā saimniecību LIZ platībā, %	Saimn. īpatsvars, kuras sarazoto produkciju			Neizmantotās LIZ īpatsvars, %
			nepārdod	pārdod līdz 50 %	pārdod no 50-100%	
Pavisam	174002=100%	2160571=100%	116896=100%	34138=100%	22968=100%	397634=100%
nav LIZ	0,0	0,0	0	38,7	61,3	0
līdz 1	2,0	0,2	85,2	10,3	4,5	20,4
1,1-5,0	40,9	9,6	79,7	15,1	5,2	20,9
5,1-10,0	25,5	14,8	67,7	23,0	9,3	21,3
10,1-15,0	12,6	12,4	58,4	26,0	15,6	21,8
15,1-20,0	6,7	9,4	52,5	25,5	21,9	22,0
20,1-50,0	9,5	22,6	43,2	22,6	34,3	21,4
50,1-100,0	1,8	10,1	26,5	12,0	61,5	17,0
100,1-150,0	0,4	4,2	22,4	5,5	72,0	16,0
150,1-200,0	0,2	2,3	13,1	4,5	82,4	7,4
200,1-300,0	0,2	3,0	15,2	3,7	81,1	12,4
300,1 un vairāk	0,2	11,4	11,6	3,1	85,3	5,9

Avots: LVAEI pēc CSP lauksaimniecības skaitīšanas provizoriskajiem rezultātiem

37. tabula. Piena ražošanas saimniecību grupējums pēc slaucamo govju skaita 1999. un 2001. gada beigās

Saimniecību grupa pēc slaucamo govju skaita saimniecībā	Saimniecību skaits		Saimniecību īpatsvars, %	
	1999.	2001.	1999.	2001.
1	34978	39020	45,8	47,0
2	22527	20812	29,5	28,3
3 - 5	14985	12423	19,6	19,1
6 - 9	2531	3092	3,3	3,6
10 - 19	939	1249	1,2	1,4
20 - 29	172	215	0,2	0,2
30 - 49	128	145	0,2	0,2
50 - 99	82	85	0,1	0,1
100 - 199	61	82	0,1	0,1
200 - 299	25	26	0,0	0,0
300 un vairāk	28	25	0,0	0,0
Kopā	76456	77174	100	100

Avots: LVAEI pēc ZM gada ziņojumiem par 1999., 2001.

38. tabula. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platība, ha

Kategorija	Skaitis	Platība	Iekļaujas citās	Ietver citas
Aizsargājamo ainavu apvidi	9	161692		19386
Biosfēras rezervāts	1	474447		20603
Dabas rezervāti	4	24439		
Nacionālie parki	3	146520		2174
Dabas parki	43	248898	24408	1055
Dabas liegumi	277	197194	18810	
Dendroloģiskie stādījumi	89			
Dabas pieminekļi	295	5190,1		
Kopā	721	1258380,1	43218	43218

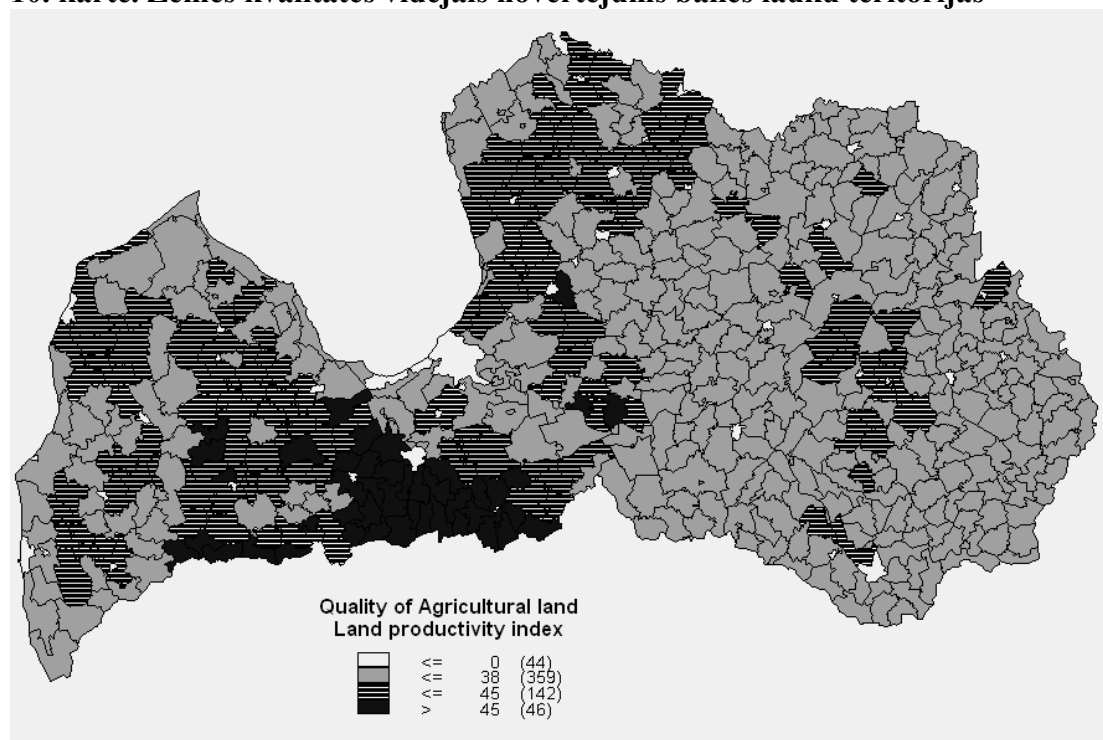
Avots: Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kadastrs. <http://vdc2.vdc.lv:8998/daba.html>

39. tabula. Produktu realizācija 2001.- 2002. g.

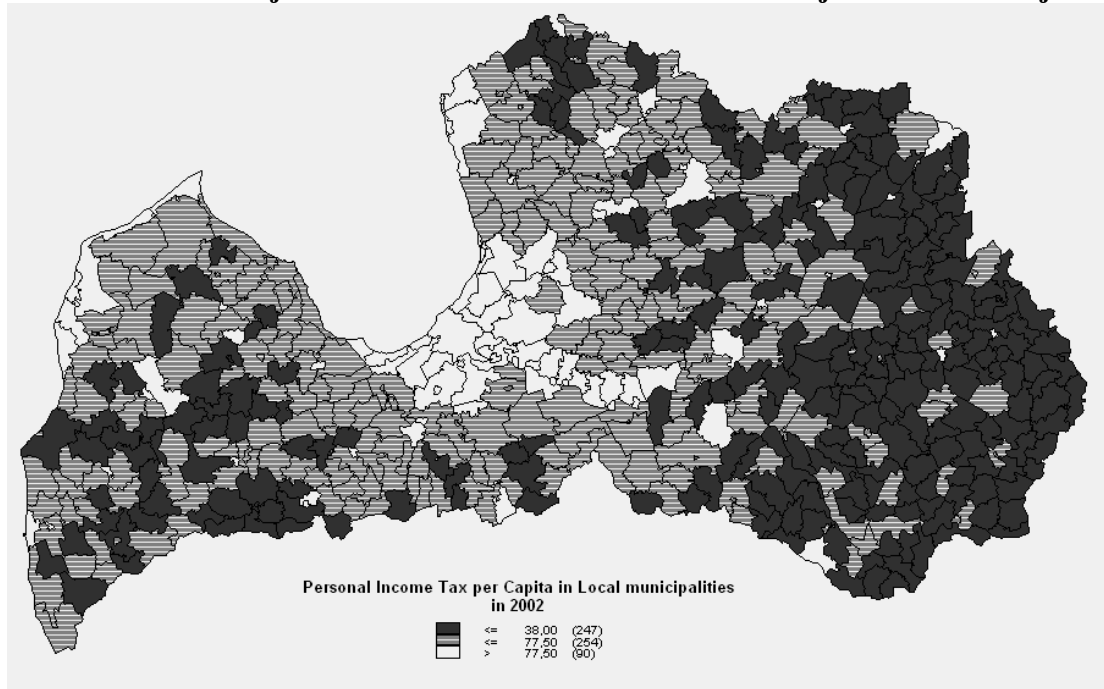
Produkts	Apjoms		Vērtība, tūkst. Ls	
	2001.	2002.	2001.	2002.
Piens, tūkst. l	90300	86900	13969	14336
Salds krējums, tūkst. l	2003	2005	1683	1779
Sviests, t	6257	6614	6004	6088
Biezpiens, t	11604	13459	11629	14224
Siers, t	11422	11973	17293	17825
Skābpiena produkti bez piedevām, t	40828	52225	14671	17771
Skābpiena produkti ar piedevām, t	3137	2678	1763	1492
Saldējums, tūkst. l	8623	11783	7738	9436
Gaļa un subprodukti	17118	27724	14915	25846
t.sk. liellopu un teļa gaļa	1440	2118	1494	2198
cūkgaļa	5931	12603	8010	13305
putnu gaļa	6797	10025	6963	8641
pārējā gaļa un subprodukti	2952	2979	1449	1402
Sālīta, žāvēta, kūpināta gaļa	6963	8350	11364	13133
Desas	24352	25373	33419	34724
Gaļas konservi	6455	8354	8463	9693
t.sk. liellopu un teļa gaļas	694	1056	695	1123
cūkgaļas	337	3353	4093	4013
putnu gaļas	2365	3945	3677	4556
Milti	100500	104000	12720	12793
Putraimi, rupjie milti	21300	16100	3628	3033
Lopbarība	122700	146600	15239	17868

40. tabula. Produktu ārējā tirdzniecība (tonnas)

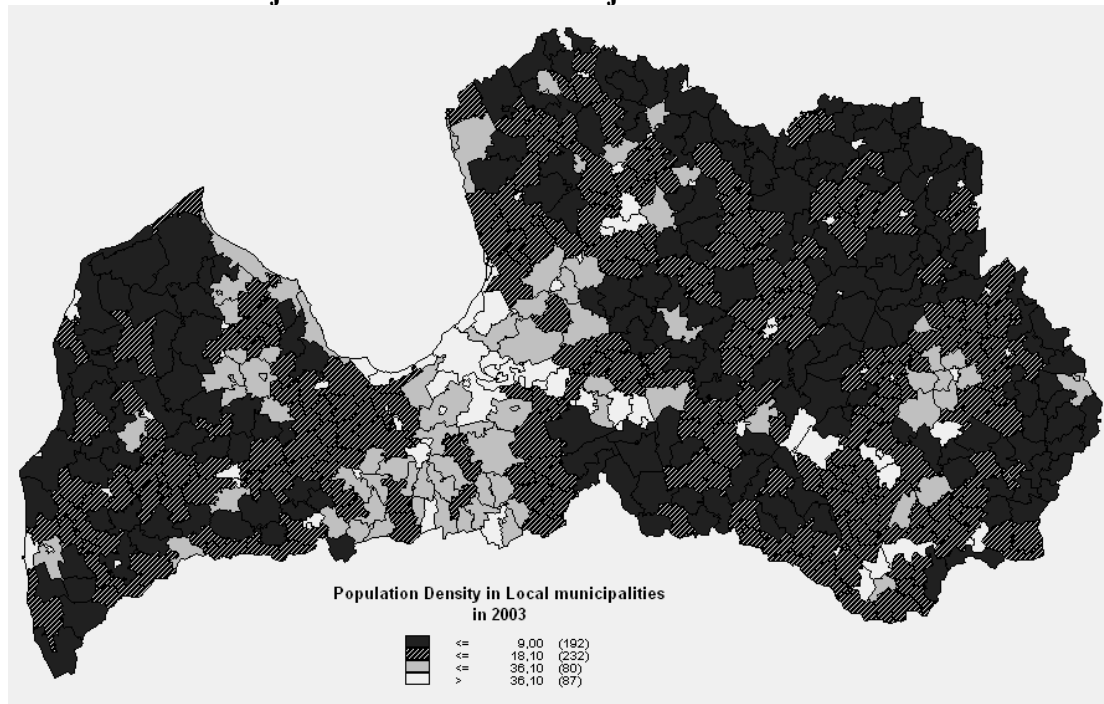
Produkts	Imports		Eksports	
	2001.	2002.	2001.	2002.
Jogurts	1806	2557	285	485
Sviests	968	1037	2040	2230
Siers	3408	3841	4936	4683
Biezpiens/ sierīņi	322	813	198	338
Vājpiens	287	150	81	98
Pilnpiens	1992	2589	993	859
Krējums	476	155	69	121
Vājpiena pulveris	294	365	1085	1987
Pilnpiena pulveris	204	116	401	467
Piena konservi	1021	1683	1934	399
Saldējums	2911	3514	704	569
Liellopu gaļa	3765	3161	7	26
Cūkgaļa	7921	11751	10	30
Putnu gaļa, subprodukti	18181	23679	168	168
Sālīta, žāvēta gaļa	944	610	19	2
Desas	1576	2736	165	435
Gaļas konservi	1087	2007	882	1131
Kvieši	79	124	86081	102687
Rudzi	13772	3324	7877	1805
Mieži	130	46	5915	-
Auzas	1364	3131	-	-
Kukurūza	10844	10677	388	15
Rīsi	6206	8741	182	1000
Griķi	1894	317	1	1703
Prosa	458	802	-	-
Tritikāle	6	4	-	964

10. karte. Zemes kvalitātes vidējais novērtējums ballēs lauku teritorijās

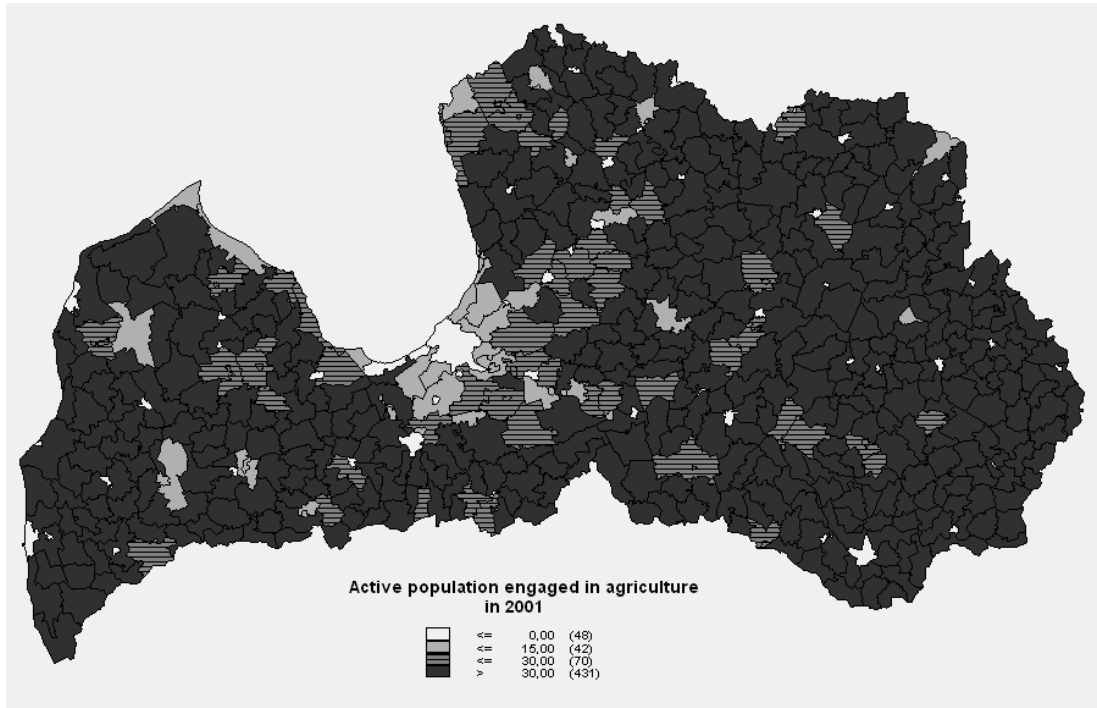
11. karte. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju lauku teritorijās

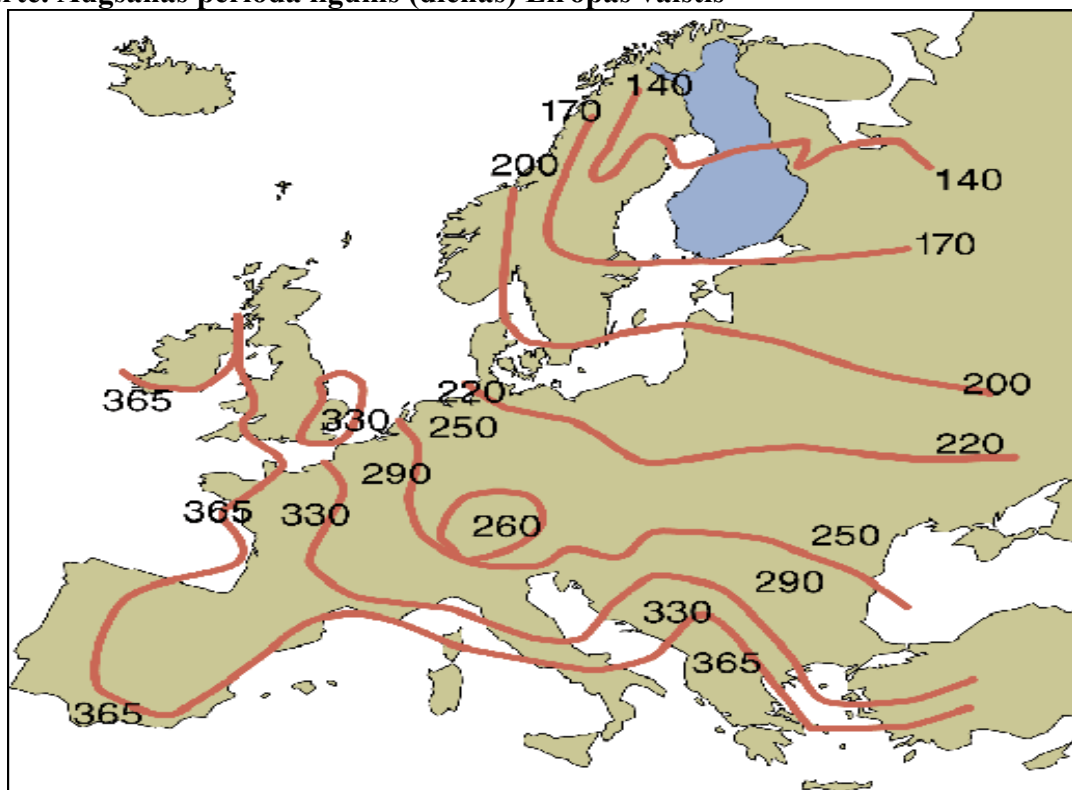
12. karte. Iedzīvotāju blīvums lauku teritorijās

13. karte. Lauksaimniecībā iesaistītie aktīvie iedzīvotāji

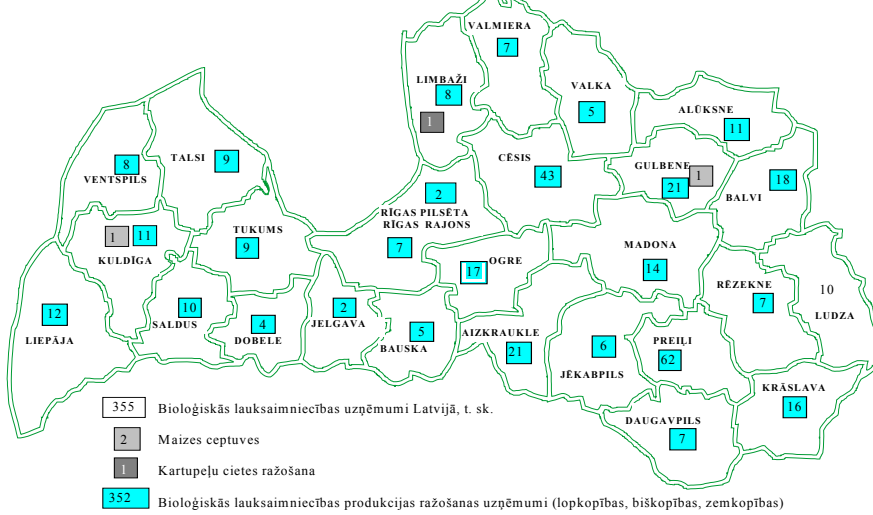

14. karte. Augšanas perioda ilgums (dienās) Eiropas valstīs

Avots: Meteroloģiskais institūts, Finfood 1999.

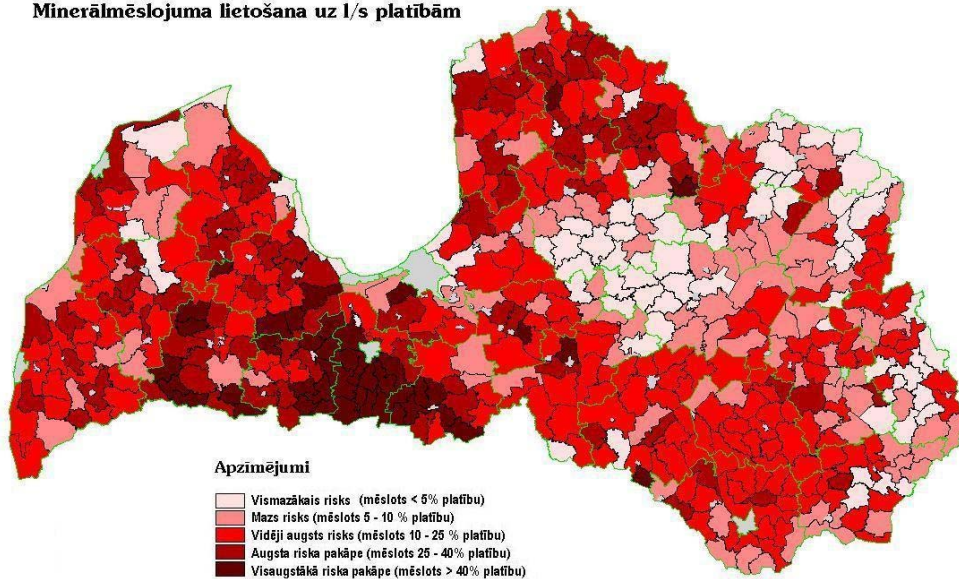
15. karte. Bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumu skaits Latvijas rajonos

Avots: PVD

16. karte. Minerālmēslojuma lietošana lauksaimniecībā izmantojamās zemēs (% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes)

Minerālmēslojuma lietošana uz 1/s platībām

2. pielikums. Labas saimniekošanas prakses nosacījumi

N.p.k.	Joma	Specifika	Normatīvs	Normatīva prasība	Kontrolējošā iestāde	Sodi, kurus piemēro kontrolējošās iestādes saskaņā ar Latvijas tiesību aktiem
1.	Vides aizsardzība	Veicot saimniecisko darbību virszemes ūdensobjektu tuvumā jāievēro aizsargjoslu tiesību akti	Aizsargjoslu likums	Virszemes ūdensobjektu 10 metrus platā joslā aizliegts lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus un mazgāt mehāniskos transportlīdzekļus un lauksaimniecības tehniku. (37. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
2.	Vides aizsardzība	Lai samazinātu ietekmi uz kāpu ekosistēmām, ir jāievēro saimnieciskās darbības ierobežojumi	Aizsargjoslu likums	Krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē aizliegts izvietot un ierīkot minerālmēslu, augu aizsardzības līdzekļu, degvielas, eļļošanas materiālu, bīstamo ķīmisko vielu vai ķīmisko produktu, kokmateriālu, kā arī bīstamās ķīmiskās vielas vai ķīmiskos produktus saturošu materiālu glabātavas un degvielas uzpildes stacijas, izņemot atbilstoši teritoriju plānojumam — ostas teritorijā, kā arī būves lopbarības glabāšanai (izņemot siena šķūņus bez vienlaidu pamatiem) (36. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
3.	Vides aizsardzība	Veicot saimniecisko darbību virszemes ūdensobjektu tuvumā jāievēro aizsargjoslu tiesību akti	Aizsargjoslu likums	Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās 10m platā joslā aizliegts ierīkot meliorācijas būves bez saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi (37. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
4.	Vides aizsardzība	Saimnieciskā darbība ūdensņemšanas vietās var radīt ūdens avotu piesārņošanas draudus	Aizsargjoslu likums	Stingra režīma aizsargjoslā ap ūdens ņemšanas vietām aizliegta jebkāda saimnieciskā darbība, izņemot to, kura saistīta ar ūdens iegūvi konkrētā ūdensapgādes urbumā vai ūdensgūtnē attiecīgo ūdens ieguves un apgādes objektu uzturēšanai un apsaimniekošanai (39. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639

5.	Vides aizsardzība	Strādājot ar AAL ir jāievēro valstī noteiktās prasības attiecībā uz AAL lietošanu un uzglabāšanu	Augu aizsardzības likums	Personām kas vēlas iegādāties un lietot kaitīgo organismu apkarošanai nepieciešamos augu aizsardzības līdzekļus ir jābūt Valsts augu aizsardzības dienesta izsniegtai apliecībai par augu aizsardzības jautājumos apgūto nepieciešamo minimālo zināšanu apjomu (10. pants 3. daļa)	Valsts augu aizsardzības dienests	Līdz EUR 82
6.	Vides aizsardzība	Lai novērstu iespēju kļūdīties AAL pielietošanā un AAL nezaudētu savas īpašības ir jāievēro noteikti uzglabāšanas nosacījumi	Ministru kabineta noteikumi Nr.463 Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi	Augu aizsardzības līdzekļus uzglabā oriģinālā iepakojumā ražotāja noteiktajos uzglabāšanas apstākļos, ievērojot Augu aizsardzības likuma 9. panta trešajā daļā minētās prasības (63. pants)	Valsts augu aizsardzības dienests	Līdz EUR 410
7.	Vides aizsardzība	Lai novērstu nelaimes gadījumus AAL ir jāglabā aizslēdzamā vietā	Augu aizsardzības likums	Personas, kuras iegādājušās augu aizsardzības līdzekļus, ir atbildīgas par to uzglabāšanu aizslēdzamās, bērniem un dzīvniekiem nepieejamās vietās, atsevišķi no pārtikas produktiem (9. panta 3. daļa)	Valsts augu aizsardzības dienests	Līdz EUR 410
8.	Vides aizsardzība	Jāpārlicinās vai iegādājama AAL ir atļauto AAL sarakstā	Augu aizsardzības likums	Latvijā atļauts izplatīt vai lietot reģistrētus augu aizsardzības līdzekļus (7. panta 1. daļa)	Valsts augu aizsardzības dienests	Fiziskām personām līdz EUR 410 Juridiskām personām līdz EUR 820 Papildus - aizliegto augu aizsardzības līdzekļu konfiskācija
9.	Vides aizsardzība	Lai varētu izsekot AAL lietošanu saimniecībā ir jāveic atbilstoša uzskaita	Augu aizsardzības likums	Pirmās un otrās reģistrācijas klases augu aizsardzības līdzekļus drīkst lietot personas, kuras atestētas un saņēmušas apliecību, kas dod tiesības iegādāties un lietot šos augu aizsardzības līdzekļus. Šīs personas nodrošina augu aizsardzības līdzekļu izmantošanas uzskaiti Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. (10. panta 2. daļa)	Valsts augu aizsardzības dienests	Brīdinājums

10.	Vides aizsardzība	Organisko mēslojumu īpaši jutīgajās teritorijās nedrīkst lietot laikos kad ir iespējama augu barības elementu noplūde	Ministru kabineta noteikumi Nr. 531 Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskas darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem	Īpaši jutīgajās teritorijās (kuras izveidotas saskaņā ar Nitrātu direktīvu) pakaišu kūtsmēslus, šķidros mēslus un vircu neizkliedē laikposmā no 15. novembra līdz 1. martam (12. ¹ 7. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
11.	Vides aizsardzība	Jānodrošina atbilstoša kūtsmēsļu uzglabāšana	Ministru kabineta noteikumi Nr. 531 Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskas darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem	Kūtsmēsļu krātuves tilpums nodrošina savāktā mēslojuma apjoma uzkrāšanu pakaišu kūtsmēsļu krātuvēs vismaz sešus mēnešus, bet šķidro mēslu un vircas krātuvēs – septiņus mēnešus*** (12. ¹ 1. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
12.	Vides aizsardzība	Mēslošanai izmantojamās dūņās nedrīkst pārsniegt atļauto smago metālu koncentrāciju	Ministru kabineta noteikumi Nr. 365 Noteikumi par notekūdeņu dūņu un to kompostu izmantošanu, monitoringu un kontroli	Notekūdeņu dūņu vai to komposta lietotājs katru ceturksni iesniedz reģionālajā vides pārvaldē šādu dokumentu kopijas: atzinumu par notekūdeņu dūņu vai to komposta izmantošanu; kartogrāfisko materiālu ar iezīmētām rekultivētajām platībām, kurās izmantotas notekūdeņu dūņas vai to komposts. (83. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
13.	Dabas aizsardzība	Jānodrošina atbilstoša īpaši aizsargājamo teritoriju apsaimniekošana	Likums par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām	Zemes īpašnieka un lietotāja pienākums ir nodrošināt aizsargājamo teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanu un veikt attiecīgajās teritorijās aizsardzības un kopšanas pasākumus (24. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 410 Juridiskām personām līdz EUR 1639

14.	Dabas aizsardzība	Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, jāievēro videi draudzīgas saimniekošanas metodes	Sugu un biotopu aizsardzības likums	Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvniekiem, to skaitā putniem, visās to attīstības stadijās ir aizliegta apzināta traucēšana (īpaši vairošanās, mazuļu augšanas, spalvu mešanas, ziemas guļas un migrācijas laikā) un dzīvotņu postīšana (11. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 410 Juridiskām personām līdz EUR 1639 Papildus - nodarīto postījumu kompensēšana
15.	Dabas aizsardzība	Nedrīkst pieļaut zāles dedzināšana, jo tādējādi degradē vērtīgos biotopus un iet bojā kukaiņi, putni un dzīvnieki.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 82 Ugunsdrošības noteikumi	Objekta teritoriju sistemātiski attīra no degspējīgiem atkritumiem, bet ap ēkām 10 metrus platu joslu attīra no sausās zāles un nenovākto kultūraugu atliekām. Zemes īpašnieks (valdītājs) veic nepieciešamos pasākumus, lai objekta teritorijā nenotiktu kūlas dedzināšana. (20. un 21. pants)	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
16.	Lauku ainavas saglabāšana	Meliorācijas sistēmas jāuztur darba kārtībā.	Noteikumi par vienotā platības maksājuma ieviešanu Latvijā 2004. gadā	Lauksaimniecībā izmantojamā zemē tiek veikta savā atbildībā esošo meliorācijas sistēmu uzturēšana, nodrošinot zemes mitruma režīmu regulēšanu	Lauku atbalsta dienests	Samazina vienoto platības maksājumu attiecīgajā platībā
17.	Lauku ainavas saglabāšana	Jānovērš augsnes degradācija un jānodrošina lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošana	Noteikumi par vienotā platības maksājuma ieviešanu Latvijā 2004. gadā	Apsētā un/vai apstādītā aramzemē, kurā tiek audzēti kultūraugi, kā arī sētie zālāji zemes auglības uzturēšanas nolūkos, augi vai augu atliekas un rugāji tiek iestrādāti augsnē	Lauku atbalsta dienests	Samazina vienoto platības maksājumu attiecīgajā platībā

18.	Lauku ainavas saglabāšana	Jānodrošina atbilstoša zālāju apsaimniekošana	Noteikumi par vienotā platības maksājuma ieviešanu Latvijā 2004. gadā	Apsētā un/vai apstādītā aramzemē, kurā tiek audzēti sētie zālāji un pļavās un ganībās (zeme, ko pastāvīgi (piecus gadus vai ilgāk) izmanto, lai audzētu kultivētas (sētas) vai dabīgi veidojušās (pašiesējušās) zālveida lopbarības kultūras, un kas nav iekļautas saimniecības augsekā) tiek izmantotas lopbarības iegūšanai vai dzīvnieku ganīšanai – ganības un pļavas tiek noganītas vai pļavas tiek nopļautas vēlākais līdz attiecīgā gada 1. augustam* (kultivētās pļavas un kultivētās ganības, piemērojot PNTM****, tiek pirmo reizi noganītas vai nopļautas ne vēlāk kā līdz attiecīgā gada 10. jūlijam) un zāle savlaicīgi novākta.	Lauku atbalsta dienests	Samazina vienoto platības maksājumu attiecīgajā platībā
19.	Dzīvnieku reģistrēšana	Dzīvniekiem jābūt reģistrētiem.	Veterinārmedicīnas likums Ministru kabineta noteikumi 712 Dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un dzīvnieku apzīmēšanas kārtība	Dzīvnieku īpašniekiem ir pienākums nodrošināt dzīvnieku reģistrēšanu un apzīmēšanu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā	Valsts ciltsdarba inspekcija	Fiziskām un juridiskām personām līdz EUR 123
20.	Vides aizsardzība	Dzīvnieku novietņu, kūtmēsļu un skābbarības krātuvju izvietojums nedrīkst veicināt negatīvu ietekmi uz vidi	Likums par piesārņojumu Ministru kabineta noteikumi Nr. 294 Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai	Saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem atbilstošiem lauksaimniecības produktu ražotājiem un pārstrādātājiem jāsaņem atļauja** A vai B kategorijas piesārņojošas darbības veikšanai	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639

21.	Vides aizsardzība	Kopējais ar kūtmēsliem, notekūdeņu dūņām vai vircu pielietotais slāpekļa daudzums saimniecība nedrīkst pārsniegt noteiktu daudzumu	Ministru kabineta noteikumi Nr. 531 Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskas darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem	Saimniecībā lauksaimniecībā izmantojamās platībās iestrādātais organiskā mēslojuma daudzums (arī pašu dzīvnieku atstātie mēsli) gadā nedrīkst pārsniegt 170 kg slāpekļa uz hektāru, kas atbilst 1,7 dzīvnieku vienībām uz hektāru (pirmajos četros rīcības programmas īstenošanas gados pieļaujams organiskā mēslojuma daudzums, kas satur 210 kg slāpekļa uz hektāru, kas atbilst 2,1 dzīvnieku vienībām) (15. pants)	Reģionālā vides pārvalde	Fiziskām personām līdz EUR 820 Juridiskām personām līdz EUR 1639
-----	-------------------	--	---	---	--------------------------	---

* Prasība nav piemērojama bioloģiski vērtīgajiem zālājiem un buferjoslām, kurās pļaušana paredzēta laikā no 10. jūlija līdz 10. septembrim;

** Jauniem komersantiem atļauja jāsaņem, sākot ar ražošanas uzsākšanu; atļauja turpmākai A un B darbības veikšanai jāpieprasa līdz 2007. gada 1. oktobrim atbilstoši Ministru kabineta noteiktam grafikam.

*** Saskaņā ar "Rīcības programmu īpaši jutīgām teritorijām, uz kurām attiecas paaugstinātas prasības ūdens un augsnes aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem" līdz 2008. gadam tiek plānots *pielāgot un izveidot kūtmēsli krātuves (80 % saimniecību, kurās ir piecas un vairāk dzīvnieku vienību)*.

****PNTM – Papildu nacionālie tiešie maksājumi

3. pielikums. Bioloģiski vērtīgie zālāji

41. tabula. Bioloģiski vērtīgo zālāju atrašanās vietas un platības

Rajons	Administratīvā teritorija	Pļavu skaits	Kopējā platība, ha
Aizkraukles rajons	Aizkraukles novads	11	39,3
	Jaunjelgava ar lauku teritoriju	1	0,4
	Pļaviņas	1	1,2
	Aiviekstes pagasts	43	99,8
	Bebri pagasts	9	37,6
	Daudzses pagasts	3	12,1
	Iršu pagasts	4	5,3
	Klintaines pagasts	28	61,9
	Kokneses pagasts	22	31,7
	Kurmenes pagasts	11	67,2
	Mazzalves pagasts	10	10,4
	Seces pagasts	4	5,6
	Sērenes pagasts	16	42,3
	Skrīveru pagasts	18	35,3
	Staburaga pagasts	8	11,3
	Valles pagasts	9	189,3
	Vietalvas pagasts	26	72,8
Zalves pagasts	3	6,0	
Alūksnes rajons	Alsviķu pagasts	15	36,9
	Gaujienas pagasts	4	26,8
	Jaunalūksnes pagasts	3	2,6
	Jaunannas pagasts	12	20,4
	Jaunlaicenes pagasts	20	55,4
	Liepnas pagasts	1	2,5
	Malienas pagasts	6	44,7
	Mārupes pagasts	19	67,5
	Mārkalnes pagasts	2	2,0
	Pededzes pagasts	7	11,7
	Trapenes pagasts	5	11,5
	Zeltiņu pagasts	7	16,5
	Ziemera pagasts	15	45,9
Balvu rajons	Viļaka	2	14,5
	Baltinavas pagasts	5	16,3
	Bērzpils pagasts	38	264,4
	Kubuļu pagasts	4	5,4
	Lazdukalna pagasts	18	465,2
	Rugāju pagasts	41	134,7
	Susāju pagasts	34	154,0
	Vīksnas pagasts	14	82,7
	Žīguru pagasts	10	25,3
Bauskas rajons	Bauska	5	16,3
	Bārbeles pagasts	3	2,4
	Brunavas pagasts	22	57,2

	Ceraukstes pagasts	22	63,7
	Codes pagasts	2	9,7
	Dāviņu pagasts	4	19,1
	Gailīšu pagasts	7	15,5
	Iecavas pagasts	15	20,9
	Īslīces pagasts	1	7,3
	Mežotnes pagasts	5	30,3
	Rundāles pagasts	13	61,5
	Skaistkalnes pagasts	11	45,1
	Stelpes pagasts	2	2,3
	Svitenes pagasts	3	12,7
	Vecsaules pagasts	15	48,1
	Vecumnieku pagasts	37	29,2
	Viesturu pagasts	6	30,7
Cēsu rajons	Cēsis	2	13,0
	Līgatne	1	7,4
	Amatas novads	37	117,4
	Drustu pagasts	9	27,4
	Dzērbenes pagasts	10	76,3
	Inešu pagasts	8	7,3
	Jaunpiebalgas pagasts	24	41,0
	Kaives pagasts	21	50,8
	Liepas pagasts	5	11,2
	Līgatnes pagasts	17	115,5
	Nītaures pagasts	3	3,5
	Priekuļu pagasts	13	56,4
	Raiskuma pagasts	11	43,3
	Raunas pagasts	20	34,2
	Skujenes pagasts	17	63,0
	Stalbes pagasts	5	6,5
	Straupes pagasts	25	65,3
	Taures pagasts	60	285,1
	Vaives pagasts	4	24,0
	Vecpiebalgas pagasts	16	43,8
	Veselavas pagasts	12	76,8
	Zaubes pagasts	5	5,9
	Zosēnu pagasts	8	14,8
Daugavpils rajons	Ambelu pagasts	18	55,7
	Biķernieku pagasts	1	5,4
	Dubnas pagasts	1	3,6
	Kalkūnes pagasts	3	16,8
	Kalupes pagasts	14	11,9
	Laucesas pagasts	1	0,5
	Līksnas pagasts	6	16,6
	Maļinovas pagasts	11	7,4
	Medumu pagasts	9	8,9
	Naujenes pagasts	34	89,0
	Nīcgales pagasts	4	9,8
Salienas pagasts	12	26,7	

	Skrudalienas pagasts	16	22,1
	Sventes pagasts	6	5,3
	Šēderes pagasts	4	7,6
	Tabores pagasts	2	18,0
	Vaboles pagasts	3	0,8
	Vecsalienas pagasts	8	10,6
	Višķu pagasts	3	6,7
Dobeles rajons	Auru pagasts	6	3,4
	Bēnes pagasts	1	0,1
	Jaunbērzes pagasts	5	4,3
	Krimūnu pagasts	2	0,9
	Penkules pagasts	2	0,5
	Tērvetes novads	21	29,3
Gulbenes rajons	Beļavas pagasts	5	7,4
	Druvienas pagasts	3	17,2
	Galgauskas pagasts	1	6,4
	Jaungulbenes pagasts	2	3,0
	Lejasciema pagasts	79	244,4
	Litenes pagasts	32	504,7
	Lizuma pagasts	17	68,6
	Līgo pagasts	1	0,6
	Rankas pagasts	14	33,9
	Stradu pagasts	44	100,2
	Tirzas pagasts	5	18,9
Jelgavas rajons	Kalnciems ar lauku teritoriju	25	139,6
	Cenu pagasts	16	27,0
	Jaunsvirlaukas pagasts	14	99,3
	Lielplatones pagasts	8	17,2
	Līvbērzes pagasts	9	81,4
	Platones pagasts	5	5,2
	Sesavas pagasts	2	3,5
	Sidrabenies pagasts	18	35,2
	Svētes pagasts	12	33,7
	Valgundes pagasts	22	50,0
	Vilces pagasts	6	3,8
	Virnavas pagasts	3	7,1
	Zaļenieku pagasts	8	37,0
Jēkabpils rajons	Jēkabpils	5	29,2
	Viesīte ar lauku teritoriju	3	5,2
	Atašienes pagasts	20	47,2
	Ābeļu pagasts	8	120,6
	Dignājas pagasts	10	11,2
	Dunavas pagasts	11	31,6
	Elkšņu pagasts	13	22,0
	Kalna pagasts	8	16,2
	Krustpils pagasts	18	28,7
	Kūku pagasts	13	34,4
	Mežāres pagasts	13	17,4

	Rites pagasts	5	2,2
	Salas pagasts	15	42,3
	Saukas pagasts	4	1,8
	Sēlpils pagasts	16	20,4
	Variēšu pagasts	16	56,1
	Vīpes pagasts	12	17,0
Krāslavas rajons	Krāslavas novads	4	9,5
	Andrupenes pagasts	5	3,4
	Andzeļu pagasts	2	1,4
	Aulejas pagasts	5	5,3
	Ezernieku pagasts	1	0,4
	Grāveru pagasts	15	29,4
	Izvaltas pagasts	3	26,0
	Kalniešu pagasts	10	25,2
	Kaplavas pagasts	1	0,3
	Kastuļinas pagasts	6	12,6
	Kombuļu pagasts	4	13,4
	Piedrujas pagasts	3	9,6
	Skaistas pagasts	4	6,1
	Šķeltovas pagasts	11	27,6
	Ūdrīšu pagasts	8	47,9
Kuldīgas rajons	Kuldīga	6	12,4
	Skrunda ar lauku teritoriju	6	44,7
	Alsungas pagasts	12	123,7
	Ēdoles pagasts	6	10,8
	Gudenieku pagasts	15	72,0
	Īvandes pagasts	1	5,7
	Kurmāles pagasts	1	3,2
	Laidu pagasts	2	6,2
	Nīkrāces pagasts	2	4,1
	Padures pagasts	19	45,8
	Pelču pagasts	2	4,0
	Raņķu pagasts	1	2,0
	Rendas pagasts	12	38,6
	Rumbas pagasts	33	59,5
	Snēpeles pagasts	6	10,5
	Turlavas pagasts	3	8,7
Vārmes pagasts	2	12,8	
Liepājas rajons	Durbes novads	3	20,6
	Grobiņa	1	5,5
	Aizputes pagasts	3	5,5
	Bārtas pagasts	6	36,0
	Bunkas pagasts	5	18,9
	Cīravas pagasts	7	17,9
	Dunalkas pagasts	13	36,9
	Dunikas pagasts	11	24,8
	Embūtes pagasts	11	52,0
Gaviezes pagasts	4	6,8	

	Gramzdas pagasts	9	71,8
	Grobiņas pagasts	10	241,8
	Kalētu pagasts	2	6,9
	Kalvenes pagasts	2	4,3
	Kazdangas pagasts	5	24,8
	Lažas pagasts	21	45,1
	Medzes pagasts	5	7,3
	Otaņķu pagasts	5	203,2
	Priekules pagasts	7	30,0
	Sakas pagasts	22	61,9
	Vaiņodes pagasts	2	3,4
	Vecpils pagasts	3	7,9
	Vērgales pagasts	2	7,6
	Virgas pagasts	11	170,2
Limbažu rajons	Limbaži	3	6,3
	Ainaži ar lauku teritoriju	56	129,2
	Aloja ar lauku teritoriju	10	24,4
	Salacgrīva ar lauku teritoriju	90	144,5
	Staicele ar lauku teritoriju	40	99,0
	Braslavas pagasts	7	11,4
	Brīvzemnieku pagasts	14	26,8
	Katvaru pagasts	9	13,4
	Lēdurgas pagasts	8	56,1
	Liepupes pagasts	20	22,1
	Limbažu pagasts	10	13,9
	Pāles pagasts	4	10,0
	Skultes pagasts	11	13,2
	Umurgas pagasts	16	23,5
	Vidrižu pagasts	2	1,7
Viļķenes pagasts	8	20,4	
Ludzas rajons	Ludza	3	8,8
	Blontu pagasts	3	24,3
	Ciblas novads	14	23,3
	Cirmas pagasts	1	1,2
	Goliševas pagasts	6	17,6
	Isnaudas pagasts	24	23,3
	Malnavas pagasts	1	1,5
	Nirzas pagasts	6	7,1
	Pasienes pagasts	11	16,5
	Pildas pagasts	3	2,2
	Pureņu pagasts	2	3,1
	Pušmucovas pagasts	1	0,9
	Salnavas pagasts	9	29,4
Zvirgzdenes pagasts	4	12,8	
Madonas rajons	Madona	2	0,4
	Cesvaine ar lauku teritoriju	2	0,9
	Aronas pagasts	34	57,5

	Barkavas pagasts	37	399,1
	Bērzaunes pagasts	25	44,3
	Dzelzavas pagasts	2	9,5
	Ērgļu pagasts	39	82,1
	Indrānu pagasts	32	221,0
	Jumurdas pagasts	30	65,6
	Kalsnavas pagasts	41	110,8
	Lazdonas pagasts	2	0,6
	Liezēres pagasts	21	36,8
	Ļaudonas pagasts	107	389,1
	Mārcienas pagasts	46	144,7
	Mētrienas pagasts	17	94,6
	Murmastienes pagasts	21	118,5
	Ošupes pagasts	17	151,2
	Praulienas pagasts	42	154,4
	Sarkaņu pagasts	5	4,2
	Sausnējas pagasts	41	100,9
	Varakļānu pagasts	13	13,0
	Vestienas pagasts	19	38,3
Ogres rajons	Ikšķile ar lauku teritoriju	47	73,1
	Ķeguma novads	3	6,9
	Birzgales pagasts	8	12,1
	Jumpravas pagasts	5	10,9
	Krapes pagasts	11	17,9
	Ķeipenes pagasts	1	2,2
	Lēdmanes pagasts	29	23,6
	Madlienas pagasts	26	36,8
	Mazozolu pagasts	5	12,7
	Meņģeles pagasts	18	60,4
	Suntažu pagasts	39	118,8
	Taurupes pagasts	8	31,8
Preiļu rajons	Preiļu novads	9	12,9
	Līvānu novads	25	54,3
	Aglonas pagasts	19	29,9
	Galēnu pagasts	3	1,4
	Jersikas pagasts	25	90,3
	Pelēču pagasts	2	6,4
	Riebiņu pagasts	6	49,7
	Rudzātu pagasts	1	1,1
	Rušonas pagasts	55	157,3
	Saunas pagasts	3	2,7
	Silajāņu pagasts	4	10,0
	Sīļukalna pagasts	3	2,8
	Stabulnieku pagasts	6	10,0
Vārkavas novads	15	126,1	
Rēzeknes rajons	Viļāni	1	1,3
	Audriņu pagasts	4	9,3
	Čornajas pagasts	9	29,2
	Dekšāres pagasts	2	5,0

	Dricānu pagasts	2	4,7
	Feimaņu pagasts	9	25,8
	Gaigalavas pagasts	23	184,2
	Griškānu pagasts	4	30,8
	Ilzeskalna pagasts	2	2,3
	Lendžu pagasts	4	4,2
	Maltas pagasts	6	23,4
	Mākoņkalna pagasts	2	1,8
	Nagļu pagasts	18	81,0
	Ozolaines pagasts	2	1,8
	Pušas pagasts	8	29,3
	Rikavas pagasts	4	7,2
	Sakstagala pagasts	7	8,1
	Silmalas pagasts	6	5,7
	Sokolku pagasts	6	9,3
	Stoļerovas pagasts	1	0,6
	Vērēmu pagasts	5	4,8
	Viļānu pagasts	5	6,3
Rīgas rajons	Baldone ar lauku teritoriju	13	54,3
	Siguldas novads	40	98,6
	Allažu pagasts	71	291,9
	Ādažu pagasts	50	69,1
	Carnikavas pagasts	2	36,8
	Garkalnes pagasts	10	53,9
	Inčukalna pagasts	40	111,2
	Krimuldas pagasts	49	114,3
	Ķekavas pagasts	2	5,2
	Mālpils pagasts	51	79,9
	Olaines pagasts	6	15,8
	Ropažu pagasts	16	43,2
	Salas pagasts	28	81,4
Sējas pagasts	16	21,7	
Saldus rajons	Saldus	1	13,5
	Brocēnu novads	4	26,5
	Lutriņu pagasts	1	4,3
	Nīgrandes pagasts	4	4,7
	Novadnieku pagasts	5	61,6
	Pampāļu pagasts	3	12,6
	Zirņu pagasts	4	4,7
Talsu rajons	Sabiles novads	58	187,7
	Valdemārpils ar lauku teritoriju	4	6,9
	Balgales pagasts	1	6,8
	Dundagas pagasts	94	423,7
	Ģibuļu pagasts	24	133,6
	Īves pagasts	10	22,6
	Kolkas pagasts	26	51,9
Ķūļciema pagasts	6	26,4	

	Laidzes pagasts	7	21,4
	Laucienes pagasts	3	5,6
	Lībagu pagasts	15	23,3
	Lubes pagasts	3	12,0
	Mērsraga pagasts	11	44,6
	Rojas pagasts	13	26,1
	Valdgaies pagasts	23	111,2
	Vandzenes pagasts	10	21,2
Tukuma rajons	Kandavas novads	68	252,5
	Džūkstes pagasts	3	1,5
	Engures pagasts	27	73,2
	Irlavas pagasts	3	21,3
	Jaunsātu pagasts	10	26,0
	Lapmežciema pagasts	43	68,5
	Pūres pagasts	2	17,9
	Sēmes pagasts	1	1,7
	Slampes pagasts	4	3,9
	Smārdes pagasts	29	68,4
	Tumes pagasts	4	7,4
	Vānes pagasts	5	14,8
	Zantes pagasts	1	1,9
	Zentenes pagasts	3	2,8
	Valkas rajons	Bilskas pagasts	5
Grundzāles pagasts		3	10,3
Kārķu pagasts		5	7,8
Launkalnes pagasts		9	18,2
Palsmanes pagasts		10	17,4
Plāņu pagasts		18	47,8
Valkas pagasts		95	200,8
Variņu pagasts		3	49,2
Vijciema pagasts		7	12,6
Zvārtavas pagasts		45	265,4
Valmieras rajons	Mazsalaca ar lauku teritoriju	7	22,4
	Rūjiena	20	34,9
	Bērzaines pagasts	4	4,7
	Brenguļu pagasts	3	2,0
	Burtnieku pagasts	7	241,6
	Dikļu pagasts	5	10,1
	Ipīku pagasts	2	1,1
	Jeru pagasts	15	24,6
	Kauguru pagasts	13	41,0
	Kocēnu pagasts	7	16,2
	Ķoņu pagasts	7	26,2
	Lodes pagasts	5	5,0
	Matīšu pagasts	2	3,7
	Naukšēnu pagasts	16	43,4
	Ramatas pagasts	15	37,9
Rencēnu pagasts	6	8,8	

	Skauņkalnes pagasts	6	7,4
	Vaidavas pagasts	2	5,8
	Valmieras pagasts	10	44,4
	Vecates pagasts	8	21,6
	Zilākalna pagasts	1	7,8
Ventspils rajons	Piltene ar lauku teritoriju	14	48,0
	Ances pagasts	73	365,0
	Jūrkalnes pagasts	1	4,0
	Popes pagasts	26	60,2
	Puzes pagasts	12	54,8
	Tārgales pagasts	120	359,0
	Ugāles pagasts	10	55,4
	Usmas pagasts	5	94,3
	Užavas pagasts	14	45,8
	Vārves pagasts	12	25,7
	Ziru pagasts	5	18,3
	Zlēku pagasts	14	53,3

42. tabula. Bioloģiski vērtīgo zālāju kopplatība pa rajoniem

Teritorijas nosaukums	Pļavu skaits	Kopējā platība, ha
Aizkraukles rajons	227	729,5
Alūksnes rajons	116	344,4
Balvu rajons	166	1162,5
Bauskas rajons	173	472
Cēsu rajons	333	1189,9
Daugavpils rajons	156	323,4
Dobeles rajons	37	38,5
Gulbenes rajons	203	1005,3
Jelgavas rajons	148	540
Jēkabpils rajons	190	503,5
Krāslavas rajons	82	218,1
Kuldīgas rajons	129	464,7
Liepājas rajons	170	1111,1
Limbažu rajons	308	615,9
Ludzas rajons	88	172
Madonas rajons	595	2237,5
Ogres rajons	200	407,2
Preiļu rajons	176	554,9
Rēzeknes rajons	130	476,1
Rīgas rajons	394	1077,3
Saldus rajons	22	127,9
Talsu rajons	308	1125
Tukuma rajons	203	561,8
Valkas rajons	200	643,2
Valmieras rajons	161	610,6
Ventspils rajons	306	1183,8
Kopā	5408	18620,1

4. pielikums. Valsts tiesību akti, ratificētās konvencijas, stratēģiskie dokumenti un ES tiesību akti

Nacionālie normatīvie akti, kas ir saistoši visām atbalsta apakšprogrammām

ES tiesību akti un konvencijas, kurām Latvija ir pievienojusies:

- Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEK (1979);
- Direktīva par noteiktu sugu ronēnu ādu un ādas izstrādājumu importēšanu dalībvalstīs 83/129/EEK (1983);
- Direktīva par sugu un biotopu aizsardzību 92/43/EEK (1992);
- Padomes Regula (EK) 1257/1999/par Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalstu lauku attīstībai un dažu regulu grozīšanu un atcelšanu (1999);
- Vispārējā atkritumu direktīva (Direktīva 75/442/EEK par atkritumiem);
- Ūdens direktīvas: Direktīva 76/464/EEK par piesārņojumu, ko rada dažas bīstamas vielas, kuras novada Kopienas ūdens vidē;
- Direktīva 80/68/EEK par gruntsūdeņu aizsardzību pret dažu bīstamu vielu radītu piesārņojumu;
- Notekūdeņu dūņu direktīva: Direktīva 86/278/EEK par vides, jo īpaši augsnes, aizsardzību, lauksaimniecībā izmantojot notekūdeņu dūņas;
- PINK direktīva: Direktīva 96/61/EEK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli;
- Direktīva 91/414/EEK par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū un tematisko stratēģiju attiecībā uz pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu;
- “Labas Lauksaimniecības prakses noteikumi” 1999. g. (5. nodaļa), kuri atbilst Padomes direktīvas 91/676/EEK “Par ūdens aizsardzību pret lauksaimniecības izraisītu nitrātu piesārņojumu” 2. pielikuma prasībām un HELCOM rekomendācijas 19/6 prasībām;
- Ramsāres konvencija (1971) “Par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”;
- UNESCO konvencija (1972) “Par pasaules mantojuma saglabāšanu”;
- CITES (Vašingtonas) konvencija (1973) “Par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām”;
- Bernes konvencija (1979) “Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”;
- Bonnas konvencija (1979) “Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību”;
- Riodežaneiro konvencija (1992) “Par bioloģisko daudzveidību”;
- Helsinku konvencija (1974, 1992) “Par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību”;
- Ietekmes uz vidi novērtējums tiek veikts saskaņā ar 1998. gada 14. oktobrī pieņemtā likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un 1998. gada 24. novembra Ministru kabineta noteikumu Nr. 445 “Ietekmes uz vidi novērtējuma valsts biroja nolikums” prasībām. 1999. gada 15. jūnijā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 213 “Kārtība, kādā vērtējama ietekme uz vidi”, kas precīzi reglamentē likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” noteikto prasību izpildes mehānismu. Tādējādi Latvijā esošie tiesību akti ir saskaņoti ar atbilstošajām ES direktīvām - Padomes 1985. gada 27. jūnija direktīvu 85/337/EEK “Par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu” un

Padomes 1997. gada 3. marta direktīvu 97/11/EK, kura groza direktīvu 85/337/EEK "Par sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu";

- Biroja darbību ietekmes uz vidi pārrobežu kontekstā nosaka 1991. gada 25. februāra Espo konvencija "Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā", kurai Latvija ir pievienojusies 1998. gada 1. jūlijā un 1997. gada 14. marta līgums starp Latvijas Republikas valdību un Igaunijas Republikas valdību par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā.

LR likumi

Nosaukums	Pieņemšanas datums Saeimā	Publicēšanas datums "Latvijas Vēstnesī"
Par 1971. gada 2. februāra Konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi	29.03.1995.	05.04.1995.
Par Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību	17.02.1997.	26.02.1997.
Par 1973. gada Vašingtonas Konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām	17.12.1996.	03.01.1997.
Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu	17.12.1996.	03.01.1997.
Par 1979. gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību	25.03.1999.	11.03.1999.
Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību	08.09.1995.	31.08.1995.
Par 1974. gada un 1992. gada Helsinku konvencijām par Baltijas jūras reģiona jūras vides aizsardzību	03.03.1994.	10.03.1994.
Reģionālās attīstības likums	21.03.2002.	09.04.2002.
Likums par pašvaldībām	19.05.1994.	24.05.1994.
Būvniecības likums grozījumi:	10.08.1995. 27.02.1997. 01.10.1997. 07.03.2002. 27.02.2003. 13.03.2003.	30.08.1995. 11.03.1997. 21.10.1997. 20.03.2002. 07.03.2003. 26.03.2003.
Par norēķiniem ar nepārstrādātas lauksaimniecības produkcijas ražotājiem grozījumi:	02.11.1995. 15.01.1998. 14.10.1999. 10.02.2000.	15.11.1995. 28.01.1998. 03.11.1999. 25.02.2000.
Lauksaimniecības un lauku attīstības likums	07.04.2004	07.04.2004
Par amatniecību	02.02.1993.	
Teritorijas plānošanas likums grozījumi:	22.05.2002. 10.04.2003.	12.06.2002. 30.04.2003.
Par kultūras pieminekļu aizsardzību	12.02.1992.	

grozījumi:	01.06.1993. 02.12.1993. 09.02.1995. 11.08.1998. 15.11.2001.	25.02.1995. 14.08.1998. 04.12.2001.
Komerclikums grozījumi:	13.04.2000. 21.12.2000. 29.03.2001. 26.06.2001. 14.02.2002.	04.05.2000. 29.12.2000. 30.03.2001. 29.06.2001. 01.03.2002.
Izglītības likums grozījumi:	17.11.1998. 05.08.1999. 11.11.1999. 11.05.2000. 10.05.2001. 05.07.2001. 20.09.2001.	17.11.1998. 12.08.1999. 01.12.1999. 23.05.2000. 25.05.2001. 20.07.2001. 05.10.2001.
Profesionālās izglītības likums grozījumi:	10.06.1999. 05.07.2001.	30.06.1999. 20.07.2001.
Augstskolu likums grozījumi:	02.11.1995. 27.12.1996. 23.11.2000.	17.11.1995. 10.01.1997. 12.12.2000.
Vispārējās izglītības likums grozījumi:	10.06.1999. 05.08.1999. 23.09.1999. 20.06.2000. 14.09.2000. 31.10.2002.	30.06.1999. 12.08.1999. 13.10.1999. 07.07.2000. 20.09.2000. 20.11.2002.
Pārtikas aprites uzraudzības likums grozījumi:	19.02.1998. 13.12.2001. 12.09.2002.	06.03.1998. 28.12.2001. 02.10.2002.
Sugu un biotopu aizsardzības likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām grozījumi:	02.03.1993. 30.10.1997. 28.02.2002. 12.12.2002.	14.11.1997. 20.03.2002. 20.12.2002.
Ķemeru Nacionālā parka likums	30.05.2001.	19.06.2001.
Gaujas nacionālā parka likums	16.12.1999.	30.12.1999.
Slīteres nacionālā parka likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu grozījumi:	11.12.1997. 24.05.2001.	30.12.1997. 06.06.2001.
Grīņu dabas rezervāta likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Moricsalas dabas rezervāta likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Teiču dabas rezervāta likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Krustkalnu dabas rezervāta likums	16.03.2000.	05.04.2000.
Par īpašuma tiesību atjaunošanu uz zemi, kura aizņemta ar īpaši aizsargājamiem dabas objektiem	14.09.1995.	28.09.1995.
Aizsargjoslu likums grozījumi:	05.02.1997. 21.02.2002.	25.02.1997. 12.03.2002.
Dzīvnieku aizsardzības likums grozījumi:	09.12.1999. 06.12.2001.	29.12.1999. 22.12.2001.

	06.02.2003.	20.02.2003.
Meža likums grozījumi:	24.02.2000. 13.03.2003.	16.03.2000. 26.03.2003.
Zvejniecības likums grozījumi:	12.04.1995. 01.10.1997. 29.10.1998. 17.02.2000. 18.10.2001.	28.04.1995. 21.10.1997. 04.11.1998. 03.03.2000. 06.11.2001.
Grozījumi Augstākās padomes Prezidija lēmumā "Par īpaši aizsargājamo dabas objektu teritorijām Latvijas Republikas lauku apvidos"	13.09.1995.	28.09.1995.

LR MK noteikumi

Nosaukums	Pieņemšanas datums	Publicēšanas datums "Latvijas Vēstnesī"	Not. Nr.
Vispārīgie būvnoteikumi grozījumi:	01.04.1997. 02.05.2000. 11.12.2001. 01.04.2003.	04.04.1997. 05.05.2000. 14.12.2001. 04.04.2003.	112 162 506 140
Noteikumi par būvju pieņemšanu ekspluatācijā (Latvijas būvnormatīvs LBN 301-97)	29.07.1997.	01.08.1997.	258
Higiēnas prasības pārtikas aprītē (93/43/EEK)	14.04.1998.	17.04.1998.	130
Noteikumi par higiēnas prasībām un svaiguma un lieluma kritērijiem zvejas produktu ražošanai un piedāvājumam tirgū (91/493/EEK, 92/48/EEK, 94/356/EK, 96/2406/EEK, 85/3703/EEK, 89/3506/EEK, 94/1093/EEK)	17.03.1998.	19.03.1998.	89
Noteikumi par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību	06.10.1998.	09.10.1998.	395
Bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprītē iesaistīto personu reģistrācijas kārtība un bioloģiskās lauksaimniecības produktu aprites valsts uzraudzības un kontroles kārtība	29.04.2003.	06.05.2003.	232
Bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzības un kontroles kārtība	22.04.2004	22.04.2004	414
Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem	31.07.2001.	03.08.2001.	345
Nemedījamo sugu indivīdu iegūšanas, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas	23.01.2001.	26.01.2001.	34

dzīvnieku ieviešanas (introdukcijas), kā arī dzīvnieku populācijas atjaunošanas dabā (reintrodukcijas) atļauju izsniegšanas kārtība			
Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi	30.01.2001.	02.02.2001.	45
Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu	14.11.2000.	17.11.2000.	396
Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu	05.12.2000.	08.12.2000.	421
Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu	13.03.2001.	16.03.2001.	117
Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai	25.07.2000.	28.07.2000.	247
Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā	28.05.2002.	31.05.2002.	199
Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem grozījumi:	23.02.1999. 30.04.2002.	02.03.1999. 07.05.2002.	69 174
Noteikumi par dabas parkiem grozījumi:	09.03.1999. 28.09.1999. 11.04.2000. 18.03.2003.	12.03.1999. 01.10.1999. 14.04.2000. 21.03.2003.	83 331 136 118
Noteikumi par dabas liegumiem grozījumi:	15.06.1999. 26.06.2001.	22.06.1999. 29.06.2001.	212 270
Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem	20.03.2001.	23.03.2001.	131
Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem	17.04.2001.	24.04.2001.	175
Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	22.07.2003.	2003.08.08.	415
Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	07.08.2001.	10.08.2001.	352
Slīteres nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	13.03.2001.	16.03.2001.	116
Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	10.10.2000.	13.10.2000.	353
Ķemeru nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	18.06.2002.	21.06.2002.	236
Dabas lieguma "Mežole" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	21.01.2003.	28.01.2003.	45
Dabas lieguma "Maņģenes meži" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	20.01.2003.	28.01.2003.	23
Dabas lieguma "Jaunanna" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	28.05.2002.	31.05.2002.	200
Dabas lieguma "Ukru gārša" individuālie	29.01.2002.	05.02.2002.	44

aizsardzības un izmantošanas noteikumi			
Dabas lieguma "Ances purvi un meži" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	02.10.2001.	09.10.2001.	426
Dabas lieguma "Zvārde" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	25.09.2001.	28.09.2001.	414
Dabas lieguma "Lubānas ieplakas" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	31.10.2000.	03.11.2000.	379
Dabas lieguma "Ābeļi" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	03.10.2000.	06.10.2000.	348
Dabas lieguma "Pārabaine" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	18.07.2000.	21.07.2000.	241
Dabas lieguma "Pededzes lejtece" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	18.07.2000.	21.07.2000.	240
Dabas lieguma "Babītes ezers" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi grozījumi:	28.03.2000. 18.06.2002.	31.03.2000. 21.06.2002.	115 238
Dabas lieguma "Liepājas ezers" aizsardzības un izmantošanas noteikumi	28.03.2000.	31.03.2000.	114
Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas "Abavas ieleja" nolikums grozījumi:	20.06.1996. 15.01.2002.	18.01.2002.	235 21
Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzībā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus	15.01.2002.	08.02.2002.	27
Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem	06.04.1999.	08.04.1999.	133
Noteikumi par prasībām savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē un savvaļas dzīvnieku kolekciju izveidošanai	08.05.2001.	11.05.2001.	185
Dabas lieguma „Oviši” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	29.03.2005.	2005.04.01.	213
Dabas parka „Zvārdes meži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	22.02.2005.	2005.02.25.	139
Dabas parka „Milzukulns” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	30.11.2004.	2004.12.03.	984
Dabas parka „Ragakāpa” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	10.08.2004.	2004.08.13.	702
Dabas parka „Pape” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	08.04.2004.	2004.04.23.	263
Dabas parka „Rāzna” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	08.04.2004.	2004.04.23.	264
Dabas parka „Engures ezers” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	08.04.2004.	2004.04.23.	268
Dabas parka „Bernāti” individuālie	08.04.2004.	2004.04.16.	273

aizsardzības un izmantošanas noteikumi			
Aizsargājamo dendroloģisko stādījumu "Skrīveru svešzemju koku stādījumi" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	30.03.2004.	2004.04.02.	181
Dabas parka „Cirīšu ezers” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	24.02.2004.	2004.02.27.	94
Dabas parka „Beberbeķi” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	16.12.2003.	2003.12.19.	714

Projekti

- Pašvaldību administratīvi teritoriālā iedalījuma projekts;
- ZM un LLU 1999. gada “Prasības un ieteikumi lopu mītņu tehnoloģiskai projektēšanai un aprīkošanai”;
- Bioloģiskās lauksaimniecības sertifikācijas standarti, Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība, 281. lpp., Rīga, 1998.

Svarīgākie lauku attīstības politiku ietekmējošie nacionālie stratēģiskie dokumenti (konceptijas, stratēģijas, programmas)

Valsts ekonomikas attīstības nodrošināšana:

- Valsts ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija;
- Latvijas meža un saistīto nozaru nacionālās programmas koncepcija;
- Latvijas Tūrisma attīstības nacionālā programma 2001.-2010. gadam;
- Lauksaimniecības attīstības koncepcija;
- Lauksaimniecības attīstības programma;
- Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam;
- Lauku tūrisma attīstības mērķprogramma;
- Lauku tūrisma attīstības programma;
- Meža attīstības fonda izveidošanas koncepcija;
- MVU attīstības nacionālā programma;
- Nacionālais nodarbinātības plāns;
- Pasākumu plāns uzņēmējdarbības vides uzlabošanai;
- Zivsaimniecības nozares izglītības un zinātnes attīstības programma 2002-2010;
- Valsts Investīciju programma;
- ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam;
- Nacionālā inovāciju koncepcija;
- Latvijas rūpniecības attīstības pamatnostādnes.

Valsts teritorijas (t.sk. infrastruktūras) attīstības nodrošināšana:

- Latvijas Nacionālā plānojuma koncepcija;
- Lauku attīstības programma;

- Lauku ceļu attīstības programma;
- Reģionālā administratīvi teritoriālā iedalījuma reformas koncepcija;
- Vienotas zemes politikas pamatnostādnes.

Valsts vides un populācijas kvalitātes saglabāšana:

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes;
- Vides aizsardzības politikas plāns Latvijai;
- Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma;
- Dzīvnieku ģenētiskās saglabāšanas programma;
- Augu ģenētisko resursu saglabāšanas programma.

Valsts sociālās attīstības nodrošināšana:

- Izglītības attīstības stratēģiskie virzieni;
- Labklājības nozares investīciju stratēģija 2003.-2007. gadam;
- Mājokļu attīstības kreditēšanas programma;
- Nacionālā programma “Kultūra”;
- Nacionālais Vides aizsardzības plāns;
- Rīcības plāns nabadzības novēršanai 2001.-2003. gadam;
- Studentu kreditēšanas pamatnostādnes.

5. pielikums. Lauku attīstības plāna stratēģijas izvērtējums

43. tabula. Attīstības vajadzības lauku teritorijā un atbalsta pasākumi lauku attīstības politikā

Attīstības vajadzības lauku teritorijā	Stratēģiskie dokumenti un galvenais likums	Finansētās atbalsta programmas, projekti		Pēc iestāšanās ES tiek atbalstīts	
		No nacionālā budžeta	No citiem avotiem, t.sk. ES	No nacionālā budžeta	Ar VPD un LAP Regulas Nr. 1257/1999 prioritāšu pasākumiem
Lauku attīstības stratēģiskais mērķis: Sekmēt lauku ekonomikas dinamisku attīstību, tādējādi nodrošinot lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa pieaugumu					
Lauksaimniecības sektors					
Lauksaimniecības produkcijas ražošanas konkurētspējas attīstības un ienākumu pieauguma nodrošināšana lauku saimniecībās					
Veicināt modernu un komerciāli spēcīgu lauku saimniecību attīstību un pakāpeniski uzlabot lauksaimniecības ražošanas efektivitāti, darba apstākļus, higiēnas un dzīvnieku labturības apstākļus					
Saimniecību ēku, iekārtu un tehnikas modernizācija	LR Lauksaimniecības un lauku attīstības likums	LIHKP LSVP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos LAP P1: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai
Jaunu ražošanas tehnoloģiju un prasmju apgūšana un ieviešana	Lauksaimniecības attīstības koncepcija	LSVP LIHKP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības
Veselības un darba drošības apstākļu uzlabošana lauku saimniecībās	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam	LSVP LIHKP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Standartu sasniegšana
Dzīvnieku labturības apstākļu uzlabošana saimniecībās, tuvinot tos ES standartiem	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam	LIHKP LSVP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Standartu sasniegšana
Saimniecību vadības, tehnisko konsultāciju un pakalpojumu attīstība	Lauksaimniecības attīstības programma	LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai
Lauksaimniecības dzīvnieku un augu šķirņu, sēklas materiālu un daudzgadīgo sakņaugu kvalitāšu uzlabošana	Valsts Investīciju programma	LSVP			P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības LAP P2: Agrovide
	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma				
	Lauku attīstības programma				

Augsnes un ūdens piesārņojuma samazināšana saimniecībās saskaņā ar nacionālajām un ES normām	<p>Vides aizsardzības politikas plāns Latvijai</p> <p>Latvijas Nacionālā plānojuma koncepcija</p> <p>MVU attīstības nacionālā programma</p>		SAPARD izmēģinājumu teritorijās		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Standartu sasniegšana LAP P2: Agrovide
Jaunu cilvēku iesaistīšana lauksaimniecībā		LSVP LIIKP KPZP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Atbalsts jauniekiem zemniekiem P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Priekšlaicīgā pensionēšanās
Lauksaimnieku kvalifikācijas un prasmju palielināšana		LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības
Sadrumstalotu zemju konsolidācija komerciālu konkurētspējīgu saimniecību attīstības sekmēšanai		KPZP	SAPARD		LAP P1: Priekšlaicīgā pensionēšanās LAP P1: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai
Augstākas pievienotās vērtības produkcijas ražošanas iespēju attīstība lauku saimniecībā		LSVP LIIKP	MVU attīstības kredītēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības (LAP P2: Agrovide)
Produktivitātes kāpināšana, izmantojot jaunas tehnoloģijas un metodes lauksaimnieciskajā ražošanā		LSVP	SAPARD MVU attīstības kredītēšanas projekts		P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības (LAP P2: Agrovide) P2: Uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība
Neizmantotās un mazauglīgās LIZ produktīva un vidi saudzējoša izmantošana		NUAP	SAPARD		(LAP P2: Agrovide (P4, LAP P2: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana)
Saimnieciskās infrastruktūras attīstīšana saimniecībās		LIIKP	SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos
Meliorāciju sistēmu un polderu staciju rekonstrukcija, uzlabošana		VIP LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana

LIZ auglības uzlabošana, skābo augšņu platību samazināšana lauksaimnieciskai ražošanai izmantotajās platībās		LSVP VIP			P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana (P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos)
Bioloģiskās lauksaimniecības metožu attīstīšana dažādu nozaru saimniecībās		LSVP	SAPARD		LAP P2: Agrovide P4, LAP P1: Apmācības
Bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražojošu saimniecību attīstība un apsaimniekoto platību palielināšanās, tādējādi izmantojot Latvijas vides kvalitātes un attīstot nišas produktus		LSVP			LAP P2: Agrovide (P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai)
Bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga iespēju attīstīšana		LSVP			LAP P2: Agrovide (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām)
Praktisko demonstrējumu saimniecību attīstība un apmācības bioloģiskās lauksaimniecības metožu ieviešanā un videi saudzīgā saimniekošanā		LSVP	SAPARD		LAP P2: Agrovide P4, LAP P1: Apmācības
Veicināt tradicionālai ražošanai alternatīvu ienākumu gūšanas veidu attīstību lauku saimniecībās, tādējādi nodrošinot ienākumu un darba vietu skaita pieaugumu					
Ar lauksaimniecisko ražošanu nesaistītu pakalpojumu un nelauksaimniecisko preču ražošanas attīstība lauku saimniecībās, sekmējot ienākumu palielināšanos un jaunu darba vietu veidošanos	MVU attīstības nacionālā programma Nacionālais nodarbinātības plāns Lauku tūrisma attīstības mērķprogramma	NUAP	SAPARD MVU attīstības kreditēšanas projekts		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības (Atbalsts ražotāju grupām) LAP P1: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai)
Kvalitatīvas informācijas aprites un apmācību pieejamības nodrošināšana alternatīvo saimniecisko aktivitāšu attīstīšanai	Latvijas Tūrisma attīstības nacionālā programma 2001.-2010. gadam	NUAP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana)
Lauksaimniecības produkcijas pārstrādes konkurētspējas attīstība un lauksaimniecības preču tirgus paplašināšana					

Jaunu ražošanas ēku, tehnoloģiju un prasmju apgūšana un ieviešana lauksaimniecības produkcijas pārstrādē un pārtikas un nepārtikas produktu ražošanā, sekmējot augstākas pievienotās vērtības un ārējā un iekšējā tirgū konkurētspējīgas produkcijas ražošanu	LR Lauksaimniecības un lauku attīstības likums Lauksaimniecības attīstības koncepcija		MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana P4, LAP P1: Apmācības
Pārstrādes procesam nepieciešamās infrastruktūras, t.sk. ražošanas un uzglabāšanas ēku modernizācija un attīstīšana	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam		MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana
Lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu un pārstrādes procesa atbilstība vides aizsardzības prasībām un darba drošības un higiēnas standartiem	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam Lauksaimniecības attīstības programma		MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana P4, LAP P1: Apmācības
Jaunu produktu attīstība un noieta tirgus meklēšana	Valsts Investīciju programma	LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana) P4, LAP P1: Apmācības P2: Atbalsts uzņēmumu konkurētspējas palielināšanai
Pārstrādē strādājošo cilvēku prasmju un kvalifikācijas paaugstināšana		LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības
Kooperācija lauksaimniecības sektora attīstības sekmēšanai un ienākumu paaugstināšanai					
Lauku saimniecību un citu uzņēmumu, organizāciju un asociāciju sadarbība	LR Lauksaimniecības un lauku attīstības likums	LSVP			LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām
Saimniecību ekonomiskās un informatīvās horizontālās sadarbības attīstīšana	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam	LSVP			LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām
Vertikālās sadarbības attīstīšana starp lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un pārstrādātājiem	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam	LSVP			LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām
Pārstrādes uzņēmumu savstarpējā sadarbība mārketinga jomā	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam Lauksaimniecības attīstības programma	LSVP			P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana P4, LAP P1: Apmācības

Izglītība, apmācības un zinātniskā darbība lauksaimniecības sektora attīstībai					
Dažādu mācību kursu pilnveidošana un pieejamība lauku iedzīvotājiem saimniecisko aktivitāšu attīstīšanai laukos	LR Lauksaimniecības likums	LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības
Lauksaimnieciskās profesionālās vidējās, augstākās izglītības attīstība	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam	VIP			P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība P3: Izglītības un tālākizglītības attīstība
Ražošanas un zinātnes sadarbība progresīvu tehnoloģiju ieviešanā un jaunu tirgus produktu attīstībai	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam	LSVP			P4, LAP P1: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos P4, LAP P1: Apmācības P2: Uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība
Meža nozare:					
Meža un meža zemju ilgtspējīga apsaimniekošana					
Kokaudzētavu modernizācija	LR Meža likums		SAPARD		
Meža īpašnieku apvienību un dažādu sadarbības grupu veidošana un darbība efektīvas mežu pārvaldīšanas nodrošināšanai	Valsts mežu dienesta likums				P4, LAP P1:
Meža resursu un to vērtības palielināšana (meža audzēšanas politika)	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma Lauku attīstības programma	VIP			P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība
Meža resursu ekoloģiski, ekonomiski un sociāli sabalansēta izmantošana meža produktu ražošanas un pakalpojumu attīstībā	Vides aizsardzības politikas plāns Latvijai Meža attīstības fonda izveidošanas koncepcija		SAPARD		P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana)
Meža resursu aizsardzības un pārraudzības sistēmu uzlabošana un attīstība		VIP		VIP	
Jaunu cilvēku iesaistīšana mežsaimniecībā	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam				P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība
Mežu platības palielināšana		LSVP	SAPARD		
Mežsaimniecībā strādājošo kvalifikācijas un prasmju pilnveidošana					P4, LAP P1: Apmācības

Latvijas meža nozares produkcijas tirgus paplašināšana					
Mežsaimniecības un kokrūpniecības tehnoloģiju attīstīšana, īpaši produkcijas ar augstu pievienoto vērtību ražošanā	LR Meža likums Valsts ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija	NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts		P4, LAP P1: Apmācības P1: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana P2: Uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība
Meža nozares uzņēmumu specializācija un konsolidācija	Latvijas nacionālā meža klastera programma MVU attīstības nacionālā programma	NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība
Meža nozares uzņēmumu horizontālā un vertikālā sadarbība meža nozares produktu mārketinga uzlabošanai, jaunu tirgu meklēšanā un produktu attīstīšanai	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma				P4, LAP P1: Apmācības P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība
Vietējo mežu nozares resursu, saražotās produkcijas un blakus produkcijas izmantošana citās tautsaimniecības nozarēs					P1: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana
Meža nozares dalība efektīvā zemes izmantošanā un alternatīvu meža vides izmantošanas iespēju attīstība					
Lauksaimnieciskajā ražošanā neizmantoto un mazauglīgo zemju apmežošana	LR Meža likums	LSVP	SAPARD		P4, LAP P2: Mežsaimniecības attīstība
Meža vides izmantošana atpūtas industrijas vajadzībām	Latvijas nacionālās meža klastera programma Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma Likums par īpaši aizsargājamām teritorijām	NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība
Lauku iedzīvotāju nodarbinātības iespēju palielināšana meža nozarē, mazinot lauksaimniecības lomu lauku ekonomikā	Aizsargjoslu likums Sugu un biotopu aizsardzības likums	NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana

Kvalitatīvas informācijas nodrošināšana par meža vidi gan meža nozares, gan sabiedrības informēšanas vajadzībām	Lauku tūrisma attīstības mērķprogramma Latvijas Tūrisma attīstības nacionālā programma 2001.-2010. gadam	VIP			P4, LAP P1: Mežsaimniecības attīstība P4, LAP P1: Apmācības P1: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība
Izglītības un zinātnes integrācija meža nozarē					
Meža nozares profesionālās vidējās un augstākās izglītības līmeņa uzlabošanu atbilstoši ES un pasaules standartiem	LR Meža likums ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam Nacionālais nodarbinātības plāns	VIP			P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība P1: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība P2: Pieejamības un transporta sistēmas attīstība P3: Izglītības un tālākizglītības attīstība
Ražošanas un zinātnes sadarbības veicināšana progresīvu tehnoloģiju ieviešanai; zinātnes iesaistīšanās starptautisku projektu izstrādē par meža politiku, ekonomiku		VIP			LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām P2: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos P2: Uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība
Zivsaimniecība:					
Akvakultūra un zivju resursu ilgtspējīga apsaimniekošana					
Zivju resursu, t.sk. vēžu, sabalansēta izmantošana, resursu papildināšana un atjaunošana iekšzemes ūdenstilpēs	Zvejniecības likums Zivsaimniecības attīstības programma 1995.-2010. gadam	LSVP VIP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība
Akvakultūras uzņēmumu modernizācija	Zivju resursu atražošanas valsts programma 2000.-2010. gadam	NUAP LIKP	SAPARD		P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība
Veselības un darba drošības apstākļu uzlabošana un vides aizsardzības prasību ievērošana akvakultūru audzējošos uzņēmumos	Zvejas flotes attīstības programma 2001.-2003. gadam	NUAP LIKP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība

Uzņēmumu savstarpējā sadarbība akvakultūras audzēšanā iekšējo ūdeņu zivju resursu vērtības palielināšanai un ienākumu gūšanai lauku saimniecībās, kā arī lauku vides izmantošanā rekreatīviem nolūkiem (maksājamās un lauku tūrisma attīstībai)	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma Lauksaimniecības attīstības programma	NUAP LSVP			P4: Ražotāju organizāciju izveidošana
Zivju audzēšanai un apsaimniekošanai nepieciešamās infrastruktūras attīstība		NUAP	SAPARD		P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga attīstība, zvejas ostu aprīkojums un akvakultūras attīstība P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana
Starptautiskā sadarbība akvakultūras jomā		LSVP			P4: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām
Zivju resursu monitoringa un informatīvas sistēmas attīstība gan zivsaimniecības sektora iekšējām vajadzībām, gan vispārējas publicitātes nolūkiem, piem., lauku tūrismam		VIP LSVP			P4: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām
Zivju apstrādes sektora konkurētspējas attīstība un zivju produkcijas tirgus paplašināšana					
Zivju apstrādes uzņēmumu tehnoloģiskā attīstība, kura nodrošinātu augstākas pievienotās vērtības un ārējā un iekšējā tirgū konkurētspējīgas produkcijas ražošanu, lai spētu pilnvērtīgi un efektīvi izmantot Latvijai pieejamos zivju resursus	Valsts ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija MVU attīstības nacionālā programma Nodarbinātības plāns	NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība
Zivju produkcijas ražošanai nepieciešamās infrastruktūras modernizācija un attīstīšana		VIP NUAP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība
Tirgus izpētes projektu realizācija un noieta tirgu meklēšana		LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P4: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām

Zivsaimniecības uzņēmumu savstarpēja sadarbība mārketinga jomā		LSVP			P4: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām
Izglītība, apmācības un zinātniskā darbība					
Tālākizglītības pieejamība un pilnveidošana zivsaimniecībā nodarbināto profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai	Zivsaimniecības nozares izglītības un zinātnes attīstības programma 2002.-2010. gadam	VIP	SAPARD		P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība P3: Izglītības un tālākizglītības attīstība
Akvakultūras apmācību centru izveidošana	Lauksaimniecības attīstības programma	NUAP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības P2: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos
Pētījumi zivsaimniecības sektora attīstīšanai	Nacionālais nodarbinātības plāns	LSVP	SAPARD		P2: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos P4: Jaunu noieta tirgu apgūšana un veicināšana
Zvejniecības, zivkopības un zivju apstrādes uzņēmumu, izglītības un zinātnes iestāžu sadarbības veicināšana progresīvu tehnoloģiju ieviešanā, jaunu produktu un noieta tirgu meklēšanā; starptautiskie projekti zivsaimniecības izglītības un zinātnes jomā					P4, LAP P1: Apmācības P2: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos P4: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām
Ar lauksaimniecību, mežsaimniecību un zivsaimniecību nesaistītas ekonomiskās aktivitātes lauku ekonomikas dažādošanai					
Jauni uzņēmumi un darbavietas ārpus lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēm, nodarbinātības un ienākumu gūšanas iespēju vairošana un labklājības līmeņa paaugstināšana	LR Komerclikums Lauku tūrisma attīstības programma Lauku tūrisma attīstības	NUAP LSVP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana ³⁶ P4, LAP P1: Apmācības P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība ³⁷

³⁶ Līdzfinansējums no EAGGF un atbalsts tiek piešķirts maziem projektiem (atšķirības nosacījumos par atbalstāmo projektu izmaksu apjomu)

³⁷ Līdzfinansējums no EAGGF un atbalsts tiek piešķirts maziem projektiem (atšķirības nosacījumos par atbalstāmo projektu izmaksu apjomu)

Nodarbinātības iespēju vairošana jauniem cilvēkiem	mērķprogramma Latvijas Tūrisma attīstības nacionālā programma 2001.-2010. gadam Lauku ceļu attīstības programma	NUAP LSVP VIP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība
Nodarbinātības iespēju un ienākumu vairošana, nabadzības mazināšana sociāli izslēgto iedzīvotāju grupās	Nacionālais nodarbinātības plāns Lauksaimniecības attīstības programma	NUAP	(UK) Lauku partnerības programma		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība
Uzņēmējdarbības attīstība dažādu nišas produktu ražošanai un pakalpojumu sniegšanai	Labklājības nozares investīciju stratēģija 2003.-2007. gadam Pasākumu plāns uzņēmējdarbības vides uzlabošanai	NUAP LSVP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība
Dažādu veidu tūrisma pakalpojumu attīstība, izmantojot visus lauku vidē esošos resursus, paaugstinot nodarbinātību un ienākumus no šī sektora		NUAP LSVP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauku ekonomikas dažādošana P4, LAP P1: Apmācības P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība P1: Pieejamības un transporta sistēmas attīstība P1: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība
Amatniecības un dažādu pakalpojumu attīstība, paaugstinot nodarbinātību un ienākumus no šī sektora		NUAP LSVP	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības
Apmācības lauku iedzīvotāju darba prasmju uzlabošanai un dažādošanai		VIP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P1: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība)

Sakoptu Latvijas lauku vidē esošā kultūras un vēstures mantojuma un ainavisko kvalitāšu pieejamības nodrošināšana jebkuram		NUAP VIP			P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P1: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana P1: Pieejamības un transporta sistēmas attīstība P1: Kapacitātes celšana reģionālās attīstības plānošanā
Mazo un vidējā uzņēmumu pieejamība modernām komunikācijām un informatīvām tehnoloģijām		VIP	MVU attīstības kreditēšanas projekts		P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana P4, LAP P1: Apmācības P1: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana P2: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos
Kvalitatīvas un vides prasībām atbilstošas saimnieciskās infrastruktūras nodrošināšana iedzīvotāju mobilitātes, komunikāciju un saimnieciskās darbības vajadzībām		NUAP Lauku ceļu attīstības programma	MVU attīstības kreditēšanas projekts SAPARD		P1: Pieejamības un transporta sistēmas attīstība P1: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana P1: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība
Vietējās iniciatīvas un dažādu ekonomisko jautājumu grupu/ organizāciju veidošana un attīstība, lauku ekonomiskās attīstības atbalstīšanai, sociāli izslēgto iedzīvotāju grupu iesaistīšanai uzņēmējdarbībā, tādējādi mazinot iedzīvotāju nabadzību		NUAP	(UK) Lauku partnerības programma		P4, LAP P1: LEADER + veida pasākums LAP P1: Atbalsts ražotāju grupām (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana)
Lauku attīstības stratēģiskais mērķis: Uzturēt lauku apdzīvotību un nodrošināt lauku teritorijā pilsētas līmenim līdzvērtīgu pieejamību dažādiem sociālās infrastruktūras pakalpojumiem					
Sociālas infrastruktūras (izglītības un apmācību sistēma, veselības un sociālā nodrošināšanas sistēmas, kultūra u.c.) pakalpojumus racionalizēšana un attīstība	Labklājības nozares investīciju stratēģija 2003.-2007. gadam	VIP;			P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība P1: Kapacitātes celšana reģionālās attīstības plānošanā

Vēsturisko un kultūras vērtību/ mantojuma uzturēšana, rekonstrukcija un apkārtējās ainavas labiekārtošana, nodrošinot to pieejamību, īpaši atpūtas industrijas pakalpojumu izmantotājiem	Mājokļu attīstības kredītēšanas programma	VIP NUAP			P1 Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība (P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana)
Vietējās iniciatīvas radīšana un atbalstīšana saimnieciskās un sociālās dzīves aktivizēšanai teritorijā, lai sekmētu iedzīvotāju sadarbību sociālo un saimniecisko aktivitāšu veikšanai teritorijā un mazinātu dažādu sociālo grupu izslēgtību lauku ciematos/ kopienās	Reģionālā administratīvi teritoriālā iedalījuma reformas koncepcija	VIP	NUAP (UK) Lauku partnerības programma		P4, LAP P1: Apmācības P4, LAP P1: LEADER + veida pasākums P3: Sociālās izstumtības mazināšana P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība
Dažādu sociālo jautājumu grupu/ organizāciju veidošana un atbalstīšana sociālās palīdzības jautājumu risināšanai un ekonomisko aktivitāšu iniciēšanai lauku teritorijā	Izglītības attīstības stratēģiskie virzieni		NUAP (UK) Lauku partnerības programma		P4, LAP P1: Apmācības P4, LAP P1: LEADER + veida pasākums P3: Sociālās izstumtības mazināšana P1: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība
Vietējās administratīvās, reģionālo pārvalžu darbību racionalizēšana un pilnveidošana informācijas cirkulācijas nodrošināšanai un informatīva rakstura izslēgtības mazināšanai perifērijā	Valsts investīciju programma	ATR Nacionālais budžets			
Lauku attīstības stratēģiskais mērķis: Nodrošināt laukos pieejamo resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, uzturēt un saglabāt sakoptu un bioloģiski daudzveidīgu lauku vidi, ainavu un kultūras un vēsturiskās vērtības nākamajām paaudzēm					
Lauku ainavas pilnveidošana un graustu novākšana	Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma				LAP P2: Agrovide P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana
Videi draudzīgu metožu ievērošana un vides aizsardzības (saskaņā ar nacionāliem un starptautiskiem normatīviem aktiem) prasībām atbilstoša saimnieciskā darbība, kura atstāj minimālu negatīvo ietekmi uz lauku vides ekoloģiju (dabu, gaisu, klimatu, augsni, ūdeni) un uztur sakoptu Latvijas laukiem raksturīgo ainavu	Nacionālais Vides aizsardzības plāns	LSVP	SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības LAP P2: Agrovide P4, LAP P1: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana (P4, LAP P1: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos)
	Likums par īpaši aizsargājamām teritorijām				
	Aizsargjoslu likums				
	Sugu un biotopu				

Lauksaimnieciskās darbības uzturēšana Latvijai raksturīgās ainavas un vidē dzīvojošās savvaļas populācijas saglabāšanai	aizsardzības likums		SAPARD		LAP P2: Agrovide
Lauksaimnieciskās darbības uzturēšana teritorijās, kurās agro klimatisko apstākļu dēļ lauksaimnieciskā ražošana ir mazefektīva, uzņēmējdarbības dažādošanās un vietējās ekonomikas pārstrukturizēšanās ir ilgstošs process, bet lielāka iedzīvotāju daļa ir atkarīga no ienākumu gūšanas lauksaimniecībā	Lauku tūrisma attīstības mērķprogramma Latvijas tūrisma attīstības nacionālā programma 2001.-2010. gadam				LAP P2: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā
Nacionāli un starptautiski atzīto savvaļas populāciju, sugu un biotopu saglabāšana, aizsargāšana un popularizēšana	Lauksaimniecības politikas pamatnostādnes 2003.-2007. gadam		SAPARD		P4, LAP P1: Apmācības LAP P2: Agrovide
Nacionāli un starptautiski atzīto vēsturisko, kultūras un ainavisko (rezervāti, dabas parki, piekraste u.c.) vērtību aizsargāšana un uzturēšana	ZM darbības stratēģija 2003.-2005. gadam		SAPARD		LAP P2: Agrovide LAP P2: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā
Kompensācijas mehānisma attīstība ienākumu paaugstināšanai tajās lauku saimniecībās, kurās tiek uzturētas un saudzētas nacionāli un starptautiski atzītās savvaļas populācijas, sugas un biotopi vai ainaviskās kvalitātes	Lauksaimniecības attīstības programma Ģenētiskās saglabāšanas programma	VIP	SAPARD		LAP P2: Agrovide LAP P2: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā
Kompensācijas mehānisma attīstība ienākumu paaugstināšanai tajās lauku saimniecībās, kurās, saskaņā ar nacionāliem un starptautiskiem normatīviem aktiem par dabas aizsardzību, jāveic vides aizsardzības prasībām atbilstoša saimniekošana		VIP LSVP	SAPARD		(LAP P2: Agrovide) LAP P2: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā
Kompensācijas mehānisma attīstība ienākumu paaugstināšanai tajās lauku saimniecībās, kuras nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecības produktu ražošanu		VIP LSVP	SAPARD		LAP P2: Agrovide

P - Prioritāte VPD

LAPP - Lauku attīstības plāna prioritāte

LIKP - Lauksaimniecības ilgtermiņa investīciju kreditēšanas programma

LVSP - Lauksaimniecības Valsts subsīdiu programma

NUAP - Nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības attīstības programma

VIP - Valsts investīciju programma

ATR - Administratīvi teritoriālā reforma

44. tabula. Lauku attīstības plāna un Vienotās programmdokumenta mērķu hierarhija

Plāna pasākumu mērķu hierarhija	Lauku attīstības plāna mērķu hierarhija	Vienotās programmdokumenta mērķu hierarhija
		<p>Vispārējie mērķi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nodarbinātības un konkurētspējas veicināšana; - cilvēkresursu attīstīšana; - infrastruktūras attīstīšana.
	<p>Plāna vispārējie mērķi (prioritātes):</p> <ul style="list-style-type: none"> - efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība; - bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana. 	<p>Specifiskie mērķi (prioritātes):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Līdzsvarotas attīstības veicināšana; 2. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana; 3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana; ; 4. Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana.
<p>Pasākumu vispārējie mērķi:</p> <p>Agrovide:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ieviest un veicināt lauksaimniecības metodes, kas saglabā un pilnveido bioloģisko daudzveidību un mazina vides piesārņojumu; - veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, pārstrādi un realizāciju; - saglabāt, aizsargāt, pavairot un popularizēt vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu kultūraugus un lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri ir nacionāli un starptautiski atzīti kā apdraudētas populācijas. <p>Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sekmēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, kurā tiek izmantotas videi draudzīgām metodēm; - nodrošināt ienākumu paaugstināšanos saimniecībās, kuras atrodas mazāk labvēlīgos apvidos. <p>Priekšlaicīgā pensionēšanās:</p> <ul style="list-style-type: none"> - veicināt lauku saimniecību pārņemšanu un attīstību, nomainot un uzlabojot tās menedžmentu un iesaistot jaunus un/vai ekonomiski aktīvus cilvēkus. <p>Atbalsts ražotāju grupām</p> <ul style="list-style-type: none"> - veicināt ražotāju grupu veidošanos un to efektīvu darbību centralizētas pirmapstrādes un mārketinga procesa nodrošināšanai (t.sk. jaunu noieta tirgu apgūšanā), saražotās produkcijas nodrošināšanai pietiekošā apjomā tirgū pēc vienota kvalitātes standarta. 	<p>Plāna specifiskie mērķi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzturēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, tādējādi saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes (t.sk. ainavas, biotopu un populāciju dažādību (pasākums: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā); - paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu avotu dažādošanu (pasākums: Priekšlaicīgā pensionēšanās; pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai); - palielināt nodarbinātības iespējas ārpus lauksaimnieciskās ražošanas (pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai); - uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem (pasākums: Standartu sasniegšana); - veicināt videi draudzīgu saimniecisko 	<p>Darbības mērķi 4. prioritātei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uzlabot lauksaimnieciskās ražošanas efektivitāti un sekmēt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecību attīstību, kā rezultātā pieaugtu saimniecību ienākumu līmenis un lauksaimnieku ekonomiskā un sociālā labklājība (pasākums: Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos); - veicināt gados jaunu cilvēku iesaistīšanos lauksaimniecības nozarē (pasākums: Atbalsts jaunažiem zemniekiem); - sekmēt lauksaimniecības produktu pārstrādes produkcijas konkurētspējas palielināšanu iekšējā un ārējā tirgū un nodrošināt produkcijas noieta iespēju attīstību un paplašināšanu (pasākums: Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana); - uzturēt lauksaimniecībā izmantojamās zemes ilglaicīgu ražotspēju. (aktivitāte: Zemes uzlabošana); - veicināt ekonomisko attīstību laukos, lauksaimniecībai alternatīvu ienākumu avotu radīšanu, tādējādi nodrošinot lauku iedzīvotāju ienākumu un labklājības palielināšanos un lauku apdzīvotības saglabāšanos (pasākums: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana); - sekmēt ilgtspējīgas mežsaimniecības attīstību, meža resursu kvalitātes uzlabošanu, mežsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanu, vides aizsardzības uzlabošanu un meža bioloģiskās daudzveidības

<p>Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai: - pasākuma mērķis ir veicināt daļēji naturālās saimniecības restrukturizēt darbību un attīstīt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecisko darbību. Standartu sasniegšana: - veicināt ES standartu sasniegšanu vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba aizsardzībā jomās lauku saimniecībās.</p>	<p>darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgo ainavu un vidē dzīvojošās savvaļas populācijas saglabāšanu (pasākums: Agrovide); - uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu (pasākums: Atbalsts ražotāju grupām).</p>	<p>saglabāšanu (pasākums: Mežsaimniecības attīstība); - veicināt lauku ainavas sakopšanu (pasākums: Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana); - atbalstīt lauku kopienas pārmaiņu procesā un veicināt to iespējami vispusīgu sadarbību (pasākums: Vietējo rīcību attīstība ("LEADER+" veida pasākums)); - paaugstināt lauku iedzīvotāju zināšanu un prasmju līmeni, veikt pārkvalifikāciju, tādējādi sekmējot nodarbošanās mobilitāti, nodrošināt ES mūžizglītības memoranda vadlīniju izpildi (Pasākums: Apmācības); - efektīvi izmantot lauksaimniecībā neizmantoto zemju resursus meža nozares vajadzībām nākotnē (Pasākums: Mežsaimniecības attīstība).</p>
---	--	---

45. tabula. Pārējo VPD pasākumu ietekme uz LAP prioritātēm un vispārējo Latvijas lauku attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanu

Pasākums	Lauku attīstības plāna stratēģiskie mērķi 2004.-2006. gadam		Lauku attīstības stratēģiskie mērķi		
	Efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstība visā lauku teritorijā, nodrošinot visu tajā pieejamo resursu ilgtspējīgu izmantošanu	Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana un sakoptas, Latvijai raksturīgas ainavas uzturēšana	Sekmēt lauku ekonomikas dinamisku attīstību, tādējādi nodrošinot lauku iedzīvotāju labklājības līmeņa pieaugumu;	Uzturēt lauku apdzīvotību un nodrošināt lauku teritorijā pilsētas līmenim līdzvērtīgu pieejamību dažādiem sociālās infrastruktūras pakalpojumiem	Nodrošināt lauku resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, uzturot un saglabājot sakoptu un bioloģiski daudzveidīgu lauku vidi un ainavu nākamajām paaudzēm
1. PRIORITĀTE: LĪDZSVAROTAS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANA					
Pasākums: Kapacitātes celšana reģionālās attīstības plānošanā	XX	XX	XX	XX	XX
Pasākums: Vides un infrastruktūras kvalitātes uzlabošana	XX	X	XX	X	X
Pasākums: Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	XX		XX	X	
Pasākums: Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas attīstība	XX		XX	X	
Pasākums: Veselības un izglītības infrastruktūras attīstība	X			X	
2. PRIORITĀTE: UZŅĒMĒJDARBĪBAS UN INOVĀCIJU VEICINĀŠANA					
Pasākums: Pasākumi pielietojamo pētījumu, inovāciju un tehnoloģiju pārneses veicināšanai uzņēmumos	X		X		
Pasākums: Uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība	XX		XX		
Pasākums: Atbalsts uzņēmumu konkurētspējas palielināšanai	X		X		
3. PRIORITĀTE: CILVĒKRESURSU ATTĪSTĪBA UN NODARBINĀTĪBAS VEICINĀŠANA					
1. pasākums: Nodarbinātības veicināšana	XX	X	XX	XX	X
2. pasākums: Izglītības un tālākizglītības attīstība	X		X	XX	
3. pasākums: Sociālās atstumtības mazināšana	X		X	XX	
5. PRIORITĀTE: ILGTSPĒJĪGAS ZIVSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS VEICINĀŠANA					

Pasākums: Zvejas intensitātes sabalansēšana					
Pasākums: Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana					
Pasākums: Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība	XX	XX	XX	X	XX
Pasākums: Piekrastes zvejas attīstības, sociālekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu sekmēšana un atbalsts ražotāju organizācijām	XX		XX	X	

6. Pielikums. ZM darbības stratēģijas ietekmes vērtējums LAP pasākumu īstenošanā

46. tabula. ZM rīcības stratēģijas galvenie pasākumi 2003.-2005. gadam Lauku attīstības plāna pasākumu īstenošanai

Prioritātes/pasākumi, Regula Nr. 1257/1999	1. prioritāte: Efektīvas, elastīgas un resursus ilgtspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība											2. prioritāte: Bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana				
	Pasākumi / aktivitātes															
Zemkopības ministrijas darbības virzieni	Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	Apmācības	Atbalsts ražotāju grupām	Mežsaimniecības attīstība	Zemes uzlabošana	Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Standartu sasniegšana	“LEADER+” veida pasākums	Atbalsts jaunajiem zemniekiem	Priekšlaicīgā pensionēšanās	Agrovide	Lauksaimniecībai mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā	Lauku ainavas saglabāšana	Meža ieaudzēšana lauksaimniecībā neizmantojamajās zemēs
1. darbības virziens: Droša, nekaitīga un kvalitatīva pārtika																
Budžeta programma “Valsts pārtikas aprites uzraudzība”																
PVD laboratoriju tīkla pakāpeniska optimizācija un modernizācija	xx	xx							xxx							
Pārtikas aprites valsts uzraudzības un kontroles sistēmas pilnveidošana atbilstoši ES prasībām	x	xx		x					xx							
Pārtikas valsts uzraudzības un kontroles laboratoriskās testēšanas nodrošinājuma paaugstināšana	x	xx							xx							
2. darbības virziens: Lauku ekonomiskās izaugsmes veicināšana																
Budžeta programma “Konkurētspējas un ienākumu paaugstināšana lauksaimniecības, pārtikas apstrādes, zivsaimniecība mežsaimniecības un lauku attīstības sektoros”																
Integrētā administratīvā kontroles sistēma (IAKS)	xx				x	xx			xx				xxx	xxx	xx	x

Lauksaimniecības tirgus stabilizācija, ieviešot ES kopējās lauksaimniecības politikas mehānismus	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
Lauku saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) attīstība	xx							xx	xx		xx	xxx	xx	xx		
Pārtikas produktu konkurētspējas palielināšana vietējā tirgū	xx	xxx	x	xx		xx		xx			xx		x	x		
Budžeta programma "Efektīvas un kvalitatīvas profesionālās, augstākās, mūžizglītības iespēju nodrošināšana laukos"																
Izglītības programmu un izglītības iestāžu akreditācija	x	x	xxx	x	x	x	x	x	x	x	xx		x	x	x	x
Augstākās izglītības studiju procesa materiālā nodrošinājuma un kvalitātes paaugstināšana	x	xxx	xxx	x	xx	x	x		x		xxx		x	x	x	x
Budžeta programma "Lauku uzņēmējdarbības attīstības veicināšana, lauku uzņēmēju profesionālo un ekonomisko zināšanu paaugstināšana, lauksaimnieku sagatavošanās paātrināšanai Eiropas Savienības (ES) strukturālo fondu apgūšanai un integrācijai ES"																
Konsultantu apmācības un sertifikācijas programmas ieviešana	x	x	xx	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Apmācību pasākumi lauksaimnieku sagatavošanai integrācijai ES	xxx	x	xxx	xxx	x	xx	xxx	xxx	xx	x	xxx	x	xxx	xxx	xxx	xxx
3. darbības virziens: Latvijas dabas resursu aizsardzība un ilgtspējīga izmantošana																
Budžeta programma "Latvijas mežu apsaimniekošanas uzlabošana"																
Nacionālā meža klastera programma.			xx		xxx	x	x				x	x	x	x	xx	xx
Meža nozares informācijas sistēmas izveidošana un uzturēšana.			xxx		xxx	x	x	x			x	x	x	x	xx	xxx
Meža monitorings			xx		xxx	x	x	x			x	x	x	x	x	xx
Meža attīstības fonda izveide			x	x	xxx	x	xx	x			x	x	x	x	xx	xxx
Budžeta programma "Zemes potenciāla saglabāšana un racionāla izmantošana, auglības un ekonomiskās vērtības palielināšana, lauku saimniecību produkcijas pašizmaksas samazināšana un konkurētspējas palielināšana"																
Budžeta programma "Kultūraugu un mājdzīvnieku aprītes uzraudzība un resursu saglabāšana un aizsardzība"																
Valsts Augu aizsardzības dienesta darbinieku (inspektoru) apmācības	x	x	xx			x				xx			x	x	x	

ES augu aizsardzības līdzekļu novērtēšanas metožu ieviešana	x	x	xxx	x	x	x							xx	x	x	
Informācijas sistēmas izstrāde reģistrācijas un informācijas apmaiņas procesu pilnveidošanai fitosanitārajā jomā	x	x	x	x	x	x							xx	x	x	
ES prasībām atbilstošas sēkļu sertifikācijas sistēmas attīstība	x	x	xx	x	x	x		x			x		xx	xx	xx	
Augu aizsardzības līdzekļu riska novērtēšanas metožu un tehnoloģiju ieviešana	x	x	xx	x	x	x		x			x		xx	xx	xx	
Mēslošanas līdzekļu kontrole	x	x	xx	x	x	x		x			x		xx	xx	xx	
Ganāmpulku un dzīvnieku reģistra, piena ražotāju reģistra pilnveidošana un uzturēšana atbilstoši ES prasībām	xxx	x		x				x	xxx		x	x	xxx	x		
4. darbības virziens: Efektīva politikas plānošana un īstenošana																
Budžeta programma "Politikas plānošana, uzraudzība un atbalsta pasākumi"																
Tirgus un cenu informācijas apkopošana, analīze un izplatīšana lietotājiem	xxx	xxx	xxx	xxx	x	x	xx	xxx	xx		xxx	xx	xxx	x		

xxx- salīdzinoši liela ietekme pasākuma īstenošanai

x netieša ietekme pasākuma īstenošanā

7. pielikums. LAP mērķi, indikatori un sasniedzamie rezultāti LAP īstenošanas laikā

	LAP aktivitātes- Pasākuma darbības mērķis	LAP darbības mērķi - Pasākuma vispārējā mērķa sasniegšana	LAP vispārējie mērķi
Bāzes gads	Izejas indikatori	Rezultātus raksturojošie indikatori	Vispārējo ietekmi raksturojošie indikatori
Agrovide	Atbalstīt lauku saimniecības, kuras zemes apsaimniekošanas procesā saglabā un uzlabo Latvijas laukiem raksturīgo ainavu un bioloģiski daudzveidīgu vidi, un tādējādi tieši un netieši arī ietekmē lauku ekonomisko un sociālo attīstību.	Ieviest un veicināt lauksaimniecības metodes, kas saglabā un pilnveido bioloģisko daudzveidību un mazina vides piesārņojumu. Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanu, pārstrādi un realizāciju. Saglabāt, aizsargāt, pavairot un popularizēt vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu kultūraugus un lauksaimniecības vaislas dzīvniekus, kuri nacionāli un starptautiski ir atzīti kā apdraudētas populācijas.	Veicināt videi draudzīgu saimniecisko darbību, nodrošinot Latvijai raksturīgās ainavu un vidē dzīvojošās savvaļas populācijas saglabāšanu.
Agrovide: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība (balstoties uz tendencēm - prognoze uz 2004. gadu)	Atbalstīt lauku saimniecības, kuras augkopības produkcijas ražošanā ievieš un izmanto bioloģiskās lauksaimniecības metodes, tādējādi nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un kvalitatīvas produkcijas ražošanu.		Ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm ir apsaimniekoti vismaz 2,3 % no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā.
Sertificētās bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaits- 350. Atbalstītā bioloģiskās lauksaimniecības platība- 16 900 ha LIZ. Saražotās un realizētās produkcijas apjoms – datu nav.	Atbalstīto bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaits – 650. Atbalstīto bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību platība - 37 400 ha LIZ. Saražotās un realizētās produkcijas apjoms – dati tiks apkopoti.	Bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību skaita pieaugums līdz 2007. g. - 86 %. Sertificēto platību pieaugums līdz 2007. g. - 121 %. Saražotās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas apjoma pieaugums līdz 2007. g.- dati tiks apkopoti.	Iekšējā tirgū realizētas bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas apjoma īpatsvara palielinājums.

<p>Agrovide: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos (2002. gada inventarizācijas dati)</p>	<p>Atbalstīt lauku saimniecības, kuru apsaimniekotajās platībās atrodas bioloģiski vērtīgie zālāji, (t.sk., upju palienēs) un potenciālās NATURA 2000 teritoriju dabiskās pļavas un ganības, tajos tiek uzturēta vai paaugstināta bioloģiskā daudzveidība, un tie tiek apsaimniekoti atbilstoši savvaļas sugu saglabāšanas vajadzībām.</p>		<p>Uzturētas un aizsargātas sugām bagātākās zālāju ekosistēmas 3,6 % Latvijā esošajās pļavās un ganībās.</p>
<p>569 tūkst.ha ir pļavas un ganības. Dabisko zālāju platības - 25,6 tūkst.ha. Vidēji saimniecībās atrodas 5 ha šādu zālāju.</p>	<p>Atbalstīto saimniecību skaits, kurās zālāju apsaimnieko saskaņā ar pasākuma nosacījumiem – 4000. Bioloģiski vērtīgo zālāju platība, kas apsaimniekota saskaņā ar nosacījumiem - 21000 ha.</p>	<p>Apsaimniekoto platību īpatsvars kopējā dabisko zālāju platībā ir 82 %.</p>	
<p>Agrovide: Buferjoslu ierīkošana (2003. g. dati)</p>	<p>Atbalstīt lauku saimniecības, kuras aramzemes platībās ierīko zālāju buferjoslu un ievēro videi draudzīgas metodes saimnieciskajā darbībā.</p>		<p>2,5 % no kopējās aramzemes valstī tiek apsaimniekotas ar videi draudzīgām metodēm.</p>
<p>Jutīgajās vides teritorijās atrodas 364 tūkst ha LIZ, kurā 87 % ir aramzeme; Nav pieejami dati par esošām zālāju buferjoslām un saimniecību skaitu.</p>	<p>Atbalstīto saimniecību skaits, kurās platību apsaimnieko saskaņā ar pasākuma nosacījumiem – 200.</p>	<p>Apsaimniekotās platības īpatsvars kopējā jutīgo vides teritoriju intensīvi izmantotajā aramzemes platībā -15 %.</p>	<p>Savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsargāšanas nolūkam un vides aizsardzības prasībām atbilstoša saimnieciska darbība tiek veikta 13 % no jutīgās vides teritorijas atrodošās LIZ platībās.</p>
<p>Agrovide: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana (2003. gada dati)</p>	<p>Atbalstīt vietējo nozīmīgo lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu - <i>Latvijas brūnās</i> un <i>Latvijas zilās</i> šķirnes govju, <i>Latvijas baltās</i> šķirnes cūku, <i>Latvijas tumšgalves</i> šķirnes aitu, <i>Latvijas zirgu</i> šķirnes braucamā tipa zirgu, <i>Latvijas vietējās</i> pasugas bišu - audzētājus, kuri nodarbojas ar šo dzīvnieku audzēšanu un pavairošanu apdraudētas populācijas ģenētisko resursu saglabāšanai</p>		

<p>Latvijas brūnās šķirnes govīs - 5000. Latvijas zilās šķirnes govīs - 250. Latvijas baltās šķirnes cūkas - 400. Latvijas tumšgalves šķirnes aitas - 400. Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa zirgi - 500.</p>	<p>Atbalsts izmaksāts par attiecīgo šķirņu dzīvniekiem: Latvijas brūnās govīs - 5500; Latvijas zilās šķirnes govīs - 350; Latvijas baltās šķirnes cūkas - 550; Latvijas tumšgalves šķirnes aitas - 500; Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa zirgi - 600;</p>	<p>Populācijas pieaugums: Latvijas brūnās govīs - 10 %; Latvijas zilās šķirnes govīs - 40 %; Latvijas baltās šķirnes cūkas - 36 %; Latvijas tumšgalves šķirnes aitas - 20 %; Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa zirgi - 20 %;</p>	
<p>Lauksaimniecībai mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā (prognoze balstīta uz 2002. g. datiem ievērojot pieaugošās tendences platību izmantošanas samazinājumu).</p>	<p>Atbalstīt lauksaimniecisko darbību teritorijās, kurās agroklimatisko apstākļu dēļ saimniecību ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir zemi, bet tās pārtraukšana nav ieteicama sociāli ekonomisko apsvērumu dēļ - lauksaimniecība ir galvenais ienākumu avots no saimnieciskās darbības, teritorija ir mazapdzīvota un lauksaimnieciskā ražošana uztur lauku ainavu un vides kvalitātes. Atbalstīt lauksaimniecisko darbību platībās, kurās sastopamās sugas un biotopus aizsargā ES direktīvas un to uzturēšanai un saglabāšanai ir nepieciešams turpināt lauksaimniecisko darbību.</p>	<p>Sekmēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību, kurā tiek izmantotas videi draudzīgas metodes. Nodrošināt ienākumu paaugstināšanos saimniecībās, kuras atrodas mazāk labvēlīgos apvidos.</p>	<p>Uzturēt ilgtspējīgu lauksaimniecisko darbību mazāk labvēlīgās teritorijās, saglabājot apdzīvotību un lauku vides kvalitātes.</p>

<p>MLA teritorijā esošais LIZ - 1,87 milj. ha. 1. MLA kategorijā – 253 252; 2. MLA kategorijā – 812 304; 3. MLA kategorijā – 743 847. MLA teritorijā neizmantojot LIZ īpatsvars- 24,7 %. Visu lauku saimniecību skaits MLA teritorijā – 107 555. Saimniecību skaits virs 1ha LIZ: 1. MLA kategorijā – 11 905; 2. MLA kategorijā – 45 552; 3. MLA kategorijā – 47 414. LIZ platība potenciālajās Natura 2000 teritorijās - 87700 ha.</p>	<p>Atbalstīto saimniecību skaits: 1. MLA kategorijā – 14 589; 2. MLA kategorijā – 45 552; 3. MLA kategorijā – 47 414. Atbalstīta lauksaimnieciskās darbības platība: 1. MLA kategorijā – 297 275; 2. MLA kategorijā – 708 400; 3. MLA kategorijā – 581 900. Atbalstīta lauksaimnieciskā darbība potenciālajās Natura 2000 teritorijās - 17000 ha.</p>	<p>78 % no visām lauku saimniecībām MLA teritorijā ienākumu līmenis ir paaugstinājies. Neizmantojot LIZ samazinājums līdz 15%</p>	<p>Lauku saimniecību ienākumu līmeņa starpības samazināšanās par 30 % starp MLA teritorijas saimniecībām un ne MLA. Lauku iedzīvotāju migrācijas samazinājums par 5 %.</p>
<p>Priekšlaicīgā pensionēšanās (2002. gada dati)</p>	<p>Nodrošināt ienākumus gados vecākiem zemniekiem, kuri pārtrauc lauksaimniecisko darbību un atdod (pārdod) savas lauku saimniecības citām personām, kas vēlas attīstīt saimniecisko darbību pārņemtajā saimniecībā vai tās daļā.</p>	<p>Veicināt lauku saimniecību pārņemšanu un attīstību, nomainot un uzlabojot tās menedžmentu un iesaistot jaunus un/vai ekonomiski aktīvus cilvēkus.</p>	<p>Paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt to ienākumu pieaugumu.</p>
<p>11 % no visiem lauku saimniecību īpašniekiem ir vecumā no 55 gadiem līdz nacionālās pensijas saņemšanas vecumam. Lauku saimniecībās vidēji apsaimniekotais LIZ ha skaits ir 33 ha.</p>	<p>Piešķirto pensiju skaits saimniecību atdevējiem - 1000. Pensionēto saimniecību darbinieku skaits – 300. Saimniecību platība, par kuras pārņemšanu noslēgti jauni līgumi – 28 000 ha.</p>	<p>Atbalstu jauniem zemniekiem izmantojušo saimniecības pārņēmēju īpatsvars kopējā pārņēmēju skaitā - 90 %. Saimniecības īpašnieku vecumā līdz 50 gadiem skaits ir pieaudzis par 1 %.</p>	<p>Ražošanas produktivitāte un efektivitāte ir pieaugusi uz 1 ha LIZ / dzīvnieku vienību. Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības uz 1 ha LIZ ir pieauguši par 20 %. Uzlabojusies lauku saimniecību vadītāju demogrāfiskā struktūra.</p>
<p>Atbalsts ražotāju grupām (2003. gada dati)</p>	<p>Atbalstīt atzītās ražotāju grupas, kuru izveidošanas mērķis ir palielināt lauku uzņēmēju ienākumus, koncentrējot saražotās produkcijas pārdošanu un virzīšanu tirgū, un samazināt izmaksas, veicot kopīgu lauksaimniecības produkcijas pirmapstrādi un izejvielu iepirkšanu.</p>	<p>Veicināt ražotāju grupu veidošanos un to efektīvu darbību centralizētas pirmapstrādes un mārketinga procesa nodrošināšanai (t.sk. jaunu noieta tirgu apgūšanā), saražotās produkcijas nodrošināšanai pietiekošā apjomā tirgū pēc vienota kvalitātes standarta.</p>	<p>Uzlabot lauksaimniecības produktu pirmapstrādes kvalitāti un produktu mārketingu.</p>

Subsīdijas piešķirtas 30 kooperatīvām sabiedrībām - ražotāju grupām. Vidējais biedru skaits – 112. Vidējais sabiedrības neto apgrozījums - 200 tūkst.Ls.	Atbalstīto ražotāju grupu skaits – 50.	Ražotāju grupu skaita pieaugums par 56 %. Sadarbībai apvienojušos komerciālo lauku saimniecību ražotāju grupu skaita pieaugums par 50 %.	Ražotāju grupu realizētās produkcijas apjomi ir pieauguši. Ražotāju grupu vidējais apgrozījums ir pieaudzis par 25 %.
Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai	Atbalstīt daļēji naturālās lauku saimniecības, kas vēlas attīstīt un paplašināt saimniecisko darbību.	Veicināt daļēji naturālās saimniecības restrukturizēt darbību un attīstīt komerciālu un konkurētspējīgu saimniecisko darbību.	Paaugstināt lauku saimniecību konkurētspēju un sekmēt saimniecību ienākumu avotu dažādošanu.
Valsts ieņēmumu dienestā reģistrējuši savu darbību ~9 000 lauku saimniecības, kuru ieņēmumi ir no 1000 līdz 10 000 EUR gadā (2001. gada VID dati). Daļēji naturālo saimniecību skaits – 51 120 (2002. g. Lauksaimniecības skaitīšanas dati).	Atbalstīto uzņēmumu skaits – 15 000.	Radītas pilnas slodzes darba vietas – 600 (no tām 300 sieviešu). Investīciju projektus citos pasākumos izmantojušas saimniecības – 2 900.	Ieņēmumu pieaugums no saimnieciskās darbības uzņēmumos - 20 %. Nodarbinātības līmeņa uzturēšana. Lauku iedzīvotāju mājsaimniecības ienākumi uz 1 ģimenes locekli ir palielinājušies par 30 %.
Standartu sasniegšana	Atbalstīt lauku saimniecības, kurās ES standartu sasniegšana vides aizsardzības, dzīvnieku labturības un higiēnas jomās rada papildus izdevumus vai zaudētus ienākumus. Kompensēt zaudējumus, kas saistīti ar atteikšanos no piešķirtajām piena kvotām.	Veicināt ES standartu sasniegšanu vides aizsardzības, dzīvnieku labturības un higiēnas jomās lauku saimniecībās.	Uzlabot lauksaimniecības produktu ražošanas procesa kvalitāti un atbilstību standartiem.
Nav datu	Saimniecību skaits, kas atbalstītas noteiktas jomas ES standartu sasniegšanai – 7 500. Dzīvnieku skaits atbalstītajās saimniecībās, kurās ir ieviesti ES standarti saistībā ar dzīvnieku turēšanu - dati tiks apkopoti pēc veicamajām aktivitātēm. ES standarti daļēji ieviesti saimniecībās – dati tiks apkopoti. ES standarti pilnībā ieviesti saimniecībās – dati tiks apkopoti. Atbalstīto saimniecību aizņemtā platība – 90 825 ha.	ES standartiem atbilstošu lauksaimniecības uzņēmumu pieaugums – dati tiks apkopoti. Pieaudzis dzīvnieku skaits, kas tiek turēti ES standartiem atbilstošā fermās - tiks apkopoti.	Ir pieaudzis ES standartiem atbilstošos apstākļos saražotās lauksaimniecības produkcijas apjoms uz 1 ha LIZ.

8.pielikums. Sociālekonomiskie partneri

Ekonomikas ministrija

Vides ministrija

Finanšu ministrija

Izglītības un zinātnes ministrija

Labklājības ministrija

Satiksmes ministrija

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

Ārlietu ministrija

Iekšlietu ministrija

Kultūras ministrija

Tieslietu ministrija

Eiropas integrācijas birojs

Latvijas Attīstības aģentūra

Pārtikas un veterinārais dienests

Valsts mežu dienests

Valsts zivsaimniecības pārvalde

Latvijas Vides investīciju fonds

Latvijas Vides aizsardzības fonds

Vides konsultāciju un monitoringa centrs

Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde

Latvijas Pašvaldību savienība

Reģionu attīstības aģentūras

Rajonu un vietējās pašvaldības

Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Latvijas Universitāte

Valsts Zinātnes un pētniecības institūti un pētniecības saimniecības

Profesionāli tehniskās lauksaimniecības, mežsaimniecības un apstrādes skolas

Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts

Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs

Latvijas Pieaugušo izglītības centrs

Pasaules dabas fonds

Lauksaimniecības uzņēmumi, saimniecības/lauksaimnieki

Vietējie nelauksaimniecības uzņēmumi

Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padome

Dažāda veida gaļas pārstrādes uzņēmumi

Piena produktu un piena pārstrādes uzņēmumi

Graudkopības produkcijas pārstrādes uzņēmumi

Zvejniecības un zivju apstrādes uzņēmumi

Augļu un dārzeņu pārstrādes uzņēmumi

Kokapstrādes uzņēmumi

u.c.

9. pielikums. Latvijas vietējās izcelsmes nozīmīgo šķirņu lauksaimniecības dzīvnieku raksturojums un priekšrocības

Govju šķirne Latvijas brūnā

Šķirne izveidota Latvijā pēdējo triju gadsimtu laikā. Sākuma fāzē tā veidojusies kā “tautas selekcijas” šķirne, kas sevī asimilējusi vietējo govju gēnus un sporādiski introducēto Rietumeiropas govju šķirņu genofondu. Konkurencē ar citām govju šķirnēm tā 20. gadsimta 30-tajos gados Latvijā kļuva par monošķirni, taču pašlaik šīs šķirnes ģenētiski augstvērtīgo govju skaits ir samazinājies līdz aptuveni 4500 mātītēm un 40 tēviņiem, jo Latvijas lauksaimnieki izvēlas pārsvarā melnraibās govīs, kurām ir augstāks izslaukums.

Latvijas brūnās šķirnes govīs priekšrocības:

- laba kāju izturība, laba spēja adaptēties mainīgā vidē;
- labs pienīguma koeficients (izslaukuma un dzīvmasas attiecība);
- salīdzinot ar melnraibām govīm, ir lielāka izturība pret dažām infekcijas slimībām, piemēram, tuberkulozi;
- brūno govju pienam ir labas garšas īpašības, augsts proteīna saturs.

Gēnu rezerve būs noderīga, izkopjot kolektīvi veidojamo sarkano šķirņu piena govju populāciju.

Govju šķirne Latvijas zilā

Šķirnei ir unikāla raksturīga pazīme – zilgana apmatojuma krāsa, kas būtiski atšķiras no citām Latvijā esošām govju šķirnēm. Zilo govju populācija ir ļoti sarukusi līdz aptuveni 100 mātītēm un 3 tēviņiem Tomēr joprojām tā vēl ir saglabājusies, pateicoties tās vairākām pozitīvām īpašībām. Priekšrocības:

- savdabīga, gaiši zila apmatojuma krāsa, kas dominē pār sarkano un arī melno apmatojuma krāsu un tādējādi var kļūt par ģenētisko marķieri tālākam selekcijas darbam;
- laba kāju izturība;
- laba spēja adaptēties mainīgā vidē un producēt labas kvalitātes pienu nabadzīgu piejūras smilšainu augšņu apstākļos;
- izturība pret govju leikozi apstākļos, kad Latvijas brūnās un melnraibo šķirņu govīs no šīs slimības ievērojami cieš.

Cūku šķirne Latvijas baltā

Šķirne cēlusies no Latvijas vietējām cūkām, populācijas uzlabošanai lietotas Lielās baltās (Jorkšīras), Bērksīras un Linkolnas šķirnes cūkas. Šķirnes aktīvās populācijas lielums ir zem kritiskās 300 mātīšu un tēviņu produktīvā vecuma dzīvnieku robežas, tādēļ tās saglabāšana ir ļoti aktuāla Latvijā. Priekšrocības:

- laba kāju izturība, laba spēja adaptēties mainīgā vidē;
- teicama auglība un labas mātes īpašības;
- piemērota vietējiem apstākļiem, stipra konstitūcija, maza stresa jutība;
- Latvijas baltā cūku šķirne ir gēnu rezerve, ko izmanto jaunu līniju izveidei, lai uzlabotu liesās gaļas kvalitāti un auglību mātes līnijām;
- pieticīgas sliktākos turēšanas un ēdināšanas apstākļos.

Aitu šķirne Latvijas tumšgalve

Šķirne izveidota, vietējās aitas uzlabojot ar angļu ātraudzīgajām (Sautdaunas, Leisteras, Oksfordšīras, Šropšīras un Hempšīras) gaļas-vilnas aitām. Ķermeņa apmatojums balts, galva tumša. Abu dzimumu dzīvnieki ir toli. Ģenētiski aktīvās populācijas lielums ir aptuveni 350 mātīšu un 50 tēviņu produktīvā vecumā, un sociālu apstākļu dēļ ļoti maza ir kļuvusi šķirnes populācijas aktīvi audzētā daļa (pārraudzītie ganāmpulki). Šīs šķirnes priekšrocības ir laba kāju izturība un laba spēja adaptēties mainīgā vidē (nabadzīgās ganībās).

Latvijas zirgu šķirnes braucamā tipa zirgs

Šķirne cēlusies no Latvijas vietējo zirgu populācijas, uzlabojot to ar Žemaišu un Igaunijas zirgiem (18.-19. gs.); vēlāk (20. gs.) izmantotas Oldenburgas, Groningenas šķirnes. Viegla tipa veidošanai lietoti Hanoveras, Mēklenburgas, Brandenburgas, Pomerānijas, Traķēnes, arī pilnasiņu – Angļu, Arābu ērzeļi. Šķirnes populācija ir skaitliskā ziņā neliela, un problemātiska ir daudzu audzētāju aizraušanās ar importa vaislinieku izmantošanu. Atbilstoši aprēķiniem produktīvā vecumā ir aptuveni 460 mātīšu un 20 tēviņu. Nepieciešams saglabāt vietējiem apstākļiem labāk adaptēto vietējo vērtīgāko ērzeļu līniju pārstāvjus. Priekšrocības:

- labi adaptējas mitrajā piejūras klimatā;
- zirgi ir labsirdīgi un mierīgi, piemēroti tūrismam, iejādei un konkūram.

Visas šīs šķirnes ir iekļautas Nacionālajos gēnu rezerves ganāmpulkos un ir nepieciešama to ģenētisko resursu saglabāšana.

Atzīšanas kritēriji dzīvnieka atbilstībai šķirnei

- a) Latvijas brūnās govju šķirnes vaislas dzīvnieki, kuru asinība ir vismaz 80%;
- b) Latvijas zilās govju šķirnes visi vaislas dzīvnieki, kas atbilst šķirnes tipiskumam saskaņā ar izstrādātu un apstiprinātu ciltsdarba programmu;
- c) Latvijas baltās cūku šķirnes vaislas dzīvnieki, kuru asinība ir vismaz 75 % un produktivitātes rādītāji atbilstoši Latvijas baltās šķirnes prasībām:
  - auglība – 11;
  - saglabāto sivēnu skaits – 9,5;
  - pupu skaits – 14;
  - svars mēneša vecumā – 8 kg;
  - tukšās dienas – 26;
  - speķa biezums pie 95 kg – 15,5 mm;
  - 100 kg sasniedz – 184 dienas;
- d) Latvijas tumšgalves aitu šķirnes vaislas dzīvnieki, kuru asinība ir virs 75% un produktivitātes rādītāji atbilstoši Latvijas tumšgalves šķirnes prasībām:
  - dzīvmasa: aitām 60 kg/teķiem 90 kg;
  - nocirpums: aitām 3,5 kg/teķiem 5,2 kg;
  - vilnas garums 8 cm;
  - vilnas smalkums 48-56 (pēc Bredforda klasifikācijas);
  - auglība 150 %;
- e) Latvijas zirgu šķirnes dzīvnieki, kuri ir ierakstīti Valsts ciltsgrāmatā un kuri pieder pie Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes braucamā tipa ģeneoloģiskām līnijām.

10. pielikums. Iesniedzamie dokumenti LAD

“Agrovides” pasākuma administrēšana

a) Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- bioloģiskās lauksaimniecības atbilstības sertifikāts vai pārejas perioda sertifikāts/ izziņa (kopija) par pieteikšanos saimniecības darbības uzsākšanai atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības noteikumu prasībām;
- lauku bloku karte ar norādi par sertifikācijas procesam pakļautām platībām un attiecīgajiem kultūraugiem;
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- sertifikāts vai izziņa par sertificējamo platību un kultūraugiem kārtējā gadā;
- lauku bloku karte kārtējam gadam.

b) Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- lauku bloku karte ar atzīmētu zālāju platību, kurā attiecīgā aktivitāte tiks veikta;
- citi dokumenti, kas nepieciešami LAD.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- kārtējā gada iesniegums un lauku bloku karte kārtējam gadam.

c) Buferjoslu ierīkošana

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- lauku bloku karte ar atzīmētu vietu un platību apakšpasākuma īstenošanai;
- pārējie dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- aizpildīta lauku bloku karte.

d) Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;

- šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas izsniegts vērtējums par dzīvnieka atbilstību šķirnes aprakstam un ciltsdokumentiem;
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- izziņa no šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas par subsidējamā dzīvnieka kvalitātes rādītāju uzturēšanu.

Lauksaimniecībai mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums ;
- lauku bloku karte;
- pārējie dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums un lauku bloku karte kārtējam gadam.

Priekšlaicīgā pensionēšanās

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

a) saimniecības nodevējam:

- iesniegums, pases kopija, komercdarbības reģistrācijas apliecība;
- pārņemšanai paredzētās zemes un cita lauksaimnieciskajā ražošanā izmantotā īpašuma tiesības apliecinoši dokumenti;
- esošie zemes nomas līgumi;
- gada ienākumu deklarācijas D3 pielikums vai komersanta gada pārskats (kopija) par pēdējiem 4 noslēgtiem gadiem ar VID atzīmi;
- dokumenti, kas apliecina, ka pēdējos 10 gadus pretendents ir nodarbojies ar lauksaimniecisko darbību;
- iesniegums, kas apliecina 4 pēdējo noslēgto gadu vidējo lauksaimnieciskās darbības ieņēmumu apjomu un to daļu kopējo ieņēmumu struktūrā, ja šāda informācija nav atspoguļota komersanta gada pārskatos;
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Pēc atbalsta piešķiršanas akceptēšanas:

- īpašuma pirkuma/ dāvinājuma līguma kopija.

b) saimniecības strādniekam:

- iesniegums;
- darba līgums, kas apliecina, ka viņš pēdējo četru gadu laikā nododamajā saimniecībā ir nostrādājis divus pilna darba laika gadus;
- Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izziņa ar izdruku, kurā norādīti darba devēji un sociālās apdrošināšanas iemaksu apjomi pēdējos 5 gados;

- dokumenti, kas apliecina, ka pēdējo 5 gadu laikā vismaz pusi no sava darba laika ir nostrādājis kā lauku saimniecības palīgs vai strādnieks;
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

c) saimniecības pārņēmējam:

- iesniegums;
- saimniecības pārņēmēja un nodevēja savstarpēja vienošanās- priekšlīgums par saimniecības pārņemšanu;
- komercdarbības plāns, kurā pārņēmējs atspoguļo iegūtās saimniecības daļas vai tikai zemes izmantošanu savā saimnieciskajā darbībā un savas saimniecības dzīvotspējas nodrošināšanu pēc 5 gadiem;
- komercdarbības plāna īstenošanai atbilstošu izglītību un profesionālās iemaņas apliecinoši dokumenti (sertifikāti, diplomi);
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti saimniecības saņēmējam:

- iepriekšējā noslēgtā gada pārskats vai gada ienākumu deklarācijas pielikums D3 "Ieņēmumi no saimnieciskās darbības" (kopija) ar VID atzīmi par saņemšanu;
- ikgadējais ziņojums par saimniecisko darbību pārskata gadā.

Atbalsts ražotāju grupām

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- biedru reģistrs;
- iepriekšējā noslēgtā gada pārskats saskaņā ar LR likumu "Par uzņēmumu gada pārskatiem" ar VID atzīmi par saņemšanu (kopija);
- atzīšanas komisijas atzinums (kopija) par ražotāju grupas atzīšanu;
- pārējie dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Katru gadu iesniedzamie dokumenti:

- iepriekšējā noslēgtā gada pārskats saskaņā ar LR likumu "Par uzņēmumu gada pārskatiem" ar VID atzīmi par saņemšanu (kopija);
- atzīšanas komisijas atzinums (kopija) par ražotāju grupas atzīšanu kārtējā gadā.

Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai

Pretendēšanai iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums,
- lauku saimniecības / saimniecības attīstības plāns saskaņā ar LAD³⁸ izstrādāto formu, kurā ir ietverts:

---

³⁸ Uzņēmējdarbības plāna izkārtējums ir pietiekami elastīgs, lai piedāvātu dažādas iespējas atkarībā no katra projekta īpatnībām.

- saimnieciskās darbības apraksts;
  - sasniedzamie mērķi;
  - īstenojamie starpposmi;
  - paredzamie tīrie ienākumi;
  - paredzamie izdevumi turpmākajos 5 gados;
  - veicamās aktivitātes katram no turpmākajiem 5 gadiem (t.sk., apmācības);
  - sagaidāmā finanšu plūsma turpmākas ekonomiskās dzīvotspējas apliecināšanai.
- noslēgtā gada ienākumu deklarācija "Ieņēmumi no saimnieciskās darbības" (kopija) saskaņā ar likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" vai gada pārskats ar VID atzīmi par saņemšanu;
  - citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma;

Saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- ikgadējā atskaite pēc LAD izstrādātās formas;
- pārskata gada ienākumu deklarācija "Ieņēmumi no saimnieciskās darbības" (kopija) saskaņā ar likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" ar VID atzīmi par saņemšanu.

Standartu sasniegšana

Pretendēšanai uz atbalstu iesniedzamie dokumenti:

- iesniegums;
- nacionāli atzītas kompetentas institūcijas izziņa par neatbilstību ES standartiem kādā no jomām (atbilstoši atbalstāmām aktivitātēm) saimniecībā;
- standartu sasniegšanas plāns, kuru apstiprinājusi attiecīgajā jomā nacionāli atzīta kompetenta institūcija par to, ka veicamie darbi nodrošinās ES standartu sasniegšanu;
- citi dokumenti pēc LAD pieprasījuma.

Investīciju saistību laikā iesniedzamie dokumenti:

- ikgadējā atskaite par veiktajiem darbiem saskaņā ar līgumu.

Iesniedzamie dokumenti pēc kompensācijas izmaksas pēdējā gada:

- pēc standarta sasniegšanas nacionāli atzītas kompetentas iestādes atzinums par attiecīgā ES standarta sasniegšanu saimniecībā.

11. pielikums. Sankcijas un sodi Lauku attīstības plāna ietvaros

Vispārēji pārkāpumi un sodi attiecībā uz visiem vai atsevišķiem pasākumiem

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta pretendents neievēro atbalsta saņemšanai nepieciešamos noteikumus.	Iesniegums vai attiecīgā platība tiek noraidīta. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
2	Pretendents ir iesniedzis iesniegumu/ ikgadējo iesniegumu, bet viņš/viņa neatbild uz turpmākiem LAD pieprasījumiem.	Iesniegums vai tā neatbilstošais elements tiek noraidīts. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
3	Neskaidrību gadījumā pēc vizuālas/administratīvas kontroles pieteicējs ir iesniedzis labojumus ar tām pašām kļūdām un neatbilstībām.	Iesniegums vai tā neatbilstošais elements tiek noraidīts. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
4	Pretendents ir sniedzis nepatiesas ziņas rupjas neuzmanības dēļ.	Pretendents tiek izslēgts no attiecīgajiem lauku atbalsta pasākumiem, kas ietilpst Regulas Nr. 1257/1999 attiecīgajā nodaļā, uz kalendāro gadu. Ja nepatiesa informācija ir sniegta tīši, pretendents tiek izslēgts no šiem lauku atbalsta pasākumiem arī nākamajā gadā.
5	Pretendents nav iesniedzis visus vai daļu no papildus dokumentiem.	Iesniegums tiek noraidīts. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
6	Atbalstam pieteiktā teritorija atrodas ārpus atbalstāmās teritorijas.	Attiecīgā neatbilstošā platība tiek noraidīta. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
7	Pārdeklarētā platība ir robežās no 0% līdz 3% (ieskaitot) vai līdz 2 ha (ieskaitot).	Platības pārdeklarācijas sankcijas netiek piemērotas un atbalsts tiek aprēķināts, par pamatu ņemot konstatēto platību.
8	Pārdeklarētā platība ir robežās no 3% vai virs 2 ha (neieskaitot) līdz 20% (ieskaitot).	Atbalsts tiek aprēķināts, par pamatu ņemot konstatēto platību, ko samazina par pārdeklarētās platības (ha) divkārtu apjomu.
9	Pārdeklarētā platība ir lielāka par 20%.	Atbalsts konkrētajā gadā netiek piešķirts.
10	Saistības ir pārtrauktas.	Viss saņemtais atbalsts, t.sk., saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem aprēķinātie procenti 6% gadā apmērā (izņemot, ja plānā tiek paredzēts citādi) tiek atmaksāts LAD.

Pasākums: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 10% apmērā par katru pārkāpto kritēriju.
2	Atbalsta pretendents nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Padomes Direktīvas 96/22/EK noteikumiem.	Atbalsts tekošajā gadā netiek izmaksāts.
3	Atbalsta pretendents ir iesniedzis iesniegumu pēc Lauku atbalsta dienesta noteiktā pēdējā datuma atbalsta iesniegumu iesniegšanai.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 1% apmērā par katru nokavēto darba dienu. Ja nokavētas vairāk kā 25 kalendārās dienas, iesniegums tiek uzskatīts par neiesniegtu. <i>Force majeure</i> gadījumā atbalsta samazinājums netiek piemērots.
4	Pretendents nav iesniedzis iesniegumu.	Atbalsta maksājums pretendētājam tekošajā gadā netiek atļauts. Aiznākamajā gadā pretendents ir tiesīgs pieteikties.

Pasākums: Agrovide

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Pretendents nav iesniedzis iesniegumu.	Atbalsta maksājums pretendenta tekošajā gadā netiek atļauts. Aiznākamajā gadā pretendents ir tiesīgs pieteikties. Iesnieguma iesniegšanas aizlieguma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.

Apakšpasākums: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 10% apmērā par katru pārkāpto kritēriju.
2	Atbalsta saņēmējs nav iesniedzis dokumentu, kas apliecina lauksaimnieciskās darbības veikšanu ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums par attiecīgo platību netiek izmaksāts par tekošo gadu. Atkārtota pārkāpuma gadījumā saistības tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts par attiecīgo platību.
3	Atbalsta saņēmējs ir nodevis (pārdevis, iznomājis, uzdāvinājis u.tml.) citai personai visu vai daļu saimniecības, kurai ir uzlikta saistības, attiecīgo saistību periodā, kas ir bijušas priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai.	Ja saistības par atlikušo periodu netiek nodotas saimniecības saņēmējam vai saimniecības saņēmējs nepārņem šīs saistības, atbalsta saņēmējs atmaksā saņemto atbalstu.

Apakšpasākums: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 10% apmērā par katru pārkāpto kritēriju.
2	Atbalsta saņēmējs savā saimniecībā ir noganījis mazāk nekā 0,65 vai vairāk nekā 0,74 dzīvnieku vienības uz bioloģiski vērtīgā zālāja ha.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums netiek izmaksāts par tekošo gadu. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.
3	Pieteiktā platībā saimniecībā nav bioloģiski vērtīgā zālāja.	Visas uzņemtās saistības tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts par attiecīgo lauku tiek atmaksāts.
4	Atbalsta saņēmējs ir nopļāvis pieteikto platību pirms 10. jūlija un/vai pēc 10. septembra.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums attiecīgajam laukam netiek izmaksāts par tekošo gadu. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts par attiecīgo lauku tiek atmaksāts.
5	Atbalsta saņēmējs nav novācis zāli pēc pļaušanas.	Atbalsts tekošajā gadā par attiecīgo platību netiek izmaksāts.
6	Atbalsta saņēmējs ir nodevis (pārdevis, iznomājis, uzdāvinājis u.tml.) citai personai visu vai daļu saimniecības, kurai ir uzlikta saistības, attiecīgo saistību periodā, kas ir bijušas priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai.	Ja saistības par atlikušo periodu netiek nodotas saimniecības saņēmējam, tad atbalsta saņēmējs atmaksā saņemto atbalstu.

Apakšpasākums: Buferjoslu ierīkošana

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 10% apmērā par katru pārkāpto kritēriju.
2	Atbalsta saņēmējs ir nopļāvis pieteikto platību pirms 10. jūlija un/vai pēc 10.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums attiecīgajai joslai netiek izmaksāts par tekošo gadu.

	septembra.	Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts par attiecīgo joslu tiek atmaksāts.
3	Atbalsta saņēmējs nav novācis zāli pēc pļaušanas.	Atbalsts tekošajā gadā par attiecīgo platību netiek izmaksāts.
4	Ūdenstilpju un ūdensteču (stāvu krastu gadījumā – no tā augšējās malas) buferjoslas platums ir mazāks nekā 10 m no krasta līnijas.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums par attiecīgo buferjoslu tekošajā gadā netiek izmaksāts. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības par attiecīgo buferjoslu tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.
5	Grāvju gadījumā buferjoslas platums ir mazāks nekā 4 m no grāvja malas.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums par attiecīgo buferjoslu tekošajā gadā netiek izmaksāts. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības par attiecīgo buferjoslu tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.
6	Tīrumu buferjoslas platums ir mazāks nekā 4 m.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums par attiecīgo buferjoslu tekošajā gadā netiek izmaksāts. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības par attiecīgo buferjoslu tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.
7	Buferjoslā nav ierīkots ilggadīgs zālājs.	Pirmā pārkāpuma gadījumā maksājums par attiecīgo buferjoslu tekošajā gadā netiek izmaksāts. Atkārtota pārkāpuma gadījumā visas uzņemtās saistības par attiecīgo buferjoslu tiek pārtrauktas un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.
8	Atbalsta saņēmējs ir nodevis (pārdevis, iznomājis, uzdāvinājis u.tml.) citai personai visu vai daļu saimniecības, kurai ir uzlikta saistības, attiecīgo saistību periodā, kas ir bijušas priekšnosacījums atbalsta piešķiršanai.	Ja saistības par atlikušo periodu netiek nodotas saimniecības saņēmējam, tad atbalsta saņēmējs atmaksā saņemto atbalstu.

Apakšpasākums: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav veicis lauksaimniecisko darbību saskaņā ar Labas saimniekošanas prakses nosacījumiem.	Tiek piemērots atbalsta samazinājums 10% apmērā par katru pārkāpto kritēriju.
2	Atbalstam pieteiktās šķirnes dzīvnieks tiek nodots, pārdots, uzdāvināts vai likvidēts un šāda darbība netiek attaisnota ar īpašiem apstākļiem.	Atbalsta pretendents atmaksā saņemto atbalstu par nodoto, pārdoto, uzdāvināto vai likvidēto dzīvnieku.

Pasākums: Priekšlaicīga pensionēšanās

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Saimniecības atdevējs veic komerciālu lauksaimniecisko darbību.	Pirmā pārkāpuma gadījumā tiek piemērots gada pensijas samazinājums 20% apmērā. Otrā pārkāpuma gadījumā tiek piemērots gada pensijas samazinājums 50% apmērā. Trešā pārkāpuma gadījumā saimniecības atdevējs tiek izslēgts no atbalsta. Noraidījuma gadījumā saņemtais atbalsts tiek atmaksāts LAD.
2	Saimniecības atdevējs 4 mēnešu laikā iepriekšējā līguma izbeigšanas gadījumā nav atradis jaunu piemērotu saimniecības pārņēmēju.	Sākot ar 5. mēnesi līdz tiesību uz atbalstu atjaunošanai tiek pārtraukta ikmēneša pensiju izmaksa.
3	Saimniecības pārņēmējs neturpina saimnieciskās (lauksaimnieciskās vai	Iesniegums tiek noraidīts un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.

	nelauksaimnieciskās) darbības attīstību iegūtajā saimniecībā.	
4	Atdotās saimniecības strādnieks, kurš ir saņēmis pensijas piešķiršanas apstiprinājumu, turpina veikt algotu darbu vai citādu darbu saimniecībā.	Iesniegums tiek noraidīts un saņemtais atbalsts tiek atmaksāts.

Pasākums: Atbalsts ražotāju grupām

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Ražotāju grupa netiek atzīta, veicot ikgadējo atzīšanu saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem.	Līgumsaistības starp Lauku atbalsta dienestu un pretendentu tiek turpinātas un atbalsts par pēdējo gadu saskaņā ar pasākuma noteikumiem netiek izmaksāts.

Pasākums: Atbalsts daļēji naturālo saimniecību pārstrukturizācijai

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Saimnieciskās darbības neto apgrozījuma pieaugums pirmajos trijos gados ir mazāks par 30%.	Turpmāk atbalsts netiek izmaksāts.
2	Saimniecībā netiek sasniegts plānotais mērķis vai mērķi pirmo trīs gadu periodā.	Turpmāk atbalsts netiek izmaksāts.
3	Atbalsta saņēmējs nav iesniedzis ikgadējo atskaiti.	Atbalsts tekošajā gadā un turpmākajos gados netiek izmaksāts.

Pasākums: Standartu sasniegšana

Nr.	Pārkāpums	Sods
1	Atbalsta saņēmējs nav sasniedzis standartu noteiktajā laika periodā.	Samaksātais atbalsts tiek atmaksāts.

12. pielikums. Atbalsta maksājumu aprēķini pasākumam: Mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā

MLA maksājumu noteikšana

Platība	Vidējā svērtā auglība (ballēs)	Starpība salīdzinājumā ar platībām, kas nav MLA	Kompensācija LVL/ha	Maksājuma samazinājums	LVL/ha	EUR/ha	Papildus piezīmes
Nav MLA	45,5						Kompensācija ir balstīta uz MLA un teritorijas, kas nav MLA, auglības ballu starpību. Katra auglības balle saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 31. jūlija noteikumiem nr. 341 ir vienāda ar 70 kg/ha jeb 3,71 LVL/ha rudzu, kas var tikt iegūti lauksaimnieciskajā darbībā citos vienlīdzīgos apstākļos.
MLA 1. kategorija	39,7	5,8	21	5%	20	33	
MLA 2. kategorija	37,1	8,4	31	10%	28	46	
MLA 3. kategorija	31,4	14,1	52	25%	39	64	

Aprēķini *Natura 2000* teritorijām

	Vienības	Papildus piezīmes
Vidējie tīrie ienākumi saimniecībā, LVL	1733,00	Vidējie lauku saimniecības tīrie ienākumi ir iegūti no SUDAT 2002. gada datiem. Aprēķini par teritorijām, kas nav MLA, ir balstīti uz Zemgales reģionu. Sakarā ar ierobežojumiem lauksaimnieciskās darbības veikšanai, tīrie ienākumi samazinās par 30%.
Vidējais saimniecības lielums, ha	22,40	
Vidējie tīrie ienākumi uz ha, LVL	77,37	
Neiegūtie tīrie ienākumi 30%, LVL/ha	23,21	
Kompensācijas par <i>Natura 2000</i> teritorijām platībās, kas nav MLA, EUR	38,0	
Vidējā svērtā auglība (ballēs) platībās, kas nav MLA	46,6	
Kompensācija, EUR/balles	0,816	
Vidējā svērtā auglība (ballēs) 1. kategorijas MLA	40,3	
Kompensācijas par <i>Natura 2000</i> teritorijām 1. kategorijas MLA, EUR	32,9	
Vidējā svērtā auglība (ballēs) 2. kategorijas MLA	37,1	
Kompensācijas par <i>Natura 2000</i> teritorijām 2. kategorijas MLA, EUR	30,3	
Vidējā svērtā auglība (ballēs) 3. kategorijas MLA	31,4	

Kompensācijas par <i>Natura 2000</i> teritorijām 2. kategorijas MLA, EUR	25,6
---	------

13.pielikums. Atbalsta maksājumu aprēķini pasākumam: Agrovide

Apakšpasākums: Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība

Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību

Augseka	Starpība starp tradicionālo un pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību (EUR/ha)	Papildus piezīmes
Zālājs	41	Maksājuma aprēķinā ir iekļauti sertifikācijas izdevumi. Informāciju par vidējiem izdevumiem uz ha ir iesniegusi Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība. Aprēķins ir balstīts uz 6 gadu augseku, kas ir visbiežāk izmantotā sistēma Latvijā.
Zālājs	41	
Kvieši	96	
Auzas	70	
Mieži	87	
Kartupeļi	449	
Vidēji	131	
Sertifikācijas izdevumi	8	
Kopā	139	

Zālāji (pāreja uz bioloģisko ražošanu)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes	
Izdevumi		Izdevumi			Zālāju audzēšana ar pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 28%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.	
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	25,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	20,00	5,00		
Ienākumi		Ienākumi				
Ražība t/ha	17,80	Ražība t/ha	12,82	4,98		
Cena LVL/t	6,00	Cena LVL/t	6,00	0,00		
Zālāja vērtība uz 1ha	106,80	Zālāja vērtība uz 1ha	76,90	29,90		
Tīrie ienākumi	81,80	Tīrie ienākumi	56,90	24,90		
				EUR		41

Kvieši (pāreja uz bioloģisko ražošanu)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Kviešu audzēšana ar pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 35%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	40,50	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	40,00	0,50	
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	2,59	Ražība t/ha	1,68	0,91	
Cena LVL/t	65,00	Cena LVL/t	65,00	0,00	
Kviešu vērtība uz 1ha	168,35	Kviešu vērtība uz 1ha	109,43	58,92	
Tīrie ienākumi	127,85	Tīrie ienākumi	69,43	58,42	
EUR				96	

Auzas (pāreja uz bioloģisko ražošanu)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Auzu audzēšana ar pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 40%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	32,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	35,00	-3,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	1,86	Ražība t/ha	1,12	0,74	
Cena LVL/t	53,00	Cena LVL/t	53,00	0,00	
Auzu vērtība uz 1ha	98,58	Auzu vērtība uz 1ha	59,15	39,43	
Tīrie ienākumi	66,58	Tīrie ienākumi	24,15	42,43	
EUR				70	

Mieži (pāreja uz bioloģisko ražošanu)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Miežu audzēšana ar pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 40%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	32,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	35,00	-3,00	
Ienākumi		Ienākumi			

Ražība t/ha	1,93	Ražība t/ha	1,16	0,77
Cena LVL/t	65,00	Cena LVL/t	65,00	0,00
Miežu vērtība uz 1ha	125,45	Miežu vērtība uz 1ha	75,27	50,18
Tīrie ienākumi	93,45	Tīrie ienākumi	40,27	53,18
EUR				87

Kartupeļi (pāreja uz bioloģisko ražošanu)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Kartupeļu audzēšana ar pārejas uz bioloģisko lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 45%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	160,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	140,00	20,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	13,07	Ražība t/ha	7,19	5,88	
Cena LVL/t	50,00	Cena LVL/t	50,00	0,00	
Kartupeļu vērtība uz 1ha	653,50	Kartupeļu vērtība uz 1ha	359,43	294,08	
Tīrie ienākumi	493,50	Tīrie ienākumi	219,43	274,08	
EUR				449	

Bioloģiskā lauksaimniecība

Augseka	Starpība starp tradicionālo un bioloģisko lauksaimniecību (EUR/ha)	Papildus piezīmes
Zālājs	27	Maksājuma aprēķinā ir iekļauti sertifikācijas izdevumi. Informāciju par vidējiem izdevumiem uz ha ir iesniegusi Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības organizāciju apvienība. Aprēķins ir balstīts uz 6 gadu augseku, kas ir visbiežāk izmantotā sistēma Latvijā.
Zālājs	27	
Kvieši	54	
Auzas	45	
Mieži	56	
Kartupeļi	235	
Vidēji	74	

Sertifikācijas izdevumi	8
Kopā	82

Zālāji (bioloģiskā ražošana)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes	
Izdevumi		Izdevumi			Zālāju audzēšana ar bioloģiskās lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 20%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.	
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	25,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	20,00	5,00		
Ienākumi		Ienākumi				
Zālāju ražība t/ha	17,80	Zālāju ražība t/ha	14,24	3,56		
Cena LVL/t	6,00	Cena LVL/t	6,00	0,00		
Zālāju vērtība uz 1ha	106,80	Zālāju vērtība uz 1ha	85,44	21,36		
Tīrie ienākumi	81,80	Tīrie ienākumi	65,44	16,36		
				EUR		27

Kvieši (bioloģiskā ražošana)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes	
Izdevumi		Izdevumi			Kviešu audzēšana ar bioloģiskās lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 20%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.	
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	40,50	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	40,00	0,50		
Ienākumi		Ienākumi				
Ražība t/ha	2,59	Ražība t/ha	2,07	0,52		
Cena LVL/t	65,00	Cena LVL/t	65,00	0,00		
Kviešu vērtība uz 1ha	168,35	Kviešu vērtība uz 1ha	134,68	33,67		
Tīrie ienākumi	127,85	Tīrie ienākumi	94,68	33,17		
				EUR		54

Auzas (bioloģiskā ražošana)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Auzu audzēšana ar bioloģiskās

Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	32,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	35,00	-3,00	lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 25%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	1,86	Ražība t/ha	1,40	0,47	
Cena LVL/t	53,00	Cena LVL/t	53,00	0,00	
Auzu vērtība uz 1ha	98,58	Auzu vērtība uz 1ha	73,94	24,65	
Tīrie ienākumi	66,58	Tīrie ienākumi	38,94	27,65	
EUR				45	

Mieži (bioloģiskā ražošana)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Miežu audzēšana ar bioloģiskās lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 25%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	32,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	35,00	-3,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	1,93	Ražība t/ha	1,45	0,48	
Cena LVL/t	65,00	Cena LVL/t	65,00	0,00	
Miežu vērtība uz 1ha	125,45	Miežu vērtība uz 1ha	94,09	31,36	
Tīrie ienākumi	93,45	Tīrie ienākumi	59,09	34,36	
EUR				56	

Kartupeļi (bioloģiskā ražošana)

Tradicionālā lauksaimniecība		Bioloģiskā lauksaimniecība		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Kartupeļu audzēšana ar bioloģiskās lauksaimniecību metodēm samazina ražību par 25%. Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
Izdevumi par minerālmēslojumu, pesticīdiem u.tml. LVL/ha	160,00	Organiskais mēslojums, bioloģiskie lauksaimniecības preparāti u.tml. LVL/ha	140,00	20,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Ražība t/ha	13,07	Ražība t/ha	9,80	3,27	
Cena LVL/t	50,00	Cena LVL/t	50,00	0,00	

Kartupeļu vērtība uz 1ha	653,50	Kartupeļu vērtība uz 1ha	490,13	163,38
Tīrie ienākumi	493,50	Tīrie ienākumi	350,13	143,38
			EUR	235

Patreizējos apstākļos bioloģiskās lauksaimniecības produktu tirgus ir samērā ierobežots un lielākā daļa produktu tirgū tiek pārdoti par tradicionālās lauksaimniecības produktiem līdzvērtīgām cenām. Viens no tā iemesliem ir ierobežotais bioloģiskās lauksaimniecības produktu tirgus. Paredzams bioloģiskās lauksaimniecības produktu cenu paaugstinājums, jo palielināsies iedzīvotāju ienākumi, tomēr, patreiz nav veikti nekādi aprēķini. Tāda pati neskaidrība ir attiecībā uz eksporta iespējām. Patreiz eksportēšana ir ierobežota, tomēr pēc pievienošanās eksporta iespējām jāpalielinās, lai gan lauksaimniekiem, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, būs nepieciešams atbilstošs laiks, lai piemērotu ražošanas apjomus eksportēšanai. Ņemot vērā šīs grūti novērtējamās prognozes, nekādi papildus maksājumi netiek veikti.

Apakšpasākums: Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos

Ekstensīvā ganīšana

Parastā prakse		Agrovide		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Pielietojot agrovides metodes, pļaušanas izdevumi palielinās sakarā ar ekstensīvās ganīšanas radītiem sarežģītākiem apstākļiem, kā rezultātā pļavas tiek mazāk noganītas un tajās paliek vairāk zāles atlikumu.
Mēslošana	72,00	Mēslošana	0,00	-72,00	
Pļaušana	13,50	Pļaušana	23,00	9,50	
		Papildus nožogojums	18,50	18,50	
Kopā	85,50	Kopā	41,50	-44,00	
Ienākumi		Ienākumi			Piena izslaukums samazinās sakarā ar to, ka dzīvnieku blīvums tiek samazināts no 1 gov/ha uz 0,7 gov/ha.
Piena izslaukums, t	3,80	Piena izslaukums, t	2,66	-1,14	
Piena cena, LVL/ t	100,00	Piena cena, LVL/ t	100,00		
Piena vērtība, LVL	380,00	Piena vērtība, LVL	266,00	114,00	
Tīrie ienākumi	294,50	Tīrie ienākumi	224,50	70,00	
EUR				114,75	Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.
20% ieinteresētības likme				138	

Vēlā pļaušana

Parastā prakse		Agrovide		Starpība	Papildus piezīmes
1. pļaušana (pabeigta jūnija sākumā)		Pļaušana (pabeigta pēc 10. jūlija)			
Izdevumi		Izdevumi			Pielietojot agrovides metodes, siena vērtība ir ievērojami zemāka par 30% sakarā ar siena zemo kvalitāti. Pielietojot agrovides metodes, pļaušanas izdevumi palielinās sakarā ar daudz sarežģītākiem apstākļiem, jo zāle ir cietāka.
Mēslošana	48,19	Mēslošana	0,00		
Pļaušana, presēšana smalcināšana), transports, sastatņu sagatavošana	129,93	Pļaušana	23,00		
		Ārdīšana un kraušana zārdos	16,00		
		Savākšana	25,00		
		Transports	5,00		
Kopā	178,12	Kopā	69,00	-109,12	

Ienākumi		Ienākumi		
Skābbarība, t/ha	8,00	Siens, t/ ha	3,00	
Skābbarības cena , LVL/ t	25,00	Siena cena, LVL/t	10,00	
Skābbarības vērtība, LVL	200,00	Siena vērtība, LVL	30,00	170,00
2. pļaušana (pabeigta augustā)				
Izdevumi				
Pļaušana	13,50	Pļaušana tiek veikta tikai vienreiz		
Ārdīšana un kraušana zārdos	7,70			
Savākšana	9,80			
Transports	5,00			
Kopā	36,00			
Ienākumi				
Siens, t/ ha	3,00			
Siena cena, LVL/t	15,00			
Siena vērtība, LVL	45,00			
Tīrie ienākumi	31,00	Tīrie ienākumi	-39,00	70,00
	EUR			114,75
	20% ieinteresētības likme			138

Visi pārējie izdevumi uzskatāmi par nemainīgiem.

Apakšpasākums: Buferjoslu ierīkošana

Ūdens buferjoslas

Parastā prakse	Agrovide	Starpība	Papildus piezīmes	
Izdevumi	Izdevumi		Siena vērtība ir 10 LVL/t sakarā ar tās zemo kvalitāti un zemo lopbarības vērtību.	
Zemes apstrāde	36,20	Pļaušana		23,00
Sēja	10,30	Ārdīšana un kraušana zārdos		16,00
Ražas novākšana, transports	31,50	Savākšana		25,00

		Transports	5,00	-73,00	
Kopā	78,00	Kopā	69,00		
Ienākumi		Ienākumi			
Labības raža, t	2,60	Siena raža, t/ ha	3,00		
Labības cena, LVL/ t	65,00	Siena cena, LVL/t	10,00		
Labības vērtība, LVL	169,00	Siena vērtība, LVL	30,00	139,00	
Tīrie ienākumi	91,00	Tīrie ienākumi	-39,00	130,00	
		EUR		213,11	
		20% ieinteresētības likme		256	
Ūdenstīlpju un ūdensteču gadījumā buferjoslas platums ir 10 m, EUR/m					0,256
Grāvju gadījumā buferjoslas platums ir 4 m no grāvja malas, EUR/m					0,102

Tīrumu buferjoslas

Parastā prakse		Agrovide		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Siena vērtība ir 10 LVL/t sakarā ar tās zemo kvalitāti un zemo lopbarības vērtību.
Zemes apstrāde	36,20	Pļaušana	23,00		
Sēja	10,30	Ārdīšana un kraušana zārdos	16,00		
Mēslošana un augu aizsardzība	59,00	Savākšana	25,00		
Ražas novākšana, transports	31,50	Transports	5,00		
Kopā	137,00	Kopā	64,00	-73,00	
Ienākumi		Ienākumi			Sakarā ar tīrumu buferjoslu ierīkošanu negūtie ienākumi ir augstāki sakarā ar to, ka pirms buferjoslu ierīkošanas nebija ierobežojumu attiecībā uz mēslojuma un augu pesticīdu lietošanu. Tas nodrošina ievērojami lielāku ražu.
Labības raža, t	5,50	Siena raža, t	3,00		
Labības cena, LVL/ t	65,00	Siena cena, LVL/ t	10,00		
Labības vērtība, LVL	357,50	Piena vērtība, LVL	30,00	327,50	
Tīrie ienākumi	220,50	Tīrie ienākumi	-34,00	254,50	
		EUR		417,21	
		7,5% ieinteresētības likme		449	

EUR/m buferjoslas platums ir 4 m | 0,180

Apakšpasākums: Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Govju šķirne "Latvijas brūnā"

Parastā prakse		Agrovide		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Parastā prakse ir balstīta uz melnbalto govju šķirni.
Lopbarība	624,00	Lopbarība	588,00	-36,00	
Veterinārie izdevumi	77,00	Veterinārie izdevumi	65,00	-12,00	Piena cena agrovides gadījumā ir zemāka sakarā ar zemāku piena kvalitāti, tā kā lielākā daļa lauku saimniecību, kas audzē Latvijas brūnās govīs, ir mazākas par vidējo, tādēļ tām ir grūtāk nodrošināt augstāko piena kvalitāti.
Izdevumi piena kvalitātes nodrošināšanai	52,00	Izdevumi piena kvalitātes nodrošināšanai	43,00	-9,00	
Šķirnes reproducēšana	77,00	Šķirnes reproducēšana	65,00	-12,00	
Pakaiši un aprīkojums	83,00	Pakaiši un aprīkojums	79,00	-4,00	Izdevumi agrovides gadījumā ir zemāki sakarā ar zemāku produktivitāti.
Kopā	913,00	Kopā	840,00	-73,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Piena izslaukums, kg	6000	Piena izslaukums, kg	5000	-1000,00	
Piena cena, EUR/kg	0,157	Piena cena, EUR/kg	0,150	-0,01	
Piena vērtība, EUR	942,00	Piena vērtība, EUR	750,00	192,00	
Tīrie ienākumi	29,00	Tīrie ienākumi	-90,00	119,00	
10% ieinteresētības likme				131	

Govju šķirne "Latvijas zilā"

Parastā prakse		Agrovide		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Parastā prakse ir balstīta uz melnbalto govju šķirni.
Lopbarība	624,00	Lopbarība	572,00	-52,00	
Veterinārie izdevumi	77,00	Veterinārie izdevumi	63,00	-14,00	Piena cena agrovides gadījumā ir zemāka sakarā ar zemāku piena kvalitāti, tā kā lielākā daļa lauku saimniecību, kas audzē Latvijas zilās govīs, ir mazākas par vidējo, tādēļ tām ir grūtāk nodrošināt augstāko piena kvalitāti.
Izdevumi piena kvalitātes nodrošināšanai	52,00	Izdevumi piena kvalitātes nodrošināšanai	42,00	-10,00	
Šķirnes reproducēšana	77,00	Šķirnes reproducēšana	63,00	-14,00	

Pakaiši un aprīkojums	83,00	Pakaiši un aprīkojums	79,00	-4,00	
Kopā	913,00	Kopā	819,00	-94,00	
Ienākumi		Ienākumi			Tie paši izdevumi agrovīdēs gadījumā ir zemāki sakarā ar zemāku produktivitāti.
Piena izslaukums, kg	6000	Piena izslaukums, kg	4500	-1500,00	
Piena cena, EUR/kg	0,157	Piena cena, EUR/kg	0,150	-0,01	
Piena vērtība, EUR	942,00	Piena vērtība, EUR	675,00	267,00	
Tīrie ienākumi	29,00	Tīrie ienākumi	-144,00	173,00	
15% ieinteresētības likme				199	

Cūku šķirne "Latvijas baltā"

Parastā prakse		Agrovīde		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Izdevumi par abām šķirnēm ir aptuveni vienādi.
				0,00	Gaļas ieguve ir aprēķināta par 1 sivēnmātes 18 nobarojamām cūkām
Kopā	0,00	Kopā	0,00	0,00	
Ienākumi		Ienākumi			Gaļas cena ir zemāka sakarā ar Baltās cūkas šķirnes lielāku tauku saturu.
Gaļas ieguve, kg	1800	Gaļas ieguve, kg	1800	0,00	
Gaļas cena, EUR/kg	0,985	Gaļas cena, EUR/kg	0,907		
Gaļas vērtība, EUR	1773,18	Gaļas vērtība, EUR	1632,60	140,58	
Tīrie ienākumi	1773,18	Tīrie ienākumi	1632,60	140,58	
5% ieinteresētības likme				148	

Aitu šķirne "Latvijas tumšgalve"

Parastā prakse		Agrovīde		Starpība	Papildus piezīmes
Izdevumi		Izdevumi			Latvijas tumšgalves šķirne ir salīdzināta ar Vācijas tumšgalves šķirni.
Lopbarība	125,00	Lopbarība	114,00	-11,00	Latvijas tumšgalves aitām ir mazāks svars, un gaļas cena ir zemāka sakarā ar lielāku tauku saturu. Vilna ir rupjāka, tādēļ tai ir zemāka kvalitāte un zemāka cena.
Veterinārie izdevumi	13,00	Veterinārie izdevumi	11,00	-2,00	
Šķirnes reproducēšana	13,00	Šķirnes reproducēšana	11,00	-2,00	
Pakaiši un aprīkojums	17,00	Pakaiši un aprīkojums	15,00	-2,00	
Kopā	168,00	Kopā	151,00	-17,00	
Ienākumi		Ienākumi			
Gaļas ieguve, kg	70	Gaļas ieguve, kg	60	-10,00	
Gaļas cena, EUR/kg	2,46	Gaļas cena, EUR/kg	1,64	-0,82	

Gaļas vērtība, EUR	172,13	Gaļas vērtība, EUR	98,36	73,77
Vilnas ieguve, kg	4,5	Vilnas ieguve, kg	3,5	1,00
Vilnas cena, EUR/kg	1,31	Vilnas cena, EUR/kg	1,31	0,00
Vilnas vērtība, EUR	5,90	Vilnas vērtība, EUR	4,59	1,31
Kopā	178,03	Kopā	102,95	-75,08
Tīrie ienākumi	10,03	Tīrie ienākumi	-52,64	62,67
20% ieinteresētības likme				75

Latvijas zirgu šķirne

Parastā prakse	Agrovide	Starpība	Papildus piezīmes	
Izdevumi	Izdevumi		Latvijas zirgu šķirnes dzīvnieki nav produktīvi sakarā ar to, ka tos nevar izmantot lauku saimniecības darbā vai sportā. To var izmantot vienīgi lauku tūrismā. Tādējādi tas saimniecībai rada tikai zaudējumus. Šo šķirni nevar salīdzināt ar citām atšķirīgās dzīvnieku vērtības, izdevumu un ienākumu dēļ.	
	Lopbarība	676,00		676,00
	Veterinārie izdevumi	68,00		68,00
	Šķirnes reproducēšana	68,00		68,00
	Pakaiši un aprīkojums	90,00		90,00
Kopā	0,00	902,00		902,00
Ienākumi	Ienākumi			
			0,00	
Tīrie ienākumi	0,00	Tīrie ienākumi	-902,00	902,00
20% negūto ienākumu kompensācija				198

14.pielikums. Atbalsta maksājumu aprēķini pasākumam: Standartu sasniegšana

Aprēķini šim pasākumam ir veikti, pamatojoties uz tirgus zemākajām cenām, tāpēc ir paredzēta 100% kompensācija.

Kūtsmēslu krātuvju izveidošana īpaši jutīgajās teritorijās

Cieto kūtsmēslu krātuve līdz 300 m3	Vienības	Papildus piezīmes
Būvniecības izmaksas, EUR/m3	49,00	Aprēķins ir veikts, pamatojoties uz Latvijas tirgū esošajām zemākajām celtniecības izmaksām.
Aprīkojuma izmaksas kūtsmēslu krātuvei, EUR/m3	9,80	
Vircas tvertnes izmaksas, EUR/m3	53,30	
Vircas tvertnes tilpums, m3	0,10	
Kopējās izmaksas, EUR/m3	64	

Aprēķinu avots: LVAEI

Cieto kūtsmēslu krātuve 301 un vairāk m3	Vienības	Papildus piezīmes
Būvniecības izmaksas, EUR/m3	41,00	Aprēķins ir veikts, pamatojoties uz Latvijas tirgū esošajām zemākajām celtniecības izmaksām.
Aprīkojuma izmaksas kūtsmēslu krātuvei, EUR/m3	6,20	
Vircas tvertnes izmaksas, EUR/m3	53,30	
Vircas tvertnes tilpums, m3	0,10	
Kopējās izmaksas, EUR/m3	53	

Aprēķinu avots: LVAEI

Šķidro kūtsmēslu krātuve līdz 1500 m3	Vienības	Papildus piezīmes
Būvniecības izmaksas, EUR/m3	41,00	Aprēķins ir veikts, pamatojoties uz Latvijas tirgū esošajām zemākajām celtniecības izmaksām.
Aprīkojuma izmaksas kūtsmēslu krātuvei, EUR/m3	12,30	
Kopējās izmaksas, EUR/m3	53	

Aprēķinu avots: LVAEI

Šķidro kūtsmēslu krātuve 1501 un vairāk m3	Vienības	Papildus piezīmes
Būvniecības izmaksas, EUR/m3	36,00	Aprēķins ir veikts, pamatojoties uz Latvijas tirgū esošajām zemākajām celtniecības izmaksām.
Aprīkojuma izmaksas kūtsmēslu krātuvei, EUR/m3	10,80	
Kopējās izmaksas, EUR/m3	47	

Aprēķinu avots: LVAEI

Higiēnas standartu nodrošināšana piena ražošanā (ieguldījumi piena slaukšanas un piena dzesēšanas aprīkojumā)

Piena dzesēšanas tvertnes iegāde

Ganāmpulki, kuros ir līdz 10 govīm	Vienības	Papildus piezīmes
Vidējais piena daudzums (l/dienā)	200,00	Maksimālais daudzums attiecībā uz slaucamo govi, kas dod 6100 kg piena/gadā ir vidēji 20 l/dienā/govs visā ganāmpulkā. Aprēķini ir balstīti uz 10 govīm. Visiem standartiem atbilstošu un Latvijas tirgū pieejamu Eiropā ražotu dzesētāju, kas ir piemēroti 10 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 3 LVL/l.
Piena slaukšanas periods (dienas)	2,00	
Piena daudzums slaukšanas periodā	400,00	
20% rezerve piena izslaukuma palielināšanai (l)	480,00	
Piena dzesētāja cena (LVL/l)	3,00	
Piena dzesētāja cena visam ganāmpulkam (LVL)	1440,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	144,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	236	

Aprēķinu avots: LVAEI

11 līdz 25 govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Vidējais piena daudzums (l/dienā)	500,00	Maksimālais daudzums attiecībā uz slaucamo govi, kas dod 6100 kg piena/gadā ir vidēji 20 l/dienā/govs visā ganāmpulkā. Aprēķini ir balstīti uz 25 govīm. Visiem standartiem atbilstošu un Latvijas tirgū pieejamu Eiropā ražotu dzesētāju, kas ir piemēroti 25 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 2,8 LVL/l.
Piena slaukšanas periods (dienas)	2,00	
Piena daudzums slaukšanas periodā	1000,00	
20% rezerve piena izslaukuma palielināšanai (l)	1200,00	
Piena dzesētāja cena (LVL/l)	2,80	
Piena dzesētāja cena visam ganāmpulkam (LVL)	3360,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	134,40	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	220	

Aprēķinu avots: LVAEI

26 līdz 50 govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Vidējais piena daudzums (l/dienā)	1000,00	Maksimālais daudzums attiecībā uz slaucamo govi, kas dod 6100 kg piena/gadā ir vidēji 20 l/dienā/govs visā ganāmpulkā. Aprēķini ir balstīti uz 25 govīm. Visiem standartiem atbilstošu un Latvijas tirgū pieejamu Eiropā ražotu dzesētāju, kas ir piemēroti 50 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 2,5 LVL/l.
Piena slaukšanas periods (dienas)	2,00	
Piena daudzums slaukšanas periodā	2000,00	
20% rezerve piena izslaukuma palielināšanai (l)	2400,00	
Piena dzesētāja cena (LVL/l)	2,50	
Piena dzesētāja cena visam ganāmpulkam (LVL)	6000,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	120,00	

Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	197
-------------------------------	------------

Aprēķinu avots: LVAEI

51 līdz 100 un vairāk govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Vidējais piena daudzums (l/dienā)	2000,00	Maksimālais daudzums attiecībā uz slaucamo govi, kas dod 6100 kg piena/gadā ir vidēji 20 l/dienā/govs visā ganāmpulkā. Aprēķini ir balstīti uz 100 govīm. Visiem standartiem atbilstošu un Latvijas tirgū pieejamu Eiropā ražotu dzesētāju, kas ir piemēroti 100 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 2,3 LVL/l.
Piena slaukšanas periods (dienas)	2,00	
Piena daudzums slaukšanas periodā	4000,00	
20% rezerve piena izslaukuma palielināšanai (l)	4800,00	
Piena dzesētāja cena (LVL/l)	2,30	
Piena dzesētāja cena visam ganāmpulkam (LVL)	11040,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	110,40	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	181	

Aprēķinu avots: LVAEI

Piena slaukšanas aprīkojuma iegāde

Ganāmpulki, kuros ir līdz 10 govīm	Vienības	Papildus piezīmes
Piena slaukšanas aprīkojuma cena, LVL	1200,00	Aprēķini ir balstīti uz 10 govīm ar pārnēsājamu piena slaukšanas aprīkojumu. Visiem standartiem atbilstoša un Latvijas tirgū pieejama Eiropā ražota piena slaukšanas aprīkojuma, kas ir piemērots 10 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 1200 LVL.
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	120,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	197	

Aprēķinu avots: LVAEI

11 līdz 25 govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Piena slaukšanas aprīkojuma cena, LVL	3625,00	Aprēķini ir balstīti uz 25 govīm ar piena slaukšanas aprīkojumu ar vakuuma caurulēm. Visiem standartiem atbilstoša un Latvijas tirgū pieejama Eiropā ražota piena slaukšanas aprīkojuma, kas ir piemērots 25 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 3625 LVL.
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	145,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	238	

Aprēķinu avots: LVAEI

26 līdz 50 govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Piena slaukšanas aprīkojuma cena, LVL	7000,00	Aprēķini ir balstīti uz 50 govīm ar piena slaukšanas aprīkojumu ar piena caurulēm. Visiem standartiem atbilstoša un Latvijas tirgū pieejama Eiropā
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	140,00	

Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	230	ražota piena slaukšanas aprīkojuma, kas ir piemērots 50 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 7000 LVL.
-------------------------------	------------	---

Aprēķinu avots: LVAEI

51 līdz 100 un vairāk govju ganāmpulki	Vienības	Papildus piezīmes
Piena slaukšanas aprīkojuma cena, LVL	13000,00	Aprēķini ir balstīti uz 100 govīm ar piena slaukšanas aprīkojumu ar piena telpu. Visiem standartiem atbilstoša un Latvijas tirgū pieejama Eiropā ražota piena slaukšanas aprīkojuma, kas ir piemērots 100 govju ganāmpulkam, minimālā cena ir 13000 LVL.
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (LVL)	130,00	
Izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	213	

Aprēķinu avots: LVAEI

Standartu attiecībā uz govju kūtīm ievērošana, lai nodrošinātu piena higiēnu (cūku pārvietošana)

Standartu attiecībā uz govju kūtīm ievērošana

	Vienības	Papildus piezīmes
Govju stāvvietu ierīkošana, EUR	500,00	Aprēķini ir veikti, pamatojoties uz papildus izdevumiem saistībā ar govju stāvvietas ierīkošanu nobarojamās cūkas sivēnmātes vai kuiļa vietā. Aprēķini ir veikti, arī pamatojoties uz nepieciešamajiem minimālajiem standartiem attiecībā uz konkrēto dzīvnieku.
Govs stāvvietas platība, m ²	2,01	
Nobarojamās cūkas aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	0,65	
Izmaksas par 1 nobarojamo cūku, EUR	161	
Sivēnmātes aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	3,00	
Izmaksas par 1 sivēnmāti, EUR	745	
Kuiļa aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	6,00	
Izmaksas par 1 kuiļi, EUR	1491	

Cūku stāvvietu ierīkošana, EUR	270,50	Papildus piezīmes Aprēķini ir veikti, pamatojoties uz papildus izdevumiem saistībā ar govju stāvvietas ierīkošanu nobarojamās cūkas sivēnmātes vai kuiļa vietā. Aprēķini ir veikti, arī pamatojoties uz
Nobarojamās cūkas aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	0,65	
Ierīkošanas izmaksas par 1 nobarojamo cūku, EUR	176	
Sivēnmātes aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	3,00	
Ierīkošanas izmaksas par 1 sivēnmāti, EUR	812	

Kuiļa aizņemtā platība, m ² /dzīvnieks	6,00	nepieciešamajiem minimālajiem standartiem attiecībā uz konkrēto dzīvnieku.
Ierīkošanas izmaksas par 1 kuiļi, EUR	1623	

Sprostu pārbūve dējējvistu labturības nodrošināšanai

Dējējvistu labturības nodrošināšana

	Vienības	Papildus piezīmes
Jauna dējējvistu sprostā cena, EUR/dzīvnieks	7,50	Patreiz sprostā augstums ir 39cm, no 1. maija augstums jāpalielina līdz 45 cm. Turklāt sprostā jāaprīko ar laktu, ligzdu, pakaišiem un aprīkojumu nagu deldēšanai.
Sprostā papildu aprīkojums, EUR/dzīvnieks	1,50	
Kopējās izmaksas uz 1 dzīvnieku (EUR)	9	

Aprēķinu avots: Latvijas Olu ražotāju asociācija

15.pielikums. Teritoriju saraksts, kuras saskaņā ar Regulas 1257/1999 19. pantu ir noteiktas kā Latvijas mazāk labvēlīgie apvidi

MLA 1. kategorija

Kods	Pašvaldība	Rajons
329000	Valles pagasts	Aizkraukles rajons
404400	Bārbeles pagasts	Bauskas rajons
408400	Stelpes pagasts	Bauskas rajons
427600	Raunas pagasts	Cēsu rajons
620100	Kuldīga	Kuldīgas rajons
626000	Kurmāles pagasts	Kuldīgas rajons
626400	Laidu pagasts	Kuldīgas rajons
627200	Padures pagasts	Kuldīgas rajons
627400	Pelču pagasts	Kuldīgas rajons
627800	Raņķu pagasts	Kuldīgas rajons
628400	Rumbas pagasts	Kuldīgas rajons
629000	Snēpeles pagasts	Kuldīgas rajons
629200	Turlavas pagasts	Kuldīgas rajons
640500	Aizpute	Liepājas rajons
644400	Bārtas pagasts	Liepājas rajons
644600	Bunkas pagasts	Liepājas rajons
644800	Cīravas pagasts	Liepājas rajons
645000	Dunalkas pagasts	Liepājas rajons
645600	Gaviezes pagasts	Liepājas rajons
646800	Kazdangas pagasts	Liepājas rajons
660700	Aloja ar lauku teritoriju	Limbažu rajons
664800	Brīvzemnieku pagasts	Limbažu rajons
665200	Katvaru pagasts	Limbažu rajons
748800	Suntažu pagasts	Ogres rajons
840500	Brocēnu novads	Saldus rajons
845200	Gaiķu pagasts	Saldus rajons
848800	Šķēdes pagasts	Saldus rajons
880100	Talsi	Talsu rajons
881700	Valdemārpils ar lauku teritoriju	Talsu rajons
885400	Ģibuļu pagasts	Talsu rajons
886800	Laidzes pagasts	Talsu rajons
887200	Lībagu pagasts	Talsu rajons
887400	Lubes pagasts	Talsu rajons
888600	Strazdes pagasts	Talsu rajons
889400	Vandzenes pagasts	Talsu rajons
907400	Pūres pagasts	Tukuma rajons
908800	Vānes pagasts	Tukuma rajons
909000	Viesatu pagasts	Tukuma rajons
941300	Seda ar lauku teritoriju	Valkas rajons
941500	Smiltene	Valkas rajons
941700	Strenči	Valkas rajons
947600	Plāņu pagasts	Valkas rajons
948000	Smiltenes pagasts	Valkas rajons
948400	Trikātas pagasts	Valkas rajons
949200	Vijciema pagasts	Valkas rajons
961100	Mazsalaca ar lauku teritoriju	Valmieras rajons

961500	Rūjiena	Valmieras rajons
964400	Bērzaines pagasts	Valmieras rajons
964600	Brenģu pagasts	Valmieras rajons
965200	Dikļu pagasts	Valmieras rajons
965800	Jeru pagasts	Valmieras rajons
966400	Kocēnu pagasts	Valmieras rajons
966600	Ķoņu pagasts	Valmieras rajons
966800	Lodes pagasts	Valmieras rajons
967200	Naukšēnu pagasts	Valmieras rajons
969200	Vecates pagasts	Valmieras rajons
969600	Zilākalna pagasts	Valmieras rajons
986000	Puzes pagasts	Ventspils rajons
987000	Ugāles pagasts	Ventspils rajons
989000	Ziru pagasts	Ventspils rajons

MLA 2. kategorija

Kods	Pašvaldība	Rajons
210000	Rēzekne	
324600	Bebri pagasts	Aizkraukles rajons
326200	Kurmenes pagasts	Aizkraukles rajons
328000	Sērenes pagasts	Aizkraukles rajons
329600	Zalves pagasts	Aizkraukles rajons
360500	Ape ar lauku teritoriju	Alūksnes rajons
364400	Annas pagasts	Alūksnes rajons
364800	Gaujienas pagasts	Alūksnes rajons
365200	Ilzenes pagasts	Alūksnes rajons
365800	Jaunannas pagasts	Alūksnes rajons
367200	Malienas pagasts	Alūksnes rajons
368400	Trāpenes pagasts	Alūksnes rajons
369000	Virešu pagasts	Alūksnes rajons
384400	Baltinavas pagasts	Balvu rajons
385200	Briežuciema pagasts	Balvu rajons
386600	Lazdulejas pagasts	Balvu rajons
388200	Šķilbēnu pagasts	Balvu rajons
388600	Tilžas pagasts	Balvu rajons
409400	Vecumnieku pagasts	Bauskas rajons
427400	Raiskuma pagasts	Cēsu rajons
428200	Straupes pagasts	Cēsu rajons
445200	Dubnas pagasts	Daugavpils rajons
445400	Dvietes pagasts	Daugavpils rajons
446000	Kalkūnes pagasts	Daugavpils rajons
446200	Kalupes pagasts	Daugavpils rajons
446400	Laucesas pagasts	Daugavpils rajons
446800	Līksnas pagasts	Daugavpils rajons
447000	Maļinovas pagasts	Daugavpils rajons
447600	Nīcgales pagasts	Daugavpils rajons
449200	Tabores pagasts	Daugavpils rajons
449400	Vaboles pagasts	Daugavpils rajons
449800	Višķu pagasts	Daugavpils rajons

466400	Īles pagasts	Dobeles rajons
467600	Lielaucē pagasts	Dobeles rajons
468000	Naudītes pagasts	Dobeles rajons
469800	Zebrenes pagasts	Dobeles rajons
500100	Gulbene	Gulbenes rajons
504800	Daukstu pagasts	Gulbenes rajons
505600	Galgauskas pagasts	Gulbenes rajons
506000	Jaungulbenes pagasts	Gulbenes rajons
506400	Lejasciema pagasts	Gulbenes rajons
507200	Lizuma pagasts	Gulbenes rajons
507600	Līgo pagasts	Gulbenes rajons
508800	Stāmerienas pagasts	Gulbenes rajons
509000	Stradu pagasts	Gulbenes rajons
509400	Tirzas pagasts	Gulbenes rajons
560100	Jēkabpils	Jēkabpils rajons
560500	Aknīste ar lauku teritoriju	Jēkabpils rajons
564400	Asares pagasts	Jēkabpils rajons
565200	Dignājas pagasts	Jēkabpils rajons
565400	Dunavas pagasts	Jēkabpils rajons
566200	Gāršenes pagasts	Jēkabpils rajons
566600	Kalna pagasts	Jēkabpils rajons
566800	Krustpils pagasts	Jēkabpils rajons
567000	Kūku pagasts	Jēkabpils rajons
567400	Leimaņu pagasts	Jēkabpils rajons
567600	Mežāres pagasts	Jēkabpils rajons
568200	Rubenes pagasts	Jēkabpils rajons
568600	Salas pagasts	Jēkabpils rajons
568800	Saukas pagasts	Jēkabpils rajons
569400	Variešu pagasts	Jēkabpils rajons
569600	Vīpes pagasts	Jēkabpils rajons
569800	Zasas pagasts	Jēkabpils rajons
604600	Asūnes pagasts	Krāslavas rajons
604800	Aulejas pagasts	Krāslavas rajons
606200	Indras pagasts	Krāslavas rajons
608400	Piedrujas pagasts	Krāslavas rajons
608600	Robežnieku pagasts	Krāslavas rajons
625000	Gudenieku pagasts	Kuldīgas rajons
625400	Īvandes pagasts	Kuldīgas rajons
625800	Kabiles pagasts	Kuldīgas rajons
626800	Nīkrāces pagasts	Kuldīgas rajons
628000	Rendas pagasts	Kuldīgas rajons
628200	Rudbāržu pagasts	Kuldīgas rajons
629600	Vārmes pagasts	Kuldīgas rajons
641500	Priekule	Liepājas rajons
644200	Aizputes pagasts	Liepājas rajons
645200	Dunikas pagasts	Liepājas rajons
645400	Embūtes pagasts	Liepājas rajons
645800	Gramzdas pagasts	Liepājas rajons
646400	Kalētu pagasts	Liepājas rajons
646600	Kalvenes pagasts	Liepājas rajons
647200	Lažas pagasts	Liepājas rajons

647600	Medzes pagasts	Liepājas rajons
648000	Otaņķu pagasts	Liepājas rajons
648200	Priekules pagasts	Liepājas rajons
649200	Vaiņodes pagasts	Liepājas rajons
649400	Vecpils pagasts	Liepājas rajons
649600	Vērgales pagasts	Liepājas rajons
649800	Virgas pagasts	Liepājas rajons
661700	Staicele ar lauku teritoriju	Limbažu rajons
666800	Pāles pagasts	Limbažu rajons
668000	Umurgas pagasts	Limbažu rajons
680900	Kārsava	Ludzas rajons
685400	Goliševas pagasts	Ludzas rajons
686800	Malnavas pagasts	Ludzas rajons
688800	Pureņu pagasts	Ludzas rajons
689400	Salnavas pagasts	Ludzas rajons
700700	Cesvaine ar lauku teritoriju	Madonas rajons
701300	Lubāna	Madonas rajons
701700	Varakļāni	Madonas rajons
704400	Barkavas pagasts	Madonas rajons
705000	Dzelzavas pagasts	Madonas rajons
705800	Indrānu pagasts	Madonas rajons
707000	Ļaudonas pagasts	Madonas rajons
707600	Mētrienas pagasts	Madonas rajons
707800	Murmastienes pagasts	Madonas rajons
708200	Ošupes pagasts	Madonas rajons
709400	Varakļānu pagasts	Madonas rajons
744400	Birzgales pagasts	Ogres rajons
745200	Krapes pagasts	Ogres rajons
745600	Ķeipenes pagasts	Ogres rajons
746000	Lauberes pagasts	Ogres rajons
746800	Madlienas pagasts	Ogres rajons
747600	Meņģeles pagasts	Ogres rajons
749200	Taurupes pagasts	Ogres rajons
761100	Līvānu novads	Preiļu rajons
764800	Galēnu pagasts	Preiļu rajons
765200	Jersikas pagasts	Preiļu rajons
766200	Riebiņu pagasts	Preiļu rajons
766800	Rudzātu pagasts	Preiļu rajons
767400	Saunas pagasts	Preiļu rajons
767600	Silajāņu pagasts	Preiļu rajons
767800	Sīlukalna pagasts	Preiļu rajons
768000	Stabulnieku pagasts	Preiļu rajons
768200	Sutru pagasts	Preiļu rajons
769200	Vārkavas novads	Preiļu rajons
769400	Vārkavas pagasts	Preiļu rajons
781700	Viļāni	Rēzeknes rajons
784800	Dekšāres pagasts	Rēzeknes rajons
785400	Gaigalavas pagasts	Rēzeknes rajons
785600	Griškānu pagasts	Rēzeknes rajons
787500	Nautrēnu pagasts	Rēzeknes rajons
787800	Ozolmuižas pagasts	Rēzeknes rajons

788200	Rikavas pagasts	Rēzeknes rajons
788600	Sakstagala pagasts	Rēzeknes rajons
788800	Silmalas pagasts	Rēzeknes rajons
789000	Sokolku pagasts	Rēzeknes rajons
789800	Viļānu pagasts	Rēzeknes rajons
885800	Īves pagasts	Talsu rajons
886400	Ķūļciema pagasts	Talsu rajons
887000	Laucienes pagasts	Talsu rajons
889200	Valdgales pagasts	Talsu rajons
908200	Smārdes pagasts	Tukuma rajons
909200	Zantes pagasts	Tukuma rajons
909600	Zentenes pagasts	Tukuma rajons
940100	Valka	Valkas rajons
944400	Bilskas pagasts	Valkas rajons
944600	Blomes pagasts	Valkas rajons
945200	Ērģemes pagasts	Valkas rajons
945400	Ēveles pagasts	Valkas rajons
946200	Jērcēnu pagasts	Valkas rajons
946600	Kārķu pagasts	Valkas rajons
947400	Palsmanes pagasts	Valkas rajons
948800	Valkas pagasts	Valkas rajons
949000	Variņu pagasts	Valkas rajons
949600	Zvārtavas pagasts	Valkas rajons
965600	Ipiķu pagasts	Valmieras rajons
966200	Kauguru pagasts	Valmieras rajons
967600	Ramatas pagasts	Valmieras rajons
967800	Rencēnu pagasts	Valmieras rajons
968200	Sēļu pagasts	Valmieras rajons
968400	Skaņkalnes pagasts	Valmieras rajons
969400	Vilpulkas pagasts	Valmieras rajons
985000	Jūrkalnes pagasts	Ventspils rajons
985600	Popes pagasts	Ventspils rajons
987800	Užavas pagasts	Ventspils rajons
989400	Zlēku pagasts	Ventspils rajons

MLA 3. kategorija

Kods	Pašvaldība	Rajons
50000	Daugavpils	
321300	Pļaviņas	Aizkraukles rajons
324200	Aiviekstes pagasts	Aizkraukles rajons
325000	Daudzseses pagasts	Aizkraukles rajons
325400	Iršu pagasts	Aizkraukles rajons
325800	Klintaines pagasts	Aizkraukles rajons
326600	Mazzalves pagasts	Aizkraukles rajons
327000	Neretas pagasts	Aizkraukles rajons
327400	Pilskalnes pagasts	Aizkraukles rajons
327800	Seces pagasts	Aizkraukles rajons
328400	Staburaga pagasts	Aizkraukles rajons
328600	Sunākstes pagasts	Aizkraukles rajons
329200	Vietalvas pagasts	Aizkraukles rajons
360100	Alūksne	Alūksnes rajons

364200	Alsviķu pagasts	Alūksnes rajons
365600	Jaunalūksnes pagasts	Alūksnes rajons
366000	Jaunlaicenes pagasts	Alūksnes rajons
366400	Kalnecmpju pagasts	Alūksnes rajons
366800	Liepnas pagasts	Alūksnes rajons
367400	Māļupes pagasts	Alūksnes rajons
367600	Mārkalnes pagasts	Alūksnes rajons
368000	Pededzes pagasts	Alūksnes rajons
368800	Veclaicenes pagasts	Alūksnes rajons
369400	Zeltiņu pagasts	Alūksnes rajons
369600	Ziemera pagasts	Alūksnes rajons
380100	Balvi	Balvu rajons
381500	Viļaka	Balvu rajons
384600	Balvu pagasts	Balvu rajons
384800	Bērzkalnes pagasts	Balvu rajons
385000	Bērzpils pagasts	Balvu rajons
385600	Krišjāņu pagasts	Balvu rajons
385800	Kubuļu pagasts	Balvu rajons
386000	Kupravas pagasts	Balvu rajons
386400	Lazdukalna pagasts	Balvu rajons
387000	Medņevas pagasts	Balvu rajons
387400	Rugāju pagasts	Balvu rajons
387800	Susāju pagasts	Balvu rajons
389000	Vecilžas pagasts	Balvu rajons
389200	Vecumu pagasts	Balvu rajons
389400	Vīksnas pagasts	Balvu rajons
389800	Žīguru pagasts	Balvu rajons
424200	Amatas novads	Cēsu rajons
424800	Drustu pagasts	Cēsu rajons
425000	Dzērbenes pagasts	Cēsu rajons
425400	Inešu pagasts	Cēsu rajons
425600	Jaunpiebalgas pagasts	Cēsu rajons
425800	Kaives pagasts	Cēsu rajons
426800	Nītaures pagasts	Cēsu rajons
427800	Skujenes pagasts	Cēsu rajons
428000	Stalbes pagasts	Cēsu rajons
428600	Taures pagasts	Cēsu rajons
429000	Vaives pagasts	Cēsu rajons
429200	Vecpiebalgas pagasts	Cēsu rajons
429400	Veselavas pagasts	Cēsu rajons
429600	Zaubes pagasts	Cēsu rajons
429800	Zosēnu pagasts	Cēsu rajons
440700	Ilūkste	Daugavpils rajons
441500	Subate ar lauku teritoriju	Daugavpils rajons
444200	Ambelū pagasts	Daugavpils rajons
444400	Bebrenes pagasts	Daugavpils rajons
444600	Biķernieku pagasts	Daugavpils rajons
445000	Demenes pagasts	Daugavpils rajons
445600	Eglaines pagasts	Daugavpils rajons
447200	Medumu pagasts	Daugavpils rajons
447400	Naujenes pagasts	Daugavpils rajons

448000	Pilskalnes pagasts	Daugavpils rajons
448400	Salienas pagasts	Daugavpils rajons
448600	Skrudalienas pagasts	Daugavpils rajons
448800	Sventes pagasts	Daugavpils rajons
449000	Šēderes pagasts	Daugavpils rajons
449600	Vecsalienas pagasts	Daugavpils rajons
504400	Beļavas pagasts	Gulbenes rajons
505200	Druvienas pagasts	Gulbenes rajons
506800	Litenes pagasts	Gulbenes rajons
508400	Rankas pagasts	Gulbenes rajons
561500	Viesīte ar lauku teritoriju	Jēkabpils rajons
564600	Atašienes pagasts	Jēkabpils rajons
564800	Ābeļu pagasts	Jēkabpils rajons
565800	Elkšņu pagasts	Jēkabpils rajons
568000	Rītes pagasts	Jēkabpils rajons
569000	Sēlpils pagasts	Jēkabpils rajons
600100	Krāslavas novads	Krāslavas rajons
600900	Dagda	Krāslavas rajons
604200	Andrupenes pagasts	Krāslavas rajons
604400	Andzeļu pagasts	Krāslavas rajons
605000	Bērziņu pagasts	Krāslavas rajons
605400	Dagdas pagasts	Krāslavas rajons
605600	Ezernieku pagasts	Krāslavas rajons
605800	Grāveru pagasts	Krāslavas rajons
606400	Izvaltas pagasts	Krāslavas rajons
606800	Kalniešu pagasts	Krāslavas rajons
607000	Kaplavas pagasts	Krāslavas rajons
607200	Kastuļinas pagasts	Krāslavas rajons
607400	Kombuļu pagasts	Krāslavas rajons
607600	Konstantinovas pagasts	Krāslavas rajons
608000	Ķepovas pagasts	Krāslavas rajons
608800	Skaistas pagasts	Krāslavas rajons
609000	Svariņu pagasts	Krāslavas rajons
609200	Šķaunes pagasts	Krāslavas rajons
609400	Šķeltovas pagasts	Krāslavas rajons
609600	Ūdrīšu pagasts	Krāslavas rajons
624200	Alsungas pagasts	Kuldīgas rajons
624600	Ēdoles pagasts	Kuldīgas rajons
641300	Pāvilosta	Liepājas rajons
647800	Nīcas pagasts	Liepājas rajons
648400	Rucavas pagasts	Liepājas rajons
648600	Sakas pagasts	Liepājas rajons
680100	Ludza	Ludzas rajons
681800	Zilupes novads	Ludzas rajons
684400	Blontu pagasts	Ludzas rajons
684600	Brīģu pagasts	Ludzas rajons
684800	Ciblas novads	Ludzas rajons
685000	Cirmas pagasts	Ludzas rajons
685800	Isnaudas pagasts	Ludzas rajons
686000	Istras pagasts	Ludzas rajons
686400	Lauderu pagasts	Ludzas rajons

687000	Mežvidu pagasts	Ludzas rajons
687200	Mērdzenes pagasts	Ludzas rajons
687800	Nirzas pagasts	Ludzas rajons
688000	Ņukšas pagasts	Ludzas rajons
688400	Pasienes pagasts	Ludzas rajons
688600	Pildas pagasts	Ludzas rajons
689000	Pušmucovas pagasts	Ludzas rajons
689200	Rundēnu pagasts	Ludzas rajons
689800	Zvirgzdenes pagasts	Ludzas rajons
700100	Madona	Madonas rajons
704200	Aronas pagasts	Madonas rajons
704600	Bērzaunes pagasts	Madonas rajons
705400	Ērgļu pagasts	Madonas rajons
706000	Jumurdas pagasts	Madonas rajons
706200	Kalsnavas pagasts	Madonas rajons
706600	Lazdonas pagasts	Madonas rajons
706800	Liezēres pagasts	Madonas rajons
707400	Mārcienas pagasts	Madonas rajons
708600	Praulienas pagasts	Madonas rajons
709000	Sarkaņu pagasts	Madonas rajons
709200	Sausnējas pagasts	Madonas rajons
709600	Vestienas pagasts	Madonas rajons
747200	Mazozolu pagasts	Ogres rajons
760100	Preiļu novads	Preiļu rajons
764200	Aglonas pagasts	Preiļu rajons
765600	Pelēču pagasts	Preiļu rajons
767000	Rušonas pagasts	Preiļu rajons
784200	Audriņu pagasts	Rēzeknes rajons
784400	Bērzgales pagasts	Rēzeknes rajons
784600	Čornajās pagasts	Rēzeknes rajons
785000	Dricānu pagasts	Rēzeknes rajons
785200	Feimaņu pagasts	Rēzeknes rajons
785800	Ilzeskalna pagasts	Rēzeknes rajons
786000	Kantinieku pagasts	Rēzeknes rajons
786200	Kaunatas pagasts	Rēzeknes rajons
786600	Lendžu pagasts	Rēzeknes rajons
786800	Lūznavas pagasts	Rēzeknes rajons
787000	Maltas pagasts	Rēzeknes rajons
787200	Mākoņkalna pagasts	Rēzeknes rajons
787400	Nagļu pagasts	Rēzeknes rajons
787600	Ozolaines pagasts	Rēzeknes rajons
788000	Pušas pagasts	Rēzeknes rajons
789200	Stoļerovas pagasts	Rēzeknes rajons
789400	Stružānu pagasts	Rēzeknes rajons
789600	Vērēmu pagasts	Rēzeknes rajons
801666	Mores pagasts	Cēsu rajons
849800	Zvārdes pagasts	Saldus rajons
885000	Dundagas pagasts	Talsu rajons
907800	Sēmes pagasts	Tukuma rajons
944800	Brantu pagasts	Valkas rajons
945800	Grundzāles pagasts	Valkas rajons

947000	Launkalnes pagasts	Valkas rajons
984400	Ances pagasts	Ventspils rajons
987400	Usmas pagasts	Ventspils rajons

16.pielikums. Piedāvātās NATURA 2000 teritorijas

Nr.	Veids	Vietas kods	Vietas nosaukums	Platība (ha)
1	C	LV0302100	Abavas senleja	14933
2	C	LV0520000	Ābeļi	3275
3	B	LV0301600	Adamovas ezers	779
4	C	LV0600800	Ādaži	6126
5	C	LV0512300	Ašinieku purvs	1577
6	B	LV0532300	Ašu purvs	76
7	C	LV0305100	Aiviekstes paliene	1155
8	B	LV0505400	Aizdumbles purvs	392
9	B	LV0522600	Aizkraukles purvi un meži	1532
10	C	LV0519000	Aklais purvs	2003
11	B	LV0532200	Alsungas meži	79
12	C	LV0523400	Ances purvi un meži	8772
13	B	LV0531400	Apšuciema zāļu purvs	15
14	C	LV0532400	Asūnes ezers	70
15	B	LV0532500	Audīles mežs	87
16	C	LV0600400	Augšdaugava	52325
17	C	LV0600300	Augšzeme	20828
18	C	LV0000110	Augstroze	3687
19	C	LV0513100	Babītes ezers	2988
20	B	LV0502100	Baltais purvs	139
21	B	LV0531100	Baltezera purvs	228
22	B	LV0504300	Baltmuižas purvs	874
23	B	LV0831300	Bānūžu Zelta avots	2
24	B	LV0511100	Barkavas ozolu audze	62
25	B	LV0304100	Bauska	1079
26	B	LV0830600	Bērzoles riests	103
27	C	LV0519500	Bērzpils purvs	3319
28	B	LV0830700	Bērzu purvs	58
29	B	LV0301800	Beberbeķi	275
30	B	LV0515800	Bednes purvs	30
31	B	LV0501300	Bejas mežs	59
32	B	LV0303600	Bernāti	2278
33	B	LV0525100	Blažģa ezers	424
34	C	LV0507400	Brienamais purvs	585
35	B	LV0532800	Būšnieku ezera krasts	49
36	B	LV0830800	Bulvāra riests	81
37	A	LV0532600	Burgas pļavas	183
38	C	LV0532700	Burtnieku ezera pļavas	432
39	B	LV0303100	Cārmaņa ezers	529
40	C	LV0519800	Cenas tīrelis	2133
41	B	LV0513600	Cieceres ezera sala	16
42	B	LV0301500	Cirīša ezers	1260
43	B	LV0513800	Daiķu īvju audze	11
44	A	LV0527200	Daugava pie Kaibalas	579
45	B	LV0300100	Daugavas ieleja	1091
46	B	LV0521300	Dīļu pļavas	179
47	B	LV0532900	Dimantu mežs	183

48	C	LV0514100	Dižkalni un Kaļķupes ieleja	740
49	B	LV0301900	Dolessala	1055
50	B	LV0529400	Draugolis	11
51	B	LV0831400	Dravenieku avoti	2
52	B	LV0300900	Dridža ezers	2627
53	B	LV0303700	Driksnas sils	676
54	B	LV0533000	Druviņu tīrelis	293
55	B	LV0830400	Dubļukrogs	
56	C	LV0533100	Dubnas paliene	377
57	B	LV0513700	Dulbju acs purvs	8
58	C	LV0508300	Dunika	1802
59	B	LV0500500	Dūņezera purvs	3
60	B	LV0508500	Dūņezers	163
61	C	LV0533200	Durbes ezera pļavas	596
62	B	LV0533300	Dūres mežs	43
63	B	LV0522900	Dvietes dumbrāji	125
64	C	LV0302900	Dvietes paliene	4989
65	B	LV0509500	Dzērves purvs	488
66	B	LV0804600	Dzelmes	
67	C	LV0523300	Dzelves - Kroņa purvs	1150
68	B	LV0508700	Dziļezers un Riebezers	375
69	B	LV0533400	Dzilnas dumbrāji	215
70	B	LV0831600	Dzirnieku pļava	0,87
71	B	LV0528100	Šepka	357
72	B	LV0831000	Šepkas riests	46
73	B	LV0500100	Šķību purvs	536
74	B	LV0506300	Švēriņu purvs	643
75	B	LV0507000	Čertoka ezers (Valnezers)	55
76	B	LV0530100	Eglone	159
77	B	LV0526500	Eiduku purvs	588
78	B	LV0831500	Elles purvs	20
79	B	LV0500300	Ellītes purvs	4
80	B	LV0301200	Embūte	481
81	C	LV0302800	Engures ezers	1992
82	B	LV0413300	Ezernieku karsta kritenes	52
83	B	LV0512700	Gaiļukalns	2
84	B	LV0525400	Gaiņu purvs	1132
85	C	LV0506400	Gargrodes purvs	683
86	C	LV0527400	Garkalnes meži	1819
87	B	LV0500200	Gasparsona purvs	26
88	C	LV0200100	Gaujas nacionālais parks	91745
89	B	LV0501000	Gaujienas priedes	51
90	B	LV0826300	Gaujienas purvainie meži	69
91	B	LV0507300	Gaviezes āmuļi	107
92	B	LV0830900	Graviņas	8
93	B	LV0510700	Grebļukalns	237
94	B	LV0100300	Grīņu dabas rezervāts	1491
95	B	LV0526100	Gruzdovas meži	272
96	B	LV0520200	Gudenieki	106
97	B	LV0510800	Gulbinkas purvs	114
98	C	LV0510400	Gulbju un Platpirovas purvs	1612

99	C	LV0519300	Īdeņas un Kvāpānu dīķi	1116
100	C	LV0527100	Īdiņu purvs	818
101	C	LV0200200	Ķemeru nacionālais parks	38165
102	B	LV0528300	Ģipka	161
103	B	LV0528400	Ģipkas lankas	111
104	B	LV0521800	Ķirbas purvs	1095
105	B	LV0500900	Indzera ezera salas	7
106	B	LV0502900	Īslīce	2
107	B	LV0510200	Istras ezers	316
108	C	LV0301300	Istras pauguraine	861
109	C	LV0534300	Ļubasts	110
110	B	LV0536400	Jaša	69
111	B	LV0530900	Jašas-Bicāņu ezers	311
112	B	LV0525900	Jaunanna	1325
113	B	LV0524600	Jaunciems	332
114	B	LV0530400	Ječu purvs	282
115	B	LV0511300	Jumurdas ezers	364
116	B	LV0527700	Kadājs	328
117	B	LV0513900	Kadiķu nora	4
118	B	LV0528500	Kaiņu purvs	583
119	B	LV0533600	Kaļķu gārša	13
120	B	LV0831100	Kaļņa riests	76
121	B	LV0401000	Kalamecu - Markūzu gravas	29
122	B	LV0533500	Kalatu purvs	152
123	B	LV0503000	Kalēju tīrelis	41
124	B	LV0533700	Kalna purvs	352
125	C	LV0528600	Kalnciema pļavas	170
126	B	LV0530700	Kapu ezers	17
127	B	LV0515300	Kārķu purvs	303
128	B	LV0522100	Katlešu meži	151
129	B	LV0505900	Kaušņu purvs	221
130	B	LV0600900	Kaučers	2762
131	B	LV0533800	Kinkausku meži	231
132	B	LV0517000	Klāņu purvs	1615
133	B	LV0505700	Klaucānu un Priekulānu ezeri	200
134	C	LV0510300	Klešniku purvs	1987
135	B	LV0529300	Klintaine	83
136	B	LV0400400	Korkuļu sausgultne un pazemes upe	10
137	B	LV0533900	Krapas gārša	207
138	B	LV0519100	Kreiču purvs	2273
139	B	LV0534000	Krojas meži	19
140	C	LV0100400	Krustkalnu dabas rezervāts	2915
141	C	LV0304200	Kuja	10788
142	B	LV0402300	Kulšēnu avots	20
143	B	LV0501500	Kupravas liepu audze	33
144	B	LV0304400	Kurjanovas ezers	263
145	B	LV0505200	Lāču purvs	206
146	C	LV0518400	Lagažu - Šņitkas purvs	3386
147	B	LV0531500	Lapiņu ezers	1

148	B	LV0518700	Laugas purvs	755
149	B	LV0304000	Laukezers	327
150	B	LV0528200	Launkalne	172
151	B	LV0501100	Lepuru purvs	325
152	B	LV0513000	Lielā Baltezera salas	20
153	B	LV0518600	Lielais Mārku purvs	929
154	C	LV0512200	Lielais Pelečāres purvs	5331
155	B	LV0504800	Lielais purvs	150
156	C	LV0518500	Lielais un Pemes purvs	2625
157	B	LV0513400	Lielie Kangari	1972
158	B	LV0509700	Lielpurvs	1047
159	B	LV0511600	Lielsalas purvs	191
160	B	LV0530800	Lielupes grīvas pļavas	277
161	C	LV0523100	Lielupes palienes pļavas	352
162	C	LV0507800	Liepājas ezers	4544
163	B	LV0534100	Liepnas niedrāji	159
164	B	LV0509300	Limšānu purvs	447
165	B	LV0525200	Linezers	40
166	B	LV0523000	Līvbērzes liekņa	144
167	C	LV0519700	Lubānas ieplakas	2522
168	C	LV0526600	Lubānas un Sūlagala purvs	2899
169	B	LV0831700	Maitiķu avoti	0,78
170	B	LV0510000	Maizezers	65
171	C	LV0525000	Maņenes meži	1657
172	B	LV0534400	Matkules meži	80
173	B	LV0520500	Mazie Kangari	348
174	B	LV0500800	Mazzalvītes purvs	267
175	B	LV0522000	Mērnīeku dumburāji	61
176	B	LV0534600	Mētru mežs	78
177	B	LV0507600	Medze	95
178	B	LV0826800	Melderupītes meži	281
179	A	LV0528700	Melnā ezera purvs	317
180	B	LV0506600	Melnais purvs	151
181	C	LV0527000	Melnasalas purvs	618
182	B	LV0534500	Melnupes meži	66
183	B	LV0527800	Melturu sils	288
184	B	LV0831800	Mežamatveju kadiķu pļavas	8
185	B	LV0831900	Mežamatveju pļavas	16
186	B	LV0512800	Mežmuižas avoti	27
187	C	LV0524100	Mežole	2832
188	B	LV0100200	Moricšālas dabas rezervāts	802
189	B	LV0530600	Motrines ezers	46
190	A	LV0528800	Mugurves pļavas	317
191	B	LV0517300	Nagļu un Ansiņu purvs	284
192	B	LV0511000	Nesaules kalns	66
193	B	LV0507700	Nīcas īvju audze	108
194	B	LV0601000	Nīcgales meži	915
195	B	LV0509800	Niedrāju-Pilkas purvs	1041
196	B	LV0531000	Nīgrandes meži	62
197	B	LV0505600	Nomavas purvs	1285

198	B	LV0303000	Numernes valnis	981
199	B	LV0412900	Ogres dolomītu krauja	4
200	B	LV0304500	Ogres ieleja	7516
201	B	LV0305200	Ogres Zilie kalni	312
202	B	LV0521100	Ojatu ezers	121
203	B	LV0516000	Oleru purvs	105
204	C	LV0502200	Orlovas (Ērgļu) purvs	2791
205	C	LV0521500	Ovīši	5078
206	B	LV0830100	Ozoldārzs	
207	B	LV0531300	Pāces pļavas	83
208	B	LV0535000	Pašulienes mežs	106
209	B	LV0526200	Pašu purvs	633
210	B	LV0534900	Paltupes meži	157
211	C	LV0528900	Paņemūnes meži	800
212	C	LV0303500	Pape	51778
213	C	LV0526000	Pārabaine	9850
214	B	LV0415700	Pavāru atsegumi	2
215	C	LV0519600	Pededzes lejtece	4663
216	B	LV0526700	Pelēču ezera purvs	12
217	B	LV0531800	Pelcīšu purvs	56
218	B	LV0517500	Piešdanga	10
219	C	LV0301700	Piejūra	4315
220	C	LV0510600	Pildas ezers	611
221	B	LV0524900	Pilskalnes Siguldiņa	71
222	B	LV0303800	Pinku ezers	161
223	C	LV0509600	Pirtsmeža purvs	571
224	B	LV0531700	Platenes purvs	455
225	B	LV0514800	Plieņciema kāpa	52
226	B	LV0517100	Pluču tīrelis	740
227	B	LV0535100	Plunču ezera meži	53
228	B	LV0502300	Pokratas ezers	53
229	B	LV0531900	Popes zāļu purvs	78
230	B	LV0535200	Posolnīca	6630
231	B	LV0830500	Priedes	42
232	B	LV0508400	Purgaiļu purvs	340
233	B	LV0303300	Ragakāpa	150
234	C	LV0514200	Raķupes ieleja	2204
235	C	LV0509100	Randu pļavas	280
236	B	LV0529700	Raudas meži	211
237	B	LV0503300	Raunas Staburags	25
238	B	LV0528000	Rauza	812
239	C	LV0303400	Rāzna	59615
240	B	LV0515100	Riesta -Džūkstenes purvs	347
241	B	LV0301100	Riežupe	452
242	C	LV0506500	Rožu purvs	991
243	B	LV0508000	Rucavas īvju audze	206
244	B	LV0512100	Rušonu ezera salas	48
245	C	LV0535400	Rūjas paliene	444
246	B	LV0531200	Rukšu purvs	216
247	B	LV0524500	Ruņupes ieleja	607
248	B	LV0535500	Sakas grīņi	170

249	C	LV0302200	Salacas ieleja	6307
250	C	LV0512500	Salas purvs	3862
251	B	LV0506000	Saltais purvs	102
252	C	LV0517200	Sārnates purvs	1423
253	B	LV0504400	Sasaļu mežs	204
254	C	LV0525500	Sātiņu dīķi	3780
255	C	LV0300800	Sauka	5635
256	C	LV0526800	Sedas purvs	7300
257	B	LV0511500	Seldžu ozolu audze	17
258	B	LV0500600	Seržu tīrelis	151
259	C	LV0527500	Silabebru ezers	114
260	C	LV0300400	Silene	3825
261	B	LV0830300	Silzemnieki	1,6
262	C	LV0532000	Sitas un Pededzes paliene	870
263	B	LV0402200	Skaistkalnes karsta kritenes	114
264	A	LV0535600	Skrundas zivju dīķi	496
265	B	LV0530000	Skujaines un Svētaines ieleja	130
266	B	LV0506200	Slapjo salu purvs	1052
267	C	LV0200300	Slīteres nacionālais parks	16145
268	B	LV0501200	Sloku purvs	528
269	B	LV0535700	Sofikalna meži	52
270	B	LV0529500	Spinduļu meži	132
271	B	LV0505800	Spuļģu purvs	307
272	B	LV0530300	Starinas mežs	157
273	B	LV0401900	Stiglavas atsegumi	15
274	C	LV0518900	Stiklu purvi	6636
275	C	LV0502600	Stompaku purvi	2978
276	B	LV0505500	Supes purvs	712
277	B	LV0529900	Svētes ieleja	46
278	C	LV0303200	Svētes paliene	931
279	C	LV0526400	Sventājas upes ieleja	447
280	C	LV0527300	Tāšu ezers	271
281	B	LV0302000	Talsu pauguraine	3671
282	B	LV0531600	Taurīšu ezers	2
283	C	LV0300700	Tērvete	1374
284	B	LV0535800	Tebras ozolu meži	51
285	C	LV0100500	Teiču dabas rezervāts	19337
286	B	LV0501600	Tetersalas purvs	348
287	B	LV0517400	Tišezers	39
288	B	LV0530200	Timsmales ezers	101
289	B	LV0504000	Tīrās sūnas purvs	36
290	B	LV0506100	Tīreļu purvs	1203
291	B	LV0512400	Tīrumnieku purvs	267
292	B	LV0520900	Tosmare	972
293	B	LV0535900	Tumes meži	68
294	C	LV0523200	Ukru gārša	1135
295	B	LV0522300	Ungurpils meži	55
296	C	LV0520300	Užava	3012
297	C	LV0536000	Užavas augštece	688
298	A	LV0304300	Užavas lejtece	1434
299	B	LV0515900	Vadaiņu purvs	238

300	B	LV0500700	Vāveres ezers	225
301	B	LV0525300	Vērenes purvi	1248
302	B	LV0518300	Vecdaugava	233
303	C	LV0600200	Veclaicene	20892
304	C	LV0600100	Vecpiebalga	8945
305	B	LV0830200	Vecsēlpils	5
306	C	LV0304800	Vecumu meži	7842
307	B	LV0507100	Ventas ieleja	2513
308	B	LV0507200	Ventas un Šķerveļa ieleja	1381
309	B	LV0524800	Vesetas palienes purvs	424
310	C	LV0600500	Vestiena	27150
311	B	LV0826100	Vidagas meži	130
312	C	LV0000120	Vidusburtnieks	1742
313	B	LV0508600	Vidzemes akmeņainā jūrmala	3737
314	C	LV0504700	Vīķu purvs	875
315	B	LV0516200	Vīķvēnu purvs	77
316	B	LV0304900	Vilce	144
317	B	LV0529200	Virguļicas meži	745
318	B	LV0824700	Visikums	
319	C	LV0529100	Viskūžu sala	304
320	B	LV0530500	Vitrupes ieleja	126
321	B	LV0527600	Vjadas meži	208
322	B	LV0536100	Zāģadu kalni	86
323	B	LV0502800	Zaļezera purvs	324
324	B	LV0536200	Zaķu riests	142
325	B	LV0415600	Zaņas lejtece	53
326	B	LV0525800	Zebrus un Svētes ezers	935
327	B	LV0514500	Zemgaļu purvs	462
328	B	LV0534200	Zepu mežs	67
329	C	LV0600700	Ziemeļgauja	21749
330	C	LV0000130	Ziemeļu purvi	5319
331	C	LV0508100	Ziemupe	2458
332	B	LV0536300	Zilaiskalns	118
333	B	LV0502400	Zodānu purvs	98
334	C	LV0525600	Zvārde	3072
335	C	LV0305000	Zvārdes meži	8173
336	B	LV0510900	Zvirgzdenes ezera salas	5

A – saskaņā ar Savvaļas putnu direktīvu noteiktās vietas

B – saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu noteiktās vietas

C – saskaņā ar Savvaļas putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu noteiktās vietas

17.pielikums. Jauniešie ES standarti, kas ir atbalstāmi saskaņā ar pasākumu: Standartu sasniegšana

Joma	Ieviešamais standarts	Latvijas tiesību akts	Tiesību normas prasība	ES tiesību akts	Datums, ar kuru tas kļūst obligāts Latvijā	Kompetentā iestāde
Vide	Kūtmēsļu krātuves būs visās saimniecībās, kurās ir 5 un vairāk dzīvnieku vienības	2001.gada 18.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.531 "Par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimniecības darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem"	12. ¹ 1. kūtmēsļu krātuves tilpums nodrošina savāktā mēslojuma apjoma uzkrāšanu pakaišu kūtmēsļu krātuvēs vismaz sešus mēnešus, bet šķidro mēsļu un vircas krātuvēs – septiņus mēnešus; 18. Šo noteikumu 12. ¹ 1. un 12. ¹ 2.apakšpunktā noteiktās prasības neattiecas uz fiziskām un juridiskām personām, kuru valdījumā nav vairāk par piecām dzīvnieku vienībām.	Nitrātu direktīva 91/ 676/EEK 5. pants, III pielikums	2004. gada 1. maijs ar četru gadu ieviešanas termiņu	Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrs
Dzīvnieku labturība	Būru rekonstrukcija, lai nodrošinātu dējējvistu labturību	2003.gada Ministru kabineta noteikumi Nr. 102 "Dējējvistu labturības noteikumi"	40. Sprostā katrai dējējvistai paredz platību, kas nav mazāka par 550 cm ² . Sprosta platību nosaka, mērot sprosta horizontālo virsmu, kuru dējējvistas brīvi izmanto bez ierobežojumiem. 44. Sprosta augstums: 44.1. vismaz 65 % no sprosta platības ir 40 cm; 44.2. pārējā sprosta daļā — ne mazāks par 35 cm.	Mīnīmālie standarti dējējvistu aizsardzībai Direktīva 99/74/EEK 5 1) un 4) pants	2004. gada 1. maijs	Pārtikas un veterinārais dienests
Higiēna	Govju piena kvalitāte	2004.gada 6.aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 251 "Piena un piena produktu aprites noteikumi"	15. Somatisko šūnu skaits vienā mililitrā piena jeb vidējais ģeometriskais lielums, kas iegūts triju mēnešu periodā, kura laikā ņemts vismaz viens paraugs mēnesī, nepārsniedz: 15.1. 400000 somatisko šūnu govju pienā; 15.2. 500000 somatisko šūnu govju pienā, kuru paredzēts izmantot siera ražošanai ar nogatavināšanas periodu, ne mazāku par 60 dienām;	Veterinārsanitārās prasības attiecībā uz svaigpiena, termiski apstrādāta piena un piena produktu ražošanu un laišanu tirgū Direktīva 92/46/EEK A pielikuma IV	Saskaņā ar Pievienošanās līguma 8.pielikumu piena lopu saimniecībām, kuras neatbilst Direktīvas 92/46/EEK A pielikuma, IV nodaļas A daļas 1.,2.punktam, ir piešķirts pārejas periods līdz 2005.gada 31.decembrim ar noteikumu, ka šīs saimniecības ir iekļautas valsts iestāžu šim mērķim izveidotā sarakstā. Citām	Pārtikas un veterinārais dienests

			15.3. 500000 somatisko šūnu bifeļa pienā; 15.4. 400000 somatisko šūnu bifeļa pienā, kuru paredzēts izmantot piena produktu ražošanai no termiski neapstrādāta piena.	nodaļas A daļas 1., 2. punkts	saimniecībām ieviešanas termiņš ir 2004.gada 1.maijs.	
Higiēna	Piena slaukšanas higiēna	2004.gada 6.aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 251 "Piena un piena produktu aprites noteikumi"	34. Mājputnus un cūkas nedrīkst turēt kopā ar dzīvniekiem, no kuriem iegūst pienu, kā arī piena ieguves telpās.	Komisijas 1989. gada 26. maija Direktīva 89/362/EEK par vispārējiem higiēnas nosacījumiem piena ražošanas saimniecībās 7. pants	2004. gada 1. maijs	Pārtikas un veterinārais dienests

18.pielikums. Dzīvnieku vienības atbilstoši dzīvnieku grupām ekstensīvās ganīšanas aktivitātēm

Dzīvnieku un vecuma grupa	Dzīvnieku vienības uz dzīvnieku	Dzīvnieki uz dzīvnieku vienību
Slaucamā govys	0,7	1,4
Tele (6 līdz 24 mēneši)	0,7	1,4
Jaunlopi (liellopi)	0,5	2
Nobarojamie buļļi	1	1
Vaislas buļļi	1	1
Kazas	0,15	6,6
Aitas ar jēriem	0,15	6,6
Zirgi	0,9	1,1
Brieži	1	1
Savvaļas zirgi	0,5	2

19. pielikums. Nacionālā pensiju sistēma

Pensiju reforma tika pabeigta 2001. gadā, kad tika ieviesti visi 3 pensiju sistēmas līmeņi:

- 1. līmenis (valsts obligātā nefondētā pensiju shēma)³⁹ balstās uz valsts obligātās pensiju apdrošināšanas sistēmu un nodrošina valsts sociālās apdrošināšanas pensiju vecuma, invaliditātes un apgādnieka zaudējuma gadījumā;
- 2. līmenis (valsts fondēto pensiju shēma)⁴⁰ paredz, ka daļa no sociālās apdrošināšanas iemaksām vecuma pensijām ar līdzekļu pārvaldītāju starpniecību tiek ieguldīta finanšu un kapitāla tirgū (akcijās un citos vērtspapīros) un ieguldījumu vērtības pieaugums tiks izmantots tikai katra paša iemaksu veicēja pensijas izmaksai;
- 3. līmenis (privātā brīvprātīgā pensiju shēma)⁴¹ paredz, ka ikviens brīvprātīgi var veidot papildu uzkrājumus privātajos pensiju fondos savai pensijai vecumdienās.

Pēc valsts obligātās nefondētās pensiju shēmas tiesības uz valsts vecuma pensiju ir personām, kas sasniegušas pensijas vecumu un bijušas pakļautas valsts obligātajai pensiju apdrošināšanai. Sociālās apdrošināšanas iemaksas⁴² no saviem ienākumiem veic persona pati:

- ja tai ir pašnodarbinātas personas statuss, kas var būt daudziem lauku saimniecību vadītājiem, kas reģistrējušies kā saimnieciskajā darbībā gūtā ienākuma nodokļa maksātāji vai kā zemnieku saimniecības vadītāji;
- ja tā ir noslēgusi Civillikuma IV daļas 15. nodaļā paredzēto uzņēmuma, graudniecības vai pārvadājuma līgumu, tajā skaitā var būt speciālisti, kas sniedz lauksaimniecības pakalpojumus saskaņā ar uzņēmējdarbības līgumu (ja persona nav reģistrējusies kā saimnieciskajā darbībā gūtā ienākuma nodokļa maksātāja, valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas pilnā apjomā no personai pienākošās atlīdzības pārskaita darba devējs);
- ja tā ir persona, kura, nebūdamā pakļauta valsts obligātajai sociālajai apdrošināšanai, brīvprātīgi pievienojusies pensiju apdrošināšanai un veic iemaksas no pašas izvēlētiem līdzekļiem, piemēram, no laulātā ienākumiem (šī ir iespēja lauku saimniecību vadītāju laulātajiem, kas strādā saimniecības darbā bez darba tiesisko attiecību noformēšanas, veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas pensijas, invaliditātes, maternitātes un slimību apdrošināšanai no saimniecības ienākumiem);
- darba attiecību gadījumā (noformēts darba līgums) - noteiktā proporcijā gan darba ņēmējs, gan darba devējs par saviem darbiniekiem;
- citas personas vai iestādes, piemēram, par laika posmu, pirms tika ieviesta iespēja brīvprātīgi pievienoties sociālajai apdrošināšanai, pašnodarbinātā persona varēja veikt iemaksas par savā apgādībā esošajiem ģimenes locekļiem, kā arī ir noteikti tie gadījumi, kad iemaksas par sociāli apdrošinātu personu veic no valsts pamatbudžeta vai sociālās apdrošināšanas speciālajiem budžetiem.

Obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu likme ar 2003. gada 1. janvāri ir 33 procenti, no tiem 24 procentus maksā darba devējs un 9 procentus – darba ņēmējs. Iemaksu objekts ir visi algotā darbā gūtie ienākumi, pašnodarbinātā brīvi izraudzīti ienākumi no preču ražošanas un pakalpojumu sniegšanas, uzņēmuma līgumā noteiktā atlīdzība, bet citos gadījumos - Ministru

³⁹ Reglamentē likums “Par valsts pensijām”, kas pašreizējā versijā stājās spēkā 1996.gada 1.janvārī.

⁴⁰ Reglamentē Valsts fondēto pensiju likums, kas stājās spēkā 2001.gada 1.jūlijā.

⁴¹ Reglamentē likums “Par privātajiem pensiju fondiem”, kas stājās spēkā 1998. gada 1.jūlijā.

⁴² Reglamentē likums “Par valsts sociālo apdrošināšanu”, kas stājās spēkā 1998. gada 1.janvārī, pirms tam no 1996.gada uzsāktās iemaksas personu sociālās apdrošināšanas kontos reglamentēja likums “Par sociālo nodokli” (1990.).

kabineta noteiktais iemaksu objekta apmērs, kura zemākais līmenis nav mazāks par valstī noteikto minimālo darba algu. Ministru kabinets nosaka arī obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu maksimālo apmēru.

Tā, piemēram,

- brīvprātīgo iemaksu objekta minimālais apmērs ir 1080 latu gadā, brīvprātīgo iemaksu objekta maksimālais apmērs — 15000 latu gadā.
- obligāto iemaksu objekta minimālais apmērs pašnodarbinātajam ir 540 latu gadā, maksimālais – 18400 latu gadā.

Likumā noteiktais pensionēšanās vecums ir 62 gadi, bet pāreja uz to notiek pakāpeniski. 2006. gada sākumā vīriešiem pensionēšanās vecums būs 62 gadi, bet sievietēm – 61 gads un 6 mēneši līdz 2006. gada 1. jūlijam, kad tas palielināsies un arī būs 62 gadi.

Apdrošināšanas stāžs (pilnos gados izteikts laika periods, par kuru ir tikušas izdarītas sociālās apdrošināšanas iemaksas), kas dod tiesības uz pensiju, ir vismaz 10 gadi.

Līdz 2005. gada 1. jūlijam sievietēm divus gadus pirms pensijas vecuma sasniegšanas un vīriešiem no 60 gadiem ir tiesības vecuma pensiju pieprasīt priekšlaicīgi, ja personas apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem.

Pensijas apmērs nevar būt zemāks par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu⁴³, kuram piemēroti tiesību aktos noteiktie koeficienti.

Dodoties pensijā priekšlaicīgi, līdz valsts pensijas vecuma sasniegšanai tiek izmaksāta pensija 80 % apjomā no piešķirtās pensijas.

Vecuma pensijas gada apmērs ir atkarīgs no apdrošinātās personas kontā reģistrētā pensijas kapitāla (kas ir noteikta daļa no sociālās apdrošināšanas iemaksām), kas dalīts ar plānoto pensijas izmaksas gadu skaitu, ko ikgadēji nosaka Ministru kabinets. Pensija tiek piešķirta uz mūžu, neatkarīgi no plānotā gadu skaita.

Pārejas laikā, kad nepieciešamajā 10 gadu apdrošināšanas stāžā iekļaujas arī pensiju reformas sākuma gadi līdz personificētās apdrošināšanas iemaksu uzskaites sistēmas ieviešanai 1996. gadā, apdrošināšanas periods līdz 1995. gadam (ieskaitot) tiek kreditēts ar sākuma kapitālu, kas atkarīgs no šajā periodā uzkrātā apdrošināšanas stāža un personas 48 mēnešu vidējo apdrošināšanas iemaksu algas, kas aprēķināta no 1996.–2000. gadā veiktajiem maksājumiem vai no valstī noteiktās minimālās darba algas.

Zemkopības ministra vietā –
vides ministrs

R.Vējonis

⁴³ Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir regulāri izmaksājams valsts sociālais pabalsts, ko personai var piešķirt, ja tā nesaņem valsts obligātās sociālās apdrošināšanas izmaksas (vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensiju) šādos gadījumos:

- persona nestrādā un par 5 gadiem ir pārsniegusi likumā noteikto pensijas vecumu (tādā gadījumā pabalstu piešķir uz mūžu);
- persona ir atzīta par invalīdu un pārsniegusi 16 gadu vecumu (pabalstu piešķir uz visu invaliditātes laiku);
- persona nav pilngadīga, ir zaudējusi vienu vai abus apgādniekus un nav precējusies (pabalstu piešķir līdz pilngadības sasniegšanai).

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru nosaka Latvijas Republikas Ministru kabinets. Sākot ar 1998. gada 1. aprīli, pabalsta apmērs ir Ls 30 mēnesī, bet invalīdiem kopš bērnības - Ls 35 mēnesī.